

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

©COPYRIGHT 2023, ERZURUM
KÜLTÜR EĞİTİM KİTAP KİRTASIYE

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Erzurum Kültür Eğitim Kitap ve Kırtasiye'ye aittir. Yayınevinin izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Erzurum Kültür Eğitim
Kitap Kırtasiye Yay. Elektronik İnş.
Taah. San. Tic. Ltd. Şti.
Cum. Cad. Özel İdare Tic. Sit. No: 20
Yakutiye/Erzurum
Tel: (0442) 235 23 23
Fax: (0442) 235 15 15

Bütün Eserleri: 17

Cihad Sahasında Bediüzzaman
Mehmed Kırkıncı

Editör / Tasarım

Nurgül Dere

Kapak Tasarımı

????????????????

ISBN

???-???-?????-?-?

1. Baskı

Temmuz 2024

Basım yeri

Ayrıntı Basımevi
Saray Mahallesi 126
Cadde No: 20/A
Kahramankazan/Ankara
Matbaa Sertifika No: 49599

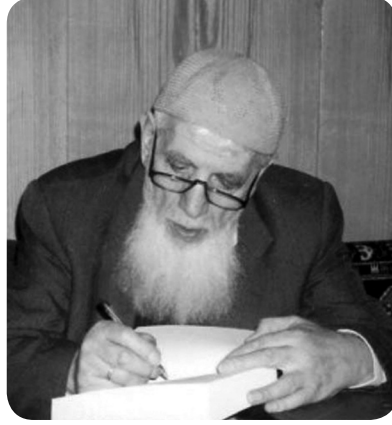
CİHAD SAHASINDA BEDİÜZZAMAN

MEHMED KIRKINCI

kültür eğitim
KİTABEVİ

Erzurum 2024

MEHMED KIRKINCI HOCA EFENDİ

1928 yılında Erzurum ili, Aziziye ilçesinin Güllüce (eski ismi Paşaki) Köyü'nde doğdu. Babası Celal Efendi, oğullarını okutmak üzere 1940'da Erzurum'a yerleşti. Kardeşi merhum Hacı Musa Efendi ile birlikte baba dostu Serçemeli Mustafa Necati Efendi'den Arabî ilimleri okumaya başladı. 1941'den 1946'ya kadar tedrisatına onun yanında devam etti.

Merhum Mustafa Necati Efendi'nin Medine-i Münevvere'ye hicret etmesi üzerine, Erzurum'un Tifnik Köyü'nden büyük bir mütefekkir olan ve hem ulûm-u aklîye hem de ulûm-u nakliyyede fevkalade salâhiyet sâhibi bir âlim bulunan Hacı Faruk Bey'in yanında tahsiline devam etti. İlk icazetini bu büyük âlimden aldı.

Hacı Faruk Bey'in 1953'de dâr-ı bekâya irtihal etmesi üzerine, Mısır Ezher Üniversitesi'ne gitmeye karar verdiyse de, bu durumu istişare için mektup yazdığı Mustafa Necati Efendi'nin yönlendirmesi ile Alvarlı Efe Hazretlerini ziyaret etti. Efe Hazretleri kendisini bir mektupla Ağrı'daki hali-fesi, hem dinî ilimlerde, hem de takvâ ve hüsn-ü ahlâkta

mümtaz bir zât olan büyük âlim merhum Molla Nadir Efendi'ye gönderdi. İki seneden fazla Nadir Efendi'den ders aldı.

İkinci icazetini aldığı Molla Nadir Efendi'nin yanında askere gidene kadar kalan Hoca Efendi, askerlik dönüşünde kırk senelik Erzurum müftüsü Solakzâde lakabıyla mâruf M. Sâdık Efendi'den ders almaya başladı. 1955-1960 yılları arasında beş yıl kendisinden Mantık, İlm-i Kelâm ve Usûl-ü Fıkıh dersleri aldı.

İlk defa Hocası Nâdir Efendi'den "Münazarat" isimli eserini edindiği Üstad Bediüzzaman'ı 1955 senesinde Isparta'da ziyaret etti ve duasını aldı. Bu ziyaret kendi ruh dünyasında büyük bir çığır açtı ve bu büyük dâvâ adamının dâvâsı, onun dâvâsı oldu. Kalan bereketli ömrünü bu uğurda bezletti. Birçok insanın îman ve Kur'ân dâvâsını tanımasına vesile oldu.

Çarpıcı zekâsı, dehâsal temsilleri, çıkmazları çözen yorumları, insânî tavırları ile üniversite hocaları ve öğrencilerini etkiledi. Etrafında -tâbir-i câizse- bir akademi oluştu.

Dâvâsı için birçok defa çilelere giriftar olan hocamız, 1960 darbesinde ve 1973'de "Medrese-i Yusufiye"ye girdi.

Güçlü mantığıyla getirdiği misallerle birçok îman hakikatının açılımına vesile olan Hoca Efendi, iktisab ettiği ilmî ölçüler, kazandığı verimli feyizler sebebiyle çok değerli kitaplar yazmış, kıymetli eserleri istifademize sunmuş, en girift ilmî mevzuları inceleyip kaleme almıştır. Zaman zaman dergi ve gazetelerde çeşitli yazıları neşredilmiştir.

Evli olup, çocuğu olmayan Kırkıncı Hocamız, 88 senelik bereketli bir ömür sonrasında böbrek ve akciğerlerindeki rahatsızlıktan dolayı tedavi gördüğü hastanede 24 Şubat 2016 tarihinde dâr-ı bekâya irtihal eyledi.

Eserleri

- 1- Hikmet Pırıltıları
- 2- Nükteler
- 3- Kader Nedir?
- 4- Ruh Nedir?
- 5- Nasıl Aldanıyorlar?
- 6- Dâr'ül Harb Nedir?
- 7- İslâm'da Birlik
- 8- Alevilik Nedir?
- 9- Gönül Damlaları
- 10- Fikir Damlaları
- 11- Nasıl Bir Maarif?
- 12- İctihat Nedir?
- 13- İnsan, Millet ve Devlet
- 14- Rahman'ın Misafiri İnsan
- 15- Siyasette Ölçü
- 16- Anadolu'dan Türkistan'a Selam
- 17- Peygamber Efendimiz
- 18- İslâm Birliği ve Yavuz Sultan Selim
- 19- Merak Edilen Sorulara Cevaplar
- 20- Kırk Soru Kırk Cevap
- 21- Bediüzzaman'ı Nasıl Tanıdım?
- 22- İrşad Sahasında Bediüzzaman
- 23- Cihad Sahasında Bediüzzaman
- 24- Bediüzzaman ve Tasavvuf
- 25- Hayatım Hâtıralarım

İçindekiler

Mukaddime	9
Cihat Nedir?.....	15
Cihadın Gayesi	19
Cihadın Kısımları	23
1. Cehâlete Karşı Cihat.....	23
2. Nefisle Cihat.....	33
Nefisle Cihat Niçin Cihad-ı Ekberdir?.....	36
Nefisle Cihadın Mertebeleri.....	38
Nefisle Cihatta Nasıl Muvaffak Olunur?	39
3. Şeytanla Cihat	41
Şeytanla Cihatta Muzaffer Olmanın Başlıca Yolları.....	44
4. İç ve Dış Düşmanlara Karşı Cihat.....	47
a) Haricî Düşmanlara Karşı Cihat	48
b) Bâğîlere (âsilere) Karşı Cihat:	54
Peygamber Efendimizin (s.a.v) Cihadı.....	60
Peygamber Efendimizin (s.a.v) Cihadı.....	61
Mekke Devri.....	64
Medine Devri.....	75
Peygamberimiz (s.a.v) Savaşta da İnsanlığa Örnekti.....	78

Bediüzzaman Hazretlerinin Cihadı	86
Bediüzzaman'ın Rahim ve Hakîm İsimlerine Mazhariyeti	110
Acz, Fakr, Şefkat, Tefekkür Tarîki.....	110
Bediüzzaman'ın Hukuk Savaşı	123
Bediüzzaman'ın Cihadında Değişmez Prensipten: Müspet Hareket	145
Bediüzzaman ve Siyaset	155
Eski ve Yeni Said Dönemleri	155
Bediüzzaman'ın Cihadında Önemli Bir Rükün: İslâm Kardeşliğinin Tesisi	176
Bediüzzaman Hazretleri'nin Irkçılıkla Mücadelesi	192
İki İbret Tablosu.....	196
Bediüzzaman'ın Sünnîlerle Alevîler Arasında İttihadı Temin Etme Mücadelesi	206
Bediüzzaman'ın Sefâhate Karşı Cihadı.....	227
Bibliyografya	239
İndeks	241

Mukaddime

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي
سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

“Ey îman edenler! Allah’tan korkun. Ona yaklaşmaya yol arayın ve yolunda cihat edin ki, kurtuluşa eresiniz.”¹

Günümüzde birçok mefhumun kasıtlı olarak yanlış tefsir edildiğini müşâhede ediyoruz. Bunlardan birisi de cihat mefhumudur.

Yeryüzünde Hakk’ın yüceltilmesi ve bâtılın bertaraf edilmesi hedefine müteveccih² olan bu mukaddes hakikat, Kur’ân’ın tebcil³ ve iltifatına mazhar olmuştur. Onda öyle bir mânevî lezzet ve letafet vardır ki; bazen hayatın sona ermesine vesile olduğu hâlde, yine de görülmemiş bir neşe ve sürurla rağbeti muciptir.⁴ Ve

¹ Mâide, 5/35.

² Müteveccih: Yönelmiş.

³ Tbcil: Ululama, ağırlama, saygı gösterip ikram etme.

⁴ Mucip: Sebep olan, gerektiren.

yine o, ruhlara celâdet ve ulviyet veren bir hakikat membaıdır. Nûr-u îmandan inkişaf eden bu lafız, mücâhitler için bir hayat meşalesidir. Cesaretin ve şecaatin⁵ membaı olan şu hakikat kadar din-i Hakk’a hizmet etmiş bir şey var mıdır? “Cihad”ın telâffuzu bile gönüllere haz, ruhlara heyecan, kalplere sürur, fikirlere intibah, vicdanlara ziyâ veriyor.

Bu lafzın şehâmetini⁶ ve mânâsının kudsiyetini en muktedir kalemle bile hakkıyla ifadeden âcizdir.

Hakiki mücâhitler için cihat ne mukaddes bir vazife, ne ilâhi bir ikram ve ne ulvî bir lütuftur! Zira saadet-i beşeriye buna bağlıdır. Binâenaleyh Cenâb-ı Hak cihadı insan fıtratında dercetmiş,⁷ îfâsı için de ona azim ve irade vermiştir. On dört asırdan beri İslâmiyet’i neşr ve tebliğ vazifesini şan ve şerefle îfâ etmiş olan mücâhitlerin sayesinde Kur’ân’ın nurları, cihanın muhtelif iklimlerine yayılmıştır.

Cihad, icrası zaruri olan hakikatlerden biridir. Çünkü ferdî ve içtimâî hayatın devamı mücâhedeye bağlıdır. Milletlerin istiklâli bununla teminat altına alınabildiği gibi, tekâmül⁸ ve terakkîsi⁹ de bununla mümkündür.

⁵ Şecaat: Yiğitlik, yürekliplik, cesâret.

⁶ Şehâmet: Zekâ ile beraber olan cesâret, aklın kontrolünde olan yiğitlik.

⁷ Dercetmek: Toplamak.

⁸ Tekâmül: Olgunlaşma.

⁹ Terakkî: İleri gitme, ilerleme, gelişme.

Cihat, vakti geçmiş, vazifesi bitmiş bir hakikat değildir. İnsaniyetin felah ve necâtına vesile olan bu nur, hiçbir zaman sönmemiş ve sönmeyecektir; ebediyen parlayacaktır. Dün olduğu gibi bugün de, yarın da bu vazifeyi hakkıyla îfâyâ çalışacak mücâhitler eksik olmayacaktır. “Cihat kıyâmete kadar bâkîdir.”¹⁰ mealindeki hadis-i şerif de, bu hakikati teyit ediyor.

Kuvve-i mâneviyenin¹¹ en büyük istinatgâhı olan bu celalli kelime, tarihin perdelerini ve zamanın sahifelerini açarak bizlere ne harika fütuhât¹² ve ne muhteşem zaferler temâşâ ettiriyor!

Evet, mâzinin derinliklerine nazar edilse, cihat meydanına atılan mücâhitler sayesinde şâyân-ı hayret nice zaferlerin kazanıldığı görülecektir. Bu zaferler kıyâmete kadar tâzimle¹³ yâd edilecektir. Evet, zafer derken, bu kelime bir yâr-ı vefadâr¹⁴ gibi hayalimi alıp zeminin aktarını gezdirdi. Taa mâzinin derinliklerine götürdü. Ezelden ebede kadar bütün zaferleri düşündürdü. İmanın küfre, hidâyetin dalâlete, nûrun zulmete, hakkın bâtla muzafferiyetini tahattur¹⁵ ettirdi. “Elhamdülillah” dedim. Zafer ne mukaddes bir nimet ve ne ulvî bir hakikattir ki; gönülleri cezb ve akılları celb ediyor.

¹⁰ Ahmed b. Hanbel, el-Müsne'd, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992, Cihad bahsi.

¹¹ Kuvve-i mâneviye: Mânevî kuvvet, moral gücü.

¹² Fütuhât: Fetihler, zaferler.

¹³ Tâzim: Hürmet etme, saygı gösterme.

¹⁴ Yâr-ı vefadâr: Vefalı dost.

¹⁵ Tahattur: Hatırlama.

Bu kudrî hakikat her devirde İslâm'ın teâlîsinde,¹⁶ terakkîsinde,¹⁷ tebliğinde ve neşrinde esas olmuştur. Nefisle cihat edilerek kalpler günahlardan ve mâsivadan temizlenmiş, ilmî cihatla akıllar cehâletten, dalâletten kurtarılmış ve kılıçla cihat edilerek İslâm memleketleri haricî düşmanın tasallutundan muhafaza edilmiş ve İslâm'ın nûru yeni beldelelere ulaştırılmıştır.

Bugün gençliğimize cihadın ne olduğunu, Peygamber Efendimizin (s.a.v) bu ulvî vazifeyi nasıl îfâ ettiğini, her asrın müceddidlerinin¹⁸ bu vazifeyi hangi sahada icra ettiklerini ve nihayet âhirzaman fitnesinin bütün şiddet ve dehşeti ile hüküm sürdüğü asrımızda Bediüzzaman Hazretleri'nin cihat vazifesini nasıl îfâ ettiğini bütün açıklığıyla anlatmak gerekir. Taa ki, cihadı dar bir çerçevede değerlendirip de yanlış tefsir etmesinler.

Bediüzzaman Hazretleri bütün hayatını hakaik-i îmaniye ve Kur'âniye'ye¹⁹ hasr ve vakfetmiş büyük bir müceddiddir. Tebliğ ve irşatla vazifeli bir asr-ı saadet Müslümanı, bir peygamber vârisi, bir mürşid-i kâmilidir.²⁰

¹⁶ Teâlî: Yükselme, yücelme, âlî olma.

¹⁷ Terakkî: İleri gitme, ilerleme, gelişme.

¹⁸ Müceddid: Dinin temel prensiplerini zedelemeyen zaman içinde yıpranmış bazı hüküm ve kuralları içtihat, kıyas vb. meşrû usûllerle yaşadığı dönemin ihtiyaçlarına cevap verecek tarzda yenileyen, yeni yorumlar ortaya koyan, müçtehit seviyesinde büyük din âlimlerine verilen isim.

¹⁹ Hakaik-i îmaniye ve Kur'âniye: İman ve Kur'ân hakikatleri, esasları.

²⁰ Mürşid-i kâmil: Mükemmel yol gösterici, olgunlaşmış rehber.

O, zamanın ilcaatına²¹ göre ne yapılması gerekiyorsa onu en güzel şekilde îfâ emiş, tefrikanın²² ve her türlü menfî hareketin daima karşısında olmuştur.

“Eski Said Dönemi”nde telif ettiği eserlerinde ferdî ve içtimâî hayatın âhengini temin eden düsturlara ağırlık vermiş, “Yeni Said Dönemi”nde ise, îman hakikatlerini aklî ve naklî delillerle²³ izah ve isbat eden Risale-i Nur Külliyyatı gibi bir hidâyet meşalesini insanlık âlemine hediye etmiştir. Bu müstesna eserler, hem akli ikna, hem kalbi tatmin, hem de sulh-u umûmînin²⁴ esaslarını tahkim eden ulvî derslerle doludur.

Risale-i Nur hareketi, zulûmattan nûra doğru bir harekettir, bir seyr-ü seferdir.²⁵ Yüksek bir iktidar ve maharetin tecellîsi olan bu hareket, gelecek nesilleri tenvir²⁶ ve irşad edecek büyük bir kuvveti haizdir. Bu hareket kalp ve gönüllere muhabbet, şefkat ve fedakârlık gibi ulvî hisleri telkin ederek, ferdî ve içtimâî hayatın huzur ve sükûnunu temin ve garanti etmektedir.

Bu hakikatler vicdan-ı küllî²⁷ ve kalb-i umûmîyi²⁸ tedavi ve ihyâ etmeye kâfi ve vâfidir.²⁹

²¹ Zamanın ilcaatı: Zamanın zorlamaları, çağın mecburiyetleri.

²² Tefrika: Sürekli anlaşmazlık, ayrılık, nifak, ihtilâf.

²³ Aklî ve naklî deliller: Akıl ve rivâyete dayanarak hükme varma, bir sonuç çıkarma.

²⁴ Sulh-u umûmî: Genel barış, dünya barışı.

²⁵ Seyr-ü sefer: Gidiş-geliş, dolaşma.

²⁶ Tenvir: Aydınlatma, nurlandırma.

²⁷ Vicdan-ı küllî: Toplumun genelinin vicdanı.

²⁸ Kalb-i umumî: Genele ait kalp, toplumun ortak yüreği.

²⁹ Vâfi: Yeterli.

Bu müstesna külliyyatın müellifi olan Bediüzzaman Hazretleri, hayatını aşk ve şevk ile Allah’a vakfetmiş, Allah için cihat etmiş, Allah için yaşamış ve büyük kısmı sürgünlerde ve zindanlarda geçen o bereketli mücâhede hayatı sonunda milyonların îmanını kurtarmaya vesile olmuş ve dâvâsında biiznillah muvaffak olarak huzur-u Rahmân’a gitmiştir.

İşte, böylesine engin ve zengin fikirleriyle nâmü-tenâhî³⁰ bir ufuk çizmiş olan bu hamiyetperver,³¹ âlicenap,³² fedakâr ve vefakâr ender mücâhidin bu ulvî cihadını gelecek nesillere elden geldiğince tanıtmayı vicdanî bir borç telakkî ettim ve bu eseri kaleme aldım.

Eserin hayırlı hizmetlere vesile olmasını Cenâb-ı Hak’tan ümit ve niyaz ederim.

Mehmed Kırkinci
Erzurum – 1995

³⁰ Nâmütenâhî: Sonsuz, sonu ve sınırı olmayan.

³¹ Hamiyetperver: Din, millet gibi üstün değerleri koruma gayretinde olan.

³² Âlicenap: Haysiyetli, şerefli, yüksek ruhlu, düşmanına bile iyilik edecek yaratılıştaki olan.

Cihat Nedir?

Herhangi bir hakikat, tam bir târifle açıklığa kavuşturulmaz, hudut ve çerçevesi çizilmezse, çok tefsirlere ve tevillere³³ uğrar; çeşitli şekillerde mütâlaa edilir ve değişik renklere sokulur. Bu durum, istismara müsait bir zemin hazırlar ve neticede mefhumlar anarşisini³⁴ doğurur. Ve nihayet içtimâî, idarî ve hukukî birtakım çıkmazlar meydana gelir. Bu bakımdan cihada bir târif yapılması, bir hudut tâyin edilmesi lâzım geliyor.

Cihat, lügatte “din uğrunda düşman ile yapılan muharebe” diye târif edilir. Istılahta ise cihat: “İslâm dininin yükselmesi, muhafaza edilmesi ve i'lâ-yı kelimetullah³⁵ için cehd ve gayret gösterilmesidir.”

Cihat, bir başka ifade ile Allahu Teâlâ'nın razı olmadığı küfür, dalâlet ve fısk gibi menhiyatın³⁶ def edilmesi

³³ Tevil: Bir söz veya davranışa bilinen anlamından başka bir anlam verme.

³⁴ Mefhum anarşisi: Anlam kargaşası.

³⁵ İ'lâ-yı kelimetullah: İslâm dininin esaslarını ve yüceliğini yaymak için gösterilen gayret, bu yolda yapılan cihat.

³⁶ Menhiyat: Dinin yasak ettiği, nehyettiği şeyler.

ve îman, amel-i sâlih ve takvâ gibi hakikatlerin ihyâ edilmesi için büyük bir himmet ve gayretle çalışmaktır.

Daha şümûllü bir târif ile cihat; mü'minlerin kalplerinde parlayan hidâyet güneşini söndürmek isteyen nefis ve şeytana karşı ilim, amel, ihlâs ve takvâ gibi mâneviyatla cihazlanmak; câhil ve gâfillerin kalbî ve rûhî helâketlerine mâni olmaya, münâfıkların da tahribatlarını tamir etmeye tebliğ ve irşad ile gayret göstermek; İslâm'ın nûrunu zemin yüzünde söndürmek isteyen mütecâviz³⁷ düşmanların tecavüzatını def etmek için maddî kuvvet hazırlamak ve gerektiğinde istimal ile onları bertaraf etmek ve bu vadide büyük cehd ve gayret göstermektir.

Evet, insanlığın yaratılışından günümüze kadar süregelen cihat, kıyâmete kadar da devam edecektir. Çünkü cihat, fitrîdir ve hayatın vazgeçilmez bir kanunudur. Cihat, maddî ve mânevî bütün tekâmüllerin rûhudur. İster şartlar tahakkuk ettiği takdirde sırf i'lâ-yı kelimetullah için haricî düşmana karşı maddî kuvvetle olsun, ister enfüsî âlemde³⁸ nefis-i emmareye³⁹ karşı teziye yoluyla olsun, cihat her türlü terakkî ve kemâlâtın esasıdır.

Cihat, Cenâb-ı Hakk'ın insana lütfettiği akıl, kalp gibi enfüsî nimetlerle, servet ve makam gibi âfâkî⁴⁰

³⁷ Mütecâviz: Saldıran, tecavüz eden, saldırgan.

³⁸ Enfüsî âlem: İç âlem.

³⁹ Nefs-i emmare: Nefsin yedi mertebesinden en alt derecesi. Bu mertebede nefis insana kötülükleri, günâhı, şehveti emreder ve kişi her türlü günâhı pişmanlık duymadan işleyebilir.

⁴⁰ Âfâkî: Ciddî ve belli bir konu üzerinde olmayan, rastgele.

nimetleri O'nun hükmü altına sokmak ve O'nun rızası istikametinde kullanmaktır.

Cihat, bütün insanlık için bir saadet membaıdır. Bütün beşeriyet için bir sulh ve selâmet, huzur ve sükûn, felah ve necat kaynağıdır.

İslâm'da cihat farzdır. Bunun meşruiyeti kitap, sünnet ve icmâ ile sâbittir.

Âlem-i insaniyet hiçbir vakit cihattan müstağni kalmamıştır ve kalamaz da. Çünkü insan menfaatperest olduğundan, fırsat buldukça başkasının vatanına, canına ve malına tecavüz etmeyi tabî ve zarurî kabul etmiştir. Kan dökmek beşerin hamurunda olduğundan, devletler ve milletler birbirine tecavüzden hiçbir vakit hâlî kalmamıştır.

Muharebe elbette azîm bir musibet, büyük bir felâkettir, sefâletlerin de menşeidir. Hukuk-u insaniyeyi tahrip ile beraber; canları, malları ve namusları pâyimal⁴¹ eder. Zulmü ateşlemekle yeryüzünü kan tufanı hâline getirir. Buna binaen sulh, medâr-ı saadet ve selâmettir. Onun için: “es-sulhu hayru'l-ahkâm (Sulh hükümlerin en hayırlısıdır)” sözü darb-ı mesel olmuştur. Bu bakımdan harp neşe ve sevinçle istenilmez. Fakat meşru sebepler tahakkuk ettiği takdirde o zaman da kaçınılmaz olur. Millet ve vatani, din ve namusu düşmandan muhafaza için aşk ve şevk ile harp meydanına koşulur. O zaman silâha sarılmak dinen ve aklen vâcib olur. Çünkü harp iktiza ettiği hâlde ondan kaçan, onu arzu

⁴¹ Pâyimal etmek: Ayaklar altına almak, hakir ve perişan etmek.

etmeyen bir millet, zillet ve esarete mahkûm olur. Hayatını dinine, vatanına ve namusuna tercih eden bir milletin yaşamaya hakkı yoktur.

“Hazır ol cenge eğer istersen sulh u salâh” sözü her zaman geçerliliğini muhafaza etmektedir.

Muhakkak Allahu Teâlâ Hazretlerinin her emir ve yasağında ya bizzat veyahut netice itibariyle hüsün ve güzellik, hayır ve fayda vardır. Cihattaki hayır ve güzellik bizzat değil, neticesi itibariyledir. Bu hikmete binaen birçok âyet-i kerimede Müslümanlar cihatla emrolunmuşlardır.

Cihadın Gayesi

Cihatta esas maksat i'lâ-yı kelimetullah, yani tevhid hakikatini bütün kalplere hâkim kılmaktır. Bu ise ilim ve hüccet yoluyla aklı ikna, nefsi ilzam,⁴² kalbi tatmin, rûhu tenvir ederek insanları hidâyete sevk etmekle olur. Buna karşı çıkan haricî düşmanlara ve ehl-i küfre ise kuvvetle mukabele edilir.

Evet, İslâm dininde haricî düşmanlara karşı cihat büyük bir ibâdettir. Diğer ibâdetler gibi cihat da ancak Allah rızası için yapılır. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.v): “Ganimet elde etmek, şan ve şeref kazanmak, mevki ve makam elde etmek için yapılan savaşın cihat olmadığını”⁴³ buyururlar. Demek ki, nefsin arzu ettiği işgal, yağma, intikam, ırkçılık gibi maksatlarla yapılan savaşlar cihat değildir.

“Asabiyete dâvet eden bizden değil. Asabiyet için çarpışan bizden değil. Asabiyet için ölen de, öldüren de bizden değildir.”

⁴² İlzam: Bir tartışmada kuvvetli delil ve fikirlerle karşısındakini cevap veremez duruma getirme, susturma.

⁴³ Nevevî, Riyâz'üs Sâlihîn, I/8, no: 9.

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ
فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ
كَانَ ضَعِيفًا

“İnananlar Allahu Teâlâ yolunda savaşırlar, inkâr edenler ise tağut yolunda savaşırlar...”⁴⁴ âyet-i kerimesi bu hakikati açıkça ifade buyurmaktadır.

Gerek Kur’ân-ı Kerîm’den gerekse hadis-i şeriflerden anlaşıldığı gibi İslâm’da cihat iki esasa bina edilmiştir. Birisi i’lâ-yı kelimetullah, diğeri de buna mâni olmak isteyen haricî düşmanların tecavüzlerini def etmektir.

Elmalılı Hamdi Efendi, tefsirinde bu mânâyı şöyle ifade buyurur:

“İslâm’da gaye-i harp intikam, katil, tebdil-i dine⁴⁵ icbar⁴⁶ değil, hasmı mağlup etmek ve kuvve-i cebriyesini⁴⁷ alıp dininde serbest olarak hükm-ü Hak’ta tutmaktır ki, i’lâ-yı kelimetullah bundadır.”⁴⁸

Cihadın bir diğer gayesi de Müslümanların vatanlarını, can ve mallarını, iffet ve namuslarını düşman taarruzundan muhafazadır. Bu da fiilen taarruza geçen veya taarruz hazırlığı içinde bulunan düşmana karşı yapılır.

⁴⁴ Nisâ, 4/76.

⁴⁵ Tebdil-i din: Din değişimi.

⁴⁶ İcbar: Zorlama, cebretme.

⁴⁷ Kuvve-i cebriye: Zor kuvvet.

⁴⁸ Yazır, Elmalılı M. Hamdi, Hak Dini Kur’ân Dili, Matbaa-i Ebuzziya, İstanbul, 1935, II/264.

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

“Sizinle savaşımlarla Allah yolunda siz de savaşın; ama haddi aşmayın. Çünkü Allah haddi aşanları sevmez.”⁴⁹

Âyet-i kerimede geçen “sizinle savaşımlarla” ifadesi İslâm’da tecavüzün olmadığını, “haddi aşmayın” emri ise İslâm dininin harbde bile zulümden men ve adaleti emrettiğini ders veriyor.

Düşmanın cebir⁵⁰ ve ikrahını⁵¹ kırmak üzere başlatılan cihat, muzafferiyetle neticlendiğinde o memleketin halkı İslâm’a girme veya cizye⁵² verme yollarından birini kabul etmekte serbest bırakılır. Cizyeyi kabul edenler malları ve canları himaye altında olarak kendi dinlerini dilediği gibi yaşar, ibâdetlerini istedikleri gibi yerine getirirler. Bu sayede halkın üzerinden cebir ve tahakkümün kalkmasıyla İslâm’ın tebliğine ve kabulüne müsait bir zemin hazırlanmış olur.

Asr-ı saadet bunun en parlak bir tablosudur. Zira o asırda yapılan cihadlarla müşriklerin cebir ve zulümleri bertaraf edilmiş, sulhun temini ile insanlar arasında muhabbet tesis edilmiştir.

⁴⁹ Bakara, 2/190.

⁵⁰ Cebir: Zorlama, zor kullanma.

⁵¹ İkrah: Zorla ve istediği dışında iş yaptırma, zorlama.

⁵² Cizye: İslâm devletlerince Müslüman olmayan tebaadan alınan vergi.

Cihadın gayelerini şöyle sıralayabiliriz:

1. İlim yoluyla aklı ikna, nefsi ilzam, kalbi tatmin, rûhu tenvir⁵³ ederek tevhid sancağını her gönülde dalgalandırmak ve böylece insanlık âlemini küfürden, şirkten ve dalâletten kurtarmak.

2. Düşmanların zulümlerine, tecavüzlerine set çekerek, vatan ve memleketi düşman istilâsından muhafaza, Müslümanların can ve mallarını, iffet ve namuslarını taarruzdan himaye, mâbedlerini ve câmilerini tahrip-ten vikâye⁵⁴ etmek.

3. İrşat ve tebliğin önüne çıkan engelleri def edip, İslâm'a dâveti emniyet altına almak, İslâm'ı kabule hazır olan insanlara yapılan zulümlere, tazyiklere, işken- celere mâni olmak ve onlar üzerindeki bu zorlamayı kaldırarak hakkın kabulüne zemin hazırlamak.

4. Müslümanlar arasına sokulmak istenen fitne ve fesadı def ederek onları dinin saf ve nezih olan aslına ırca⁵⁵ etmek.

5. Millet fertlerini bölüp parçalamaya ve aralarına düşmanlık ve kin sokmaya dönük anarşi ve terör faaliyetlerine karşı her türlü tedbiri almak, memlekette sulh ve sükûnu temin etmek.

6. Harih düşmanlara karşı yeterince kuvvet hazırlayarak, onları tecavüzden vazgeçirmekle sulhu temin etmek...

⁵³ Tenvir: Aydınlatma.

⁵⁴ Vikâye etmek: Korumak, himaye etmek.

⁵⁵ İrca etmek: Daha kolay ve yalın duruma getirmek, indirgemek.

Cihadın Kısımları

Cihat başlıca dört kısma ayrılır:

1. Cehâlete karşı cihat,
2. Nefisle cihat,
3. Şeytanla cihat,
4. İç ve dış düşmanlara karşı cihat.

1. Cehâlete Karşı Cihat

İlim, şerefli bir meşale, bitmez tükenmez bir hazinedir. Her şeyin mahiyet ve hakikati onunla inkişaf eder.

İlim bütün kemalât ve terakkînin üstâdı, kudsî heyecanların membaıdır. İlim ferdin iradesine inkişaf, fikrine metanet, seciyelerine necâbet⁵⁶ kazandırır, duygularını intibaha getirir. İnsan, kabiliyet ve istidatlarını ilimle inkişaf ettirir. Yaratılışın sırlarını onunla keşfeder.

⁵⁶ Necâbet: İyi ve temiz bir soya mensup olma, soyluluk, soy temizliği, asâlet.

Hem insan, ilimle kâinattaki kudret mucizelerini tefekkür eder. Böylece rûhen yükselir, kalben inkişaf eder ve neticede mârifet ve muhabbet-i İlâhiye'ye mazhar olur.

Evet, ölmüş kalpler ilim ve hikmetle ihyâ olur. Karanlıklar kılıçla, süngüyle değil, ancak güneşle ve nurla izale edilebilir. Kılıçların, füzelerin fethedemediği kalpler, ilim ve hikmet ile fethedilir. Evet, cehâletin karanlığı, kılıçların parıltısı ile izale edilmez. Cehâletin şiddetine karşı, kılıç da kuvvet de âciz kalır, onu hafifletemez. O, ancak ilim ve hikmetle, Kur'ân nurlarıyla izale olmuştur ve olabilir.

İlim, her türlü kemalât ve fazileti insan rûhuna yerleştiren yenilmez bir kuvvettir.

İlim, her güzelliğin esası olduğu gibi kuvvetin de membaıdır. İnsan başta nefs-i emmaresi⁵⁷ ve şeytani olmak üzere bütün düşmanlarını onunla mağlup eder.

İlimlerin en şerefli, en faziletli, en azizi mârifetullahıdır. İnsan ancak bu ilimle hidâyete erer. Kur'ân-ı Kerîm'in ilk âyeti olan: *اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ* "Yaratan Rabbinin ismiyle oku!"⁵⁸ âyetinden aldığı dersle kâinattaki her eseri Allahu Teâlâ'nın isimlerinin bir âyinesi olarak mütâlâa ve onlarda mevcut binlerce garip sanatları tefekkür eder.

⁵⁷ Nefs-i emmare: Nefsin yedi mertebesinden en alt derecesi. Bu mertebede nefis insana kötülükleri, günâhı, şehveti emreder ve kişi her türlü günâhı pişmanlık duymadan işleyebilir.

⁵⁸ Alak, 96/1.

Diğer ilimler ise ancak, mârifetullahı vesile olmakla faydalı ve nurlu olurlar. Aksi hâlde insanın gafletini artırır.

İlimle yapılan cihat, şümûllü ve umûmîdir, sahası geniştir. Cihadın diğer üç şubesi de temelde buna dayanır. Yani hepsinin esası ilimdir. Hem, ilimle cihat daimîdir; kılıçla cihatta olduğu gibi belli zamanlara inhisar⁵⁹ etmez.

İlimle cihat cihatların en ulvîsidir. Nitekim Rasûlullah Efendimiz (s.a.v): “İlim talep etmek ind-i İlâhî’de (nâfile) namaz, oruç ve hacdan ve fisebilillah cihattan efaldır.”⁶⁰ buyurmakla, ilimle cihadın ehemmiyetini en güzel şekilde ortaya koymuştur.

Evet, hayatın muhafazası, îmanların kurtulması, bâtil inançların izalesi, kalplerin nurlanması, ruhların sâfileşmesi, akılların aydınlanması ilimle olur.

Cihadların en ehemmiyetlisi ilimle yapılan cihattır. Zira bu cihat, küfür ve dalâletin, sefâhat⁶¹ ve rezâletin membaı olan cehâlete karşıdır. Bu bakımdan bütün müceddid ve müçtehitler, bütün âlim ve müşidler en büyük mücadelelerini cehâlete karşı vermişlerdir. Evet, cehâlet büyük bir âfettir. Ona mağlup olan fert ve cemiyyetlerin yeri, dünyada da âhirette de cehennemdir.

Bir milletin îmanını, ahlâkını, faziletini silip süpüren en büyük felâket cehâlettir.

⁵⁹ İnhisar: Tekel, yalnız bir şeye ait kılma.

⁶⁰ Celaleddin Suyûtî, Câmiü’s-sağır, s. 132, Hadis No: 5268.

⁶¹ Sefâhat: Değer ölçülerini hiçe sayarak pervâsızca yapılan eğlence.

Bir millet için en büyük tehlike; haricî düşmana esir olmaktan ziyâde, cehâlete mahkûm olmaktır. Bir millet cehâleti ilim ve irfan ile mağlup etmedikçe, o millette din ve milliyet aşkı heyecana gelmedikçe, aralarında uhuvvet ve muhabbet tesis edilmedikçe, o milletin ferdlerinde umûmî bir intibah⁶² olamaz, birlik ve beraberlikten söz edilemez.

O hâlde en büyük cihat; bir milletin fertlerini ilim ve irfan ile ahlâk ve fazilet ile teçhiz etmek ve o milletin bütün fertlerinin kalp ve ruhlarını, akıl ve hissiyatlarını ulvî gayelere yöneltmektir. Mânevî yapılarını bu şekilde tahkim⁶³ eden milletler, daima terakkî ve teâlî ederler. Evet, rûhunda îman, kalbinde ümit taşıyan fertlerden teşekkül eden milletler gâlip ve muzaffer olurlar. Esir ve mahkûm da olsalar, bu esaret ve mahkûmiyet daimî olmaz; muvakkat kalır. Sonunda ilim ve irfan ile mukaddesatlarına bağlılıkları sayesinde zillet ve esaretin pençesinden mutlaka kurtulurlar; mağlup iken gâlip, mahkûm iken hâkim olurlar.

İslâm'ın neşir ve ilân edilmesinde en büyük esas olan tebliğ vazifesi ancak ilimle yapılabilir. Hz. Rasûl-i Ekrem Efendimiz (s.a.v) de mücâhedesine tebliğle başlamış ve Hz. Erkam'ın evini tedris ve irşad merkezi hâline getirerek Kur'ân nûruyla gönülleri, fikirleri fetih etmiştir. Ulvî fakat berrak, yüksek fakat sade telkinatı ve irşadıyla vicdanlara hâkim olmuştur. Evet, Asr-ı

⁶² İntibah: Uyanık olma, uyanış, gâfil olmama.

⁶³ Tahkim: Kuvvetlendirmek, sağlamlaştırmak.

Saadet'ten bugüne kadar İslâm'ın inkişafı, teâlî ve terakkîsi mütemadiyen ilim ile tebliğ ile olmuştur.

Tebliğin sahası geniş, hududu pâyansızdır.⁶⁴ Tebliğ ve irşad, insanların necat ve halâsı için ezeli bir kanundur.

Hususen hikmet ve mantığın murakabesi altında ihlâs ile yapılan bir nasihatın tesiri şüpheden vârestedir.⁶⁵ Böyle bir nasihat, muhatabın fikir ve his dünyasını harekete getirir. Hasmı mağlup, düşmanı dost eder.

İşte tebliğ ve irşadın bu ehemmiyetindendir ki, İslâm fâtihleri fethettikleri ülkelerin mukadderatına hâkim olmanın siyaset ve kuvvetten ziyâde ilim ve irfan ile mümkün olacağı fikriyle bir taraftan kılıçla memleketin hudutlarını genişletirken, diğer taraftan fethettikleri her şehir ve kasabada medrese ve zâviyeler tesis etmişler ve milletin akıl ve vicdanlarına böylece hâkim olmuşlardır. Bu iki membadan ferdin rûhuna ulviyet bahşederek hayat-ı içtimâiyede vahdet ve huzuru bir âhenk içinde temin etmişlerdir.

İslâmiyet kılıç ve kuvvet zoruyla değil, irşad ve tebliğ ile bugünlere gelmiştir ve kıyâmete kadar da bu böyle devam edecektir. Peygamber Efendimizden (s.a.v) sonra gelen bütün müceddidler, müçtehitler, mürşitler ilim ve irfanlarıyla, tebliğ ve irşadlarıyla, vaaz ve nasihatleriyle hem Müslümanların akıl ve kalplerini tenvir etmekle onların mânevî terrakkîlerine vesile olmuşlar,

⁶⁴ Pâyansız: Sonsuz, nihâyetsiz, ucu bucağı olmayan, nâmütenâhî.

⁶⁵ Vâreste: Kurtulmuş, halâs olmuş.

hem de bu sayede dâhilde birlik ve beraberliği tesis etmişlerdir. Bu mümtaz zevâtın çok önemli bir hizmetleri de bâtl felsefî cereyanlara karşı ilim ve hikmet ile mücâhede etmeleri olmuştur.

Meselâ, İmam-ı Rabbânî Hazretleri, Hindistan'da Şiîlerin ve Hıristiyanların tesiri altına girerek ehl-i sünneti sindiren ve onların imhasını hedef alan Ekber Şah'a ve etbâna⁶⁶ tek başıyla, ilim ve faziletiyle karşı koymuş, bu mücâhedesinde sonunda Hindistan'da ehl-i sünnetin müessisi⁶⁷ olmuştur.

Keza İmam-ı Gazâlî, Seyyid Şerif Cürcânî, Teftâzânî ve Mevlânâ gibi bu ümmetin hidâyet yıldızları da yazdıkları harika eserleriyle bu milleti bâtl felsefî cereyanların ve dalâlet fırkalarının tasallutlarından muhafaza etmişlerdir. Bunların yanında Abdülkadir-i Geylânî ve Şâh-ı Nakşibendî gibi mânevî mürşidler, büyük kutublar bu milleti günahlardan, bid'atlardan muhafaza ederek onların mânevî kemalâtına vesile olmuşlardır.

İslâmiyet'in yayılmasının tebliğ ve irşat yoluyla olduğunun en güzel bir misali de, Avrupa'ya ilim ve irfanla ışık tutan Endülüs⁶⁸ medreseleridir. Müslümanlar kapılarını kılıç ve kuvvet ile açtıkları İspanya'yı mutlak bir cehâlet içerisinde buldular. Bu cehâleti izale için memleketin her köşesinde müteaddit medreseler

⁶⁶ Etbâ: Bir kimseye tâbi olanlar, ona uyanlar.

⁶⁷ Müessis: Kuran, kurucu.

⁶⁸ Endülüs: İslâm hâkimiyetindeki İspanya.

ve dârü'l-irfanlar⁶⁹ tesis ettiler. Her tarafta mârifetin şûlesini yakdılar, kalpleri, gönülleri böylece fethettiler. İlim ve irfan ile ikna ve irşat ile on beş sene gibi kısa bir zamanda Endülüs'ü bu cehâletten, dalâletten ve küfürden kurtardılar.

Evet, insanlar îmanı, fazileti, ahlâkı zorla değil, kendi istek ve arzularıyla kabul ederler.

Müslümanlar İspanya kapılarını kılıçla açtılar, ama vicdanları, kalpleri, gönülleri ilim ve irfan ile fethettiler. Hükümdarların sarayları bile birer ilim ve irfan hücresi hâline geldi. Orada münevver fikirli âlimler, feylesoflar nezâhet⁷⁰ ve nezâket içinde en yüksek ve en derin meselelerde münazara etmeye başladılar. Bu durum kısa zamanda Avrupa'nın efkâr-ı umûmîyesinde⁷¹ derin bir tesir uyandırdı. Onların dikkatlerini çekti ve gözlerini kamaştırdı. Neticede, bir dârülfünun⁷² mahiyetindeki Endülüs medreselerine Avrupa'nın her tarafından talebeler geldi. Ve böylece Endülüs, Avrupa'nın üstâdı oldu.

Selçuklular⁷³ da ihatalı bir tetkik neticesinde İslâm'la müşerref olmuşlar, derin bir aşk ve şevk ile o güneşin cazibesine kapılmışlardır. Şöyle ki, on birinci asırda Selçuklular Horasan ve havalisindeki Müslümanları

⁶⁹ Dârü'l-irfan: İrfan yurdu.

⁷⁰ Nezâhet: Ahlâk temizliği.

⁷¹ Efkar-ı umûmîye: Kamuoyu, umumun fikirleri.

⁷² Dârülfünun: Üniversite.

⁷³ Selçuklular: Türkler'in İslâmî devirde kurdukları en büyük hânedanlardan biri (1040-1308).

hâkimiyetleri altına aldılar. Böylece İslâmiyet’le tanışıp onu tetkik ve tahkik etme imkânına kavuştular. Aradıkları ferdî ve içtimâî nizamı, fazileti, ahlâkı, kudsî mefkûreleri⁷⁴ onda buldular. Âteşin bir şevk ile onun kucağına atıldılar. Bu dine sarsılmaz bir râbıta ile bağlandılar ve mânen onun hâkimiyeti altına girdiler.

Artık Kur’ân-ı Mübin onların hidâyet rehberi oldu. Onlar bu rehberin emirlerine sımsıkı sarıldılar, onu neşir, ilan ve i’lâ⁷⁵ için var güçleriyle çalıştılar. Uğrunda canlarını seve seve feda ettiler ve kanlarını şevk ile akıttılar. Böylece tevhit bayrağını kısa bir zamanda şarkın her tarafına ulaştırmaya muvaffak oldular. Bu hâl onlara şan ve şeref dolu bir tarih kazandırdı.

Tarihin sâdık lisanından anlıyoruz ki, Anadolu Selçukluları kazandıkları zaferlerini medrese ve zâviye denilen iki mânevî kışla ile tahkim⁷⁶ ettiler. İlim ve fenin bütün şubelerini bir sistem dairesinde memleketin en ücra köşelerine kadar götürdüler. Her kemâlin membaı olan bu feyiz müesseseleri ile Anadolu’dan Rumeli’ye kadar her tarafı tenvir ettiler. Tuğrul Bey’in: “Kendime bir ev yaptırdığım zaman yanında bir medrese, bir mescit yaptırmazsam, Allah’tan hayâ ederim!” sözü, İslâm ruh ve şuurunun en güzel bir ifadesi olmuştur.

Bu medreseler ilim ve irfan membaı olmanın yanı sıra, her türlü bâtil itikada karşı birer set, birer kale vazifesi görüyordu.

⁷⁴ Mefkûre: Gaye, ideal.

⁷⁵ İ’lâ: Yükseltme.

⁷⁶ Tahkim: Kuvvetlendirmek.

Meselâ, Büveyhîler⁷⁷ ve Fâtîmîler'in⁷⁸ Müslümanları Şîîleştirme gayretlerini Selçuklular ve Eyyûbîler,⁷⁹ başta Bağdat olmak üzere Suriye ve Mısır gibi bütün İslâmî merkezlerde tesis ettikleri medreselerle akim bıraktılar. Ehl-i Sünnet inancını böylece muhafaza ettiler. Nizâmü'l-Mülk⁸⁰ Nizâmiye Medreseleri'ni⁸¹ açmasaydı, bütün Irak ve Suriye ve belki de Anadolu tamamen Şîîlerin hâkimiyeti altına girmiş olacaktı.

Osmanlılar da Selçuklular gibi ilme fevkalade önem verdiler. Devletin en sağlam istinatgâhının maarif olduğunu çok iyi bilen Sultan Fatih, İstanbul'u fetheder etmez, kendi sarayından önce o muhteşem mâbet ile etrafındaki medreseleri tesis etti. Dinî ve içtimâî ilimlerin tamamını o merkezlerde okutarak milleti cehâletten, sefâletten ve ihtilâftan kurtardı.

Bu medreseler insanları ilim ve fikir cihetinden geliştirdiler ve onlara her türlü terakkî ve tefeyyüz⁸²

⁷⁷ Büveyhîler: 932-1062 yılları arasında İran ve Irak'ta hüküm süren Deylem asıllı bir hânedan.

⁷⁸ Fâtîmîler: 909-1171 yılları arasında Kuzey Afrika, Mısır ve Suriye'de hüküm süren bir Şîî devleti.

⁷⁹ Eyyûbîler: Orta Doğu, Mısır, Hicaz, Yemen ve Kuzey Afrika'da hüküm süren bir Türk devleti (1171-1462).

⁸⁰ Nizâmü'l-Mülk: Ebû Alî Kıvâmüddîn (Gıyâsüddeve, Şemsülmille) Hasen b. Alî b. İshâk et-Tûsî (ö. 485/1092). Büyük Selçuklu veziri, Orta Çağ İslâm dünyasının en başarılı devlet adamlarından.

⁸¹ Nizâmiye Medresesi: Nizâmü'l-Mülk tarafından başta Bağdat olmak üzere Büyük Selçuklu hâkimiyetindeki çeşitli şehirlerde kurulan medreseler.

⁸² Tefeyyüz: Feyiz bulma, ilerleme, yükselme.

kapılarını açtılar. Bu sayede Anadolu ilim ve fikrin şanlı bir timsali hâline geldi. Ebussuûd, Molla Fenârî, Zenbilli ve İbni Kemal gibi yıldız misal nice insanlar hep o medreselerin mahsulüdürler. Bunlarda yetişen ilim ve fikir erbabı, ferdî ve içtimâî hayatın yükselmesine, âlicenap ve ulvî ruhların çoğalmasına gayret ettiler. Milleti ilim ve irfan ile tenvir ederek, mânevî bir cihat olan irşat vazifesini hakkıyla îfâ ettiler. Nihayet tarih hükmünü icra etti. Anadolu'da İslâm'ın şanlı devirleri yaşandı. Böylece şark, Kur'ân'ın cazibesi altına girdi.

İslâm'ın inkişafı dün olduğu gibi bugün de tebliğ ve irşada bağlıdır. Onunla yaşar, onunla inkişaf eder, onunla devam eder. Kalpler yine bununla fetholur, vicdanlar ancak böylece tatmin olur... Nitekim bugün dünyanın her tarafında başta ilim adamları olmak üzere her gün binlerce insanın İslâm'ın cazibesine takıldığını görüyoruz. Bu ise kılıç ve kuvvetin değil, ilim ve kalemin zaferidir. Evet, artık zafer icbarın⁸³ değil irşadındır, ikrahın⁸⁴ değil ikazındır, süngünün değil kaleminindir. Evet, bugün kalem sayesinde İslâmiyet şarkta ve garpta Avrupa ve Amerika'da her an yayılmaktadır.

Bediüzzaman Hazretleri de bu zamanda cihadın en büyük silâhının ilim ve kalem olduğunu şu ifadeleriyle ortaya koymaktadır:

⁸³ İcbar: Zorlama, cebretme.

⁸⁴ İkrah: Zorla ve istediği dışında iş yaptırma, zorlama.

“Elbette nev-i beşer, âhir vakitte ulûm ve fûnuna⁸⁵ dökülecektir. Bütün kuvvetini ilimden alacaktır. Hüküm ve kuvvet ilmin eline geçecektir.”⁸⁶

2. Nefisle Cihat

Peygamber Efendimiz:

“Âzam-ı cihat⁸⁷ cihad-ı nefistir.”⁸⁸ ve: “Senin en büyük düşmanın, senin içinde bulunan (senden hiç ayrılmayan) nefsidir.”⁸⁹ buyurmakla, ümmetini bu en büyük ve en tehlikeli düşmanla mücâhedeye dâvet etmiştir. Nefisle cihadı, Rasûlullah Efendimiz “cihad-ı ekber” olarak vasıflandırmıştır. Şöyle ki: Peygamberimiz Tebük muharebesinden dönerken buyurdular ki: “Cihad-ı asgardan cihad-ı ekbere döndük.”⁹⁰

“Yâ Rasûlallah! Cihad-ı ekber nedir?” diye sorulduğunda: “Nefisle mücadeledir” diye cevap vermişlerdir.

Bir hadis-i şeriflerinde: “Düşmanlarınızla mücadele ettiğiniz gibi nefsinizle de mücadele edin.” buyurmuşlar, bir diğer hadis-i şeriflerinde ise, nefsini ıslaha gayret eden bir kimsenin mücâhit olduğunu⁹¹ haber vermişlerdir.

⁸⁵ Ulûm ve fûnun: İlimler ve fenler.

⁸⁶ Bediüzzaman Said Nursî, Sözlere, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 283.

⁸⁷ Âzam-ı cihat: En büyük cihat, cihadın en büyüğü.

⁸⁸ Suyûtî, a.g.e., s. 187.

⁸⁹ Ömer Nasuhi Bilmen, 500 Hadis-i Şerif, s. 5.

⁹⁰ Aclûnî, İsmail b. Muhammed, Keşfü'l-Hafâ, Dâru İhyai't-Türâsi'l-Arabî, II. Baskı, Beyrut 1351, I/424.

⁹¹ Hadisin aslı şu şekildedir: “(Hakikatte) Mücâhit, nefesine karşı cihat eden kimsedir.” (Tirmizî, Fedâilü'l-Cihâd, 2/1621; Ahmed, VI, 20).

Bediüzzaman Hazretleri de:

“Herkes kendi âleminde bir kumandan olduğundan âlem-i asgarında⁹² cihad-ı ekberle mükelleftir ve ahlâk-ı Ahmediye⁹³ ile tahallûk⁹⁴ ve sünnet-i Nebvî-yeyi ihyâ ile muvazzaftır.^{95,96} diyerek bu büyük cihada dikkatleri çekmiştir. Yine:

“Nefis kendini serbest ve müstakil ve bizzat mevcut bilir. Ondan bir nevi rububiyet⁹⁷ dâvâ eder. Mâbuduna karşı adâvetkârâne⁹⁸ bir isyanı taşır.”⁹⁹ buyurmakla da, nefsin ne kadar dehşetli bir düşman olduğunu güzelce ortaya koymuştur.

Hakikaten insanın en büyük düşmanı kendi nefsi-
dir. Zira o tezkiye edilmezse; bütün kötülüklerin mem-
bai, bütün isyanların âmiri, bütün fenalıkların kuman-
danıdır.

Bütün fitne ve fesatların dalâlet ve sefâhatlerin
temeli, esası odur. Evet, onun tabiatında kötülöklere,
isyana meyil vardır. Hiddet ve öfke ile kalp ve rûhu,
akıl ve vicdanı karıştırır, bulandırır, müşevveş eder.
Ruhları asabiyet ve azap içinde bırakır. İnsanı günaha

⁹² Âlem-i asgar: Küçük âlem.

⁹³ Ahlâk-ı Ahmediye: Hz. Muhammed'in (s.a.v) ahlâkı, sünnet-i seniyyesi.

⁹⁴ Tahallûk: Ahlâklanma.

⁹⁵ Muvazzaf: Vazifeli, görevli.

⁹⁶ Nursî, Tarihçe-i Hayat, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 55.

⁹⁷ Rububiyet: Rablık.

⁹⁸ Adâvetkârâne: Düşmancasına.

⁹⁹ Nursî, Sözler, s. 523.

ve isyana müptelâ ede ede taa küfre kadar götürür. Zâlim eder, câhil eder, mağrur eder ve onu rububiyet dâvâ edecek kadar alçaltır, zelil eder, rezil eder.

Nefis, ilim ve fazilet ile terbiye edilmezse, hakkı bâtıldan ayıramaz. Neticeleri düşünmez; hazır lezzet ile iktifa eder. Gayr-ı meşru lezzetlere meftundur. Daima kendini beğenir. Kusurunu görmez, hatta görmek de istemez. Kendini medih ve tenzih ederek âdetâ takdis eder. Kendi kusurunu görmediğinden ikaz, irşat ve nasihatlere kulağını kapar, ilim ve faziletten mahrum kalır; cehâlet bataklığına saplanır.

O, her insana karşı ayrı bir silah kullanır. Mü'mini fıska sevk eder. Fâsıgı günahında ısrar ettirir, tevbeden uzaklaştırır. Zengini kibre, âlimi ucba, âmiri zulme, fakiri şekvâya¹⁰⁰ götürür. Şükür, tevekkül ve rıza kapılarını kapatıp; küfran, yeis ve isyan kapılarını açar.

Onun hile ve desiseleri çok çeşitlidir, had ve hesaba gelmez. Ona “yedi başlı ejder” denilse yeridir. Evet, onun kibir, ucb, riyâ, haset, gadab, dünyaya muhabbet gibi nice başları vardır.

Bundan dolayıdır ki, Hz. Yûsuf (a.s) gibi ulü'l-azm¹⁰¹ bir peygamber:

¹⁰⁰ Şekvâ: Şikâyet, yakınma.

¹⁰¹ Ulü'l-azm peygamberler: Azim ve sebat sâhibi peygamberler; Allah'ın emirlerini gerçekleştirme hususunda en çok dikkat ve titizlik gösteren peygamberler anlamında bir terim. İslâm bilginleri, Hz. Nûh, Hz. İbrahim, Hz. Mûsâ, Hz. İsâ ve peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed'i (s.a.v) ulü'l-azm peygamberlerden saymışlardır.

وَمَا أُبْرِئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي إِنَّ
رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ

“Ben nefsimi kötülüklerden temize çıkarmıyorum. Muhakkak ki nefis şiddetle kötülüğü emreder; Rabbi-min rahmet ettikleri müstesna...”¹⁰² buyurarak, nefs-i emmarenin şerrinden Allah’ın rahmetine sığınmıştır.

Nefisle Cihat Niçin Cihad-ı Ekberdir?

Birçok cihetle nefisle cihat, cihad-ı ekberdir. Bunlardan birkaçını nazara verelim:

1. Nefs-i emmare, insana diğer düşmanlardan daha yakındır. Bu düşmanın şerri, uzak düşmanların şerrinden daha büyüktür. O öldürülmedikçe yahut esir edilmedikçe şerrinden kurtulmak mümkün değildir.

2. Nefisle cihat daimîdir, haricî düşmanla cihat ise muvakkattir;¹⁰³ hatta bazen hiç vuku bulmayabilir. Vuku bulduğu takdirde de bu cihadı bazı Müslümanların deruhte¹⁰⁴ etmesiyle cihat diğerlerinden sâkıt¹⁰⁵ olur.

Harbe iştirak edenler için de harbin bitmesiyle bu cihat nihayete ermiş olur. Nefisle mücâhede ise böyle değildir. Bu cihattla herkes her zaman mükelleftir. İnsan, günün yirmi dört saatinde, senenin on iki ayında hâsılı

¹⁰² Yusuf, 12/53.

¹⁰³ Muvakkat: Devamlı olmayan, geçici.

¹⁰⁴ Deruhte etmek: Üzerine almak, üstlenmek, yüklenmek.

¹⁰⁵ Sâkıt olmak: Düşmek.

ömrünün sonuna kadar yılmadan, usanmadan onunla çarpışmak zorundadır.

Esas mücâhit, birkaç meydan muharebesinde muzaffer olan değil, nefsiyle arslanlar gibi çarpışarak onu mağlup edendir.

3. Haricî düşmanlarla yapılan cihatta insan gâlip olsa, düşmanını öldürse, gazilik gibi şerefli bir unvan kazanır; tarihin şeref levhalarında izzetle yâd edilir. Mağlup olsa şehit olur, velayet mertebesine erişir, kudsî ve daimî bir hayat kazanır. Kabir âleminde evliyalar ile hayatını devam ettirir.

İnsan, nefs-i emmareye mağlup olsa şeytanın kumandası altına girer. Nefsin pençesi altında kahrolur, hay-siyet ve şereften mahrum kalır. Hayvanî hislerin esiri olur. Pespâyeye¹⁰⁶ arzularla ruh ve kalbini azap içinde bırakır. Böylece insaniyetini yer bitirir, mahveder.

“Dünyada çok seneler gam ve keder ve berzahta azap ve zarar ve âhirette cehennem ve sakar belâsını çeker.”¹⁰⁷

Bediüzzaman Hazretleri, nefsi Hz. Yûnus’u (a.s) yutan balığa teşbih ederek şöyle buyurur:

“Bizim hevâ-yı nefsimiz,¹⁰⁸ hûtumuzdur,¹⁰⁹ hayât-ı ebediyemizi¹¹⁰ sıkıp mahvına çalışıyor. Bu hût onun

¹⁰⁶ Pespâyeye: Aşağılık, bayağı.

¹⁰⁷ Nursî, Sözler, s. 156.

¹⁰⁸ Hevâ-yı nefis: Nefsin yasak arzu ve istekleri.

¹⁰⁹ Hût: Büyük balık.

¹¹⁰ Hayat-ı ebediye: Sonsuz hayat, âhîret hayatı.

hûtundan bin derece daha muzırdır.¹¹¹ Çünkü onun hûtu yüz senelik bir hayatı mahveder. Bizim hûtumuz ise, yüz milyon seneler hayatın mahvına çalışıyor.”¹¹²

Nefisle Cihadın Mertebeleri

İbni Cevzî, Zâdü'l-Meâd'inde nefse karşı cihadı dört mertebede mütâlâa etmiştir:

1. Onu ilimle irşad edip hidâyete kavuşturmak.
2. Bu ilmin muktezasıyla amel ettirmek.
3. Bildiğini başka insanlara öğretmek.
4. Bu uğurda başına gelecek belâ ve musibetlere karşı sabır ve tahammül göstermek.

Evet, nefisle mücadelenin ilk ve en önemli mertebesi onu ilmî delillerle ikna edip gafletten, cehâletten kurtarmak, ilim ve irfanla teşhiz ettirmektir. Bu mücâhede, onu tahkîkî îmanın¹¹³ en yüksek mertebelerine çıkarıncaya kadar devam etmelidir. Ancak böylece îman hakikatleri akıldan geçip kalpte tecellî ederek, insanın bütün hissiyat ve latifelerine sirâyet eder. Şeytanın eli artık buralara kadar uzanamaz.

Diğer üç mertebenin tahakkuku, bu mücâhededeki muvaffak olmaya bağlıdır.

¹¹¹ Muzır: Zararlı.

¹¹² Nursî, İman ve Küfür Muvâzeneleri, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 140.

¹¹³ Tahkîkî îman: Allah'ın isim ve sıfatlarını kâinattaki tecellîlerini okuyarak, her şey üzerinde Allah'ın Rablik ve ilahlık unvanını görerek, Allah'ın varlığına ve birliğine îman etmek.

Nefisle Cihatta Nasıl Muvaffak Olunur?

Bu cihad-ı ekberde muvaffak olmanın yolu nefse muhalefetten geçer. Evet nefis, ancak muhalefet kılıcıyla öldürülür. Kalp ve ruh, nefsin öldürülmesiyle hayat bulurlar. Rûhun izzeti, felah ve necatı nefsin zilletindedir.

Allahu Teâlâ Hazretleri, Hz. Dâvûd’a (a.s) hitaben:

يَا دَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ
بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ

“Heva-i nefesine tâbi olma, (tâbi olursan) seni, Allah yolundan saptırır.”¹¹⁴ buyuruyor. Demek ki nefse düşmanlık Allah’a yakın olmanın en büyük vesilesidir. Allahu Teâlâ Hazretleri’nin mârifet ve muhabbetine tâlip olan bir mü’min, nefisle dostluk edemez. Onunla aralıksız çarpışır; ona gâlip ve mâlik olmaya bütün kuvvetiyle, gayretiyle çalışır. Onu, âmiriyet makamından, memuriyet makamına indirmekle hile ve desiselerinden kurtulabilir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v): “Cennetin etrafı nefsin hoşuna gitmeyen şeylerle sarılıdır.”¹¹⁵ buyurmuşlardır. Bu hadis-i şerifin mânâsına göre cennete gitmenin yolu nefse muhalefet etmek, onun hoşuna gitmeyen

¹¹⁴ Sâd, 38/26.

¹¹⁵ Nevevî, Riyâz’üs Sâlihîn, s. 76.

şeylerle amel etmektir. Nefsin hoşuna gitmeyen, yani cennetin etrafını saran şeyler takvâ, amel-i sâlih, istikamet, ihlâs, tevekkül, sabır, şükür, muhabbet, uhuvvet, tevâzu gibi güzel meziyetlerdir.

Hz. Ömer Efendimiz (r.a) takvânın ehemmiyeti hususunda: “Cihadın akvası (en kuvvetlisi) takvâdır.” buyurmuştur.

İşte nefse muhalefet, kalp ve rûhu bu gibi güzel hasletlerle tezyin¹¹⁶ etmektir.

İnsan bu muhalefetle nefs-i emmaresini mağlup etmeye muvaffak olursa, onun bütün şerlerinden kurtulur, pak ve temiz olur. Allah’tan gelen emirleri kabul eder, nesim-i hidâyeti¹¹⁷ teneffüs eder. O zaman inâyet güneşi hidâyet ufkunda tulû eder; kalp ve rûhu nurlandırır, vicdan ve hissiyatı ziyâlandırır.

Bu bahsimize Bediüzzaman Hazretleri’nin nefse muhalefet etmeye ve onu susturmaya güzel bir örnek olan şu ifadeleriyle son verelim:

“Ey fahre¹¹⁸ meftun, şöhrete müptelâ, medhe düşkün, hodbinlikte¹¹⁹ bîhemta¹²⁰ sersem nefsim! Eğer binler meyve veren incirin menşei olan küçücük bir çekirdeği ve yüz salkım ona takılan üzümün siyah kurucuk çubuğu; bütün o meyveleri, o salkımları kendi hünerleri olduğu ve onlardan istifade edenler o çubuğa, o

¹¹⁶ Tezyin: Süsleme, süslenme.

¹¹⁷ Nesim-i hidâyet: Hidâyet rüzgârı.

¹¹⁸ Fahr: Gurur, övünme.

¹¹⁹ Hodbin: Bencil, kibirli.

¹²⁰ Bîhemta: Eşsiz, benzersiz.

çekirdeğe medh ve hürmet etmek lâzım olduğu, hak bir dâvâ ise, senin dahi sana yüklenen nimetler için fahre, gurura belki bir hakkın var. Hâlbuki sen, daim zemme¹²¹ müstehaksın. Zira o çekirdek ve o çubuk gibi değilsin. Senin bir cüz-i ihtiyarın¹²² bulunmakla, o nimetlerin kıymetlerini fahrin ile tenkis¹²³ ediyorsun. Gururunla tahrip ediyorsun ve küfranıyla iptal ediyorsun ve temellükle¹²⁴ gasp ediyorsun. Senin vazifen fahir değil, şükürdür. Sana lâıyk olan şöhet değil tevâzudur, hacâlettir.¹²⁵ Senin hakkın medih değil istiğfardır, nedâmettir. Senin kemâlin hodbinlik değil hudâbinliktedir.¹²⁶”¹²⁷

3. Şeytanla Cihat

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ
لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ

“Şüphe yok ki şeytan sizin için bir düşmandır. Artık siz de onu düşman tutun...”¹²⁸

Cenâb-ı Hak bu âyet-i kerimede şeytanın insanları daima helâkete atmaya gayret eden amansız bir düşman olduğunu bildiriyor.

¹²¹ Zemm: Ayıplama, kötöleme.

¹²² Cüz-i ihtiyarî: İnsandaki çok az irade serbestliği.

¹²³ Tenkis: Eksiltme, değerini indirme.

¹²⁴ Temellük: Sâhiplenme.

¹²⁵ Hacâlet: Utanç.

¹²⁶ Hudâbin: Allah'ı tanımak.

¹²⁷ Nursî, Sözler, s. 245.

¹²⁸ Fâtır, 35/6.

Şeytan bütün insanların bilhassa mü'minlerin en büyük düşmanıdır. Hile ve desiselerini icrada katiiyen kusur etmez. Buna bıkmadan, usanmadan, var kuvvetiyle çalışır. İnsan ondan gâfil olsa da o insandan gâfil olmaz. İnsan onu unutsa da, o insanı unutmaz.

Evet şeytan, insanın en büyük düşmanıdır. Huzur-u İlâhiye'den kovulmasının intikamını almak üzere insanla sürekli uğraşır.

Şeytan insana karşı olan bu intikam duygusunu Cenâb-ı Hakk'a şöyle ifade etmiştir:

قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ
ثُمَّ لَآتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ
شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ

“Beni rahmetinden uzaklaştırmama karşılık, yemin ederim ki ben de onları saptırmak için muhakkak senin doğru yolunun üstünde tuzak kuracağım. Sonra onlara önlerinden ve arkalarından, sağlarından ve sollarından sokulacağım...”¹²⁹

Yani, “önlerinden gelerek îman ve itikatlarını şek ve tereddüde düşüreğim, arkalarından gelerek onları dünyaya teşvik edeceğim. Sağ ve sol taraflarından gelip onları sefâhate ve dalâlete sevk edeceğim.” demektedir.

Şeytana karşı Allahu Teâlâ da şöyle buyurdu:

¹²⁹ A'râf, 7/16-17.

“Ben izzet ve cemalime kasem ederim ki, onlara istiaze emredenim. Onlar bana sığındıklarında, sağ taraflarından hidâyet, sol taraflarından inayet ve arkalarından ismetle onlara yardım eder, onları senin şer ve vesveselerinden hıfz ederim.”¹³⁰

O hâlde mü'minler şeytanın şerrinden halas olmak için takvâ zırhına bürünerek Allah'a istiaze etmeli, O'nun inayetine sığınmalıdırlar. Artık Cenâb-ı Hak da bu gibi mü'minlerin kalplerine nur, vicdanlarına sürûr, latifelerine huzur bahşeder ve onları iki dünya saadetine mazhar eder. Bu mazhariyetle mü'minin kalbinde havf ve haşyet tecellî eder; artık Allah'ın düşmanı olan İblis daha ona yaklaşamaz.

Kalbi nur, vicdanı ziyâdar, hissiyat ve latifeleri pak olan böyle bir mü'mini şeytan katiyen mağlup edemez, hatta ondan kaçır. Çünkü onun kalbinde tecellî eden nûr-u mârifet şeytanın sultasını kırar, onu hakir ve zelil eder. Evet, şeytan Hz. Ömer'in (r.a) gölgesinden bile korkup kaçardı.

Şeytana uymak her kötülüğün temeli olduğu gibi, ona muhalefet de her hidâyet ve saadetin başıdır. Allah'ın rahmet ve inayetine en büyük vesile şeytana muhalefettir.

Nefisle olduğu gibi şeytanla cihat da devamlıdır. İnsan her an onun hilesiyle karşı karşıyadır.

Küffar ile cihat her mü'min için icap etmez. İcap edenler için de bu cihat ömürde birkaç defa ya olur

¹³⁰ Abdülkadir Geylanî, Gunyetü't-Tâlibin, 1/148.

veya olmaz. Olsa bile küffarla savaşın bir sonu vardır. Şeytan ile cihadın ise sonu yoktur, ölünceye kadar devam eder, gider.

Küffarın kılıcıyla ölen şehit olur ve mükâfatı da cennettir. Ama şeytanın kılıcıyla mağlup olan rahmetten uzaklaşır, âkıbeti cehennem olur. Şeytanla mücâhedede muzaffer olan bir mü'minin mükâfatı, Allahu Teâlâ'ya kurbiyettir ve nimetine mazhariyettir.

Cenâb-ı Hak mübâreze kanununu kâinatın yaratılış hamuruna koymuştur. Hikmet iktiza ediyor ki, bu kanun kâinatın meyvesi olan zişuurlarda da cereyan etsin. Evet, bu kanuna binaen Cenâb-ı Hak insanın yaratılmasıyla şeytanı, şeytan ile de insanları imtihana tâbi tuttu. Şeytan gurur ve kibrinden dolayı nefesine uydu ve bu imtihanı kaybetti. Maalesef ekser insanlar da şeytanın vesveselerine ve desiselerine kapılarak bu büyük imtihanı kaybediyorlar.

Allahu Teâlâ'nın şeytana vermiş olduğu mühletin bir icabı olarak bu imtihan kıyâmete kadar devam edecektir.

Şeytanla Cihatta Muzaffer Olmanın Başlıca Yolları

1. Allahu Teâlâ Hazretleri'nin insana şah damarından daha yakın olduğuna, kalbinden geçen her şeyi hakkıyla bildiğine yakînen îman etmek.

2. Şeytanın hile ve desiselerine karşı daima uyanık olmak, onunla kahramanane ve şecaatle savaşmak ve bu vadide katiyen zaaf ve fütur¹³¹ göstermemek.

3. Her ameline Allah'ın rızasını nazara almak. Ömrünü takvâ ve amel-i sâlih dairesinde geçirmeye gayret etmek.

4. Gerek kendi nefsinde, gerek kâinatta mevcut ilâhi sanatları temâşâ ile onlarda tecellî eden esmâ-i İlâhiye'yi tefekkür etmek.

5. Allah'ın emirlerini öğrenip öğretmek; yasaklarından da sakınıp sakındırmak.

6. Günah ve hatalarını, kusur ve aczini düşünerek sık sık tevbe ve istiğfarda bulunmak, nefsini böylece murakabe altında tutmak.

7. Hayatını sünnet-i seniyye dairesinde geçirmeye azamî gayret göstermek.

Şeytanla mücadeleyle ait bu bahsimizi tamamlarken, Bediüzzaman Hazretleri'nin şeytanın yaratılış hikmetine dair bir sual ve cevabını da buraya almakta fayda görüyoruz.

“Sual: Şerr-i mahz¹³² olan şeytanların îcadı ve ehl-i îmana taslitleri¹³³ ve onların yüzünden çok insanlar küfre girip Cehenneme girmeleri, gayet müthiş ve çirkin görünüyor. Acaba Cemîl-i ale'l-ıtlak¹³⁴ ve Rahîm-i

¹³¹ Fütur: Yeise ve ümitsizliğe düşmek, bıkmak, bezmek.

¹³² Şerr-i mahz: Tamamıyla şer ve kötü.

¹³³ Taslit: Musallat olma, sataşma.

¹³⁴ Cemîl-i Ale'l-ıtlak: Sonsuz ve kusursuz güzellik sâhibi olan Allah.

Mutlak ve Rahman-ı Bil-Hakkın rahmet ve cemâli, bu hadsiz çirkinliğin ve dehşetli musibetin husûlüne nasıl müsaade ediyor ve nasıl cevaz gösteriyor?

Şu meseleyi çoklar sormuşlar ve çokların hatırına geliyor.

Elcevap: Şeytanın vücudunda cüz'î şerler ile beraber birçok makasid-i hayriye-i külliye¹³⁵ ve kemalât-ı insaniye¹³⁶ vardır. Evet, bir çekirdekten koca bir ağaca kadar ne kadar mertebeler var; mahiyet-i insaniyedeki¹³⁷ istidatta dahi ondan daha ziyâde merâtip¹³⁸ var. Belki zerreden şemse kadar dereceleri var. Bu istidâdâtın¹³⁹ inkişâfâtı,¹⁴⁰ elbette bir hareket ister, bir muamele iktiza eder. Ve o muameledeki terakkî zembereğinin hareketi, mücâhede ile olur. O mücâhede ise, şeytanların ve muzır şeylerin vücûduyla olur. Yoksa melâikeler gibi insanların da makamı sâbit kalırdı. O hâlde insan nev'inde binler envâ hükmünde sınıflar bulunmayacak. Bir şerr-i cüz'î¹⁴¹ gelmemek için bin hayrı terk etmek, hikmet ve adalete münâfidir. Çendan,¹⁴² şeytan yüzünden ekser insanlar dalâlete giderler. Fakat ehemmiyet ve kıymet, ekseriyetle keyfiyete bakar, kemiyete az bakar veya bakmaz. Nasıl ki bin ve on çekirdeği

¹³⁵ Makasid-i hayriye-i külliye: Büyük hayırlı maksatlar.

¹³⁶ Kemâlât-ı insaniye: İnsana ait mükemmellikler.

¹³⁷ Mahiyet-i insaniye: İnsana ait temel özellikler.

¹³⁸ Merâtip: Mertebeler.

¹³⁹ İstidâdât: İstidatlar, kabiliyetler.

¹⁴⁰ İnkişâfât: Açığa çıkmalar.

¹⁴¹ Şerr-i cüz'î: Ferdî, sınırlı, küçük kötülük.

¹⁴² Çendan: Gerçi, her ne kadar.

bulunan bir zât, o çekirdekleri toprak altında bir muamele-i kimyeviye¹⁴³ mazhar etse, ondan on tanesi ağaç olmuş, bini bozulmuş. O on ağaç olmuş çekirdeklerin o adama verdiği menfaat, elbette bin bozulmuş çekirdeğin verdiği zararı hiçe indirir. Öyle de: Nefs ve şeytanlara karşı mücâhede ile yıldızlar gibi nev-i insanı şereflendiren ve tenvir eden on insan-ı kâmil yüzünden o nev'e gelen menfaat ve şeref ve kıymet, elbette haşarat nev'inden sayılacak derecede süflî ehl-i dalâletin küfre girmesiyle insan nev'ine vereceği zararı hiçe indirip göze göstermediği için rahmet ve hikmet ve adâlet-i İlâhiyye, şeytanın vücûduna müsaade edip tasallutlarına meydan vermiş.

Ey ehl-i îman! Bu müthiş düşmanlarınıza karşı zırhınız: Kur'ân tezgâhında yapılan takvâdır. Ve siperiniz, Rasûl-i Ekrem Aleyhisselâtu Vesselamın Sünnet-i Seniyyesidir. Ve silâhınız, istiâze ve istiğfar ve hıfz-ı İlâhiyyeye¹⁴⁴ ilticâdır..."¹⁴⁵

4. İç ve Dış Düşmanlara Karşı Cihat

Bu cihat devletin vazifesidir. Devletin cihadı esas itibariyle iki noktada toplanır. Biri haricî düşmana karşı cihat, diğeri dâhildeki bâğilere,¹⁴⁶ âsilere karşı cihattır.

¹⁴³ Muamele-i kimyeviye: Kimyasal işlem.

¹⁴⁴ Hıfz-ı İlâhi: Allah'ın koruması.

¹⁴⁵ Nursî, Lem'alar, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 81-82.

¹⁴⁶ Bâği: Âsi, zâlim.

a) Haricî Düşmanlara Karşı Cihat

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا
وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰ أَن تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ
وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

“Hoşunuza gitmese de düşmanla savaşmak üzerinize farz kılındı...”¹⁴⁷

Cihat mefhumu çok yönlü ve şümûllüdür. Nefisle cihat, şeytanla cihat, hârice karşı cihat gibi kısımları vardır. Fakat mutlak olarak cihat denilince, hâricî düşmanlara karşı muharebe etmek akla gelir. Bu cihat devletin vazifesidir.

Devletin mütecâviz¹⁴⁸ düşmanları sindirmeye yahut mağlup etmeye kâfi gelecek askerî gücü bulunması hâlinde, cihat farz-ı kifâyedir.¹⁴⁹ Yani askerlerin harp etmesiyle diğer fertlerden cihadın farziyeti düşer. Devlet kuvvetleri düşmanı mağlup etmeye kâfi gelmediği ve vatanın istilâ edilme tehlikesi baş gösterdiği takdirde cihat, yediden yetmiş her Müslümana farz-ı ayn¹⁵⁰ olur. Artık bütün vatandaşlar asker hükmüne geçerler;

¹⁴⁷ Bakara, 2/216.

¹⁴⁸ Mütecâviz: Saldıran, tecâvüz eden, saldırgan.

¹⁴⁹ Farz-ı kifâye: İslâm dininde yapılması farz olan, fakat mükelleflerden bir kısmı tarafından îfâ edilince diğerlerinden farziyeti kalkan emir ve görevler (cenâze namazı vb.).

¹⁵⁰ Farz-ı ayn: İslâm dininde her mükellef Müslüman tarafından bizzat yapılması gereken farz (beş vakit namaz, oruç vb.).

memleketin müdafaası, din ve namusun, şeref ve hay-siyetin muhafazası için savaşır.

Evet, vatan ve milletin tehlikelere maruz kaldığı zamanlarda artık can da, mal da göze görünmez. Hatta aile efradı da hatırdan çıkar, gönülden silinir. Her mü'min îmanından coşan bir celâdet¹⁵¹ ve cesaretle silâha sarılır ve düşmana karşı canıyla, kanıyla ve malıyla kahramanca çarpışır.

Vatan, şeref ve namus öyle nimetlerdir ki; insan onları kaybetme bedbahtlığına düşerse, artık bir daha elde etmesi mümkün olmayabilir. Binâenaleyh bunları muhafaza uğrunda canını vermek, kanını dökmek hayattan bin defa daha hayırlıdır.

Vatanın istiklâl ve muhafazası için ölümü hafife almak, en büyük bir fazilettir. Ve insanı bahtiyarlığını zirvesine eriştirir.

Evet, gerektiğinde aşk ve şevk ile silâha sarılmasını bilmeyen bir millet, çok geçmeden zillet ve esarete düşer. Hayatını, namus ve şerefine; dünyevî arzularını vatan ve milletin menfaatine tercih etmeyen fertlerin yaşamaya hakları yoktur.

Vatan sevgisi, Peygamber Efendimizin (s.a.v):

“Hubbul vatan mine'l-îman.” (Vatan sevgisi îmandandır.)¹⁵² hadis-i şerifinde en veciz bir şekilde ifade-sini bulmuştur. Bu hadis-i şerif kulaklara en latif ve en

¹⁵¹ Celâdet: Boyun eğilmemesi gereken yerde gösterilen şuurlu cesâret, yüreklilik, yiğitlik.

¹⁵² Aclûnî, a.g.e., s. 345, Hadis no: 1102.

ulvî bir ses olarak aksetmekte, vicdan-ı beşere¹⁵³ tesir ederek yüksek hisleri ve necip duyguları uyandırmaktadır. Bu hadis-i şerifin insan kalbine ilham ettiği muhabbeti, sadakati, fedakârlığı hiçbir edibin sözünde, hiçbir şairin şiirinde bulmak mümkün değildir.

Evet, vatan sevgisi îmandandır. Zira insan, îmanını onda tâlim eder, kemalâtına vesile olan mârifete, muhabbete, esrara ve envâra onda mazhar olur. İbâdetlerini onda yapar ve ebedî saadetini onda kazanır.

Haricî düşmanla cihat hususunda şu hakikatin gözden uzak tutulmaması icap eder: Asr-ı Saadette Müslümanlarla gayr-ı müslimler arasındaki münasebetler barış esasına dayanmaktaydı. Peygamber Efendimiz (s.a.v) Hz. Ali'yi (r.a) Yemen'e gönderdiği zaman, kendisine şu emri vermişti:

“Onların arazisine indiğiniz zaman onlar sizinle harp etmezlerse, siz de onlarla harp etmeyiniz.”¹⁵⁴

Peygamberimizin (s.a.v), savaşlarda izlediği prensip bu olmuş ve bu durum Müslümanların en göze çarpan özelliği hâline gelmiştir. Önce, düşman kuvvetlerle gerek antlaşma imzalayarak, gerekse onları İslâm'a çağırarak Müslümanların güvenliğinin garanti altına alınmasına çalışılır. Eğer bu iki şıktan hiçbiri kabul edilmezse, o zaman Müslümanların yapabileceği tek şey, müteyakkız¹⁵⁵ bulunmak ve düşmana aman vermemektir.

¹⁵³ Vicdan-ı beşer: İnsan vicdanı.

¹⁵⁴ Mevlânâ Şibli, Asr-ı Saadet, II/603.

¹⁵⁵ Müteyakkız: Dikkatli, gözü açık, uyanık, tetikte.

Hâricî cihat hakkında Cenâb-ı Hak şöyle buyuruyor:

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

“Size savaş açanlarla siz de Allah yolunda savaşın. Ancak aşırı gitmeyin. Şüphesiz ki Allah aşırı gidenleri sevmez.”¹⁵⁶

Hâricî cihat birçok kayıt ve şartlara bağlıdır. Âyetten de anlaşılacağı gibi harbe, zarurete binaen girilebilir. Zaruret olmadıkça harp istenilmez. Zira harp hadd-i zâtında tahriptir, faciadır, hayatı mahveden bir beliyedir.¹⁵⁷ Bu bakımdan temenni edilmez. Müslümanlarla düşmanlar arasında ahit ve eman bulunduğu ve düşmanlar bu ahde riayet ettikleri müddetçe onlarla savaşmayı İslâmiyet kabul ve tavsiye etmez. Bununla beraber dinimiz sulh âlemini ifsat ve ihlâl etmek isteyen dış düşmanları korkutmak ve caydırmak için kuvvet hazırlamamızı, bu uğurda malen ve bedenen fedakârlıkta bulunmamızı emreder. Evet, Müslüman her zaman düşmana karşı müteyakkız bulunmalıdır.

Zaten ona gaflet, tembellik ve miskinlik yakışmaz. Nitekim Cenâb-ı Hak, “düşmanlar için gücümüzün yettiği kadar kuvvet hazırlamamızı” emretmektedir. Zira sulh ve istikrar kuvvete bağlıdır. Kuvvet ise ilme,

¹⁵⁶ Bakara, 2/190.

¹⁵⁷ Belyye: Belâ, dert, keder, eziyet, sıkıntı.

teknîge ve servete dayanır. Sulh içerisinde yaşamak isteyen bir millet her zaman vatanını müdafaa edebilecek kuvvete sâhip olmalıdır. Buna binaen kuvvet mefhumunun şümûlüne girebilen her şeyi hazırlayarak sulhu temin etmek de bir cihattır. Çünkü insan, yaratılış gayesi olan ubûdiyeti ancak, sulh ve asayiş dairesinde yapabilir. Zaten harp bu kudsî neticeye vesile olduğundan dolayı güzeldir, hatta ibâdet, yoksa zâtında değil... İslâm dininde, mütecâviz hâricî düşmanlara karşı müdafaa meşru olduğu gibi ihtiyaç ve zarurete binaen rıza-i İlâhi için olmak üzere taarruz da meşrudur.

Bir diyar-ı küfürde: İslâm'ı kabul edip yaşayan Müslümanlara baskı yapıldığı, İslâm'ın o ülkeye girmesine ve orada tezâhürüne mâni olduğu takdirde, İslâm'ın kabulüne imkân sağlamak maksadıyla o diyara taarruz etmek de meşrudur. Ancak bunun için İslâm devletinin o kâfirleri sindirmeye yeterli kuvvete sâhip olması şarttır.

Bu taarruzun farziyeti şu âyetle sâbittir:

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ
الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ
هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ
لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا

“(Ey Müslümanlar!) Size ne oluyor da Allah yolunda, ‘Yâ Rabbena, bizi ahalisi zâlim olan şu memleketten

çıkarmak ve tarafından bizi sever ve gözetir bir sâhip ve veliyyü'l-emir¹⁵⁸ gönder ve yine tarafından bize bu zâlimlere karşı yardım edecek bir mededkâr gönder' deyip duran zayıf ve biçare erkekler ve kadınlar ve çocukların kurtarılması için savaşa çıkmıyorsunuz?"¹⁵⁹

Elmalılı Hamdi Efendi bu âyetin tefsirinde şöyle buyuruyor:

"Tecavüz harb, ancak böyle Allah rızası için mazlumlara zâlimlerin pençesinden kurtarmak ve halk üzerinde Allahu Teâlâ'nın ahkâm-ı adl-ü rahmetini¹⁶⁰ tatbik etmek için meşru olabilir. Yoksa zulüm ve istibdâd¹⁶¹ tamim¹⁶² etmek ve memleketler istilâ eylemek gibi mahz-ı tecavüz¹⁶³ ve taâdi¹⁶⁴ için harp etmek asla meşru değildir."¹⁶⁵

Malûm olduğu üzere, Peygamber Efendimiz (s.a.v) komşu devlet reislerine ve halkına İslâm'ı tebliğ etti. Hatta Suriye ve Mısır'da İslâm'ı kabul edenler oldu. Bunlar çoğalınca Bizanslılar mü'minlere eziyet etmeye ve onlara dinlerinden dönmeleri için baskı yapmaya başladılar. Peygamberimiz (s.a.v) Müslümanlar

¹⁵⁸ Veliyyü'l-emir: Emir veren, emir sâhibi olan.

¹⁵⁹ Nisâ, 4/75.

¹⁶⁰ Ahkâm-ı adl-ü rahmet: Allah'ın merhametli ve adaletli hükümleri.

¹⁶¹ İstibdâd: Tek bir yöneticinin, kendine tâbi olanları mutlak hâkim olarak ve keyfine göre hükmederek idâre etmesi usûlü, keyfe, zora ve baskıya dayanan idâre şekli, diktatörlük.

¹⁶² Tamim etmek: Umûma yaymak, genel duruma getirmek.

¹⁶³ Mahz-ı tecavüz: Yalnızca tecavüz, saldırma.

¹⁶⁴ Taâdi: Düşmanlık, husûmet.

¹⁶⁵ Yazır, a.g.e., II/1393.

üzerindeki bu baskıyı kaldırıp, onlara inanç hürriyetini götürmek için Bizanslılara savaş açtı.

Demek ki zâhiren taarruz harbi görünen Mûte Savaşı Suriye'deki Müslümanların hukukunu müdafaadan başka bir şey değildir. Peygamber Efendimiz (s.a.v) Bizanslılarla Hristiyan oldukları için değil, Müslümanlara hayat hakkı tanımayıp, onlara tecavüz ettikleri için muharebe etmiştir.

Düşmana taarruzu icab ettiren bir diğer sebep de şudur: Düşmanların Müslümanlara karşı topyekûn saldırıya geçmek için anlaşmaları hâlinde, onların ani baskınlarına meydan vermemek ve saldırılarına hedef olmak için taarruza geçilir.

b) Bâğîlere (âsilere) Karşı Cihat:

Devlete düşen önemli bir vazife de dâhilde isyan çıkaran bâğîlere karşı cihat etmektir. Elmalılı Hamdi Yazır bâğîlerle harp etme hususunda “Vücub hükûmet adamlarına müteveccihdir” buyurarak, bâğîlerle savaşmanın devletin vazifesi olduğunu beyan etmiştir.

Ömer Nasuhi Bilmen de Istılâhât-ı Fıkhiyye Kâmu-su'nda:

“Cihat yalnız gayrimüslimlere karşı açılan harplere ibaret olmayıp, herhangi âsi bir kuvvete karşı olan hareketler de cihattan mâdüt¹⁶⁶ bulunmuştur.”¹⁶⁷ buyurmaktadır.

¹⁶⁶ Mâdüt: Sayılmak.

¹⁶⁷ Ömer Nasuhi Bilmen, Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kâmu-su, III/438.

Fukaha-i izam¹⁶⁸ hazretleri hükümdara karşı gelen âsileri dört gruba ayırırlar.

1. Buğat (bâğîler)
2. Yol kesiciler
3. Yol kesici mesâbesinde olanlar
4. Hâricîler...

Hâricîler hakkında Ömer Nasuhi Bilmen şöyle buyurmaktadır:

“Bunlar, kendilerince hak olan bir te’vile mebnî veliyyü’l-emrin küfrüne, mâsiyetine¹⁶⁹ kail olarak, onunla mukatelenin¹⁷⁰ vucubunu iddia eden ve kendilerine muhalif olan Müslümanların katlini, mallarının ahzini,¹⁷¹ zürriyetlerinin esir edilmesini helal gören kuvvet ve menâat¹⁷² sâhibi bir taifedir. Bunların her ferdine hâricî denir.”¹⁷³

İbni Gudama da el-Muğni adlı eserinin Buğat bahsinde şöyle buyurmuştur.

“Fukaha-i müteahhirinden bazıları hâricîleri bâğîlerden saymışlar ve bir kısım ehl-i hadis de bunları mürted hükmünde kabul etmişlerdir. Bunların bir yerde,

¹⁶⁸ Fukaha-i izam: Büyük fıkıh âlimleri.

¹⁶⁹ Mâsiyet: Âsîlik, itâatsizlik.

¹⁷⁰ Mukatele: Karşılıklı vuruşma, savaş.

¹⁷¹ Ahz: Alma, alış.

¹⁷² Menâat: Güç olma durumu, güçlük, çetinlik.

¹⁷³ Bilmen, a.g.e., III/441.

bir mülkte tutunmaları hâlinde, bunlar da sair küffarlar gibi ehl-i harp sayılırlar.”¹⁷⁴

Rasûlullah Efendimizin (s.a.v) bâğîlerle ilgili birçok hadis-i şerifleri vardır. Bunlardan birisinde şöyle buyurur:

“Âhir zamanda yaşları küçük, tecrübeleri kıt bir zümre yetişecek. Onlar Peygamber’in tebligatından bahsedecekler. Fakat bunlar (şiddetle atılan) okun avı delerek avdan süratle çıktığı gibi İslâm dininden hemen çıkıverecekler. Siz (devlet yetkilileri) bunlara nerede rastlarsanız hemen öldürünüz. Çünkü bunlar bozguncudurlar. Bunları öldürmekte (vatan ve millet maslahatı olduğu için) öldüren kişiye kıyâmet gününde ecir ve sevap vardır.”¹⁷⁵

Hükümdara isyan eden ve anarşi çıkaran herkes bu hadîs-i şerife mâsadaktır.¹⁷⁶ Nitekim Şehristanî, hâricîliğin Hz. Ali’ye karşı huruç¹⁷⁷ edenlere münhasır olmadığını, her ne zaman olursa olsun devlete karşı çıkanların hâricî olduklarını beyan etmiştir.

İmam Nevevî de, Müslim Şerhi’nin Havaric bahsinde, hâricîleri ve bâğîleri öldürmenin vâcip olduğunu, bunun icmâi ulemâ ile sabit olduğunu ifade eder. Bahsin devamında ise şöyle der:

¹⁷⁴ İbni Gudama, el-Muğni, X/47.

¹⁷⁵ İbni Gudama, a.g.e., X/47.

¹⁷⁶ Mâsadak: Uygun, muvâfık, mutâbık.

¹⁷⁷ Huruç: Ayaklanma, isyan.

“Gazi dedi ki; ulemâ şu hususta icmâ ettiler: Hâri-cîler, onlara benzeyen ehl-i bid’a, hükûmete isyan edenler, Emir üzerine huruç ile cemaatin reyine muhalefet edip şakku’l-asâ¹⁷⁸ yaparlarsa, nasihat ve tehdit etmenizden sonra sizi dinlemezlerse, onları öldürmeniz vâcip olur.”

İbni Gudama, Muğni’nin Buğat bahsinde, bâğîlerin katlinde sahabe-i kiramın icmâ olduğunu kaydeder.

Behçetü’l-Fetava’da, Buğat (devlete isyan) bahsinde şöyle buyrulur:

“Ehl-i harbi hangi silâhla öldürüyorsanız, devlete isyan edenleri de aynı silâhlarla katletmeniz câizdir.”¹⁷⁹ denilmekte ve delil olarak Hucurat sûresinin 9’uncu âyeti zikredilmektedir. Daha sonra, Zeylâi’nin de bu âyeti delil tutarak, “bunları öldürmenin vâcip olduğunu söylediği” kaydedilmektedir.¹⁸⁰

Söz konusu âyet-i kerimede şöyle buyrulur:

وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ
إِحْدِيهِمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ
اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
الْمُقْسِطِينَ

¹⁷⁸ Şakku’l-asâ: Bölücülük.

¹⁷⁹ Muhammed Fakih-ül-Aynî, Behçet-ül Feteva, s. 197.

¹⁸⁰ Aynî, a.g.e., s. 197.

“Ve eğer mü’minlerden iki taife çarpışarlarsa, hemen aralarını bulun barıştırın, şayet biri diğerine saldırırsa, o vakit saldıran tarafla (bâğî olanla) Allah’ın emrine rücu’ edinceye kadar savaşın...”¹⁸¹

İbni Abidin, Buğat bahsinde “Bâğîlerle savaşmak Allah yolunda savaşmaktır. Bundan dolayı bâğîler ile savaşırken ölen Müslüman şehid olur” buyurulur.

Elmalılı Hamdi Yazır, söz konusu âyet-i kerîmenin tefsirinde şöyle buyurur:

“...bâğîy (yani isyan) tahakkuk edince, ona karşı ulü’l-emre yardım, cihatta olduğu gibi, umuma teveccüh eden bir vecibe olur.”

Bu bahse son vermeden önce üzerinde bir hayli durulan ve yanlış yorumlanan bir hadis-i şeriften de kısaca bahsetmek isteriz.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmaktadır:

“Sizden her kim bir münkeri (kötülük) görürse onu eliyle düzeltsin. Eğer ona muktedir olamazsa diliyle, diliyle de yapamazsa kalbiyle buğz etsin; bu da îmanın en zayıf derecesidir.”¹⁸²

Fetava-i Hindiyye’de, “Emr-i bi’l-maruf” bahsinde şöyle buyurulur: “Emr-i bi’l-ma’rufu ümerâ el ile, ulemâ dil ile, avâm-ı nâs ise kalp ile yapar.”

¹⁸¹ Hucurât, 49/9.

¹⁸² Aynî, a.g.e., s. 197.

Nitekim bazı âlimler, münkeri def vazifesini devletin “bizzat kuvvet kullanarak”, âlimlerin “tebligatta bulunarak”; avâm-ı nâsın ise “kalben buğz ederek” yapacaklarını beyan etmişlerdir.

Evet, bir münkeri kuvvet kullanarak defetmek devletin vazifesidir, zira kuvvet kullanmak salâhiyeti onundur, ferde verilmemiştir. Kuvvet kanundadır, kanunu tatbikle de devlet vazifelidir. Aksi hâlde anarşi ve terör meydana alır.

Peygamber Efendimizin (s.a.v) Cihadı

Bu ön bilgilerden sonra, asrımızın müceddidi, mürşidi Bediüzzaman Hazretlerinin cihadı üzerinde duracağız.

“Âlimler Peygamberlerin vârisleridir.” hadis-i şerifinin asrımızdaki en büyük mâsadaki¹⁸³ olan Bediüzzaman Hazretleri, âhîrzaman fitnesinin bütün dehşetiyle ve şiddetiyle hüküm sürdüğü bu felaket ve helâket sırasında, ilim ve ırfana dayalı mukaddes bir cihat yapmıştır. Telif ettiği Risale-i Nur Külliyyatı ile îman hakikatlerini sarsılmaz delil ve hüccetlerle akıllara kabul ettirmiş ve kalplere tahkiki bir sûrette yerleştirmiş, böylece insan rûhunda ihlâs, ubudiyet, güzel ahlâk, muhabbet ve uhuvvet gibi âli seciyelerin inkişaf etmesine vesile olarak içtimâî hayatın âhenk ve nizamını temin edebilecek ulvî dersler vermiştir.

O’nun bu mukaddes cihadında rehberi ve mürşidi, Sultan-ül Enbiya ve Evliya Hz. Muhammed (s.a.v) olmuştur. Bunun için Bediüzzaman Hazretlerinin

¹⁸³ Mâsadak: Bir söz veya hükmü doğrulayan.

cihadına geçmeden önce Peygamber Efendimizin (s.a.v) cihadından ana hatları ile bahsetmeyi zarurî gördük.

Peygamber Efendimizin (s.a.v) Cihadı

Başta sultan-ı enbiya Muhammed (s.a.v) olmak üzere bütün peygamberler (a.s), insanları irşat vazifesiyle mükelleftirler. Çünkü insanların necat ve saadetleri bu ilâhi elçilerin nasihat ve tebliğlerine bina edilmiştir. Onlar (a.s) cihatlarını ilim ve hikmete bina etmişler ve bütün himmet ve gayretleriyle insanların hidâyetine çalışmışlardır. Fakat bazı insanlar enbiya-i izamın bu ulvî vazifesine karşı çıkarak onların tebliğ ettiği semâvî hakikatleri inkâr etmişler, onlara düşman kesilmişler, mal ve canlarına taarruz ederek, o hidâyet rehberlerini vatanlarından çıkarmışlardır. Bu sebeple Peygamber-i izam Hazretlerinden bazıları bilâhare taraf-ı İlâhiye'den¹⁸⁴ maddî cihada memur olmuşlardır. Bu sûretle düşmanların şerrini def edip ümmetlerinin saadet ve selâmetlerini temine muvaffak olmuşlardır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) de bir elinde kılıç bir elinde Kur'ân ile cihat etmiştir. Yani kılıçla şerri defetmiş, Kur'ân ile de hayrı celbetmiştir.

Evet, Peygamberimiz (s.a.v), arş-ı âlâdan¹⁸⁵ insaniyet semâsına tulû eden Kur'ân-ı mucizü'l-beyan'ın ziyâsıyla âlemlerin mânâsını, şeklini, rengini değiştirdi. Putperestliği hak ile yeksan etti. O geniş Arap

¹⁸⁴ Taraf-ı İlâhiye: Allah tarafından.

¹⁸⁵ Arş-ı âlâ: Allah'ın büyüklük ve yüceliğinin ve her şeyi kuşatan sınırsız egemenliğinin tecellî ettiği yüce yer.

yarımadısından küfrü, cehâleti, hurâfâtı,¹⁸⁶ kini, öfkeyi, adâveti kısa zamanda izale etti. Neticede bu çirkin hasletlerin, âdetlerin yerine adalet, şefkat, merhamet ve kardeşlik gibi yüksek seciyeler yeşertti. İnananların ellerine dünya ve âhiret saadetine anahtarını verdi. Kur'ân'ın cazibedar hakikatleri ile onları etrafına topladı. O karanlık geceleri Kur'ân ile bir subh-u mârifete¹⁸⁷ inkılâp ettirdi. Hikmet, fazilet ve ahlâka dayalı bir medeniyeti tesis ederek insanları, dünya ve âhiretin saadet ve selâmetine kavuşturdu, bahtiyar etti. Onları insaniyetin şâhikasına çıkardı ve medenî milletlere üstâd etti. O zamanın şairlerini, hatiplerini, bahadırlarını hülâsa bütün ehl-i fikir ve ehl-i kemâli kılıçla değil, Kur'ân ile teslim aldı. Zira Kur'ân'ın ihtiva ettiği hakikatler akıl ve hikmete tam tamına muvâfık düşüyordu.

Evet, ihlâs ve sadakat timsali, fedakârlık ve feragat örneği Hz. Ebû Bekir'in (r.a) gönlünü Kur'ân fethetti. Deniz dalgaları gibi öfkesi, çöllere dehşet saçan celâdeti ile namdâr Hz. Ömer'i (r.a) âni bir tesir ile Kur'ân teslim aldı. Mü'minleri güneş gibi okşayan hilmiyle, melekleri utandıran hayâsıyla Hz. Osman'ı (r.a) ve ilim şehrinin kapısı, esrar-ı Nebevî'nin vârisi, evliyaların sertâcı Haydar-ı Kerrar'ı¹⁸⁸ da yine o memba-ı hidâyet olan Kur'ân fethetti.

O Kur'ân-ı mucizü'l-beyan, yirmi üç sene gibi kısa bir zamanda, yüz yirmi dört bin sahâbînin akıllarını,

¹⁸⁶ Hurâfat: Boş ve bâtl inançlar, rivâyet ve efsâneler, hurâfeler.

¹⁸⁷ Subh-u mârifet: Mârifet sabahı.

¹⁸⁸ Hz. Ali (r.a).

ruhlarını, kalplerini, nefislerini fethederek, onları insaniyet semâsının birer hidâyet yıldızı hâline getirdi.

Evet, Kur’ân-ı Kerîm’in o derin ve engin esrarı nice esrarengiz evliyalar, sıddıklar, kutuplar, melek gibi melikler yetiştirdi. On dört asırdan beri nice cihanşümûl devletler tesis etti. Her nerede bir intibah, bir inkişaf, bir hidâyet, bir nur, bir huzur, bir sürûr görülmüş ise, bütün bunlar kılıçtan ziyâde Kur’ân’ın zaferidir.

Cenâb-ı Hak Kur’ân-ı Kerîm’inde, Peygamber Efendimize (s.a.v) hitaben şöyle buyurmuştur:

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ
بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ
أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

“Rabbinin yoluna hikmetle, güzel nasihatle dâvet et. Onlarla mücadeleni en güzel şekil hangisiyse onunla yap...”¹⁸⁹

Rasûlullah Efendimiz (s.a.v) de bu ilâhi emre tam riayet etmiş ve insanlardan ilim ehli olanları delil ve burhanlarla irşad etmiş, diğer bir sınıfı güzel sözlerle, nasihatlerle hak dine dâvet etmiştir. Üçüncü grup olan ehl-i dalâlet ve ehl-i küfrün ise itirazlarına nezâket ve hilim dairesinde insaniyetperverâne¹⁹⁰ cevaplar vermiş ve onlarla en güzel şekilde mücadele etmiştir. Onun bu

¹⁸⁹ Nahl, 16/125.

¹⁹⁰ İnsaniyetperverâne: İnsancıl bir şekilde.

güzel mücadelesine kuvvet kullanarak, cebir yoluyla mâni olmak isteyenlere de kılıçla karşılık vermiş ve bu mücadelesinde de yine insaftan, adaletten, faziletten katiyen ayrılmamıştır.

Peygamber Efendimizin mukaddes cihadı başlıca iki devreye ayrılır:

Mekke Devri

İnsanlığın sergüzeşt-i hayatını bildiren tarih, birçok nûranî devreler yanında nice muzlim¹⁹¹ zamanları da kaydetmiştir. İslâmiyet'in doğuşundan önce insanlık âlemini pek kesif¹⁹² bir cehâlet bürümüş, zemin yüzünü dalâlet, şirk, küfür, zulüm ve ahlâksızlık kaplamıştı. İnsanlık bir zulümat içinde inlemekte idi. Arap yarımadasında bu dalâlet ve ıstıraplar had safhadaydı. Kabileler arasında gayesiz çarpışmalar sürüp gidiyordu. Fertler arasında gayr-i ahlâkî hâller kol geziyordu. Hakikî medeniyet ölmüş, insanlık can çekişir hâle gelmişti. Sadırlar¹⁹³ buğz ve gayz ile, gönüller hüzn ve ıstırapla dolu idi. Saçları ağartacak kadar korkunç olan küfür dehşeti, cemiyetin ıstırabını her an biraz daha artırıyordu. Nifak¹⁹⁴ ve şikakın¹⁹⁵ dehşeti, gündüzleri gecelere çevirmişti. İsyan ve tuğyanlar¹⁹⁶ birbirini aralıksız tâkip ediyordu. Fert ve cemiyetin saadet ve selâmetini

¹⁹¹ Muzlim: Karanlık.

¹⁹² Kesif: Koyu, yoğun, şeffaf olmayan.

¹⁹³ Sadır: Göğüs, sîne, kalp.

¹⁹⁴ Nifak: İnsanlar arasında anlaşmazlıktan gelen ayrılık, ikiye bölünlülük.

¹⁹⁵ Şikak: Uyuşmazlık, anlaşmazlık, ihtilâf.

¹⁹⁶ Tuğyan: Haddini aşma, azgınlık, serkeşlik.

temin eden şefkat, merhamet, insaf, adalet gibi değerlerden eser kalmamıştı. Beşer şaşkıındı. Etrafta ne bir umut, ne bir nur tahayyül ediliyordu. İçtimâî hayatta tam bir terör hâkimdi. Zâlimin zulmü dünyayı titretirken, mazlumun âhı da arşı ihtizaza¹⁹⁷ getiriyordu. İyiyi kötüyü fark etmeyen, ne olduklarını, nereden gelip nereye gittiklerini bilmeyen, şu kâinattaki acip manzaratları tefekkür edemeyen, şu sonsuz fezâda her gece gözlerine görünen o nihayetsiz ecrâmı nazar-ı dikkate alamayan, bu nizamın Nâzım'ını,¹⁹⁸ bu mevcudatın Mûcid'ini,¹⁹⁹ bu mahlûkatın Hâlık'ını²⁰⁰ aramayan bu insanlar, yalnız şehvetlerinin teskinini, hayvanî ihtiyaçlarının tahsilini düşünürler, nefsanî arzularının îfâsında hiçbir sınır tanımazlardı. Hatta bu uğurda öz evlâtlarını diri diri toprağa gömmekten bile çekinmezlerdi. İşte böyle bir zulmet ânında îmanın, irfanın, merhame-tin, iffetin timsali ve mevcudatın zübde-i hakikati²⁰¹ olan Rasûl-i Ekrem (s.a.v) Efendimiz insaniyet semâsına bir hidâyet güneşi olarak tulû etti. Artık zulûmat yerini nûra, dalâlet yerini hidâyete terk edecekti.

Hidâyet pırıltıları çölü aydınlatmaya başlamıştı. Yüce Peygamberimiz ancak Allah'ın inayetine itimat ederek İslâm binasının planını yaptı, temelini attı. Ve Mekke'de insanları fert fert irşad etmeye başladı.

¹⁹⁷ İhtizaz: Hafif hafif titreme.

¹⁹⁸ Nâzım: Düzenleyen, tanzim eden Allah.

¹⁹⁹ Mûcit: Yok olanı var eden, yaratan Allah.

²⁰⁰ Hâlık: Yaratıcı Allah.

²⁰¹ Zübde-i hakikat: Hakiki öz, gerçek esas.

Evvelâ onlara Allah'ın varlığını ve birliğini anlattı. Kalplerinde güzel seciyelerin, yüksek hasletlerin, ulvî duyguların inkişafına çalıştı. Onları rûhen, ilmen, irfân-ten terakkî ettirdi. Kendini tasdik eden her ferдин kalbine Allah korkusunu, Allah sevgisini kemâliyle yerleştirdi. Onlara yepyeni bir mahiyet kazandırdı. Rahmet-i İlâhiye'nin vüs'atini anlattı. Allah'ın sonsuz nimet ve ihsanlarına karşı nasıl şükür ve hamd edeceklerini tâlim etti, necât ve halâs yollarını gösterdi. Bu fânî ve muzlim hayatın bâkî ve nurlu bir sabahı olduğunu müjdeledi. Huzur ve saadetin kayyumu olan edep, hayâ, hilm, kerem, adalet, istikamet, metanet, ciddiyet, ahde vefa, hakka riayet, merhamet, şefkat, hüsn-ü muaşeret ile ruhları ziynetlendirdi. Onlara yeni ve kuvvetli bir hayat bahşetti. Artık Peygamberimizin (s.a.v) etrafında ihlâs ve sadakatin zirvesine uruc²⁰² etmiş bir fedakârlar ordusu teşekkül etmeye başlamıştı.

Peygamberimiz (s.a.v) ve etrafındaki bu bir grup Müslümanın mevcudiyeti müşriklere çok ağır geliyordu. Bu yüzden onlara eziyet etmeye başladılar. Buna rağmen Allah Rasûlü (s.a.v) bu düşmanlarına kalben acıyor ve hidâyetleri için dua ediyordu.

Kureyş'in bu gaddarane muamelelerinden dolayı Peygamber Efendimiz (s.a.v) peygamberliğinin dördüncü senesinde; kendi hâne-i saadetinden çıkıp Hz. Erkam'ın (r.a) evini, böyle güzide insanları yetiştiren bir medrese hâline getirdi. İnsanları fert fert irşad etme vazifesini burada devam ettirdi. İslâmîyet'in semâsına

²⁰² Uruc etmek: Yukarı çıkmak, yükselmek.

revnak²⁰³ veren nice mümtaz insanlar bu evde hidâyete erdiler, burada irşad oldular ve tenevvür²⁰⁴ ettiler. Hz. Hamza (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) gibi Kureyş'in²⁰⁵ iki büyük kahramanı İslâm'ı bu evde tanıdılar. Bu iki zâtın Peygamberimize (s.a.v) iltihakı²⁰⁶ Müslümanlar için büyük bir zaferin, yeni bir devrin başlangıcını teşkil ediyordu. Zira o zamana kadar Müslümanlar meydana çıkmaya cesaret edemiyorlardı. Bütün faaliyetleri Erkam'a (r.a) ait olan bu küçük hânenin dört duvarı arasında idi. Hz. Ömer'in (r.a) İslâmiyet'i kabul etmesiyle namazlarını Kâbe'de kılmaya başladılar.

Peygamberimiz (s.a.v) bilhassa Hac zamanında Mekke'ye gelen kabilelere İslâm'ı anlatıyor ve hak dinin onlar eliyle dört bir yana ulaşması için çırpınıyordu.

Kureyş müşrikleri ise, İslâm'ın başka kabilelere ulaşmaması için ellerinden geleni yapıyorlardı. Müslüman dâvetçilerin gittiği her yere onlar da elçiler göndererek dâvetin yayılmaması için çalışıyorlar, fakat bir türlü muvaffak olamıyorlardı.

Hz. Peygamber (s.a.v) diğer Arap kabilelerini İslâm'a dâvet için gönderdiği sahabîlerine: “Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız; müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz”²⁰⁷ diyerek tebliğde takip edecekleri metodu bildirmişti.

²⁰³ Revnak: Göz alıcı güzellik, parlaklık, tazelik, letâfet.

²⁰⁴ Tenevvür: Nurlanma, parlama, aydınlanma.

²⁰⁵ Kureyş: Kökü Hz. İbrahim'e (a.s) dayanan Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v) mensup olduğu meşhur Arap kabilesi.

²⁰⁶ İltihak: Katılma.

²⁰⁷ Suyûfî, a.g.e., Cilt 2, Hadis no: 1010.

Gerçekten tebliğin usûlü budur ve başarısı buna bağlıdır. Hz. Peygamber (s.a.v) her zaman bu sistemi takip etmiş ve muvaffak da olmuştur. Hilm ve nezâketten hoşlanmak insan fıtratının icabından olduğu için, halk da gönül rahatlığı ile bu dini kabul etmiştir. O, Allah'ın şefkatli, keremli ve merhametli olduğundan bahsederek halkı dine ısındırmıştır. Şayet Allah'ın Kahhar ve Cebbar olduğunu öncelikle nazara verseydi, bu kadar kısa zamanda böyle bir muvaffakiyete eremeyeceği gibi halkı da korkutur, kendinden uzaklaştırırdı.

Peygamberimizin (s.a.v) nezâhet ve zarâfet içerisindeki bu âkilâne irşadı, insanların fena temâyüllerini tâdil²⁰⁸ etti. Akıllarını hikmet ve mârifet nurlarıyla aydınlattı. Kalplerini şefkat ve merhamet gibi nezih hislerle ziyâlandırdı. Az bir zamanda ruhlarında tam bir intibah meydana geldi.

Hayatlarında mükemmel bir intizam, bir âhenk hâsıl oldu. Müptelâ bulundukları ferdî ve içtimâî buhranlardan kurtularak mânen ve maddeten sıhhate kavuştular. Hak ve hakikati görüp anladılar. Zulûmattan kurtulup hidâyet nûruna nail oldular. Vicdanları hürriyet içerisinde insafa gelip hakkı buldular. Böylece bir damla kan dökülmeden fert fert ve cemaat cemaat Efendimize (s.a.v) tâbi oldular.

Evet, O Zât (s.a.v) Kur'ân'ın nesimiyle etrafa feyizler, hidâyetler, nurlar saçtı. O nurla o bedevî insanların basiretleri açıldı, fikirleri aydınlandı, hayatları tasaffi²⁰⁹

²⁰⁸ Tâdil: Doğru hâle getirme, düzeltme.

²⁰⁹ Tasaffi: Saflaşma, saf duruma gelme.

etti. Vicdanları huzura kavuştu. Ruhları inşirah, vücutları zindelik buldu.

Rasûl-i Ekrem'in (s.a.v) bütün işlerini ve hâllerini tetkik ve murakabe ettiler. Tebliğ ettiği mukaddes ve nezih itikatları, hikmet ve hakikatleri, o temiz hayat umdelerini, o ulvî ahlâk düsturlarını tefekkür ettiler. Bunları öteden beri içinde yaşadıkları bâtil itikatlar ve süflî²¹⁰ âdetlerle mukayese ettiler. O'nun (s.a.v) beşer için bir rahmet olduğunu yakînen anladılar. Hemen din-i İslâm'ı kabul ettiler ve Peygamber Efendimizin (s.a.v) etrafını hâle gibi sardılar.

Rasûl-i Ekrem'de (s.a.v) tecellî eden harikulade feyiz ve kemalât, onların vicdanlarını fevkalâde parlattı, kalplerindeki pasları sildi. Böylece onlar nübüvvet güneşine berrak birer âyine oldular. Yeni bir aşk, taze bir şevk içerisinde faziletten fazilete, mârifetten mârifete koştular. Semâdan âyet âyet nâzil olan o ilâhi hakikatleri kemal-i şevk²¹¹ içinde idraklerine, kalplerine sindirdiler. Peygamber Efendimizin (s.a.v) bu kutsî irşadıyla öyle parladılar ki, her biri insaniyet semâsında bir hidâyet yıldızı oldu. Her ferdi binler kutup, asfiyâ ve evliya değerinde olarak saadet asrının fezâsında kemal-i şâşaa²¹² ile parladılar.

Peygamberimizin (s.a.v) bir nesim-i hidâyet²¹³ olan o mukaddes nefesiyle Mekke'nin âfâkını kaplayan

²¹⁰ Süflî: Aşağılık, âdî, bayağı, değersiz.

²¹¹ Kemal-i şevk: Tam bir istek ve arzu.

²¹² Kemal-i şâşaa: Çok gösterişli, son derece görkemli.

²¹³ Nesim-i hidâyet: Hidâyet rüzgârı.

dalâlet ve zulûmat bulutları yavaş yavaş yırtılıp dağılmaya başladı. İnsaniyet semâsı gitgide bir safvet²¹⁴ ve nûraniyet kazanarak berraklaştı.

Evet, Peygamber Efendimiz (s.a.v) o devr-i cehâleti devr-i nûra ve o asr-ı zulûmatı asr-ı saadete tebdil etti. Kış ve buzistanı²¹⁵ baharistana,²¹⁶ kumistanı²¹⁷ bostan ve bağistana çevirdi ve zamanın haşin yüzünü gülün gül çiçekleriyle güldürerek cihanın renk ve kokusunu değiştirip cennet-âsâ²¹⁸ bir yaza dönüştürdü.

Her fırsatta Hz. Peygamber’e (s.a.v) vicdanların kabul etmediği eziyetleri reva gören müşrikleri, Peygamber Efendimiz (s.a.v) nûruyla kamaştırıyor, fedakârlık ve feragatiyle ümitsizliğe, sabır ve tahammülüyle hayrete, cesaret ve şecaatiyle dehşete düşürüyordu. Ferâsetiyle sakındırıp, dehâsıyla sarsıyor, tedbiriyle düşündürüp, tevekkülüyle titretiyordu. Metanetiyle korku, affıyla umut veriyor, merhametiyle nazar edip, şefkatiyle cezbediyordu.

İşte bu ulvî seciyeleri ve nezihane muamelesiyle onları büsbütün kahrediyordu.

Evet, O Rehber-i Ekmel (s.a.v) ilâhi hakikatleri beyan ve ifadede lisanına azamî derecede dikkat ederdi. Sözlerinin tesirini kıracak nahoş hareketler yapmamaya son derece itina gösterirdi. Muhataplarının kulaklarını

²¹⁴ Safvet: Maddî ve mânevî mânâda temizlik, arılık, saflık.

²¹⁵ Buzistan: Buz gibi yer.

²¹⁶ Baharistan: Baharın hüküm sürdüğü mevsim, ilkbahar.

²¹⁷ Kumistan: Kumluk, çöl.

²¹⁸ Cennet-âsâ: Cennet gibi.

rencide eden kelimelerden kaçınırdı. Hususen kalplerini kırarak, nefretlerini celbedecek sözlerden sakınırdı. İyiliğe mükâfatla, kötülüğe ise af ile mukabelede bulunurdu. Katiyen intikam hissi taşımazdı. Tebliğde ümmetine karşı rauf ve rahim idi.

Beddua etmezdi. Kureyşlilerin çeşit çeşit eziyetlerine maruz kalmasına rağmen Allah'ın Rasûlü (s.a.v) onlar için: “Allah'ım kavmimi affet, onlar bilmedikleri için bana eziyet ediyorlar”²¹⁹ diye dua etmişti.

İşte Peygamber Efendimiz (s.a.v) o mukaddes tebliğine böylece devam ederken, hasımlarının bozulmuş fitratları da haset, kin ve iğbirar²²⁰ ile doluyordu. Akıl ve hayalin tasavvur edemediği katmerli zulümlerle Müslümanlara eziyet etmeye başladılar. Bu düşmanca tavırlara, yakışsız tecavüzlere, hakaretlere rağmen, O'nun (s.a.v) vakar ve sükûnet içerisinde, nezâhet ve zarâfet dairesinde o mukaddes hakikatleri muhataplarına tebliğ etmesi, harikulade bir fazilet örneği değil de nedir?

Peygamber Efendimiz (s.a.v), on üç sene gibi uzun bir zaman, müşriklerin eziyetlerine sabır ve tahammül göstermiş ve onları daima hikmetle, nasihatle, güzel ahlâk ile hidâyete dâvet etmiştir. O Nebiyy-i Zîşan (s.a.v) her türlü şahsî garazdan berî olarak yalnız ve yalnız insanlığın hidâyetini hedef ittihaz etmiştir.

²¹⁹ Mevlânâ Muhammed Ali, Peygamberimiz, s. 258.

²²⁰ İğbirar: Gücenme, darılma, hatırı kalma.

Evet, O zât (s.a.v), kalbinin safvet ve şefkatiyle, ahlâkının nezâhet ve ulviyetiyle bütün insanlığa bir nümune-i imtisal ve bir rehber-i ekmeldir. O, memuru bulunduğu mukaddes dâvâsını ilâna başlarken yalnızdı, tek başına idi. Bütün mânilere rağmen, fert fert insanlığı irşad etti ve dinini insanlığa baş tâcı yaptı.

Zât-ı Ulûhiyeti şânına lââyık, azametine münasip bir vecihle tanıttırdı ve sevdirdi. Çünkü O’nun (s.a.v) bütün dâvâsının esası ve hayatının gayesi “Vâcibü’l-vücudun varlığına ve birliğine ve sıfat ve esmâsına delâlet ve şehâdet ve O Vâcibü’l-vücudu ispat ve ilân ve ilâm etmektir.”

O’nun (s.a.v) nazarında faziletin membaı ve kemalâtın medârı, rıza-yı İlâhi ve muhabbet-i Sübhanî idi.

Hülâsa Mekke devrinde insanlar Peygamberimizin (s.a.v) tebliğ ve irşadıyla İslâmiyet’i kabul ettiler. Hz. Ebû Bekir (r.a), Hz. Ömer (r.a), Hz. Osman (r.a) ve Hz. Ali (r.a) gibi Kureyş’in en izzetli ve en itibarlı şahsiyetlerinin, kılıç kuvvetiyle İslâmiyet’e girdiklerini iddia etmek mümkün değildir. Bunlar kılıca, kuvvete boyun eğerek Müslüman olmadılar. Aksine Müslümanlıkla müşerref oldukları için kılıçlara hedef oldular, ezâ ve cefâyâ maruz kaldılar.

Hülâsa âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamber Efendimizin (s.a.v) esas cihadı insanları îmana, irfana, ibâdete ait meziyetlere dâvette merkezleşmiştir. Bu ulvî dâvâsı uğrunda Mekke döneminde maruz kaldığı bütün ezâ ve cefâlara sabırla karşı koymuştur.

Rasûlullah Efendimiz (s.a.v) Allahu Teâlâ Hazretlerinden:

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ
قَبْلِكُمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْسَاءُ وَالضَّرَاءُ وَزُلْزِلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ
وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصُرُ اللَّهَ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ

“Yoksa siz, sizden önce geçip gidenlerin hâli sizin başınıza gelmeden hemen Cennet’e gireceğinizi mi zannettiniz!”²²¹

dersini almıştı ve kıyâmete kadar gelecek nice insanların îmanlarının kurtarılması nâmına çekilecek her sıkıntının hafif kalacağını kemâliyle biliyordu. Ve bu büyük dâvânın zafere ermesinin, sabra bina edildiğinin şuurunda idi.

Nitekim bir gün Kâbe-i Şerifin gölgesinde mübârek başını kaftanına dayayarak istirahat ettiği bir sırada Habbab bin Ered ile beraber bir grup sahâbî yanına varmışlar ve çektikleri işkencelerden şikâyet ederek, kurtuluş için Allah’a dua etmesini istirham etmişlerdi.

Bunun üzerine Hz. Rasûlullah’ın mübârek yüzü kızarmış ve doğrularak onlara: “Allah’tan korkunuz, hiç şüphesiz Allah sizin için fetih ihsan edecektir.” buyurmuşlar ve sözlerini: “Fakat siz acele ediyorsunuz.” diye tamamlamışlardı.

²²¹ Bakara, 2/214.

Bu bahse nihayet vermeden önce akla gelen bir suale cevap vermekte fayda görüyorum.

Sual: Peygamber Efendimiz (s.a.v) Mekke’de kendisine ve ashabına yapılan bu kadar zulme rağmen müşriklere niçin kılıçla karşı koymamıştır?

Sahâbîler tarafından defalarca yapılan savaş tekliflerine karşı Rasûlullah Efendimizin cevabı her defasında aynı olmuştur:

“Henüz kıtale²²² mezun değilim.”²²³

O hâlde Mekke’de müşriklere kılıçla mukabele etmemenin en büyük hikmeti Cenâb-ı Hakk’ın buna izin vermemesidir.

Nitekim o dönemde kılıçla cihadın tehiri hikmete daha muvâfıktır. Buna binaen Müslümanlara sabır tavsiye eden yetmişden fazla âyet nâzil olmuştur. Sabır emrine riayet sayesinde ki, Müslümanların sayısı her geçen gün artmıştır. O gün Rasûlullah Efendimizin (s.a.v) kanına susayan düşmanların bir kısmı bu sabır döneminde İslâm’ı kabul etmişler ve Peygamberimize (s.a.v) en fedakâr bir dâvâ arkadaşı olmuşlardır. Diğer taraftan bu zulümler Kureyş’in bazı kahramanlarının rikkatine dokunmuş, hamiyetlerini tahrikle onların İslâm’ı kabul etmelerine sebep olmuştur.

Kureyş’in zulümlerine kılıçla karşılık verilmemesinin büyük bir hikmeti de şudur. O dönemde böyle bir mukabele Peygamber Efendimizin (s.a.v) zulümle,

²²² Kıtâl: Birbirini öldürme, boğazlaşma, vuruşma, savaş.

²²³ Şibli, a.g.e., I/256.

istibdatla²²⁴ ve akrabalarını öldürmekle itham edilmesine yol açacak ve “İslâmiyet’in vicdan hürriyetini tehdit eden ve insanlara baskı yapan bir din olduğu” şeklinde, yanlış bir kanaatin yayılmasına sebep olacaktı.

Medine Devri

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v) Mekke’de insanları şirkten, küfürden, sefâhat ve zulümden menetmeye çalışırken, düşmanları bıkmadan usanmadan O’na (s.a.v) ve ashâbına zulmediyorlardı. Hatta O’na (s.a.v) suikast için and içtiler. Nihayet hainâne bir plan ve hareketle Peygamberimiz (s.a.v) ve ashâbını (r.a) vatanından, yurdundan çıkarttılar. O mukaddes yolculuk sonunda Allah Rasûlü (s.a.v) artık Medine’dedir.

O gün sürur günüdür. Saadet hazineleri herkese açıktır. Âlem baştan başa feyiz ve fütuhatlarla doludur. Kalbine feyiz ve bereket doldurmak isteyenler, Peygamber Efendimize (s.a.v) koşmakta, sükûn ve sürur arayan kalpler, O’nun şifâbahş eczanesine başvurmaktadırlar. Şevk ve gayrete gelmek isteyenler, fikir ve düşüncelerine istikamet arayanlar, O’nun (s.a.v) getirdiği hakikatlere teslim olmaktadırlar.

O Seyyid-ül Enbiya’nın (s.a.v) doğuşu ile nasıl kâinatın şekli değişti ise, O’nun (s.a.v) hicreti ile de âlemde kudsî bir hareket ve bereket başladı; bütün zafer kapıları O’na açıldı. O’nun (s.a.v) ümmeti öylesine maddî ve mânevî kemalâta mazhar oldu ki, temâşâsı akılları

²²⁴ İstibdat: Baskıya dayanan idâre şekli, diktatörlük.

kamaştırır. İran'ın saltanat ve ihtişamı, Bizans'ın safvet ve devleti çöktü; küfür ve ilhad ateşi söndü. Putperestliğin tahakkümü, Zerdüştlüğün kuvveti, Hıristiyanlık dininin taassubu yerle bir oldu. Bu feyiz ve bereketle, tevhid sancağı her tarafta dalgalandı. İnsanlığa saadet saraylarının kapıları açıldı. Hidâyet güneşi, âlemi nûra ve sürura kavuşturdu.

Dünya O'nun (s.a.v) kudsî himayesi altına girdi. O'nun (s.a.v) o mübârek ve mukaddes ayaklarını öpen topraklar nasıl şeref kazandılarsa, O'na (s.a.v) teveccüh eden, O'nu seven fertler dahi insaniyet semâsında birer yıldız gibi parladılar.

Artık her vicdan sâhibi anladı ki, bütün kapılar O'na intisapla açılır. Bütün müşküller O'na teslimiyetle halledilir. Bütün kalpler O'nun getirdiği hakikatlerin zikri ile mutmain olur. Bütün ruhlar O'nun getirdiği esaslarla tasaffî²²⁵ eder. Bütün nefisler O'nun getirdiği ahkâma riayet ile tezkiye olur. Şahsî ve içtimâî hayat O'nun getirdiği düsturlar ile huzur bulur.

Peygamberimiz (s.a.v) Medine'deki bu tebliğ ve irşad faaliyetini bir tedbir ve temkin dairesinde icraya koydu. Evvelâ, kabileler arasındaki kan dâvâlarını kaldırdı. Evs ile Hazreç kabileleri arasındaki ihtilâfları izale etti. Yahudi ve Hıristiyanlara eman vererek onlarla ahitleşti. Bütün mü'minler arasında uhuvvet, muhabbet, feragat, fedakârlık gibi ulvî seciyeleri tesis etti.

²²⁵ Tasaffî: Saflaşma, saf duruma gelme.

Öte yandan İslâm'ın Medine'deki bu harikulade inkişafı müşrikleri son derece rahatsız etti. Kin ve öfke-leri Mekke sınırlarını aştı, taa Medine'ye kadar ulaştı. Hatta Medine'de nüfuz sâhibi bir reisin etrafında toplanan bir kabile de Kureyş'in lehinde, Peygamberimizin (s.a.v) aleyhinde faaliyetler icra ediyordu. Yahudiler de ahitlerini bozarak Medine ve etrafında Peygamberimizin aleyhinde tertipler, suikastler tezgâh-lıyorlardı. Gaye, Müslümanları imha edip İslâm nûrunu söndürmekti.

Peygamberimizi (s.a.v) ve ashâbını imha etme hede-finde birleşen düşmanlara karşı Müslümanların elle-rine kılıç almaları artık zaruret hâline gelmişti. Çünkü hayatları tehlikede idi. İki yol vardı: Ya toplu katliama maruz kalacaklar yahut kendilerini kılıçlarıyla müda-faa edeceklerdi. İkinci şıkkı ihtiyar hem meşru hem de makuldü. Elbette ki, Peygamber Efendimiz (s.a.v) ken-dini ve cemaatini onlara feda edecek değildi. Kılıçla gelene kılıçla karşı koyulacaktı. Kur'ân'ın irşadına karşı kalp ve kulağını kapayarak, kendileri mahrum olduk-ları hidâyetten başkalarını da mahrum etmeye çalışan-lar için kılıçtan başka ne düşünülebilirdi? Yeri ve göğü titreten bu zulüm ve cinayetlerin böylece sürüp gitme-sine adalet-i İlâhiye elbette müsaade etmeyecekti ve etmedi. İşte o zamana kadar Peygamberimiz ve ashâbına sabır ve tevekkülü emreden Hakîm-i Zülcelâl, hicretin birinci senesinde kıtale²²⁶ izin verdi:

²²⁶ Kıtal: Savaş.

أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ بَأْنَهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ
 الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ
 وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفُتِنَتِ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ
 وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ
 يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ

“Kendilerine savaş açılan mü’minlere, uğradıkları o zulümden dolayı harbe izin verildi. Şüphesiz ki Allah onlara yardım etmeye mutlak sûrette kâdirdir. Onlar (o mü’minler ki) haksız yere ve ancak ‘Rabbimiz Allah’tır’ diyorlar diye yurtlarından çıkarılmışlardır...”²²⁷

Peygamberimiz (s.a.v) izn-i İlâhi ile harbe teşebbüs etti.

Malûmdur ki, sûretleri, şekilleri aynı olan hâdiselerin mahiyetleri değişik olabilir. Harp zâlimin zulüm vasıtası, mazlumun ise kurtuluş çaresidir. Harp başkasının hidâyetine mâni olmak için ise vahşettir, hıyanettir. Dinini, vatanını muhafaza için ise cihattır, fazilettir, ibâdettir.

Peygamberimiz (s.a.v) Savaşta da İnsanlığa Örnekti

Peygamberimiz (s.a.v) her şeyde olduğu gibi savaşlarda da insanlığa örnek olmuş ve cihadın hangi maksatlarla ve ne şekilde yapılması gerektiğini tâlim buyurmuşlardır.

²²⁷ Hac, 22/39-40.

Tarihte ilk defa kemâliyle bir savaş hukuku ortaya koyan ve bir cihat ahlâkı tesis eden Peygamber Efendimizdir (s.a.v). Zira O, emirlerini Allah'tan almıştır. Evet O, harp içinde bile düşmanlarına karşı fazilet ve adaletten ayrılmamıştır. O, savaş ile fazileti birlikte yürüten tek ve yekta bir rehberdir. Demek ki, Peygamberin (s.a.v) savaşları, bir îman ve fazilet savaşıdır. Daha sonra gelen sahabe ve İslâm kumandanları da yaptıkları savaşlarda daima Peygamberimizi rehber itti-haz etmişler, hak ve hukukun, adalet ve faziletin sınırlarını asla tecavüz etmemişler; yaşlılara, kadınlara, çocuklara, kendisini ibâdet ve taate vermiş ruhbanlara ve mâbetlere ilişmemişler, ağaçları ve servetleri heder etmemişlerdir.

Uhud Savaşı'nda düşmanlar, Peygamber Efendimizin (s.a.v) amcası Hz. Hamza'nın (r.a) vücudunu paramparça etmişlerdi. Şehit etmeleri yetmiyormuş gibi bir de cesedini parçalamaları, Peygamberimizi (s.a.v) yürekten yaralamıştı. Fakat daha sonraki savaşlarda fırsat düştüğü hâlde, Hz. Hamza'nın (r.a) intikamını almayı bir an için bile aklından geçirmemiştir.

Peygamberimizin (s.a.v) Muaz ibni Cebel ve Hz. Ali'ye (r.a) harbe giderken verdiği emr-i celili şöyleydi:

“Onlar İslâm'a girme veya cizye verme yollarından her ikisini de reddederse, arkadaşlarınızdan birisi şehit düştüğü takdirde, bu cesedi onlara göstererek şöyle deyin: “Bundan daha iyi bir çare yok mudur?” Şayet Allah sizin gösterdiğiniz bu örnekle bir kimseyi

doğru yola erdirirse, bu bütün dünyaya hâkim olmaksan daha değerlidir.”²²⁸

Peygamberimiz Hz. Muhammed’in (s.a.v) savaşları gerçekten “Peygamber Savaşları”ydı. Bu savaşlarda fazilet, adalet ve insan haklarına saygı, muharebe meydanlarında bile ölümle hep kol kola yürümüş ve âdeta birbirleriyle kaynaşmışlardır. Silahların konuştuğu, ölüm saatlerinin yaşandığı amansız çarpışmalarda bile ne adalete leke sürülmüş, ne fazilet bir kenara itilmiş ve ne de insana insan olduğu için duyulması gereken saygı ayaklar altına alınmıştır.

Peygamberimizin (s.a.v) her savaştan önce kesin olarak yapmayı âdet edindiği şu dua dikkate şâyândır:

“Yüce Allah’ım! Bizler gibi onlar da senin kullarıdır. Bizim başlarımız kadar onların başları da senin elinde. Ey Rabbim! Onları bozguna uğrat. Onlara karşı zafer kazanabilmemiz için bize yardım et!”²²⁹

Bu duada peygamberlik nûru ve rûhu mevcuttur. Çünkü Hz. Muhammed (s.a.v) düşmanlarından lanetlenmiş yaratıklar olarak değil, aksine “Yüce Allah’ın kulları” olarak bahsetmiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) kendisine zulmedenlere, meşakkatlere maruz bırakanlara, hayatına kastedenlere, haysiyet ve şerefiyle oynayanlara karşı sabır, tahammül ve tevekkül gösterdiği gibi, daha sonra o düşmanları mağlup ederek zafere kavuştuğunda, onlara

²²⁸ Şibli, a.g.e., I/256.

²²⁹ Şibli, a.g.e., I/339.

hiçbir insanın gösteremeyeceği en yüksek bir âlicenaplık, şefkat ve merhamet göstermiş, mütecâviz²³⁰ düşmanlarını her defasında affetmiştir.

Mekke'nin fethinde kendisini işkenceye uğratanları, O'na türlü türlü zulmedenleri, O'nu o sevgili, mukaddes vatanından zorla çıkaranları kısıkvrak yakalamıştı. O anda kendileri için ölümlerden ölüm beğenen Mekke müşriklerine o engin şefkatiyle şöyle hitap etti:

“Ey Kureyşoğulları! Benden ne bekliyorsunuz?”

Onlar da:

“Yâ Muhammed! (s.a.v) Senden Hz. Yûsuf'un kardeşlerine yapmış olduğu muameleyi bekliyoruz.” dediklerinde, iki cihanın güneşi de onlara şöyle hitap etti:

“Haydi, ben de sizi affettim!”²³¹

İşte Efendimizin (s.a.v) göstermiş olduğu bu lâhûti²³² ahlâk onların akıllarını büsbütün hayrette bıraktı; taşlaşmış kalplerini yumuşattı; vicdanlarına tesir etti; gönüllerini cezbetti.

Rasûlullah'ın (s.a.v) Medine'ye hicretinden sonra Uhud muharebesinde kâfirler Peygamber Efendimizin (s.a.v) mübârek yanağını yaralamış, iki dişini şehit etmişlerdi. Bu hâlde iken bile onlara beddua etmemiş: “Allah'ım! Kavmime hidâyet et! Çünkü onlar bilmedikleri için böyle yapıyorlar.” diye Cenâb-ı Hakk'a niyazda bulunmuştu.

²³⁰ Mütecâviz: Saldıran, tecâvüz eden, saldırgan.

²³¹ Şibli, a.g.e., I/473.

²³² Lâhûti: Lâhûta mensup, ilâhi.

Sahâbîlerden birisinin: “Yâ Rasûlallah, bunlara beddua etsen olmaz mı?” demesi üzerine: “Ben lânetçi olarak gönderilmedim, ben ancak dâvet edici ve âlemlere rahmet olarak gönderildim.”²³³ demiştir.

Hülâsâ, âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamber Efendimizin (s.a.v) esas cihadı; insanları îmana, irfana, ibâdete ve âli meziyetlere dâvette merkezleşmiştir.

Rasûlullah Efendimizin (s.a.v) kılıçla cihadı onu mânevî cihattan alıkoymak isteyen müşriklere ve İslâm düşmanlarıyla gizli antlaşmalar yapan Yahudilere karşı olmuştur.

Evet, onun asıl vazifesi tebliğ ve irşattır. Bu ise ancak huzur, sükûn ve âsâyîşle olur. Bu sebeple Peygamberimiz (s.a.v) Cenâb-ı Hakk’ın ilham ve irşadıyla daima sulha taraftar olmuştur.

İslâm’ın daima sulhu emrettiğinin en büyük bir misali Cenâb-ı Hakk’ın Kur’ân-ı Kerîm’de Hudeybiye Musâlahası’nı²³⁴ “Feth-i Mübin” diye tavsif ve tebcil²³⁵ etmesidir.

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا لِيُغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا
تَأَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا

²³³ Şibli, a.g.e., II/968.

²³⁴ Musâlahâ: Barış yapma.

²³⁵ Tbcil: Ululama, ağırlama, saygı gösterip ikram etme.

“Ey Muhammed! Biz sana apaçık bir fetih ihsan ettik. Allah, bu fethi sana, geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamak, üzerine olan nimetini tamamlamak, seni dosdoğru bir yola iletmek ve sana şanlı bir zaferle yardım etmek için ihsan etti.”²³⁶

Müfessirler âyetteki fetihten maksadın bu anlaşmadan sonra Kureyş’in cemaatler hâlinde İslâm’a girmesi olduğunu ifade ederler. Gerçekten bu anlaşma ile Mekke’nin fethine kadar olan iki seneye yakın zaman içerisinde İslâm’a dâhil olanların sayısı, daha önceki on altı senede Müslüman olanların sayısından daha fazla olmuştur.

Şâyân-ı dikkattir ki, sahabe-i kiram efendilerimiz bundan önceki muharebelerde muzaffer oldukları hâlde Kur’ân onları bu derece taltif etmemiştir. Demek ki İslâmiyet’in hakikî muzafferiyeti sulh ile tahakkuk etmektedir.

Sulhu tavsiye eden başka bir âyet-i kerîme:

وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلَامِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

“Düşman sulha meylederse, siz de ona meylediniz.”²³⁷

Evet, bu musâlahadan evvel uzun süren savaşlar sonunda Kureyş müşrikleri ile mü’minler arasında geniş

²³⁶ Fetih, 48/1-2.

²³⁷ Enfâl, 8/61.

uçurumlar meydana gelmişti. Teşrik-i mesailer²³⁸ mümkün olmuyordu. Müşrikler mü'minlere olan düşmanlıklarından dolayı onların güzel seciyelerinden istifade edemiyorlardı. Zâhiren mağlubiyet gibi görünen bu musâlaha²³⁹ ile müşriklerle mü'minler arasındaki münasebetlerde yeni bir safha başladı. Bu musâlaha neticesinde Kureyş, Medine'de bir İslâm devletinin mevcudiyetini kabul etmiş oluyordu. Bu aslında Müslümanlar için ayrı bir zaferdi. Bu anlaşmayla sağlanan hürriyet havası içerisinde Arap kabileleri Müslümanları daha yakından tanıma imkânı bulmuş oldular.

Rasûl-i Ekrem'in (s.a.v) ulvî yaratılışı, asalet ve nezâfeti ve sevimli şahsiyeti onların vicdanlarında bütün şaşaasıyla tesirini gösterdi. Yüzündeki nur onları cezb ve celbetti. Rasûl-i Kibriya Efendimiz (s.a.v) bu dönemde müşrikleri kılıçla zelil etmek yerine faziletiyle mağlup etmiş ve onları îman ve irfanla şereflendirmişti. Böylece İslâmiyet, Arap yarımadasının en ücra köşelerine kadar yayıldı.

Bediüzzaman Hazretleri bu anlaşmayı çok veciz bir üslupla şöyle değerlendirmektedir:

“Sulh-u Hudeybiye, çendan zâhirî İslâm aleyhinde görülmüş ve Kureyşîler bir derece gâlip görünmüş olduğu hâlde mânen Sulh-u Hudeybiye, mânevî büyük bir fetih hükmünde olacak ve sair fütuhâtın da anahatları olacak diye ihbar ediyor. Filhakika, Sulh-u Hudeybiye ile çendan maddî kılınc, kılıfına muvakkaten

²³⁸ Teşrik-i mesai: Birlikte çalışma.

²³⁹ Musâlaha: Barış yapma.

konuldu. Fakat Kur’ân-ı Hakîm’in bârika-âsâ²⁴⁰ elmas kılıncı çıktı, kalpleri, akılları fethetti. Musâlaha münasebetiyle birbiriyle ihtilât²⁴¹ ettiler. Mehâsin-i İslâmiyet,²⁴² envâr-ı Kur’âniye, inad ve taassubât-ı kavmiye²⁴³ perdelerini yırtarak, hükmünü icra ettiler. Meselâ: Bir dâhiye-i harp²⁴⁴ olan Halid Bin Velid ve bir dâhiye-i siyaset²⁴⁵ olan Amr İbnü’l-Âs gibi, mağlubiyeti kabul etmeyen zâtlar, Sulh-u Hudeybiye ile cilvesini gösteren seyf-i Kur’ânî²⁴⁶ onları mağlup edip, Medine-i Münevvere’ye kemâl-i inkıyad²⁴⁷ ile İslâmiyet’e gerdendâde-i teslim²⁴⁸ olduktan sonra Hz. Halid, bir ‘Seyfullah’ şekline girdi ve fütuhât-ı İslâmiye’nin bir kılıncı oldu.”²⁴⁹

²⁴⁰ Bârika-âsâ: Şimşek gibi.

²⁴¹ İhtilât: Karışma.

²⁴² Mehâsin-i İslâmiyet: İslâmiyetin güzellikleri.

²⁴³ Taassubât-ı kavmiye: Kendi kavminin ve milletin kurallarına sıkıca bağlılık.

²⁴⁴ Dâhiye-i harp: Harp sanatında dehâ olan.

²⁴⁵ Dâhiye-i siyaset: Siyaset konusunda dehâ olan.

²⁴⁶ Seyf-i Kur’ânî: Kur’ânî kılıç.

²⁴⁷ Kemâl-i inkıyad: Tam ve mükemmel bir itaat.

²⁴⁸ Gerdendâde-i teslim: Boyun eğerek teslim olma.

²⁴⁹ Nursî, Lem’alar, s. 34.

Bediüzzaman Hazretlerinin Cihadı

“Bizim düşmanımız cehâlet, zaruret, ihtilaftır. Bu üç düşmana karşı sanat, mârifet, ittifak silahı ile cihat edeceğiz.”²⁵⁰

Fâtır-ı Hakîm’in ezelden beri cereyan eden bir kanunudur ki; herhangi bir milletin felâketlere maruz kalması, fertleri arasında fitne ve fesadın çoğalması, dalâletin hidâyete, şerrin hayra gâlip gelmesi hâlinde o milletin içinden bu tehlikeleri bertaraf edecek ve o milleti sahil-i selâmete çıkaracak bir peygamber, bir mürşit, bir müceddid veya bir mehdi gönderir. Bu İlâhi kanun Hz. Âdem’den (s.a.v) bu yana böyle devam etmiş ve kıyâmete kadar da devam edecektir.

Peygamberimizden (s.a.v) sonra peygamber gelmeyeceği için bu vazife peygamberimizin vârisi olan âlimlere tevdi edilmiştir. İşte bu sırra Peygamberimiz (s.a.v) şöyle işaret etmiştir:

²⁵⁰ Nursî, Tarihçe-i Hayat, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 61.

“Cenâb-ı Hak lütuf ve kereminden her yüz senede ümmetimin dinini tecdid ve takviye için bir veya birkaç müceddid gönderir.”²⁵¹

Bediüzzaman Hazretleri de her asırda insanları irşatla vazifeli mürşit ve müceddidlerin bulunmasının zarurî olduğunu şöyle ifade buyuruyor:

“Cenâb-ı Hak kemâl-i rahmetinden şariat-ı İslâmiye’nin ebediyetine bir eser-i himayet²⁵² olarak her bir fesad-ı ümmet zamanında bir muslih²⁵³ veya bir müceddid veya bir halife-i zişan veya bir kutb-u âzam²⁵⁴ veya bir mürşid-i ekmel²⁵⁵ veyahut bir nevi Mehdî hükmünde mübârek zâtları göndermiş; fesadı izale edip, milleti ıslâh etmiş; Din-i Ahmediye’yi (s.a.v) muhafaza etmiş. Madem âdeti böyle cereyan ediyor; âhırzamanın en büyük fesadı zamanında; elbette en büyük bir müçtehid, hem en büyük bir müceddid, hem hâkim, hem mehdî, hem mürşid, hem kutb-u âzam olarak bir zât-ı nûraniyi gönderecek.”²⁵⁶

Peygamber vârisi olan bu mümtaz zâtlar bütün himmetleriyle, ilim ve irfanlarıyla ümmeti irşad etmek için çalışır ve siyasetten hassasiyetle içtinap ederler.

²⁵¹ Suyûtî, a.g.e., s. 282, Hadis no: 1845.

²⁵² Eser-i himayet: Koruma, himaye etme eseri, belirtisi.

²⁵³ Muslih: Islah eden, iyileştiren, düzelten.

²⁵⁴ Kutb-u âzam: En büyük kutup; birçok Müslümanın kendisine bağlandıkları büyük evliyadan zamanın en büyük yol göstericisi.

²⁵⁵ Mürşid-i ekmel: En mükemmel doğru yol gösterici.

²⁵⁶ Nursî, Mektubat, RNK Neşriyat, İstanbul 2018. s. 488-489.

Müceddidler amel ve ahlâk bakımından ümmet-i Muhammed için tam bir hüsn-ü misaldirler. Onlar vazifeleri icabı, dinin esaslarına ve Peygamberimizin (s.a.v) sünnetine harfiyen ittiba yoluyla İslâm dinini takviye ve tahkim²⁵⁷ etmişler ve ona karıştırılmak istenen hurafeleri reddederek, dinin asliyetini korumaya çalışmışlardır. İmam-ı Âzam, İmam-ı Şâfiî, İmam-ı Mâlik, İmam-ı Hanbel, İmam-ı Rabbânî, İmam-ı Gazâlî, Gavs-ı Âzam ve emsali zâtlar Kur'ân-ı Kerîm'den mülhem birçok eserler yazarak feylesoflara ve ehl-i bid'aya karşı ehl-i sünnet itikadını ve Kur'ân ahlâkını muhafaza etmişlerdir. Muasır oldukları insanların kalp ve ruhlarına tesir ederek istidatlarını inkişaf ettirmişlerdir. Bu zâtlar güneş gibi îmanları, çelik gibi iradeleriyle zamanlarının rehber ve mürşidi olmuşlardır.

Bu mürşit ve müceddidlerin insanlara olan şefkat ve merhametleri peder ve validelerin şefkatlerinden çok ileridir. Zira onların gayeleri insanları dünya ve âhîret ateşinden muhafaza edip madden ve mânên terakkî ettirmektir. Bu mümtaz şahsiyetler katı ve kasavetli kalpleri aşk ve şevk ile hayatlandırır, sönmeye yüz tutan ruhlara nur ve ziyâ verirler. Onların vazifesi kalp ve gönüller âleminde. Onlar mânâ âlemlerinin sultanıdır. O pak ve latif zâtların nasihatleri sayesinde, insanlar tefeyyüz²⁵⁸ ederler. Onların sohbetleri bir iksir-i âzamdır,²⁵⁹ bir bahr-i feyz ve hikmettir.²⁶⁰ İnsan bu

²⁵⁷ Tahkim etmek: Kuvvetlendirmek, sağlamlaştırmak.

²⁵⁸ Tefeyyüz: Feyiz bulma, ilerleme, yükselme.

²⁵⁹ İksir-i âzam: Tesiri en büyük olan ilâç.

²⁶⁰ Bahr-i feyz ve hikmet: Feyiz ve hikmet denizi.

sohbetlerle rûhen terakkî eder, kalben inşirah bulur. Onlar her zaman, tefrikanın ve her türlü menfî hareketin karşısındadırlar. Onların mesleği tahrip değil tamiridir. Onların vazifesi, beşerin bütün hüsrânının ve sefâletinin menşei olan nefs-i emmareyi terbiye ile rûhu terakkîye sevk etmektir. Kalpleri Allah’a, Peygamber’e, Kur’ân’a bağlamakla insanları mânen yükseltmektir.

Göklerden ateş de yağsa, yerden cehennem de fışkırsa yine bu zümre-i mücâhidinin kudsî vazifeleri; tebliğ, irşad ve nasihate münhasırdır. Onlar neşir ve tebliğ hususunda peygamberlerin izini takip ederler. Onların da başına meşakkatler ve ıstırapların gelmesi mukadderdir. Böyle durumlarda onlara düşen sabırdır, merhamettir, duadır, tevekkül ve şükürdür. Onlar îman ve ihlâsın en yüksek mertebesindeyler. Onların kalpleri kin, nefret, adâvet gibi kötü hasletlerden temizlenmiştir.”

İşte, Bediüzzaman Hazretleri’nin cihadı incelenirken onun nasihatle, tebliğ ve irşatla vazifeli bir peygamber vârisi, bir mürşid-i kâmil,²⁶¹ bir müceddid olduğu nazar-ı dikkate alınmalıdır.

Malûmdur ki nasihat ve irşadın muhataba tesirinde zaman ve mekânın büyük rolü vardır. Zira hastaya göre doktor gönderilir. Eski zamanda dertler az olduğu için tabipler de ona göre gönderilmiştir.

Ruh ve vicdanları titreten, âlem-i İslâm’ı tehdit eden ve bütün mevcudatı sarsan bu inkâr-ı ulûhiyet

²⁶¹ Mürşid-i kâmil: Kâmil mürşid; çok olgun, mükemmel yol gösterici.

zamanında maddî ve mânevî, ferdî ve içtimâî bütün hastalıkları söküp atacak, kalplerin derinliklerine nüfuz edecek, latif ve nazif hissiyatları heyecana getirecek, süflî ve âdi ahlâkları imha ve izale etmekle yüksek istidatların inkişafına yol açacak, cevher-i insaniyetten gaflet perdelerini kaldıracak, hülâsa; kalp, fikir, ruh, vicdan ve bütün duygulara tesirini icra edecek bir tiryak-ı şâfi²⁶² lâzımdı. Rahmet-i İlâhiye bu tiryakı, asrımızın tabibi Bediüzzaman Hazretleri'nin mübârek eliyle insanlık âlemine ihsan etti.

Bediüzzaman lâkabı, İstanbul ulemâsı tarafından kendisine bir şeref madalyası olarak takılmıştır. Soyunun İmam-ı Ali'ye ulaştığı ve seyyid olduğu, hizmetinde bulunan talebelerinin şehâdetiyle sâbittir.

Şark'ın bu büyük evladı taa çocukluğunda ilim ve irfan, fikir ve hikmet sahasında hummalı bir faaliyet içersine girmiştir. Durup dinlenmeden çalışmış, büyük bir azim ve iştiağ ile seksen-doksan kitabı hıfzına almış ve belirli aralıklarda bu kitapları hâfızasından tekrar tekrar tâlim etmiştir. Bu harikulâde hâl onun ileride icra edeceği büyük irşat hareketine en büyük bir alâmet olmuştur. Evet, onun çocukluk devresindeki bu garip hâli, onun kâmil bir mürşid olacağını simgeleyen mânevî bir hazırlıktır. Bu hâl ona İlâhi bir ihsan, bir lütuftur. Daha buluş çağına gelmeden haklı bir şöhrete sâhip olmuştur. Onun bu şöhreti ve itibarı Şark'ın her tarafına ulaşmıştır. Engin istîdadı ve ilimlere derin vukufuyla Şark'ın en büyük allâmelerinin takdirlerini kazanmıştır.

²⁶² Tiryak-ı şâfi: Şifâlî, şifâ verici güçlü ilaç.

O'nu yakından tanıyanlar bilirler ki, O'nda zengin bir hazine-i efkâr,²⁶³ engin bir derya-yı his vardı. Okumasından haz duyduğumuz Nur'un o katreleri acaba bir okyanus kadar engin ve zengin olan bir fikir dünyasından sahile vuran dalgalar mıydı, yoksa gönül semâsından yağın damlalar mıydı?

Asrın amansız ıstırapları onun nâsiyesinde²⁶⁴ hiçbir iz bırakmamıştır. İmanındaki kuvveti, fikirlerindeki isabeti muhaliflerini daima titretirdi. Nazarları heybetli, hitabeleri âteşindi. Sabır ve metanette nâzirsiz, lütuf ve keremde eşsizdi. O, hüsn-ü ahlâkın bir timsaliydi. Değil insanlara, belki bütün mahlûkata en derin bir muhabbetle nazar ederdi. Düşmanlarına bile necat ve halâsları için duada bulunurdu.

O, muhabbetin tecessüm etmiş bir timsali, şefkatin temessül etmiş bir sûretiydi. O gayet mütevazı idi. Her hâli munis, sevimli ve nezih idi. Kendisine has bir üslub-u beyana sâhipti. Kelimelerin terkibindeki hüsn-ü imtizaç gönülleri cezbederdi. Hikmet sahasındaki derin vukufiyeti kısa zamanda kendisini ihtişâmın zirvesine ulaştırmıştı.

Sohbetlerinde daima bir celâdet eseri görünürdü. Bilhassa Kur'ân'a, îmana dokunulduğu zaman büsbütün değişir, kükremiş bir arslan tavrını alırdı. Lisanından akan mârifetler gönüllerin taa derinliklerine nüfuz ederdi.

²⁶³ Hazine-i efkâr: Düşünce hazinesi.

²⁶⁴ Nâsiye: Alın.

O, irfan âleminin en mümtaz bir sîmâsıydı. Şimdiye kadar böyle mârifetler çok ender insanlara nasip olmuştur. Ve böyle küllî istîdatlarla mücehhez insanlar az görülmüştür.

İşte bu hallerden anlaşılıyor ki, o istikbalde ilim ve irşad sahasında yeni bir çığır açacaktır. O dünün, bugünün ve yarının mânevî tabibi ve mürşidi olduğunu yazdığı Risale-i Nur'la ispat etmiştir. İmanın inkişafı nâmına yaptığı mânevî cihadında coşkunluğunu, heyecanını, ihtişamını hiçbir zaman kaybetmemiştir.

Bu aziz aksiyon adamını anlamak için onun bütün cephe ve şahsiyetlerine atf-ı nazar etmek lâzımdır. Yoksa yaşadığı devir ve zaman nazar-ı itibara alınmadan yapılan değerlendirmeler sönük kalır.

O'nun hayatı iki devrede mütalaa edilebilir: Eski ve Yeni Said devreleri... Bu iki devreyi müsterek bir fikir içinde tahlil etmek lâzımdır. Zamanın ilcaatına göre ne yapılması gerekiyorsa Eski Said de, Yeni Said de onu yapmıştır. Bu şahsiyetler birbirinden tamamen müstakil, tamamen yabancı tasavvur edilemez. Fakat her iki devrin metot ve prensipleri birbirinden biraz da olsa farklılık arz eder.

Eski Said döneminde irşat yukarıdan aşağıya, Yeni Said döneminde ise aşağıdan yukarıya idi. Yani, Eski Said cemiyetin ıslâhını siyasî ve içtimâî sahada aramıştı. Yeni Said ise bu gayesinin ancak fertlerin irşad ve ıslâh edilmesiyle tahakkuk edebileceği hükmüne varmıştı.

Yoksa bu iki şahsın arasında tezat değil bilâkis tenasüp ve âhenk mevcuttur. Yalnız Eski Said dönemindeki eserlerde sünuhat ve ilhamdan ziyâde ilmî ve aklî düsturlar daha hâkimdir ve bu eserlerde îman hakikatlerinin izah ve ispatından çok, ferdî ve içtimâî hayatın âhengini temin eden düsturlar daha ağırlıklıdır. Yeni Said’de ise mevzular büyük bir ekseriyetle îman hakikatlerinde merkezîleşir. Eski ve Yeni Said dönemlerine ait eserler arasında icmal-tafsil münasebeti vardır. Yani, Eski Said’in çekirdek hükmünde olan fikirleri, Yeni Said’de meyveli ağaçlar hâline gelmiştir.

Her iki şahsiyetin de gayesi, Kur’ân’ı hayata mal etmek, yaşamak ve yaşatmaktır. Kendisi, bu iki dönem arasında hakikat noktasında bir fark olmadığını şu ifadelerle beyan buyurmuştur:

“Gazetelerde neşrettiğim umum makalelerdeki umum hakaikte²⁶⁵ nihayet derecede musırrım.²⁶⁶ Şayet zaman-ı mâzi²⁶⁷ cânibinden²⁶⁸ Asr-ı Saadet mahkemesinden adaletnâme-i şeriatle²⁶⁹ dâvet olunsam, neşrettiğim hakaiki aynen ibraz edeceğim. Olsa olsa, o zamanın ilcaatının modasına göre bir libas giydireceğim. Şayet müstakbel tarafından üç yüz sene sonraki tenkidat ı ukalâ²⁷⁰ mahkemesinden tarih celbnâmesiyle celb

²⁶⁵ Hakaik: Gerçekler, doğru esaslar.

²⁶⁶ Musır: Israrcı, ısrar eden.

²⁶⁷ Zaman-ı mazi: Geçmiş zaman.

²⁶⁸ Cânib: Taraf, yön.

²⁶⁹ Adaletnâme-i şeriat: Allah tarafından bildirilen hükümlerin adalet belgesi.

²⁷⁰ Tenkidât-ı ukalâ: Akıl ve bilim adamlarının tenkit ve eleştirileri.

olunsam, yine bu hakikatleri tevessü²⁷¹ ve inbisat²⁷² ile çatlayan bazı yerlerini yamalamakla beraber, taze olarak orada da göstereceğim. Demek hakikat tahavvül²⁷³ etmez. Hakikat haktır.”²⁷⁴

Bu ifadeleri teyiden Barla Lâhikası’nda: “Eski Said’in kuvvet-i ilmiyle ve nazar-ı aklıyla²⁷⁵ anladığı hakikatleri” Yeni Said’in “Şuhud-u kalbiyle²⁷⁶ ve nur-u vicdanla”²⁷⁷ gördüğü ifade ediliyor. Ve “Birbirinden çok uzak bu iki Said’in aklı, kalbi bu derece ittifakı aciptir.”²⁷⁸ deniliyor.

Eski Said döneminde yazılan Sünûhat, Münazarat, Lemaat, Hutbe-i Şâmiye gibi eserler ve Yeni Said döneminde telif edilen Sözler, Mektubat, Lem’alar... bu hakikatleri açıkça göstermektedir.

Zamanın icabına göre mevzular farklılık arz etmekle birlikte, bütün eserler ilim ve irfana bina edilmiş, gönüllere ikna ve irşad ile hâkim olunmuştur. Evet, “Medenîlere galebe çalmak ikna iledir, söz anlamayan vahşîler gibi icbar ile değildir.”²⁷⁹ buyurmuş; cebir ve zorbalığı reddederek tebliğ ve irşad yolunu göstermiştir.

²⁷¹ Tevessü: Genişleme.

²⁷² İnbisat: Genişleme, yayılma.

²⁷³ Tahavvül: Değişme, dönüşme.

²⁷⁴ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 73.

²⁷⁵ Nazar-ı akıl: Aklın görüşü.

²⁷⁶ Şuhud-u kalbi: Kalbî gözlem.

²⁷⁷ Nur-u vicdan: Vicdan ışığı.

²⁷⁸ Nursî, Barla Lâhikası, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 264.

²⁷⁹ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 56.

Bu vesileyle önemli bir hususa da temas etmek istiyorum.

Bediüzzaman Hazretleri hem Eski Said hem de Yeni Said dönemlerinde, medreselere fevkalâde önem vermiştir. Çünkü İslâm dini bu müesseselerde okutulmuş ve etrafa neşredilmiştir. İslâm'ın ilk medresesi Mekke-i Mükerreme'de Dâr-ül Erkam, Medine-i Münevvere'de ise Mescid-i Saadet olmuştur.

Üstad Hazretleri, Eski Said döneminde medresede bizzat talebe yetiştirmekle beraber, medreselerin zamanın ihtiyacına cevap verebilecek şekilde yeniden tanzimine de çalışmıştır. Dinî ilimlerle fennî ilimlerin birlikte okutulacağı bir üniversitenin kurulması için fevkalâde bir gayret göstermiştir.

Yeni Said döneminde telif edilen Risale-i Nur külliyyatının muhtaç gönüllere ulaştırılması da Nur medreselerinin tesisiyle tahakkuk etmiştir.

Risale-i Nur, hem akli ikna, hem kalbi tatmin eden ve insanın bütün latifelerini feyizlendiren ulvî dersleriyle mâzide kapatılan medrese ve zâviyelerin vazifesini hakkıyla îfâ etmiştir.

İslâmiyet'in tâlim ve inkişafında teâlî ve terakkîsinde medrese ve tekye denilen iki büyük şubenin îfâ ettiği hizmetler pek muhteşemdir. Hakikaten milletimizin irşad ve tenvirinde irfan hazineleri olan medreselerle memba-ı feyz olan tekkelerin payı çok büyüktür. İslâmî hayat bu iki mühim membadan intişar etmiştir. İslâm medeniyetinin en muhteşem zamanları

ise bu müesseselerin en parlak ve en feyizli olduğu zamanlardır. Bu müesseselerde yetişen âlicenap, hassas ruhlu âlim ve mürşitler, bu milleti asırlarca payidar kılmış, huzurla yaşatmış ve ona şehâmetli bir tarih kazandırmışlardır.

Meselâ Gazâlî, Râzî, Teftâzânî, İbni Sînâ, Farâbî gibi dâhi âlimler ve mütefekkir feylesoflar medreselerin mahsulü olduğu gibi, Abdülkadir-i Geylânî, Şâh-ı Nakşibendî, İmam-ı Rabbânî, Ahmed-i Rûfâî gibi mürşid-i kâmiller de tekyelerin semeresidir.

Dinî ve fennî ilimlerin esası olan kanun-u tekâmül²⁸⁰ bu gibi muhakkiklerin içtihadıyla tahakkuk etmiştir. Peygamberimizin (s.a.v) hakikî vârisi olan bu zümre-i mücâhidin, âlem-i İslâm'ın en uzak ve en ücra köşelerinde bile şule-i mârifeti yakmışlar ve âlem-i İslâm'ı medeniyetin beşiği hâline getirmişlerdir. Bu müesseseler sayesinde İslâmiyet mümtaz bir devr-i saadet yaşamıştır. Garp, medeniyetten büsbütün uzak bir hâlde yaşarken, İslâm muhakkikleri harikulade bir irfanla cihana ışık tutmuşlar, medeniyet nokta-i nazarından Avrupa efkârında gayet derin izler bırakmışlardır.

Evet, zamanın ihtiyacına tam cevap verebilen ve bir dârülfünun mahiyetinde olan medreseler milletimize ilim ve irfan sahalarında fevkalâde hizmetler vermişlerdir. Bu medreselerde ulûm-u diniye²⁸¹ ve fûnun-u medeniye²⁸² beraber okutulmakta idi. Zamanla fennî ilimlerin ihmal

²⁸⁰ Kanun-u tekâmül: Olgunlaşma, mükemmelleşme kanunu.

²⁸¹ Ulûm-u diniye: Dinî ilimler.

²⁸² Fûnun-u medeniye: Modern ilimler.

edilmesiyle tekâmüle sebep olan kanatların biri kırıldı, böylece terakkî yerine tedennî²⁸³ baş gösterdi.

Zamanın ihtiyacına göre birtakım tecdit hareketlerinin medreselerde de yapılması elbette zarurî idi. Fakat bu ilim ve irfan membalarının ıslâhı yerine tamamen ortadan kaldırılması azim bir hata oldu. Açılan yeni mekteplerde dinî ve ahlâkî dersler ihmal edildi.

Malûmdur ki fen ve teknik sahasında terakkî etmek, insanın dine olan ihtiyacını karşılamaz. Bunların her ikisi de insaniyetin aslî ihtiyaçlarındandır. Bunlardan birini inkâr veya ihmal, insan fıtratını idrak edememekten doğan bir cehâlettir. İşte bu cehâlet neticesinde dine karşı bir lâkaytlık ve hürmetsizlik başladı. İman kuvveti derinden derine sarsıldı. Yeni nesil, millî ve mânevî değerlerden mahrum bırakıldı. Millî şeref ve haysiyetimizi ihtiva eden şanlı tarihimizin sayfaları perdelendi. Milletin rûhuna, cevherine muhalif cereyanlara kapılar açıldı. Mukaddesat ve mâneviyatla alay edildi. Batı'dan gelen sefâhat ve dalâlet rüzgârlarıyla ferdî ve içtimâî hayat zehirlendi. Dinî ve millî seciye sarsıldı. Milletin rûhuna hurafeler ve bid'atler sirâyet etti. Cehâlet bulutları âfâkımızı baştan başa kapladı. Hayatın gür ve berrak kaynakları olan dinî ve millî heyecanlar söndü. Bu tahribatın tesiriyle hamiyet ve şehâmet-i milliye kaybolmaya yüz tuttu.

Avrupa'ya tahsil için giden bir kısım münevverlerimiz, akıllarını fennî ilimlerle tenvir etmek yerine, maalesef Batı'nın karanlık ve bâtıl formüllerine tâlip

²⁸³ Tedennî: Gerileme, derecesinden düşme.

oldular. Milletimizin teâlî ve terakkîsinin bu formüllerle olacağına inandılar. Mânevî varlığımızı tahrip eden, mukaddesatımızı kemiren birtakım Frenk âdetlerini şuursuzca ithal ederek, milletimizi ahlâksızlığın ve sapık ideolojilerin kucağına attılar. Millet pek korkunç tehlikelerle karşı karşıya bırakıldı.

Bu korkunç felâketlere rağmen bu necip millet hiçbir zaman yılmadı, îmanını ve umudunu kaybetmedi. Rahmet-i İlâhiye, bin seneden fazla İslâmiyet'e hakkıyla hizmet eden ve onu âlemin her tarafına neşreden bu şanlı milletin evlâtlarının, küfür ve dalâletin, fık ve sefâhatin hâkimiyeti altında daimî kalmasına elbette müsaade etmezdi. Nitekim etmedi de.

Bediüzzaman gibi âlihimmet bir mücâhidi, bir mürşid-i kâmilî bu millete en büyük bir müceddid ve halaskâr²⁸⁴ olarak ihsan etti.

O, muhabbetin, mârifetin, hikmetin sanki canlı bir örneği idi. Ruh ve mizacında fenalık eseri görülmeyen, hissedilmeyen bir sahibüzzamandı.²⁸⁵

Birçok idareciler zevk ve safâ içinde kendi menfaatlerini düşünürken, nice aydınlarımız gaflet uykusuna dalıp boş hülyaların peşine düşerken, çoğu yazar ve ediplerimiz körpe dimağlara rezalet ve sefâhat tohumları aşılarken, siyasîlerimiz basiretleri bağlanmış, kalpleri sönmüşçesine bunca tahribat ve felâketlere seyirci kalırken, Bediüzzaman Hazretleri eline kalemını

²⁸⁴ Halaskâr: Kurtarıcı.

²⁸⁵ Sahibüzzaman: Yaşadığı zamanın mânevî sâhibi.

alarak cihat meydanına atıldı ve mukaddesatları çiğnenmiş vatan evlatlarının, mahvedilen nesillerin, îmana susayanların imdadına bir şâh-ı evliya²⁸⁶ olarak koştu.

Bütün bu felâketlerin, dalâletlerin temel sebebinin îmansızlık ve zaaf-ı diyânet²⁸⁷ olduğunu tespit ve teşhis etti. Şüphe ve tereddütlerle yaralanan kalpleri tedavi etmek, ruhlarda âli seciye ve necip hisleri uyandırmak üzere tenvir ve irşad hizmetini îman ve mârifet vadi-sinde merkezleştirdi.

“Ben îmanın cereyanındayım, karşımda îmansızlık cereyanı var. Başka cereyanlarla alâkam yok... Bütün vaktimi ve hayatımı hakaik-i îmaniye ve Kur’âniye’ye hasr ve vakfetmişim.”²⁸⁸ buyurarak, îman hakikatlerinin her birini tafsîlen izah ve kuvvetli delillerle ispat etti. Din ve mâneviyat düşmanlarınca memleketimizin pilot bölge olarak seçildiği bu dehşetli devirde telif ettiği yüz otuz parça eseriyle Kur’ân’ın kuvvetini, ulviyetini akl-ı selime tasdik ettirdi. Materyalistlere, ateistlere, tabiatperestlere haddini bildirdi.

Bütün menfî ideolojileri fikir planında mağlup ederek muzafferiyetini şöyle ilân etti.

“Tesadüf, şirk ve tabiattan teşekkül eden fesat şebekesinin âlem-i İslâm’dan nefiy ve ihracına Risale-i Nurca verilen karar infaz edilmiştir.”²⁸⁹

²⁸⁶ Şâh-ı evliya: Allah’ın sevgili kulu olan velîlerin reisi, lideri.

²⁸⁷ Zaaf-ı diyânet: Dinde zayıflık, gevşeklik gösterme.

²⁸⁸ Nursî, Mektubat, s. 76.

²⁸⁹ Nursî, Mesnevî-i Nuriye, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 182.

Harikulâde bir mantık silsilesine bina edilen bu mârifet hazinesiyle Kur'ân'ın sönmez ve söndürülmez bir nur olduğunu ispat etti, îmanın ulviyet ve berraklığını bütün cihana ilân etti.

Îmanın halâvet ve zevkini tattırdı, en parlak saade-tin, en tatlı nimetin, en hâlis sürûrun, en sâfî sevincin mârifetullah ve muhabbetullahta olduğunu Risale-i Nur'la ehl-i îmana ihsas²⁹⁰ etti.

Evet, Risale-i Nur, Kur'ân-ı Azîmüşşân'ın bu asırda aziz ve celil bir tefsiridir. Müstesna ikna sistemi, mükemmel üslubu, mânâlarının câzibedarlığı, üstün mantığı, cerhedilmez hüccet ve delilleri, his ve gönüller üzerindeki tesir ve câzibesi, geniş muhtevası, isabetli görüş ve prensipleri ile memleketimizde, İslâm âleminde ve bütün dünyada, fevkalâde bir teveccüh ve rağbete mazhar olmuştur.

Risale-i Nur, evvelâ ve bizzat kalpleri tenvir ve îmanları takviye ve nefisleri ıslah eder ve okuyucularına bu dehşetli zamanın tehlikelerinden kurtulmaları için takva ve amel-i sâlih dersini verir. Risale-i Nur, talebelerini keskin bir feraset ve emniyetli bir tedbire mâlik kılarak mânevî mücadelelerinde zafere erıştırir. Risale-i Nur'u çok okuyan kimseler azamî bir fedakârlık ve feragata, azimet ve takvâyâ ve hâlis bir ubûdiyete muvaffak olurlar. Her bir risale bir irfan kitabıdır. Ve baştanbaşa mârifetullah ile doludur. Evet, Risale-i Nur, ezel ve ebed sultanını kemâliyle ispat ve ilân eden nûranî bir hikmet levhasıdır.

²⁹⁰ İhsas etmek: Hissettirmek.

Risale-i Nur, kâinattaki her bir mahlûkun âdetâ cisimleşmiş birer âyet ve birer levha-i ibret²⁹¹ olduğunu göze gösteren bir Kur'ân rasathânesidir.

Risale-i Nur insana en ehemmiyetli, en elzem maksadın îman kurtarmak olduğu şuurunu kazandırır. Bu hakikatin canlı şâhitleri milyonlarca Nur talebeleridir.

Risale-i Nur, mârifetin ayrı ayrı cihetlerinden, hakikatın muhtelif yönlerinden, meselâ esmâ-i İlâhiye'den, şuunat-ı İlâhiye'den,²⁹² mârifetullah'tan, muhabbetullah'tan, mehâfetullah'tan,²⁹³ yaratılışın ince hikmetlerinden, hayat-ı kalbiyeden, âlem-i âhirete ait geniş ve derin meselelerden bahis açar. İnsanı mârifet ikliminin engin ve zengin sahalarına doğru çeker. Nazar ve fikirleri, bu derya-yı latifenin cereyan-ı şirinine kaptırarak vecd, sürur ve huzur içerisinde azim ve iştîyakın kulaçlarıyla, o enginlere doğru yüzdürür, daldırır. İnsan sine-sine tabaka tabaka dizilmiş en ince duygu ve hisleri harekete getirip, her kalbi, kabiliyeti nispetinde feyizlendirir; ilme, irfana, esrara kavuşturur. Zaafa uğramış îmanları kuvvetli delilleriyle ve yüksek hakikatleriyle kurtarır. Vücut ikliminin sultanı olan kalp ve rûhu îman ile tenvir eder.

Risale-i Nur, bu mübârek vatanda emniyet ve âsâ-yişi, hürmet ve muhabbeti, uhuvvet ve şefkati, ittihat

²⁹¹ Levha-i ibret: İbret tablosu.

²⁹² Şuunat-ı İlâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın yüce sıfatlarının mahiyetlerinde bulunan ve onları tecellîye sevk eden Zâtına ait nitelikler.

²⁹³ Mehâfetullah: Allah'tan korkma.

ve tesânüdü tesise ve İslâm camiasında ittifak ve itti-hadı, birlik ve dirliği temine çalışır.

Risale-i Nur, Kur'ân hakikatlerine perde olan ve Müslümanların idrakine set çekip İslâm medeniyetinin teâlîsine mâni olan cehâlet, atâlet ve nemelâzımcılıkla mücadele eder.

Risale-i Nur, bünyemizi kemiren korkaklık zille-tinden milletimizi, cesaret ve şecaatle halâs eder.

Üstâd'ımızın ifadesiyle:

“Risale-i Nur, yalnız bir cüz'î tahribatı, bir küçük hâne-yi tamir etmiyor; belki küllî bir tahribatı ve İslâ-miyet'i içine alan, dağlar büyüklüğünde taşları bulu-nan bir muhit kal'ayı tamir ediyor. Ve yalnız hususî bir kalbi ve has bir vicdanı ıslâha çalışmıyor; belki bin seneden beri tedarik ve terâküm²⁹⁴ edilen müfsid âlet-ler ile dehşetli rahnelenen²⁹⁵ kalb-i umûmî²⁹⁶ ve efkâr-ı âmmeyi²⁹⁷ ve umurun bâhusus avâm-ı mü'minîn²⁹⁸ istinadgâhları olan İslâmî esaslar ve cereyanlar ve şeaîr-ler kırılmasıyla, bozulmaya yüz tutan vicdan-ı umûmî-yi Kur'ân'ın i'câzıyla,²⁹⁹ o geniş yaralarını, Kur'ân'ın ve îmanın ilâçları ile tedavi etmeye çalışıyor.”³⁰⁰

²⁹⁴ Terâküm: Yığılma, birikme, toplanma.

²⁹⁵ Rahne: Yara.

²⁹⁶ Kalb-i umûmî: Genele ait kalp, toplumun ortak yüreği.

²⁹⁷ Efkâr-ı âmmе: Kamuoyu, genelin fikir ve düşünceleri.

²⁹⁸ Avâm-ı mü'minîn: Sıradan mü'minler.

²⁹⁹ İ'câz: Mu'cize oluş, âciz bırakma; Kur'ân'ın bir benzerini yapma konusunda başkalarını âciz bırakan olağanüstülüğü.

³⁰⁰ Nursî, Şuâlar, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 177.

Evet, Risale-i Nur vasıtasıyla yapılan bu cihat pek kolay ve müşkilâtsız olmadı. Bu milletin sinelerinden îmanını, irfanını, ahlâkını, namusunu söküp atmak isteyen ve onu tarihinden, kültüründen, dininden... hâsılı her türlü millî ve mânevî değerlerinden uzaklaştırmaya çalışan gizli zındıka³⁰¹ kuvvetleri ve ehl-i dalâletin mümessilleri bu îman ve irfan hareketine karşı şiddetli bir mücadele başlattılar.

Bu eserleri okuyanlar, hatta onlardan bahsedenler çeşitli tehditlere, tevkiflere,³⁰² tazyiklere maruz bırakıldılar.

Fakat bütün bu gayretlerine rağmen gönüller âlemini tenvir eden bu irfan huzmelerine³⁰³ mâni olamadılar. Çünkü fikrin cereyanını kuvvetle, ilmin inkişafını cehâletle boğmak mümkün değildir. Kuvvetin fikre, cehâletin ilme, dalâletin hakka galebesi ancak muvakkaten olabilir.

Kuvvet ve istibdat altında cereyan eden bir fikrin daha da kuvvetlendiği tecrübe ile sâbittir. Risale-i Nur, bu tazyikler sonunda harika bir hâlde kükreyerek, kabuğu yırttı, perdeyi deldi; dalâlet ve cehâletin zulmetli bulutlarını dağıtarak zaferini cihana ilân etti.

Risale-i Nur külliyatını dikkatle mütâlaa eden her bir şuur sâhibi, onun her kelimesinin küfür ve dalâleti

³⁰¹ Zındıka: Dinsizlik.

³⁰² Tevkif: Durdurma, durdurulma, alıkoyma, tutuklama.

³⁰³ Huzme: Demet, bir noktadan çıkıp etrafa dağılan demet biçimindeki şey, özellikle ışık.

parçalayıp gaflet zulümatını dağıttığını, güneş gibi zâhir olarak görecektir.

Değil Nur külliyyatının tamamı, aşağıda takdim edeceğimiz birkaç misal dahi bu hakikati ispata kâfidir:

“Bütün güzel mahlûklar kabile kabile arkasında durmayarak gelip gidiyorlar. Fenaya gidip kayboluyorlar. Fakat o âyineler üstünde kendini gösteren ve cilveleyen yüksek ve tebeddül³⁰⁴ etmez bir güzellik tecellîsinde devam ettiğinden kat’î bir sûrette gösteriyor ki, o güzellikler o güzellerin malı ve o âyinelerin cemâlî değildir. Belki güneşin cemâl-i şuaatı³⁰⁵ cereyan eden suyun üzerindeki kabarcıklarda görüldüğü gibi, sermedî³⁰⁶ bir cemalin ışıklarıdır.”³⁰⁷

Şu latif ibarelerden gönüller âlemine damla damla dökülen mânidar hikmetler ve feyizler ne bitmez tükenmez bir hidâyet kaynağıdır! Her bir damlası onu zevk ile tefekkür eden şuur sâhiplerini sanki yeniden ihyâ edip taze bir hayata kavuşturmaktadır. Biz yine sözü Üstâd’a bırakalım:

“Nûrun gelmesi elbette nûranîden ve vücut vermesi herhâlde mevcuttan ve ihsan ise gınadan³⁰⁸ ve sehâvet ise servetten ve tâlim ilimden gelmesi bedîhî olduğu gibi, hüsün³⁰⁹ vermek dahi hasenden ve

³⁰⁴ Tebeddül: Başka şekle girme, değişme, tagayyür.

³⁰⁵ Cemâl-i şuaat: Parıltıların güzelliği.

³⁰⁶ Sermedî: Daimî, sürekli.

³⁰⁷ Nursî, Şuâlar, s. 77.

³⁰⁸ Gına: Zenginlik.

³⁰⁹ Hüsün: Güzellik.

güzelleştirmek güzelden ve cemal vermek cemilden olabilir, başka olmaz. İşte bu hakikate binaen îman ederiz ki; bu kâinata görünen bütün güzellikler öyle bir güzelden geliyor ki, mütemadiyen değişen ve tazelenen kâinat bütün mevcudatıyla âyinedarlık³¹⁰ dilleriyle o güzelin cemâlini tavsif ve tarif eder.”³¹¹

Gayet âli bir fikir ile tasvir edilen bu hakikatler hüznün ve ıstırapla dolu kalp ve vicdanları huzur ve saadete kavuşturur.

Evet, rûhî ve kalbî hastalıkları hidâyet nurlarıyla tedavi etmek ne mukaddes bir keyfiyettir!

Fikrin yaşayıp şuurun sönmediği müddetçe bu nurlar devam edecek ve insanlığın necat ve halâsına vesile olacaktır.

Hülâsa, Bediüzzaman Hazretleri hem telif ettiği eserleriyle küfür ve şirki, dalâlet ve sefâhati mağlup etmiş, hem de şer kuvvetlerin bütün desiselerine, planlarına ve tazyikatına karşı bir hukuk savaşı vermiş ve sonunda muzaffer olmuştur.

“Kuvvet hakta olduğu ve hak kuvvette olmadığı sırrı ile dünyayı başıma ateş yapsanız, hakikat-i Kur’âniye’ye feda olan bu baş, zındıkaya eğilmeyecektir.”³¹² diyerek sebat ve azmini göstermiştir.

³¹⁰ Âyinedarlık: Ayna olma, aynalık.

³¹¹ Nursî, Şuâlar, s. 77-78.

³¹² Nursî, Mektubat, s. 471-472.

İmanından coşan engin bir şefkat ve hamiyetle îmansızlık cereyanına karşı mücadele etmiştir. Bunu bizzat kendi ifadelerinden dinleyelim:

“Bir tek gayem vardır: O da mezara yaklaştığım bu zamanda İslâm memleketi olan bu vatan da Bolşevik baykuşlarının seslerini işitiyoruz! Bu ses âlem-i İslâm’ın îman esaslarını zedeliyor. Halkı, bilhassa gençleri îmansız yaparak kendine bağlıyor. Ben bütün mevcudiyetimle bunlarla mücadele ederek gençleri ve Müslümanları îmana dâvet ediyorum. Bu îmansız kitleye karşı mücadele ediyorum. Bu mücâhedem ile inşaallah Allah huzuruna girmek istiyorum, bütün faaliyetim budur. Beni bu gayemden alıkoyanlar da korkarım ki Bolşevikler olsun.”³¹³

Ona bu mukaddes dâvâsında yardım etmek ve ıstırabını paylaşmak erbâb-ı şuur ve hamiyetperverler için dinî, millî, vatanî, vicdanî bir vazifedir. Onun bu îman dâvâsına bigâne kalmak ise büyük bir gaflettir. Zira küfür insanın saadetini, meziyetlerini tahrip eden en büyük felâkettir. Evet, insanın aklına, rûhuna, kalbine ıstırap verip onu azap içerisinde bırakan en müthiş cinayet küfürdür. Onda hiçbir zevk, huzur ve saadet aranmaz. Küfür ve dalâlet insanı hakikî mânâda insan yapan îman, muhabbet, merhamet gibi yüksek hasletlerin kapılarını kapamakla mahiyet-i insaniyeyi hayvandan aşağı düşürür. İşte küfrün bu dehşetindendir ki Bediüzzaman Hazretleri: “Ben bütün mevcudiyetimle küfürle

³¹³ Nursî, Şuâlar, s. 388.

mücadele ederek gençleri ve Müslümanları îmana dâvet ediyorum”³¹⁴ der.

Küfür ve dalâletin bu millet ve memleketi istilâ tehlikesi onun vicdanını rahatsız eder ve hamiyetini feverana getirir. Bunu kendisi şöyle dile getirmektedir:

“Bana ızdırap veren, yalnız İslâm’ın maruz kaldığı tehlikelerdir. Eskiden tehlikeler hariçten gelirdi, onun için mukavemet kolaydı. Şimdi tehlike içeriden geliyor. Kurt gövdenin içine girdi. Şimdi mukavemet güçleşti. Korkarım ki cemiyetin bünyesi buna dayanamaz... Çünkü düşmanı sezemez. Can damarını koparan, kanını içen en büyük hasmını dost zanneder. Cemiyetin basiret gözü böyle körleşirse, îman kalesi tehlikededir.

İşte benim ızdırabım, yegâne ızdırabım budur. Yoksa şahsımın maruz kaldığı zahmet ve meşakkatleri düşünmeye bile vaktim yoktur. Keşke bunun bin misli meşakkate maruz kalsam da, îman kalesinin istikbali selâmette olsa!”³¹⁵

“Dünya büyük bir mânevî buhran geçiriyor. Mânevî temelleri sarsılan Garp cemiyeti içinde doğan bir hastalık, bir veba, bir taun felâketi gittikçe yeryüzüne dağılıyor. Bu müthiş sâri³¹⁶ illete karşı İslâm cemiyeti ne gibi çarelerle karşı koyacak? Garb’ın çürümüş, kokmuş, bâtil formülleriyle mi? Yoksa İslâm cemiyetinin ter ü taze îman esaslarıyla mı? Büyük kafaları gaflet içerisinde görüyorum. İman kalesini küfrün çürük

³¹⁴ Nursî, Şuâlar, s. 388.

³¹⁵ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 614-615.

³¹⁶ Sâri: Bulaşıcı.

direkleri tutamaz. Onun için ben yalnız îman üzerine mesaimi teksif³¹⁷ etmiş bulunuyorum.”³¹⁸

Bediüzzaman Hazretleri mukaddes dâvâsı uğruna bıkmadan usanmadan bitmez tükenmez bir şevk ile çalıştı. Talebelerini Kur’ân’ın ziyâsı altında toplamaya ve kalplerini îman şuuru içerisinde birleştirmeye muvaffak oldu. Talebelerinin kalplerine tahkîkî îmanı yerleştirdi ve onları kin, intikam gibi menfî hislerden uzak tutarak şefkat, muhabbet, uhuvvet gibi yüksek hasletlerle tezyin etti.

İlim, irfan ve insanlık semâsında tulû eden bu güneş, küfür ve dalâletin buzlarını eritti. Hidâyet şafağının parıltıları gönülleri aydınlatmaya başladı. Fânî ve muzlim³¹⁹ olan hayatın, bâkî ve nûranî bir sabahı olduğunu müjdeledi. Artık zulûmat yerini nûra, dalâlet yerini hidâyete terk etti. Kalplerdeki kin ve öfke ise şefkat ve merhamete, uhuvvet ve adalete inkılâp etti. Menfî hisler yerini ulvî duygulara bıraktı. İnsanlık, hayatın neşe ve zevkini gerçek mânâda hissetmeye başladı.

Bu kahraman milletin evlâtları Kur’ân’ın bu ziyâdar hakikatlerini vicdanlarının ezeli ve ebedî bir mâşukası gibi istikbal edip kucakladılar. Bu uğurda candan, canandan ve cihandan geçtiler. Her fedakârlığa katlanarak, ona sarsılmaz bir sabır ve metanetle bağlandılar. Bu hususta önlerine çıkan bütün mânileri aştılar. Yazılan risaleleri derin bir şevk ve neşe ile okuyup

³¹⁷ Teksif: Yoğunlaştırma.

³¹⁸ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 615.

³¹⁹ Muzlim: Karanlık.

okuttular. Onun yüksek hakikatleriyle nefislerini terbiye ettiler. Böylece ruhlarına cevvaliyet kazandırdılar. İman ve irfanın zevkini tattılar ve bu hakikatlerin neşri için memleketin her köşe ve bucağında Nur medreseleri tesis ettiler.

O medreseler ki bir ciheti aklî ilimleri ders veren bir mektep, bir menzili dinî ilimleri tedris eden bir medrese, bir hücresi de kalp ve gönülleri tenvir ve irşad eden bir zâviye hükmündedir.

İşte Üstad Bediüzzaman Hazretleri ulvî ve kudsî dâvâsını deruhte³²⁰ edecek ve bu uğurda azamî sadakat, azamî ihlâs ve azamî fedakârlıkla çalışacak bir kadroyu bu medreselerde yetiştirdi. Onları ilim, irfan ve hikmetle teçhiz etti. Bu mücâhitler inşaallah taa kıyâmete kadar iman ve Kur'ân hakikatlerini yaşayacak ve yaşatacaklar, hak ve hakikati bütün insanlık âlemine tebliğ edeceklerdir. Karşılarında hiçbir bâtul fikir ve hiçbir beşerî kuvvet duramayacaktır.

³²⁰ Deruhte etmek: Üzerine almak, üstlenmek, yüklenmek.

Bediüzzaman'ın Rahim ve Hakîm İsimlerine Mazhariyeti

Acz, Fakr, Şefkat, Tefekkür Tarîki

Bütün mürşit ve müceddidler, kutup ve gavslar hizmet prensiplerini Kur'ân'dan almışlardır. Kendilerinde tecellî eden esmânın muktezasına ve asrın icabatına göre muhataplarının idrak seviyesini de nazara alarak bir hizmet ve irşad metodu ortaya koymuşlardır. Son asrın mürşit ve müceddidi olan Bediüzzaman Hazretleri de Kur'ân'dan “acz, fakr, şefkat ve tefekkür” tarîkini istihraç³²¹ etmiştir.

Kendisi bu tarîki izah sadedinde şöyle buyurur:

“Acz dahi aşk gibi belki daha eslem³²² bir tarîktir ki, ubûdiyet³²³ tarîkiyle mahbubiyete³²⁴ kadar gider. Fakr dahi Rahman ismine îsal³²⁵ eder. Hem şefkat dahi aşk gibi, belki daha keskin ve daha geniş bir tarîktir ki,

³²¹ İstihraç etmek: Sonuç çıkarma, anlam çıkarma.

³²² Eslem: En selâmetli, en güvenli.

³²³ Ubûdiyet: Kulluk.

³²⁴ Mahbubiyet: Sevgili olma; Allah'ın muhabbetine erişme.

³²⁵ Îsal etmek: Ulaştırmak.

Rahîm ismine îsal eder. Hem tefekkür dahi aşk gibi belki daha zengin, daha parlak, daha geniş bir târîktir ki, Hakîm ismine îsal eder.”³²⁶

Bir başka risalesinde ism-i Rahîm ve Hakîm’e mazhar olduğunu şöyle ifade ediyor:

“Ehl-i hakikatin bir kısmı nasıl ki ism-i Vedud’a mazhardırlar, azamî mertebede o ismin cilveleriyle mevcudatın pencereleriyle Vâcibü’l-vücut’a bakıyorlar. Öyle de şu hiç ender hiç olan kardeşinize yalnız hizmet-i Kur’ân’a istihdamı hengâmında ve o hazine-i bînihayenin³²⁷ dellâlı olduğu bir vakitte ism-i Rahîm ve ism-i Hakîm mazhariyetine medâr bir vaziyet verilmiş. Bütün Sözler, o mazhariyetin cilveleridir.”³²⁸

Bir Nur talebesi de Risale-i Nur’u derinden derine tedkik edip, onunla şuurlandığı takdirde, bu mevcudatın ne mânâ ifade ettiğini ve kendisinin bu dünyadaki vazifesinin ne olduğunu düşünmekle Hakîm ismine mazhariyet şerefinden hissedar olur.

Günah ve isyanla yaralanan kalplerin imdadına bir Hekîm-i Lokman gibi yetişmek ve onları şefkatle kucaklayıp, mânevî yaralarını tedavi etmekle de Rahîm ismine mazhar olur. O artık ehl-i îmanın derdiyle dertlenen bir dâvâ adamıdır.

³²⁶ Nursî, Mektubat, s. 510.

³²⁷ Hazine-i bînihaye: Bitmez tükenmez hazine.

³²⁸ Nursî, Mektubat, s. 20.

İsm-i Rahîm'e mazhariyetin en geniş mânâsı şefkattir... Beşûşiyet³²⁹ ve tebessüm, müsamaha ve hoş-görü, incitmemek, kırmamak, taltif ve müzâheret,³³⁰ tevazu ve mahviyet gibi sıfatlar, ism-i Rahîm'e mazhariyetin tezâhürleridir... Bu asırda herkes şefkate muhtaçtır, samimiyete hasrettir. Herkes, tebessüm eden bir sîmâ, samimî bir teveccüh, kırmayan ve incitmeyen bir lisan, tatlı bir bakış aramaktadır.

İsm-i Rahîm şifâ hassası taşır. İsm-i Rahîm'e mazhariyet hastalıkların üzerine şefkat ile gitmeyi gerekli kılar.

Şefkatli bir nazar ve mütebessim bir çehre, virane kalpleri çoğu kere tamir ve ihyâ eder.

Şefkat ile şevkler uyanır. Muhabbetle kalpler rabt³³¹ olur.

Rikkat-engiz³³² bir kalp, şefkatli bir ruh, insanlar arasında ziyâ neşreden bir meşale gibidir.

İşte Bediüzzaman Hazretleri, yirminci asrın karanlığını izale eden gayet ziyâdar ve parlak bir şefkat meşalesidir. Bu engin ve zengin şefkattir ki, kendisine şunları söyletmiştir:

“Bana ‘Sen şuna buna niçin sataştın?’ diyorlar. Farkında değilim. Karşımda müthiş bir yangın var. Alevleri göklere yükseliyor. İçinde evlâdım yanıyor,

³²⁹ Beşûşiyet: Güler yüzlü, güleç, beşâşetli.

³³⁰ Müzâheret: Arka çıkma, destek olma, yardım etme.

³³¹ Rabt: Bağlama, bağlanma.

³³² Rikkat-engiz: Merhamet uyandıran, acıklı.

îmanım tutuşmuş yanıyor. O yangını söndürmeye, îmanımı kurtarmaya koşuyorum.”³³³

“Sonra ben cemiyetin îman selâmeti yolunda âhi-retimi de feda ettim. Gözümde ne Cennet sevdası var, ne Cehennem korkusu. Cemiyetin, yirmi beş milyon Türk cemiyetinin îmanı nâmına bir Said değil, bin Said feda olsun. Kur’ân’ımız yeryüzünde cemaatsiz kalırsa Cenneti de istemem; orası da bana zindan olur... Milletimizin îmanını selâmette görürsem, Cehennem’in alevleri içinde yanmaya razıyım. Çünkü vücudum yanarken, gönlüm gül, gülistan olur.”³³⁴

Onda nasıl ince bir şefkat ve merhamet tecellî etmiş ki, milletin îman selâmeti uğrunda ebedî hayatını bile feda etmeye hazır olduğunu akıl almaz bir şevk ve vecd ile ifade ediyor.

Bediüzzaman Hazretleri’nin insanı en çok hayrette bırakan vasıflarından biri de, o hudutsuz şefkatiyle kendisine zulmedenleri bile affetmesidir.

O’nun rûhunda, ne kadar kusurlu ve günahkâr da olsalar, ehl-i îmana karşı kin, adâvet, gayz ve öfke yoktur. Çünkü O’nun vicdanında, şefkat, merhamet, nifak ve mülâyemet hâkimdir. Malûmdur ki dünyada insan için en çetin şey, kendisine hıyanet edenleri, haysiyet ve şerefiyle oynayanları affetmektir. Bu her kişinin değil, peygamberlerin ve onlara hakikî vâris olan er kişilerin kârıdır. Evet, af en güzel bir haslettir. Affın

³³³ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 615.

³³⁴ Nursî, a.g.e., s. 616.

lezzeti intikamın lezzetinden ziyâdedir. Bu yüksek sıfat Bediüzzaman Hazretlerinde de kemâliyle görülmektedir. Aşağıdaki ifadeler bunun en güzel bir misalidir.

“Mademki nûr-u hakikat, îmana muhtaç gönüllerde tesirini yapıyor, bir Said değil, bin Said feda olsun. Yirmi sekiz sene çektiğim eza ve cefalar, maruz kaldığım işkenceler, katlandığım musibetler helâl olsun. Bana zulmedenlerin, beni kasaba kasaba dolaştıranların, hakaret edenlerin, türlü türlü ithamlarla mahkûm etmek isteyenlerin, zindanlarda bana yer hazırlayanların hepsine hakkımı helâl ettim.”³³⁵

Bediüzzaman Hazretleri’nin ulvî cihadının diğer bir kanadı da tefekkürdür. Evet, onun eserleri rengârenk tefekkür levhaları ile doludur. Bunları temâşâyâ asrımızın insanı bugün her asırdan daha ziyâde muhtaçtır.

Herkesin dünyaya daldığı, hayata perestiş ettiği ve hayvanî arzularını tatmin yarışına girdiği bu gaflet asrında, insanlar ne kendilerini ne de içinde misafir oldukları bu kâinat sarayını tefekkür edebildiler. Ülfet belasıyla bu kâinattaki harikulade kudret mucizelerini seyredermez hâle geldiler.

Âhırzaman fitnessi bununla da kalmadı. İnsanlar âlimlere, âriflere itibar etmez oldular. Herkes dinî hükümlere, îmanî hakikatlere kendi aklınca birtakım indî ve keyfî yorumlar getirmeye başladı. İman

³³⁵ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 702.

hakikatlerinde şek ve şüpheyeye düşüldü. Neden ve niçin yollu sorularla İslâm'a ve îmana hücum edildi.

İşte Bediüzzaman Hazretleri böyle dehşetli bir zamanda, Risale-i Nur külliyyatını telif etmeye, bir îlâhi lütuf olarak muvaffak oldu. Bu külliyyat, İslâm'a yapılan itirazları, îman ve Kur'ân hakikatlerinde düşülen şüpheleri izale etti. İnsanları gaflet ve ülfet belâsından tesirli dersleriyle kurtardı ve onlara hem kendi nefislerini, hem de bu kâinattaki Rabbânî sanatları tefekkür ettirdi.

Böylece Risale-i Nur külliyyatı ve onun muazzez müellifi, insanlara hak ve hakikat dersini hikmet dairesinde en güzel bir şekilde vermekle, Hakîm ismine fevkalâde bir âyine oldu.

Evet, Risale-i Nur, ism-i Hakîm ve ism-i Rahîm'e mazhardır. İsm-i Hakîm'e mazhariyet, fikir ve düşüncede, ilim ve tefekkürde derinlik ve incelik kazanmaktır. Tefekkür, zâhirde görüldüğü kadar kolay değildir. Hakikatleri küllî bir bakış, geniş bir ihata ile değerlendirebilme dirâyetidir. Nitekim Hz. Peygamberin (s.a.v): "Bir saat tefekkür altmış yıl nâfile ibâdetten hayırlıdır."³³⁶ hadis-i şerifi tefekkürün gerçekte ne kadar güç olduğunu göstermektedir.

Tefekkür, ferдин şahsiyetini geliştirir ve kemâlâtını artırır. Mantık ve muhakemesine kuvvet verir.

Tefekkür, gaflet ve dalâletten kurtulmanın en büyük sebebidir.

³³⁶ Aclûnî, a.g.e., s. 310, Hadis no: 1004.

Hiçbir fikir erbabı tasavvur olunamaz ki, kendi varlığıyla beraber içinde yaşadığı bu kâinatı derinden derine düşünmesin ve bu esrarengiz mahlûkatı halk edip idare edeni arayıp sormak lüzumunu hissetmesin. Bu hakikatlerle meşgul olmasın. “Necisin, nereden geliyorsun ve nereye gidiyorsun?” sorularına karşı lakayt kalsın.

Tefekkür, insan rûhunu rengârenk çiçekler arasında gezdiren. Ve onlarda tecellî eden esmâ-yı İlâhi’nin parıltılarını gönül dolu bir vecd ile temâşâ ettirir. Bu tecellîlerin ezelden ebede kadar payidar olan ve hiç sönmeyen bir ziyânın cilveleri olduğunu hissettirir.

Tefekkürün gayesi temâşâ, temâşânın neticesi ise hayrettir. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.v): “Yâ Rabbi! Sen benim hayretimi (hayranlığımı) artır!”³³⁷ diye Cenâb-ı Hak’a niyazda bulunmuştur.

İşte insanı böyle hakikat âlemlerine yükselterek ilâhi vecdin âguşuna³³⁸ atan tefekkürdür. Cenâb-ı Hak Kur’ân-ı Kerîm’de:

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

“Düşünmüyor musunuz?”³³⁹

أَفَلَا تَعْقِلُونَ

³³⁷ Muhyiddin İbnü’l-Arabî, el-Fütûhâtü’l-Mekkiyye, 1/270-271.

³³⁸ Âguş: Kucak.

³³⁹ Hûd, 11/30.

“Artık aklınızı kullanmayacak mısınız?”³⁴⁰ diyerek, insanları tefekküre dâvet etmektedir.

Mülk ve melekût âlemindeki hakikatleri tefekkür etmek, insan için bir tekâmül vesilesidir. Nitekim Cenâb-ı Hak:

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ
النَّشَأَ الْآخِرَةَ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

“Etrafınızı ibretle temâşâ edin. Allah’ın bu kadar mahlûkatı numunesiz olarak nasıl yoktan var ettiğini tefekkür edin.”³⁴¹ buyurarak, insanları mevcudat sahifelerindeki bedî³⁴² hakikatleri, garib ve acib hikmetleri düşünmeye ve tetkik etmeye teşvik eder.

Bu tefekkürü Fahreddin-i Râzi Hazretleri cihat saymaktadır. Cenâb-ı Hak âyet-i kerimesinde şöyle buyurmaktadır:

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

“Uğrumuzda cihat edenlere elbette yollarımızı gösteririz.”³⁴³

³⁴⁰ Mü’minûn, 23/80.

³⁴¹ Ankebût, 29/20.

³⁴² Bedî: Benzeri ve örneği olmayan, görülmemiş.

³⁴³ Ankebût, 29/69.

Bu âyet-i kerimede cihat mutlak olarak bırakılmıştır. Bundan da anlaşılacağı üzere cihadın tabakatları³⁴⁴ ve nevileri vardır. İlimle, bedenle, mal ile ve kılıçla yapılan bütün mücahedeler cihat kelimesinin şümûlündedir.

“Ol kimseler ki bizim vahdâniyetimize³⁴⁵ ait olan delillerde tefekkür, teemmül,³⁴⁶ say ve gayret gösterirler. Biz de onları ilim, irfan ve mârifet ile sırat-ı müstakime³⁴⁷ hidâyet ederiz.”³⁴⁸ şeklinde tefsir etmiştir.

Şu kitab-ı âlemin esrarengiz sahifelerinde fikren seyahat ederek satırlarını mütâlaa ve tetkik edip bunları kalemikle ehl-i şuura takdim etmek, en mühim bir cihat değil de nedir!

Gaflet ve ülfet perdelerini kaldırıp insanların basiret gözlerini açmak, onları irşad edip tevhid, muhabbet ve mârifetin en ileri derecelerine ulaştırmak, cihat değil de nedir!

Kalplerin en derin köşelerine İlâhi feyzi indirip, o feyiz ile kalbi envâr-ı mârifet ile tenvir etmek elbette çok büyük bir cihattır. Bugün müşâhede edilen terakkiyat-ı beşeriye ve kemalât-ı fenniye hep tefekkürün semeresidir.

³⁴⁴ Tabakat: Tabakalar, katlar, sınıflar.

³⁴⁵ Vahdâniyet: Allah'ın ortağı ve benzeri bulunmaksızın tek oluşu, varlığının birliği.

³⁴⁶ Teemmül: İyice, etraflıca düşünme.

³⁴⁷ Sırat-ı müstakim: Doğru yol, İslâmiyet.

³⁴⁸ Fahreddin-i Râzi, Tefsîr-i Kebir, Akçağ Yayınevi, Ankara, 1990, cilt 25, s. 94.

Malûmdur ki; maddî ve mânevî terakkیات ilim ile tenevvür eden fikirlerden doğar. Evet, tefekkür terakkînin zembereğidir. Lakin her mütefekkirin sırat-ı müstakimi bulması pek müşkildir. Zira insanın kuvve ve hisleri mahdud³⁴⁹ olduğu gibi fikri de mahduttur. Her bir hakikati mahiyeti ile ihata edemez. Bununla beraber, insan zıt kuvvetlerin cevelân ettiği bir merkezdir. Yani hem hayır, hem de şerre müstait³⁵⁰ olduğundan o zıt kuvvetler arasında her zaman muvâzeneli hareket edemez. İnsan aklı, ancak Kur'ân'ın ziyâsı altında yürümekle muvâzeneyi temin edebilir ve sırat-ı müstakim üzere olur.

“Fikrin sönük ise Kur'ân'ın güneşi altına gir. İmanın nûruyla bak ki; yıldız böceği olan fikrin yerine her bir âyet-i Kur'ân, birer yıldız misillü sana ışık verir.”³⁵¹

Bediüzzaman Hazretleri tefekkür sahasında da apayrı bir çığır açmış, âfâkî³⁵² ve enfüsî³⁵³ dairelerde müşâhede ettiği ulvî hakikatleri bizlere ders vermiştir.

Hakikaten Risale-i Nur Külliyyatı emsali görülmemiş bir fikir ve mârifet manzumesidir. Bu külliyyatın her sahifesinin hatta her satırının fikirlere verdiği inkişafın ve kalplere bahşettiği mânevî zevkin tarifi mümkün değildir.

³⁴⁹ Mahdud: Sınırları belirlenmiş, kısıtlı.

³⁵⁰ Müstait: Bir işi veya şeyi yapabilme yeteneğine sâhip olan, yetenekli.

³⁵¹ Nursî, Sözlür, s. 700-701.

³⁵² Âfâkî: Ciddî ve belli bir konu üzerinde olmayan, rastgele.

³⁵³ Enfüsî: Şahsî anlayış ve duygulara dayanan, sübjektif, öznel.

Evet, kâinatta hükümferma olan kudret ve rahmet-i İlâhiye’yi hayret ve muhabbetle temâşâ ve tefekkür etmenin fevkinde bir zevk tasavvur edilebilir mi?

Bu bahsi tamamlarken, Üstad Bediüzzaman Hazretleri’ninengin ve zengin tefekkürüne bir misal olarak aşağıdaki parçayı takdim ediyoruz:

“İşte insan, şu kâinata geldikten sonra ‘iki cihet ile’ ubûdiyeti var: Bir ciheti; gâibâne³⁵⁴ bir sûrette bir ubûdiyeti, bir tefekkürü var. Diğeri; hâzırâne,³⁵⁵ muhataba sûretinde bir ubudiyeti, bir münâcatı vardır.

Birinci vecih şudur ki: Kâinatta görünen saltanat-ı rubûbiyeti,³⁵⁶ itaatkârane tasdik edip kemalâtına ve mehâsinine hayretkârane nezâretidir.

Sonra, Esmâ-i Kudsiyye-i İlâhiyenin³⁵⁷ nukuşlarından ibaret olan bedi’ sanatları, birbirinin nazar-ı ibretlerine gösterip dellâllık ve ilancılıktır.

Sonra, her biri birer gizli hazine-i mâneviyye hükümünde olan Esmâ-i Rabbâniyyenin cevherlerini idrâk terazisiyle tartmak, kalbin kıymetşinaslığı ile takdirkârane kıymet vermektir.

³⁵⁴ Gaibâne: Yüz yüze olmadan, gizlice.

³⁵⁵ Hâzırâne: Hazırcasına.

³⁵⁶ Saltanat-ı rubûbiyet: Rablık saltanatı; Allah’ın her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurması.

³⁵⁷ Esmâ-i Kudsiyye-i İlâhiye: Allah’ın her türlü kusurdan uzak, kutsal isimleri.

Sonra kalem-i kudretin mektûbâtı hükmünde olan mevcudat sahifelerini, arz ve semâ yapıklarını mütâ-laa edip hayretkârane tefekkürdür.

Sonra, şu mevcudattaki zînetleri ve latif sanatları istihsankârane³⁵⁸ temâşâ etmekle onların Fâtır-ı Zül-cemâl'inin mârifetine muhabbet etmek ve onların Sâni-i Zülkemâl'inin huzuruna çıkmaya ve iltifatına mazhar olmaya bir iştiyaktır.

İkinci vecih, huzur ve hitap makamıdır ki; eserden müessire geçer, görür ki: Bir Sâni-i Zülcelâl, kendi sanatının mucizeleri ile kendini tanıttırmak ve bildirmek ister. O da îman ile mârifet ile mukabele eder.

Sonra görür ki: Bir Rabb-ı Rahîm, rahmetinin güzel meyveleriyle kendini sevdirmek ister. O da O'na hasr-ı muhabbetle, tahsis-i taabbüdle³⁵⁹ kendini O'na sevdendir.

Sonra görüyor ki: Bir Mün'im-i Kerîm, maddî ve mânevî nimetlerin lezzetleriyle onu perverde³⁶⁰ ediyor. O da ona mukabil; fiiliyle, hâliyle, kaliyle,³⁶¹ hattâ elinden gelse bütün hasseleri ile cihâzâtı ile şükür ve hamd ü senâ eder.

Sonra görüyor ki: Bir Celîl-i Cemîl, şu mevcudatın âyinelerinde kibriyâ ve kemâlini ve celâl ve cemâlini izhar edip nazar-ı dikkati celbediyor. O da ona

³⁵⁸ İstihsankârane: Beğenerek.

³⁵⁹ Tahsis-i taabbüd: İbâdeti ve kulluğu sadece Allah için yapma.

³⁶⁰ Perverde: Beslenmiş, eğitilmiş.

³⁶¹ Kal: Söz, konuşma.

mukabil: “Allahu Ekber, Sübhânallah” deyip, mahviyet içinde hayret ve muhabbet ile secde eder.

Sonra görüyor ki: Bir Ganiyy-i Mutlak, bir sehavet-i mutlak³⁶² içinde nihayetsiz servetini, hazinelerini gösteriyor. O da ona mukabil, tazim ve senâ içinde kemal-i iftikar³⁶³ ile sual eder ve ister.

Sonra görüyor ki: O Fâtır-ı Zülcelâl, yeryüzünü bir sergi hükmünde yapmış. Bütün antika sanatlarını orada teşhir ediyor. O da ona mukabil: “Mâşaallah” diyerek takdir ile, “Bârekâllah” diyerek tahsin ile, “Sübhânallah” diyerek hayret ile, “Allahu Ekber” diyerek istihsan³⁶⁴ ile mukabele eder.

Sonra görüyor ki: Bir Vâhid-i Ehad, şu kâinat sarayında taklit edilmez sikkeleriyle, O’na mahsus hâtemleriyle, O’na münhasır turralarıyla, O’na has fermanlarıyla bütün mevcudata damga-i Vahdet koyuyor. Ve tevhidin âyâtını nakşediyor. Ve âfâk-ı âlemin aktarında Vahdâniyyetin bayrağını dikeyor. Ve Rubûbiyyetini ilân ediyor. O da ona mukâbil; tasdik ile, îman ile, tevhîd ile, iz’an ile, şehâdet ile, ubûdiyet ile mukabele eder.

İşte bu çeşit ibâdât ve tefekkürâtla hakikî insan olur. Ahsen-i takvimde olduğunu gösterir. İmanın yümniyle³⁶⁵ emanete lâyıık, emîn bir halife-i arz³⁶⁶ olur.”³⁶⁷

³⁶² Sehavet-i mutlak: Sınırsız cömertlik.

³⁶³ Kemâl-i iftikar: Allah’a karşı fakirliğini tam hissetme.

³⁶⁴ İstihsan: Beğenme, güzel bulma.

³⁶⁵ Yümn: Uğur, bereket.

³⁶⁶ Halife-i arz: Yeryüzünün halifesi, yöneticisi.

³⁶⁷ Nursî, Sözler, s. 353-354.

Bediüzzaman'ın Hukuk Savaşı

“Zulüm, başına adalet külahını geçirmiş; hıyanet hamiyet³⁶⁸ libasını giymiş; cihada bağy³⁶⁹ ismi takılmış; esarete hürriyet nâmı verilmiş! Ezdad³⁷⁰ sûretlerini mübâdele etmişler.”³⁷¹

Îmanla küfür, hidâyetle dalâlet, hayırla şer, adaletle zulüm arasındaki mücadele Hz. Âdem'le (a.s) başlamıştır ve kıyâmete kadar da devam edecektir.

Bu mücadelede başta Peygamberler (a.s) olarak nice âlicenap zâtlar gelmişler ve hak ve hukuk sahasında insanlık âlemine rehberlik etmişler. O, hidâyet rehberlerinden tefeyyüz³⁷² edenler olduğu gibi, onlardan ürken ve rahatsız olan yarasa ruhlu bedbahtlar da çıkmıştır.

³⁶⁸ Hamiyet: Din ve vatan gibi mukaddes değerleri koruma duygusu ve gayreti.

³⁶⁹ Bağy: Zulüm, tecâvüz.

³⁷⁰ Ezdad: Zıtlar.

³⁷¹ Nursî, Mektubat, s. 525.

³⁷² Tefeyyüz: Feyiz bulma, ilerleme, yükselme.

Bu bedbahtlar Allah'ın nûrunu söndürmeye çalışmışlar, peygamberlere, âlimlere, mütefekkilere karşı her türlü zulmü irtikâp etmekten geri kalmamışlardır. Bu zulüm ve vahşetlere tarih hâlâ ağlamaktadır. Şer cephesinin bu zulüm ve işkencelerinden en büyük bir pay da bu asra düşmüştür.

Küfür ve dalâleti, fitne ve fesadı ateşleyen komiteler karşılarında en büyük hedef olarak îman cephesinin mümessili, Bediüzzaman Hazretleri'ni seçmişler ve her türlü hile ve desise ile onun dâvâsına engel olmaya çalışmışlardır.

Bediüzzaman Hazretleri, bu ifsat komitelerine karşı tarihte emsali görülmemiş bir hukuk savaşı vermiş, mahkeme salonlarında celâdet³⁷³ ve şehâmet³⁷⁴ dolu ifadelerle, onların bütün prensiplerini alt üst etmiş ve bütün mânilerin rağmına cihadını zafere ulaştırmıştır. O, mahkeme salonlarında:

“Kuvvet hakta olduğu, hak kuvvette olmadığı sırrıyla, kâinatı başıma ateş yapmanız, hakikat-i Kur'âniye'ye feda olan bu baş, zındıkaya eğilmeyecektir.”³⁷⁵ diyerek dâvâsını pervasızca savunurken, insan hükümdarların ve cihangirlerin ona gıpta ettiğini hisseder gibi olur.

³⁷³ Celâdet: Boyun eğilmemesi gereken yerde gösterilen şuurlu cesâret, yüreklilik, yiğitlik.

³⁷⁴ Şehâmet: Zekâ ile beraber olan cesâret, aklın kontrolünde olan yiğitlik.

³⁷⁵ Nursî, Mektubat, s. 471.

O, çelik gibi irade ve fevkalade bir sabır ve metanetle yaptığı bu emsalsiz mücâhede sonunda, memleketimizin her tarafında fazilet ve irfan ziyâsını parlattı. Hayat-ı içtimâiyede rûhî ve ahlâkî bir âhenk ve huzur tesis etti. Fertler arasında kırılmış ve kopmuş olan, muhabbet ve uhuvvet bağlarını yeniden ihyâ etti. Yanlış itikatları ve boş vehimleri silip süpürdü. Mânen ve rûhen tahrip edilmiş gönülleri yeniden tamire muvaffak oldu.

Eğer bu hukukî ve idarî engeller olmasa, bu taarruzlara ve bu hücumlara maruz kalmazaydı, acaba bugün gençliğimiz, yabancı ideolojilerin tesiri altında kalır mıydı? Dini bir, kitabı bir, peygamberi bir, kıblesi bir, vatani bir olan insanlar arasında bu feci ihtilâflar görülür müydü?

Mustarip kalplere şifâ bahşederek, ferdî ve içtimâî hayatın nizam ve âhengini temine çalışan bu muhteşem İslâm kahramanının bu ulvî hizmetlerine niçin karşı çıkıldığına akıllar hâlâ hayrettedir.

Bu kısa açıklamadan sonra Bediüzzaman Hazretleri ve talebelerinin hukuk sahasında verdikleri mücâhede yi ana hatları ile arz edelim.

Bediüzzaman hakkında açılan dâvâlarda iki temel iddia ve itham göze çarpmaktadır. Birisi dini siyasete âlet etmek, ikincisi ise emniyeti ihlal etmektir.

Bediüzzaman Hazretleri ise bu asılsız iddia ve iftiraları mahkemelerde orijinal bir üslûp içerisinde ve celâldarane ifadelerle reddetmiştir.

Bunlardan numune olarak bazılarını takdim ediyoruz:

“Ey heyet-i hâkime: Beni, dört-beş madde ile ittiham edip tevkif³⁷⁶ ettiler.

Birinci Madde: İrtica fikriyle dini âlet edip, emniyet-i umûmiyyeyi³⁷⁷ ihlâl edebilecek bir teşebbüs niyeti olduğu ihbar edilmiş.

Elcevap: Evvelâ; imkânât başkadır, vukuat başkadır. Her bir fert, çok adamları öldürebilmesi mümkündür. Bu imkân-ı katil cihetiyle mahkemeye verilir mi? Her bir kibrit, bir hâneği yakması mümkündür. Bu yangın imkânıyla kibritler imha edilir mi?

Sâniyen: Yüz bin defa hâşâ! İştigal ettiğimiz ulûm-u îmaniye, Rızâ-yı İlâhiyyeden başka hiçbir şeye âlet olamaz. Evet, Güneş Kamer’e peyk³⁷⁸ ve tâbi olmadığı gibi, saadet-i ebediyyenin nûranî ve kudsî anahtarı ve hayat-ı uhreviyyenin bir güneşi olan îman dahi, hayat-ı içtimâiyyenin âleti olamaz. Evet, bu kâinatın en muazzam meselesi ve şu hilkat-ı âlemin en büyük muamması olan sırr-ı îmandan daha ehemmiyetli bir mesele-i kâinat yoktur ki, bu mesele-i sırr-ı îman ona âlet olsun.

Ey heyet-i hâkime! Eğer bu işkenceli tevkifim, yalnız hayat-ı dünyeviyeme ve şahsıma ait olsa idi; emin olunuz ki, on seneden beri sükût ettiğim gibi yine sükût

³⁷⁶ Tevkif: Tutuklama.

³⁷⁷ Emniyet-i umûmiye: Genel emniyet, genel güvenlik.

³⁷⁸ Peyk: Uydu.

edecektim. Fakat tevkifim, çokların hayat-ı ebediyele-
rine ve muazzam tılsım-ı kâinatın³⁷⁹ keşfini tefsir eden
Risale-i Nur’a ait olduğundan, yüz başım olsa ve her
gün biri kesilse, bu sırr-ı azîmden³⁸⁰ vazgeçmeyeceğim
ve sizin elinizden kurtulsam, elbette ecel pençesinden
kurtulamayacağım.”³⁸¹

“Evet, Risale-i Nur’a perde altında hücum eden,
ecnebi parmağıyla bu vatandaki milletin en büyük kuv-
veti olan âlem-i İslâm’ın teveccühünü ve muhabbetini
ve uhuvvetini kırmak ve nefret verdirmek için siyaseti
dinsizliğe âlet ederek, perde altında küfr-ü mutlakı³⁸²
yerleştirenlerdir ki, hükûmeti iğfal ve adliyei iki defa-
dır şaşırtıp, der: “Risale-i Nur ve şâkirtleri, dini siya-
sete âlet eder, emniyete zarar ihtimali var.”

“Hey bedbahtlar! Risale-i Nur’un, gerçi siyasetle
alâkası yoktur; fakat küfr-ü mutlakı kırdığı için, küfr-ü
mutlakın altı olan anarşiliği ve üstü olan istibdad-ı mut-
lakı³⁸³ esasıyla bozar, reddeder. Emniyeti, asayışı, hür-
riyeti, adaleti temin ettiğine yüzer hüccetlerden biri, bu
müdafaanâmesi hükmündeki Meyve Risalesi’dir. Bunu,
âli bir heyet-i ilmiye ve içtimâiye tedkik etsinler. Eğer
beni tasdik etmezlerse, ben her cezaya ve işkenceli
idama razıyım!”³⁸⁴

³⁷⁹ Tılsım-ı kâinat: Evrenin ve yaratılan tüm varlıkların ifade ettiği sır,
gizem.

³⁸⁰ Sırr-ı azîm: Büyük gizli gerçek.

³⁸¹ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 208-209.

³⁸² Küfr-ü mutlak: Tam anlamıyla inkâr, dinle ilgili her şeyi reddetme.

³⁸³ İstibdad-ı mutlak: Tam ve sınırsız bir baskı, mutlak diktatörlük.

³⁸⁴ Nursî, Şuâlar, s. 286.

“Biz, bütün kuvvetimizle anarşiliğe bir sedd-i Zülkarneyn³⁸⁵ gibi, bir sedd-i Kur’ânî tesisine çalışıyoruz. Bize işlenler, anarşilik belki komünistliğe zemin ihzar³⁸⁶ ediyorlar.”³⁸⁷

Her ne kadar Bediüzzaman Hazretleri dini siyasete âlet ve emniyeti ihlal ithamları ile mahkeme edilmişse de, bu ithamları yapanların asıl gayeleri başkadır.

Bunlar, Bediüzzaman’ı küfür, dalâlet ve sefâhate karşı yaptığı ilmî ve mânevî cihadından dolayı kendilerine hedef seçmişlerdir.

Hakikaten O, Kur’ân ve îman düşmanlarını teslim mecbur eden öyle kuvvetli ve sarsılmaz istinat noktaları tespit etmiş, akılları hayret içinde bırakacak öyle parlak ve keskin hüccet ve burhanlar bulmuştur ki, küfür ve dalâleti ebediyen dirilmeyecek bir sûrette zîr ü zeber³⁸⁸ ederek mağlup etmiştir.

Risale-i Nur’un ihtiva ettiği güneş gibi burhan ve hüccetlerin, irfan âleminde ne gibi derin izler bıraktığı, fertler üzerinde ne gibi tesirler icra ettiği ve onların îmanını nasıl inkişaf³⁸⁹ ettirdiği, fikir ve vicdanları nasıl uyandırdığı ortadadır.

Evet, O’nun mübârek ve kudsî dâvâsını tecellî ettiren eserleri her an milyonlarca insanın elinde, dilinde

³⁸⁵ Sedd-i Zülkarneyn: İskender-i Zülkarneyn tarafından Ye’cûc ve Me’cûc fitnesine engel olmak için yaptırılan set.

³⁸⁶ İhzar: Hazırlama.

³⁸⁷ Nursî, Emirdağ Lâhikası, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, I/31.

³⁸⁸ Zîr ü zeber: Altüst.

³⁸⁹ İnkişaf: Gelişmek, meydana çıkma.

ve gönlünde mâkes bulmaktadır. Esas itibarıyla bu îmansız kitleyi huzursuz eden yegâne sebep, gençliğimizin Nurlar’a olan bu teveccüh ve iştiaqlarıdır. Onları emsalsiz zulümlere sevk eden işte bu noktadır.

Kendisi bu hakikati, yaptığı bir mahkeme müdafaasında şöyle ortaya koyuyor:

“Efendiler! Çok emarelerle kat’î kanaatim gelmiş ki; hükûmet hesabına, ‘hissiyat-ı diniyeyi âlet ederek emniyet-i dâhiliyeyi ihlâl etmek’ için bize hücum edilmiyor. Belki bu yalancı perde altında, zındıka hesabına, bizim îmanımız için ve îmana ve emniyete hizmetimiz için bize hücum edildiğine çok hüccetlerden bir hücceti şudur ki:

Yirmi sene zarfında, Risale-i Nur’un yirmi bin nüshaları ve parçalarını yirmi bin adamlar okuyup kabul ettikleri hâlde, Risale-i Nur’un şâkırtları tarafından emniyetin ihlâlîne dair hiçbir vukuat olmamış ve hükûmet kaydetmemiş ve eski ve yeni iki mahkeme bulmamış. Hâlbuki böyle kesretli ve kuvvetli propaganda, yirmi günde vukuatlar ile kendini gösterecekti. Demek, hürriyet-i vicdan prensibine zıt olarak, bütün dindar nasihatçilere şâmil, lastikli bir kanunun yüz altmış üçüncü maddesi sahte bir maskedir. Zındıklar, bazı erkân-ı hükûmeti iğfal ederek, adliyeyi şaşırtıp, bizi herhâlde ezmek istiyorlar.

Madem hakikat budur, biz de bütün kuvvetimizle deriz: Ey dinini dünyaya satan ve küfr-ü mutlaka düşen bedbahtlar; elinizden ne gelirse yapınız. Dünyanız başınızı yesin ve yiyecek! Yüzer milyon kahraman başlar

feda oldukları bir kudsî hakikate, başımız dahi feda olsun! Her ceza ve idamınıza hazırız! Hapsin harici, bu vaziyette, yüz derece dâhilinden daha fenadır. Bize karşı gelen böyle bir istibdâd-ı mutlak³⁹⁰ altında hiçbir hürriyet, ne hürriyet-i ilmiye, ne hürriyet-i vicdan, ne hürriyet-i diniye olmamasından ehl-i namus ve diyânet ve taraftar-ı hürriyet olanlara ya ölmek veya hapse girmekten başka çaresi kalmaz! Biz de:

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ³⁹¹

diyerek Rabbimize dayanıyoruz.”³⁹²

“Efendiler! Otuz-kırk seneden beri ecnebi hesabına ve küfür ve ilhad³⁹³ nâmına bu milleti ifsad ve bu vatani parçalamak fikriyle, Kur’ân hakikatine ve îman hakikatlerine her vesile ile hücum eden ve çok şekillere giren bir gizli ifsad komitesine karşı, bu meselemizde kendilerine perde yaptıkları insafsız ve dikkatsiz memurlara ve bu mahkemeyi şaşırtan onların Müslüman kisvesindeki propagandacılarına hitaben, fakat sizin huzurunuzda zâhiren sizin ile birkaç söz konuşacağıma müsaade ediniz...

³⁹⁰ İstibdâd-ı mutlak: Tam ve sınırsız bir baskı, mutlak diktatörlük.

³⁹¹ “Biz Allah’ın kullarıyız; sonunda yine Ona döneceğiz.” Bakara, 2/156.

³⁹² Nursî, Şuâlar, s. 284-285.

³⁹³ İlhad: Dinsizlik, inkâr.

(Fakat ikinci gün beraat kararı, o dehşetli konuşmayı geriye bıraktı).”³⁹⁴

“Bu hâllerden anlaşılıyor ki; bililtizam, herhâlde beni mahkûm etmek için gayet asılsız bahaneleri icad ederler.

Madem keyfiyet böyledir, ben de buranın mahkemesine değil, belki o insafsızlara derim: Ben, sizin bana vereceğiniz en ağır cezanıza da beş para vermem! Ve hiç ehemmiyeti yok! Çünkü ben, kabir kapısında, yetmiş yaşındayım. Böyle mazlum ve masum bir iki sene hayatı, şahâdet mertebesiyle değiştirmek benim için büyük saadettir. Risale-i Nur’un binler hüccetleriyle kat’î îmanım var ki, ölüm bizim için bir terhis tezkeresidir. Eğer idam da olsa, bizim için bir saat zahmet, ebedî bir saadetin ve rahmetin anahtarı olur.

Fakat siz, ey zındıka hesabına adliyei şaşırta ve hükûmeti bizimle sebepsiz meşgul eden insafsızlar! Kat’î biliniz ve titreyiniz ki: Siz, idam-ı ebedî ile ve ebedî haps-i münferid ile mahkûm oluyorsunuz. İntikamımız sizden pek çok ve muzaaf³⁹⁵ bir sûrette alınıyor görüyoruz; hattâ size acıyoruz.”³⁹⁶

Hem dünya, hem din, hem âhiret saadetlerine kat’î vesile olarak îman ve Kur’ân dersinde hâlis bir

³⁹⁴ Nursî, Şuâlar, s. 293.

³⁹⁵ Muzaaf: Kat kat.

³⁹⁶ Nursî, a.g.e., s. 282.

dostluk ve hakikat yolunda bir arkadaşlık ve vatanına ve milletine zararlı şeylere karşı bir tesânüd taşıyan Risale-i Nur şakirtlerinin pek çok takdir ve tahsine şâyân ders-i îmanda toplanmalarına, “cemiyet-i siyasiye”³⁹⁷ nâmını verenler, elbette ve herhâlde, ya gayet fena bir sûrette aldanmış veya gayet gaddar bir anarşisttir ki, hem insaniyete vahşiyâne düşmanlık eder, hem İslâmiyet’e nemrudane adâvet eder, hem hayat-ı içtimâiyeye anarşiliğin en bozuk ve mütereddî³⁹⁸ tav- rıyla husumet eder ve bu vatana ve millete ve hâkimi- yet-i İslâmiye’ye ve dinî mukaddesata karşı mürtedâ- ne,³⁹⁹ mütemerridâne,⁴⁰⁰ anûdâne⁴⁰¹ mücadele eder. Veya ecnebi hesabına bu milletin can damarını kesmeye ve bozmaya çalışan el-hannâs⁴⁰² bir zındıktır ki, hükûmeti iğfal ve adliyeyi şaşkırtır, taa o şeytanlara, Firavunlara, anarşistlere karşı şimdiye kadar istimal ettiğimiz mânevî silâhlarımızı, kardeşlerimize ve vatanımıza çevirsin veya kırdırsın.”⁴⁰³

Üstâd’ımızın son cümlesinden, kendisine yapılan o şiddetli zulüm ve işkencelerin önemli bir sebebinin de Üstad ve talebelerini devlete karşı menfî ve fiilî bir harekete sevk etmek olduğu anlaşılmaktadır. Onların

³⁹⁷ Cemiyet-i siyasi: Siyasi topluluk, örgüt.

³⁹⁸ Mütereddî: Bozulmuş soysuzlaşmış.

³⁹⁹ Mürtedâne: Dinden çıkarak.

⁴⁰⁰ Mütemerridâne: İnatla, inatçı bir şekilde.

⁴⁰¹ Anûdâne: İnat edercesine, inat ederek.

⁴⁰² el-Hannâs: Fırsatını bulamayınca gizlenen, bulunca vesvese vermek için gelen sinsi şeytan.

⁴⁰³ Nursî, Şuâlar, s. 292-293.

bu şeytanî plan ve oyunlarını Bediüzzaman Hazretleri o yüksek ferâsetiyle hissetmiş ve şöyle buyurmuştur:

“Cenâb-ı Hakk’a hadsiz şükür olsun ki, binler hay-siyet ve şerefimi bu vatandaki bîçarelerin istirahatine ve onlardan belâların def’ine feda etmek için bana bir hâlet-i rûhiyeyi ihsan eylemiş ki; ben de, onların yaptığı ve niyetinde bulundukları tahkirat⁴⁰⁴ ve ihanetlere karşı tahammüle karar vermişim. Bu milletin âsâyişine, hususen masum çocukların ve muhterem ihtiyarların ve bîçare hastaların ve fakirlerin dünyevî istirahatlerine ve uhrevî saadetlerine binler hayatımı ve binler şerefimi feda etmeye hazırım...”⁴⁰⁵

Bediüzzaman Hazretleri’nin müdafaalarında dikkat çeken en önemli bir husus da kendisinin hapsedilmesiyle, zindanlara atılmasıyla, Risale-i Nur’un mağlup olamayacağını, onunla mübâreze⁴⁰⁶ edilemeyeceğini haydarâne⁴⁰⁷ bir kükreyiş ile ilân etmesidir:

“...Size ihtar ediyorum: Fâni, kabir kapısındaki çürük şahsımı çürütmeye ihtiyaç yok ve bu kadar ehemmiyet vermeye de lüzum yok. Fakat Risale-i Nur ile mübâreze edemezsiniz ve etmeyiniz. Onu mağlûp edemezsiniz. Mübârezedeyse, millet ve vatana büyük zarar edersiniz; fakat şâkirtlerini dağıtamazsınız. Çünkü hakikat-i Kur’âniye’nin muhafazası yolunda kırk elli milyon şehit veren bu vatandaki geçmiş ecdadlarımızın

⁴⁰⁴ Tahkirat: Hakaret etmeler, hor görmeler, küçük görmeler.

⁴⁰⁵ Nursî, Emirdağ Lâhikası, I/30-31.

⁴⁰⁶ Mübâreze: Teke tek çarpışmak, düello etmek, mücâdele etmek.

⁴⁰⁷ Haydarâne: Hz. Ali’ye yakışacak tarzda, yiğitçe, cesurâne.

ahfadlarına,⁴⁰⁸ bu zamanda hakikat-i Kur’âniye’nin muhafazası ve âlem-i İslâm’ın nazarında, eskisi gibi, dindarane kahramanlıkları terk ettirilmeyecek.”⁴⁰⁹

Bir başka mahkemesinde de Risale-i Nur’un mağ-lup edilemeyeceğini, onun bileğinin bükülmeyeceğini şu şehâmetli ifadelerle dile getirir:

“Kur’ân’a dayanan Risale-i Nur ile mübâreze etmeyiniz. O mağlup olmaz, bu memlekete yazık olur. O başka yere gider, yine tenvir eder, hem eğer başımdaki saçlarım adedince başlarım bulursa, her gün biri kesilse, hakikat-i Kur’âniye’ye feda olan bu başı zındıkaya ve küfr-ü mutlaka eğmem ve bu hizmet-i îmaniye ve nuriye’den vazgeçemem.”⁴¹⁰

“Doktor Duzi’nin⁴¹¹ vesair zındıkların eserlerine ilişmemek, Risale-i Nur’a ilişmek, gazab-ı ilâhinin celbine bir vesile olabilir diye korkuyoruz. Cenâb-ı Hak, size insaf ve merhamet ve bize de sabır ve tahammül ihsan eylesin. Âmin...”⁴¹²

Bu milletin îmanına ve Kur’ân’ına musallat olan bütün mülhitlere⁴¹³ karşı hakikati şöyle haykırır:

⁴⁰⁸ Ahfad: Evlatlar, torunlar.

⁴⁰⁹ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 561.

⁴¹⁰ Nursî, a.g.e., s. 545.

⁴¹¹ Doktor Duzi: (1820-1883) (Reinhart Pieter Anne Dozy). Hollandalı oryantalist. İslâm tarihiyle ilgili kaleme aldığı “Essai sur l’histoire de l’Islamisme” adlı eseri, Abdullah Cevdet tarafından tercüme edildi. 1907 yılında Tarih-i İslâmiyet adıyla, iki cilt hâlinde neşredilen bu kitapta, Peygamber Efendimize (s.a.v.) karşı saygısız ifadeler kullanılmıştır.

⁴¹² Nursî, Emirdağ Lâhikası, I/23.

⁴¹³ Mülhit: Allah’ı tanımayan, inkâr eden, dinsiz, îmansız kimse.

“Ehl-i dünya, sebepsiz benim gibi âciz, garip bir adamdan tevehhüm⁴¹⁴ edip, binler adam kuvvetinde tahayyül ederek beni çok kayıtlar altına almışlar. Barla’nın bir mahallesi olan Bedre’de ve Barla’nın bir dağında, bir iki gece kalmaklığıma müsaade etmemişler. İşittim ki, diyorlar: ‘Said elli bin nefer kuvvetindedir, onun için serbest bırakmıyoruz.’

Ben de derim ki: Ey bedbaht ehl-i dünya! Bütün kuvvetinizle dünyaya çalıştığınız hâlde, neden dünyanın işini dahi bilmiyorsunuz? Dîvâne gibi hükmediyorsunuz. Eğer korkunuz şahsımdan ise, elli bin nefer değil, belki bir nefer, elli defa benden ziyâde işler görebilir. Yani, odamın kapısında durup, bana ‘çıkmayacaksn’ diyebilir.

Eğer korkunuz mesleğimden ve Kur’ân’a ait delâllüğimden ve kuvve-i mânevîye-i îmaniyeden⁴¹⁵ ise, elli bin nefer değil; yanlışsınız! Meslek itibariyle elli milyon kuvvetindeyim, haberiniz olsun! Çünkü Kur’ân-ı Hakîm’in kuvvetiyle sizin dinsizleriniz dâhil olduğu hâlde, bütün Avrupa’ya meydan okuyorum. Bütün neşrettiğim envâr-ı îmaniye ile, onların fûnun-u müsbete ve tabiat⁴¹⁶ dedikleri muhkem kalelerini zîr ü zeber etmişim. Onların en büyük dinsiz feylesoflarını hayvandan aşağı düşürmüşüm. Dinsizleriniz dahi içinde bulunan bütün Avrupa toplansa, Allah’ın tevfiğiyle beni

⁴¹⁴ Tevehhüm: Vehimlenme, kuşkulanma.

⁴¹⁵ Kuvve-i mânevîye-i îmaniye: İmanın mânevî kuvveti.

⁴¹⁶ Fûnun-u müsbete ve tabiat: Pozitif fen ilimleri.

o mesleğimin bir meselesinden geri çeviremezler; inşa-Allah mağlûp edemezler!”⁴¹⁷

Bediüzzaman Hazretleri’nin hukuk sahasında verdiği o müthiş cihadında dikkatleri çeken çok önemli bir husus da şudur. O; küfrü, dalâleti, sefâhati terviç⁴¹⁸ eden menhus⁴¹⁹ şahs-ı mânevîlere karşı ilmî ve mânevî cihadını sürdürürken, zulmen sevk edildiği mahkemelerde dâvâsının temel prensiplerini hassasiyetle muhafaza etmiştir.

O’nun dâvâsı ve gayesi bu milletin îmanını kurtarmaktır. Bu millet mefhumu içerisine onu mahkûm etmek isteyen, zindanlara atan insanlar da dâhildir. O, fıtratındaki fevkalâde şefkatin bir icabı olarak, bu gâfil ve bedbaht insanların da îmanını kurtarma gayesindedir.

Onun rûhunda kin, iğbirar,⁴²⁰ öfke ve adâvet gibi mezmum⁴²¹ mefhumlara yer yoktur.

Aşağıdaki ifadelerinde bu hakikati bütün berraklığı ile görmek mümkündür.

“Eğer Risale-i Nur’u tenkit fikriyle tedkik eden adliye memurları, îmanlarını onunla kuvvetlendirip veya kurtarsalar, sonra beni idam ile mahkûm etseler; şâhit olunuz, ben hakkımı onlara helâl ediyorum. Çünkü biz hizmetkârız. Risale-i Nur’un vazifesi, îmanı

⁴¹⁷ Nursî, Mektubat, s. 78.

⁴¹⁸ Terviç: Değerini arttırma, revaç verme.

⁴¹⁹ Menhus: Uğursuz, şeâmetli, meşum.

⁴²⁰ İğbirar: Gücenme, darılma, hatırı kalma.

⁴²¹ Mezmum: Beğenilmeyen, makbul sayılmayan, kötü.

kuvvetlendirip kurtarmaktır. Dost ve düşman tefrik etmeyerek hizmet-i îmaniyeyi hiçbir tarafgirliğe girmeyerek yapmaya mükellefiz.”⁴²²

“Ben, Risale-i Nur mesleğinin esası ve otuz sene-den beri bir düstur-u hayatım olan şefkat itibarıyla bir masuma zarar gelmemek için bana zulmeden cânilere değil ilişmek; hatta beddua edemiyorum.”⁴²³

“Bana lüzumsuz evham yüzünden eziyet edenlerin yakında ölümle idam-ı ebediyeye⁴²⁴ giriftar⁴²⁵ olacaklarını düşünüp, hakikaten acıyorum.

Yâ Rabbi, onların îmanını Risale-i Nur’la kurtar! İdam-ı ebedîden, sırr-ı Kur’ân’la terhis tezkeresine çevir! Ben de onlara hakkımı helâl ediyorum!”⁴²⁶

Bediüzzaman Hazretleri’nin hukukî cihadını ortaya koymaya çalıştığımız bu bölümü tamamlarken, onun kudsî dâvâsına gönül veren ve hayatını bu uğurda feda eden mücâhit ve kahraman talebelerinden kısa da olsa bahsetmeyi, vicdanî bir borç telakkî ediyoruz.

⁴²² Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 556.

⁴²³ Nursî, Emirdağ Lâhikası, I/293.

⁴²⁴ İdam-ı ebediye: Bütün sevdiklerinden sonsuza dek ayrılma; geri dönmek üzere sonsuza kadar yok oluş.

⁴²⁵ Giriftar olma: Tutulma, yakalanma.

⁴²⁶ Nursî, Emirdağ Lâhikası, I/32.

Evet, o günün ağır şartları içerisinde, küfür ve dalâlet ateşini söndürmek için, Üstâd'larının yardımına koşan ihlâs ve sadakat, cesaret ve fedakârlık timsali bu mücâhitler ordusunu, nesl-i cedit⁴²⁷ kıyâmete kadar hürmet ve takdirle yâd edecektir. Onlar maruz kaldıkları bunca tehdit ve tazyike rağmen, beşerî hiçbir kuvvetin önünde eğilmediler. Onların hangisine baksanız, hamiyetin ve şehâmetin şâhikasında⁴²⁸ görürsünüz. Bu bah-tiyar mücâhitlerin bir tek kuvvetleri vardı: İhlâs... Onların bir tek istinatgâhları vardı: Yine İhlâs...

Onların vücutlarını zindanlara, hücrelere soktular, fakat necâbet⁴²⁹ ve şehâmetlerinden hiçbir şey koparamadılar. Çünkü onların kalplerinde hiçbir zaman hayat-memat endişesi yoktu. Üstâd'larından öyle bir metanet ve cesaret dersi almışlardı ki, her birini hamiyetten tecessüm etmiş birer heykel sanırdınız.

Dâvâları uğrunda hâpishâneye götürülürken, onlara dikkat etseydiniz ne bir nişane-i teessür,⁴³⁰ ne de bir eser-i heyecan görürdünüz. Zannedersiniz ki ya hâne-i saadetlerine, ya da bir ilim ve irfan hücrelerine gidiyorlardı. Evet, onlar beşerî zafiyetlerden o kadar uzaktılar.

Sanki kalpleri şevk ve sürur ile memlû.⁴³¹ Fazilet ve mârifetten başka bir hazları ve zevkleri yok. Dünyada onlar için her şeyden kıymetli ve her nimetin

⁴²⁷ Nesl-i cedit: Yeni nesil.

⁴²⁸ Şâhika: En yüksek nokta, zirve.

⁴²⁹ Necâbet: İyi ve temiz bir soya mensup olma, soyluluk.

⁴³⁰ Nişane-i teessür: Üzüntü alameti.

⁴³¹ Memlû: Dolmuş, dolu.

fevkinde bir hakikat vardır: O da ancak ve ancak rıza-i İlâhi. İşte bunlardaki fevkalade metanet ve şecaatin membaı bu îmandır.

Zübeyir, Mustafa Sungur, Bayram ve Ceylan Ağabeylerin, Ahmed Feyzi, Mehmed Feyzi ve Tahir Ağabeylerin... Hâsılı, o muazzez Üstad'ın imdadına koşan fedakâr talebelerinin her birisinin seciye ve meziyetleri, fedakârlık ve vefadarlıkları için değil birkaç cümle, müstakil birer kitap da yazılsa lâyıktır.

Onun bu güzide talebelerinin tümü nâmına Zübeyir Gündüzalp'in müdafaatından bazı bölümleri nazara vermekle iktifa ediyoruz.

“Sorgu hâkimliğinde: ‘Sen Risale-i Nur’un talebesi imişsin?’ denildi:

Bediüzzaman Said Nursî gibi bir dâhinin şâkirdi olmak liyakatini kendimde göremiyorum. Eğer kabul buyururlarsa iftiharla ‘Evet, Risale-i Nur şakirdiyim’ derim.”⁴³²

“Onlar iyi bilsinler ve titresinler ki, gürültüye pabuç bırakmıyoruz. Zira Risale-i Nur eserlerinde hak ve hakikati görmüş, öğrenmiş ve inanmışız. Türk gençliği uyumuyor. Bu kahraman İslâm Türk Milleti, başka bir devletin boyunduruğu altına giremez. Fedakâr Müslüman gençliği, sâhip olduğu tahkîkî îman kuvvetiyle

⁴³² Nursî, Şuâlar, s. 438.

vatanını sattırmaz. Dindar, cengâver Türk milleti ve îmanlı, cesur Türk gençliği korkmaz. Onun içindir ki; bizi insanlık seviye ve seciyesinde en yüksek mertebelere çıkararak ve her sahadaki terakkiyatımızı sağlayan ve biz gençlere din, vatan ve millet aşkını aşılayarak uğrunda bütün mevcudiyetimizi feda ettirecek hakikî bir dinperver⁴³³ olarak bizleri yetiştiren Risale-i Nur eserlerini okuyoruz ve okuyacağız.”⁴³⁴

Risale-i Nur’un serbestiyetine vereceğiniz beraat kararı, bütün Türk gençliğini ve bütün Müslümanları dinsizlik fecaatinden⁴³⁵ kurtaracaktır. Zira yüksek hakikatler hazinesi olan Risale-i Nur, hiç seksiz ve şüphesiz elbette bir gün olup bütün dünya âleminde tanınacaktır. Bu itibarla sizler insanlığın takdirine mazhar olacaksınız. Sizin vereceğiniz beraat kararı; hâl ve istikbâlde nesilleri minnettâr ve müteşekkîr edecek ve Risale-i Nur okunup azîm faidelere nail olundukça takdirle yâd edileceksiniz.

Sakın zannetmeyiniz ki; samimî olarak söylediğim bu sözlerimle riyakârlık yapıyor. Asla ve kat’iyyen! Çünkü Bediüzzaman’ın mahkemesinde hiçbir kimse-den korkmuyorum, çekinmiyorum.”⁴³⁶

⁴³³ Dinperver: Dindar, dinini seven.

⁴³⁴ Nursî, Şuâlar, s. 439.

⁴³⁵ Fecaat: Felâket, yürekler acısı kötü durum.

⁴³⁶ Nursî, a.g.e., s. 444.

“Bir milletin gençliği ne zaman Kur’ân ve ondan lemean⁴³⁷ eden ilimlerle teçhiz ve tahkim edilmiş ise, o vakit o millet terakkî ve teâlî etmeye başlamıştır. Gençlik, îman ve İslâmiyet ihtiyacıyla yanan ruhlarını Kur’ân tefsiri Risale-i Nur’un füyûzat⁴³⁸ ve envarıyla doldurmaya başlamıştır. Böylelikle tahkîkî⁴³⁹ bir îmana sâhip olacak gençliğimiz; dinsizliğe, komünistliğe karşı mücadele edip vatanlarını İslâm düşmanlarına asla satırmayacaklardır.

Bunun için; eğer komünistler mürekkep ve kâğıdı yok etmek imkânını da bulsalar, benim gibi birçok gençler ve büyükler fedaî olup hakikat hazinesi olan Risale-i Nur’un neşri için, mümkün olsa derimizi kâğıt, kanımızı mürekkep yaptıracağız.

Evet, evet, evet. Binler defa evet!

Savcı iddianamesinde diyor ki: ‘Said Nursî eserleriyle üniversite gençlerini zehirlemiştir.’ Biz de buna mukabil deriz ki: ‘Eğer Risale-i Nur bir zehir ise; bizim bu zehirlere tonlarla, binlerce kilo ihtiyacımız vardır. Eğer çoklukla olduğu yeri biliyorsa, bize tayyarelerle sevk etsin.’

Biz Risale-i Nur talebeleri; îman ve İslâmiyet hizmeti uğrunda zâlimlerin zulmüne mâruz kaldığımız vakit, hapishâne köşelerinde veya darağaçlarında ölmeyi, istirahat döşegindeki ölüme tercih ederiz. Görünüşü hürriyet, hakikati istibdad-ı mutlak olan bir esaret içinde

⁴³⁷ Lemean eden: Parıldayan, ılık saçan.

⁴³⁸ Füyûzat: Feyizler, mânevî bolluk ve bereketler.

⁴³⁹ Tahkîkî: Araştırarak ve kesin delillere dayanarak.

yaşamaktansa, hizmet-i Kur'âniyemizden dolayı zulmen atıldığımız hapishânede şehit olmayı büyük bir lütf-u ilâhi biliriz.”⁴⁴⁰

Afyon hapsinde mevkuf
Konyalı Zübeyir Gündüzalp

Risale-i Nur'ları keyfî kanunlar ile Üstâd'ın sağlığında mahkûm etmek isteyen malum çevreler, onun vefatından sonra da bu zulmü devam ettirmek için, Türkiye'nin her vilâyetinde ve kasabasinda adliyeyi harekete geçirdiler, hak ve hakikate savaş açtılar. Bu meşum zihniyete karşı, cihat meydanında Avukat Bekir Berk'i ve onun birinci derecede mesai arkadaşı olan Avukat Gültekin Sarıgül'ü görüyoruz.

Bediüzzaman Hazretleri'nin kıymettar bir talebesi olan Bekir Berk, hukuk tarihinde eşine ender rastlanan bir kahraman idi. O daima mazlumların avukatlığını yapmıştı. Bu zât Üstâd'ın sağlığında olduğu gibi vefatından sonra da bu îman ve Kur'ân hakikatlerini Anadolu'nun sinelerinden söküp atmak isteyen zihniyete karşı mücâhede etmeyi dinî ve vicdanî bir vazife telakkî etmişti.

O, himmet ve gayretin, hamiyet ve şecaatin zirvesinde bir hukukçu idi. Fıtratındaki mevcut hisler gayet âteşin idi. Risale-i Nur'u mahkûm etmek isteyenlere karşı çetin bir hukuk savaşı verdi. Adalet huzurunda

⁴⁴⁰ Nursî, Şuâlar, s. 445-446.

ibraz ettiği müdafaaları cidden harika idi. Dâvâsını müdafaa ânında yanar dağlar gibi tuğyan⁴⁴¹ ederdi. Bu mücâhededinde onun kudret kaynağı ancak Allah'ın inayeti idi. İki bine yakın beraat kararı almakla hakkın zaferini bütün cihana ilân etti.

Evet, asırlarca İslâm dininin merkezi olan bu memlekette, küfrün ve zulmün hâkimiyetini ikame⁴⁴² etmek isteyenler, Avukat Bekir Berk'in Rüstempesendâne⁴⁴³ celâdet ve cesaretinin karşısında mağlup oldular. O, şehâmet ve sadakati şahsında cem etmiş bir İslâm fedaisi idi. Küfrün bütün orduları onun azim ve metaneti karşısında izmihlale uğradılar.

Bekir Bey ve O'nun müdafii bulunduğu kahraman Nur talebeleri, merhum Mehmed Âkif'in şu mısralarına hakkıyla mâsadak⁴⁴⁴ olmuşlardır.

*Cehennem olsa gelen, göğsümüzde söndürürüz.
Bu yol ki hak yoludur dönme bilmeyiz yürürüz.
Düşer mi tek taşı sandın harim-i namusun,
Meğerki harbe giden son nefer şehid olsun.
Şu karşımızdaki mahşer kudursa, çıldırsa
Denizler ordu bulutlar donanma yağdırsa
Bu altımızdaki yerden bütün yanardağlar
Taşıp da kaplasa âfâkı bir kızıl sarsa,
Değil mi cephemizin sinesinde îman bir*

⁴⁴¹ Tuğyan: Taşma, coşma.

⁴⁴² İkame: Bir şeyi diğer bir şeyin yerine koyma.

⁴⁴³ Rüstempesendâne: Rüstem gibi, Rüstem'in yolunda. Rüstem, İran'ın efsanevî ünlü kahramanı, Şark edebiyatında kuvvet ve cesaret timsali olarak şöhret bulan Zaloğlu Rüstem.

⁴⁴⁴ Mâsadak: Uygun, muvâfık.

*Sevinme bir, acı bir, gaye aynı, vicdan bir
Değil mi ortada bir sine çarpıyor, yılmaz,
Cihan yıkılsa emin ol bu cephe sarsılmaz.*

Bu hukuk savaşının sonunda Risale-i Nur ve talebeleri kabza-i tahakküm⁴⁴⁵ ve zulümden bir cilve-i rahmet olarak kurtuldular. Karanlık geceler, yerlerini bir fecr-i sadık'a⁴⁴⁶ terk etti. Va'dedilen saadet günleri zuhur etti. Artık istikbal, ilelebet bir devr-i Nur ve bir devr-i Said'dir. Kim bilir ne gibi şâyân-ı hayret fütuhatlar, saadetler, selâmetler görülecektir.

Tarihî bir hakikattir ki, zulüm hiçbir zaman pâyidar olmamıştır ve olamaz. Her zulmü bir adalet, her zulûmatı bir nur takip etmiştir. Şimdi ise bu dehşetli zulüm ve ıstırapların arkasında uzun ömürlü, azametli bir devr-i Nur tecellî edecektir. Zira Nur'un inkişafına en büyük engel teşkil eden idarî ve hukukî mâniler ortadan kalkmıştır.

Hamiyetperver mücâhitlerin azim ve gayretleriyle dünyanın her kıtası Nur'un intişarına⁴⁴⁷ sahne olacaktır. Ebedî tehlikelere maruz kalan insanlık âlemi bu mücâhitlerin ciddî gayret ve himmetleriyle biiznillah kurtarılacak ve zemin yüzü umûmî bir sulh ve saadete mazhar olacaktır.

⁴⁴⁵ Kabza-i tahakküm: Baskı altında.

⁴⁴⁶ Fecr-i sadık: Sabahleyin gerçek aydınlığın çıkmaya başlaması; sabaha karşı doğu ufunda yayılmaya başlayan aydınlık.

⁴⁴⁷ İntişar: Yayınlanma, neşredilme.

Bediüzzaman'ın Cihadında Değişmez Prensipten: Müspet Hareket

Müspet hareket, Risale-i Nur hizmetinin en mühim bir esasıdır.

Bediüzzaman Hazretleri'nin vefatından az önce yazdığı son mektubunu müspet harekete tahsis etmesi bunun en büyük delilidir.

Üstad Bediüzzaman Hazretleri bu mektubuna şöyle başlar:

“Bizim vazifemiz müspet hareket etmektir. Menfi hareket değildir. Rıza-yı İlâhi'ye göre sırf hizmet-i îmaniyeyi yapmaktır; vazife-i İlâhiye'ye karışmamaktır. Bizler âsâyişi muhafazayı netice veren müspet îman hizmeti içinde; her bir sıkıntıya karşı sabırla, şükürle mükellefiz.”⁴⁴⁸

Bu mektubun ihtiva ettiği çok önemli mesajlardan birkaçını takdim edelim:

⁴⁴⁸ Nursî, Emirdağ Lâhikası, II/251.

1. “Cihad-ı mânevînin en büyük şartı (da;) vazife-i İlâhiye’ye karışmamaktır ki, bizim vazifemiz hizmettir; netice Cenâb-ı Hakk’a aittir; biz vazifemizi yapmakla mecbur ve mükellefiz.”⁴⁴⁹

2. “Biz dünyaya bakmıyoruz. Baktığımız vakit de onlara yardımcı olarak çalışıyoruz. Âsâyişi muhafazaya müspet bir şekilde yardım ediyoruz. İşte bu gibi hakikatler itibariyle bize zulüm de etseler hoş görmeliyiz.”⁴⁵⁰

3. “Haricî tecavüze karşı kuvvetle mukabele edilir. Çünkü düşmanın malı, çoluk çocuğu ganimet hükmüne geçer. Dâhilde ise öyle değildir. Dâhildeki hareket müspet bir şekilde mânevî tahribata karşı mânevî, ihlâs sırrı ile hareket etmektir. Hariçteki cihat başka, dâhildeki cihat başkadır. Şimdi milyonlar hakikî talebeleri Cenâb-ı Hak bana vermiş. Biz bütün kuvvetimizle dâhilde ancak asayiş muhafaza için müspet hareket edeceğiz. Bu zamanda dâhildeki ve hariçteki cihad-ı mâneviyedeki fark pek azımdır.”⁴⁵¹

4. “Evet, mesleğimizde kuvvet var. Fakat bu kuvvet, âsâyişi muhafaza etmek içindir.

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ⁴⁵²

⁴⁴⁹ Nursî, Emirdağ Lâhikası, II/252.

⁴⁵⁰ Nursî, a.g.e., II/253.

⁴⁵¹ Nursî, a.g.e., II/252.

⁴⁵² En’âm, 6/164; İsrâ, 17/15; Fâtır, 35/18; Zümer, 39/7.

düsturu ile ki: ‘Bir cânî yüzünden; onun kardeşi, hâne-danı, çoluk çocuğu mesul olmaz.’ İşte bunun içindir ki, bütün hayatımda bütün kuvvetimle âsâyîşi muhafazaya çalışmışım. Bu kuvvet dâhile karşı değil, ancak haricî tecavüze karşı istimal⁴⁵³ edilebilir.”⁴⁵⁴

Malûmdur ki, bu milletin îmanına zarar veren şu kebairlerin, iffet ve ahlâkına musallat olan şu sefâhat ve rezaletlerin sönmesi ve bu hastalıkların tedavisi ancak ve ancak îman ve Kur’ân hakikatlerinin fert ve cemiyete hâkim olmasıyla mümkündür. Bu ise dâhil-deki istikrarın, sulh ve sükûnun teminine bağlıdır. Bunun içindir ki Nur talebeleri olarak bizim en büyük vazifelerimizden biri asayişin temini, huzur ve emniyetin tesisidir. Keşmekeşlik ve huzursuzluk kimden ve hangi membadan kaynaklanırsa kaynaklansın, kanımızı içen düşmanın hesabına geçer. Evet, Üstâd’ımızın dediği gibi: “İki elimiz var, yüz elimiz de olsa ancak Nur’a kâfi gelir.”⁴⁵⁵ Hiçbir cihetle zor kullanmaya, hırçınlık çıkartmaya hakkımız ve salâhiyetimiz yoktur.

Evet, Risale-i Nur hizmeti güneşin faaliyeti gibidir. O incitmez, ancak ziyâsıyla okşar. Hayat getirir, bereket getirir. Karanlıkları izale eder, nur getirir. Buzları eritir, zemin yüzünü çiçeklerle güldürür.

Menfî hareket ise fırtına gibidir. Yıkıcıdır, tahrip edicidir. Ağaçları söker, hâneleri yıkar.

⁴⁵³ İstimâl edilme: kullanılma.

⁴⁵⁴ Nursî, Emirdağ Lâhikası, II/251.

⁴⁵⁵ Nursî, Lem’alar, s. 121.

Evet, Nur talebeleri asayişin mânevî bekçileridir. Bu hakikat dün geçerli olduğu gibi bugün de geçerlidir, yarın da geçerliliğini muhafaza edecektir.

Kaide-i mukarrerredir⁴⁵⁶ ki, faydalı hizmetlerin icrası ve neşvünemâ bulması huzura, sükûna ve âsâyîşe bağlıdır.

İnsanlığa edilecek hizmetlerin en büyüğü ve en mühimi âsâyîşten beklenir. Evet, hayatın neşe ve zevki gerçek mânâda âsâyîşledir. Bunun kemâli de mârifet ve fazilet gibi ulvî meziyetlerle temin edilir.

Fitne ve anarşiye düşen hiçbir milletin payidar olduğu görülmemiştir.

Tarih nev-i beşerin yükselme devirlerinin daima âsâyîşin kemalde olduğu dönemlere rastladığını gösterir. İslâmiyet'in en parlak devirleri âsâyîşle tahakkuk etmiştir. Anarşi ve terörün hâkim olduğu cemiyetlerde, ilmî ve fikrî faaliyetler inkıtâa⁴⁵⁷ uğrar.

Fikirlerin inkişafı âsâyîşin teminiyle tahakkuk eder. Binâenaleyh millet ve memleketini seven, saadet ve selâmetini düşünen herkes âsâyîşi muhafaza etmeye mecburdur.

Huzur ve âhengin bozulduğu milletlerde terakkî ve tekâmül, yerlerini tedennî⁴⁵⁸ ve izmihlâlâ⁴⁵⁹ bırakırlar.

⁴⁵⁶ Kaide-i mukarrere: Kesin bir şekilde ortaya konulan kural.

⁴⁵⁷ İnkıtâa uğramak: Arkası gelmemek, kesilmek.

⁴⁵⁸ Tedennî: Gerileme, derecesinden düşme.

⁴⁵⁹ İzmihlâl: Yok olma, mahvolma, yok olup bitme, yıkılma, çökme.

Felâket ve musibetlerin en büyüğü olan fitne ve ihtilâllere kapı açılır.

Öyle hâdiseler zuhur eder ki; akıl hayretinden kamaşır ve artık idarî ve hukukî tedbirler fayda vermez hâle gelir. Tarih bunun misalleri ile doludur.

Bediüzzaman Hazretleri kendisiyle beraber senelerce zulüm ve işkencelere maruz bırakılan Nur talebelerinin menfî bir harekete tevessül etmemeleri için, mezkûr mektubunda şu ifadelere yer vermiştir.

“Ben maddî ve mânevî her şeyimi feda ettim, her musibete katlandım. Her işkenceye sabrettim. Bu sayede hakikat-i îmaniye her tarafa yayıldı. Bu sayede Nur mekteb-i irfanının yüz binlerce, belki de milyonlarca talebeleri yetişti. Artık bu yolda hizmet-i îmaniyede onlar devam edeceklerdir. Ve benim maddî ve mânevî her şeyden feragat mesleğimden ayrılmayacaklardır. Yalnız ve yalnız Allah rızası için çalışacaklardır.

Benimle beraber çok talebelerim de türlü türlü musibetlere, ezâ ve cefalara maruz kaldılar, ağır imtihanlar geçirdiler. Benim gibi onların da haksızlıklara ve haksız hareket edenlere karşı bütün haklarını helâl etmelerini isterim. Çünkü onlar bilmeyerek kader-i İlâhî'nin sırlarına, derin tecellîlerine akıl erdiremeyerek bizim dâvâmıza hakikat-i îmaniyenin inkişafına hizmet ettiler. Bizim vazifemiz onlar için yalnız hidâyet temennisinden ibarettir. Bize ezâ ve cefa edenlere karşı hiçbir talebemin kalbinde zerre kadar intikam emeli

beslememesini ve onlara mukabil Risale-i Nur’a sadakat ve sebatla çalışmalarını tavsiye ederim.”⁴⁶⁰

Memleketimize İslâmî esaslar yerine Garp kültür ve medeniyetinin cebren yerleştirilmeye çalışıldığı, İslâm’ın iki büyük feyz membaı olan medrese ve zâviyelerin kapatıldığı, Kur’ân’ın yasak edildiği, üstad ve talebelerin çeşitli cefalara maruz bırakıldığı bir dehşetli dönemde Bediüzzaman Hazretleri talebelerini menfi harekete tevessülünden kat’iyyen men etmiş, hatta kendilerine bu zâlimane muameleyi revâ görenlere karşı talebelerinin intikam hissi beslememelerini tavsiye etmiştir.

Bazı insafsız ve gaddar zâlimlerin kusurları yüzünden, devletin şahs-ı mânevisine karşı çıkılmasını kat’iyyen tasvip etmemiştir. Bütün menfî muameleleri gizli zındıka komitelerine vermiş ve bu memleketin bir İslâm diyarı olduğunu her vesile ile ortaya koymuştur.

Bu tip gazetecilere karşı olan şu hitabesi bunun en güzel bir ifadesidir:

“Ey hitabet-i umûmiye⁴⁶¹ sıfatı ile gazete lisanıyla konferans veren muharrir!⁴⁶² Sen, kendi nefsinin aşağı göstermeye nedâmet⁴⁶³ ederek kusurlarını ilân etmeye hakkın var. Fakat şeâir-i İslâmiye’ye⁴⁶⁴ zıt ve muhalif

⁴⁶⁰ Nursî, Emirdağ Lâhikası, II/85.

⁴⁶¹ Hitabet-i umumiye: Bütün toplumu muhatap alarak seslenme; kamuoyuna hitap etme.

⁴⁶² Muharrir: Gazeteci, yazar.

⁴⁶³ Nedamet etmek: Pişman olmak.

⁴⁶⁴ Şeâir-i İslâmiye: İslâm’a sembol olmuş işaretler, iş ve ibâdetler.

olan herzeler⁴⁶⁵ ile İslâmiyet’i lekeliendirmeye kat’iy-yen hakkın yoktur.

Seni kim tevkil⁴⁶⁶ etmiştir? Fetvayı nereden alıyor-sun? Hangi hakka binaen milletin nâmına, ümmetin hesabına İslâmiyet hakkında hezeyanları savurarak dalâletini neşr ve ilân ediyorsun? Milleti, ümmeti kendin gibi dâil⁴⁶⁷ zannetme. Dalâletini kime satıyorsun? Burası İslâmiyet memleketidir. Yahudi memleketi değildir. Cumhur-u mü’minînin kabul etmediği bir şeyin gazete ile ilânı, milleti dalâlete dâvettir, hukuk-u ümmete tecavüzdür. Bir adamın hukukuna tecavüze cevaz-ı kanunî⁴⁶⁸ olmadığı hâlde, koca bir milletin, belki âlem-i İslâm’ın hukukuna hangi cesarete binaen tecavüz ediyorsun? Ağzını kapat!”⁴⁶⁹

Nur talebeleri Üstad’ın müspet hareketle ilgili bütün tavsiyelerine harfiyen riayet ederek Risale-i Nur’un ihtiva ettiği gerek îmana, gerek ibâdete, gerek ahlâk ve âdâba ait hakikatleri hiçbir menfî harekete tevessül etmeden kalp ve vicdanlara, akıl ve idraklere yerleştirmeye gayret etmişlerdir. Evet, Üstâd’ımızın yaşadığı tarz-ı hayat ve vazettiği düsturlar muvâcehesinde,⁴⁷⁰ bize edilen zulümler ne kadar şiddet kazanırsa kazansın, başımıza inen musibetler, tazyikler ne derece bizi sıkarsa sıkınsın, âsâyişi ihlâl etmemize meşruluk kazandırmaz.

⁴⁶⁵ Herze: Boş, saçma sapan söz.

⁴⁶⁶ Tevkil etme: Vekil yapma, vekil tayin etme.

⁴⁶⁷ Dâil: Doğru yoldan sapmış, ayrılmış.

⁴⁶⁸ Cevaz-ı kanunî: Kanunen verilen izin, müsaade.

⁴⁶⁹ Nursî, Mesnevî-i Nuriye, s. 87.

⁴⁷⁰ Muvâcehesinde: Karşısında.

Kur’ân ve îman hakikatlerini bu millete mal etmenin yolu, hareketlerimizi kin ve iğbirara bina etmeden, fitne ve fesadı uyandırmadan, ilim ile hikmet ile ve sabır ile çalışmaktan geçer. Malûm ya; “Medenîlere galebe çalmak ikna iledir, söz anlamayan vahşîler gibi icbar ile değildir!”⁴⁷¹

Bu mânâyı teyiden aynı mektubun devamında şöyle denilmiştir:

“Hem dâhildeki cihad-ı mânevî, mânevî tahribata karşı çalışmaktır ki, mânevî hizmetler lâzımdır... Onun için ehl-i siyasete karışmadığımız gibi ehl-i siyasetin de bizimle meşgul olmaya hakları yoktur!”⁴⁷²

Bediüzzaman Hazretlerinin müspet hareketinin en ehemmiyetli bir ciheti de şudur. O, bazı insanları günah ve isyanlarından dolayı tekfir etmekten, yani onların küfürlerine hükmetmekten hassasiyetle içtinap⁴⁷³ etmiş ve şöyle buyurmuştur:

“Said’i bilenler bilir ki, mümkün olduğu kadar tekfirden çekinir. Hatta sarîh küfrü bir adamdan görse de, yine tevile çalışır. O’nu tekfir etmez.”⁴⁷⁴

Bediüzzaman Hazretleri, bir Müslümanın ağzından küfür lafzı çıktığında, onun bu sözü cehâletinden, gafletinden veya başka bir sebepten değil de, küfrü itikat

⁴⁷¹ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 73.

⁴⁷² Nursî, Emirdağ Lâhikası, II/255.

⁴⁷³ İçtinap: Kaçınma, sakınma, çekinme.

⁴⁷⁴ Nursî, Şuâlar, s. 427.

ettiğinden dolayı söylediği kesinlikle bilinmedikçe, küfrüne hükmedilemeyeceğini şöyle ifade etmektedir:

“Demiş: Bu şey küfürdür, yani o sıfat îmandan neşet etmemiş. O sıfat kâfiredir. O haysiyetle o zât küfretti denilir. Fakat mevsufu ise masume ve îmandan neşet ettikleri gibi, îmanın tereşşuhatına⁴⁷⁵ da haiz olan başka evsafa mâlik olduğundan o zât kâfirdir denilmez, illâ ki, o sıfat küfürden neşet ettiği yakînen biline. Zira başka sebepten de neşet edebilir.”⁴⁷⁶

Başta Ebû Hanife Hazretleri olmak üzere bütün fıkıh âlimleri, “Bir meselenin birçok vecihle küfre, bir vecihle de îmana ihtimali olsa, o kimsenin küfrüne hükmedilemeyeceğinde” ittifak etmişlerdir.

Bu mevzuda Feteva-i Bezzaziye’de şöyle denir:

“Bir Müslüman, kâfirlere muvâfık şekilde hareket etse fâsık olur, fakat kâfir ve mürtet olmaz. Onlara mürtet demek ekber-i kebairdir (büyük günahların en büyüğüdür). Çünkü onlara mürtet demek, onları İslâmiyet’ten nefret ettirmek, Müslümanların sayısını azaltmak ve küfrü teşvik mânâsına gelir.”⁴⁷⁷

Acaba Bediüzzaman Hazretleri müspet hareket üzerinde niçin bu kadar tahşîdat⁴⁷⁸ yapmıştır. Evet, müspet hareket ve itidalde hizmetimiz açısından çok mühim sırlar mevcuttur. Hizmetimizin bugünkü seviyeye

⁴⁷⁵ Tereşşuhat: Sızıntılar, izler.

⁴⁷⁶ Nursî, Sünûhat, RNK Neşriyat, İstanbul, s. 134.

⁴⁷⁷ el-Bezzâzî, Hâfizzüddin Muhammed, el-Fetâva’l-Bezzâziyye, Kitab-üs Siyer.

⁴⁷⁸ Tahşîdat: Yığma, toplama.

gelmesi müspet hareketin neticesidir. Her zaman olduğu gibi bugün de vazifemiz, itidâl-i dem, sarsılmamak, adâvete girmeden, hiddet göstermeden Üstâd'ımızın muvaffak olmuş düşüncelerini hassasiyetle yaşatmak ve mânevî cihadı aşk ve şevk ile devam ettirmektir.

Malûmdur ki, müsamahanın kırıldığı, sevgi ve saygıya itibarın olmadığı cemaatlerde kin ve nefret neşvünemâ bulur. Muhabbetin yıkıldığı, uhuvvetin parçalandığı kalplerde med ve cezirler meydana gelir. İnsanların kalp ve gönüllerinde, his dünyalarında kapatılması zor uçurumlar ortaya çıkar.

Ve artık, ilmî gayretler, ahlâkî telkinler tesirsiz kalır. İşte bu vahim tablonun ortaya çıkmaması için en büyük tedbir, Üstâd'ımızın koyduğu müspet hareket düsturları muvâcehesinde bir îman ve Kur'ân hizmeti yapmaktır.

Nur talebeleri bu düstura riayet ettikleri takdirde: “İstikbalde bitemâmi⁴⁷⁹ hükümferma⁴⁸⁰ kuvvete bedel hak ve safsataya bedel burhan ve tab'a bedel akıl ve hevaya bedel hüda ve taassuba bedel metanet ve garaza bedel hamiyet, müyûlât-ı nefsanîyeye⁴⁸¹ bedel temâyûlât-ı ukul⁴⁸² ve hissiyata bedel efkâr hükümferma olacaktır.”⁴⁸³

479 Bitemâmi^{hâ}: Tamamen, bütünüyle, hepsi.

480 Hükümferma: Hüküm süren.

481 Müyûlât-ı nefsanîye: Nefsin meyilleri, arzuları.

482 Temâyûlât-ı ukul: Aklın eğilimleri, meyilleri.

483 el-Bezzâzî, a.g.e.

Bediüzzaman ve Siyaset

“Menfaat üzerine dönen siyaset, canavardır. Aç canavara karşı tahabbüb;⁴⁸⁴ merhametini değil, iştihasını açar. Hem de diş ve tırnağının kirasını da ister.”⁴⁸⁵

Eski ve Yeni Said Dönemleri

Hüccetü’l-İslâm İmam-ı Gazâlî Hazretleri İhyâ-u Ulûmi’d-Dîn adlı eserinde siyaseti dört kısma ayırarak şöyle buyurur:

“Birincisi ve en ulvîsi peygamberlerin siyasetidir. Onların hükümleri avam ve havas, bütün insanların zâhir ve bâtınlarındadır (Onlar insanların kalplerine nüfuz eder ve icabında şeriatı onlara tatbik ederler).

İkincisi: Halife, melik ve sultanların siyasetidir. Bunlar insanların yalnız zâhirine hükmederler, bâtınına tesir edemezler (Yani, insanlara şeriatın hükmünü tatbik ederler, onların kalp ve ruhlarına karışmazlar).

⁴⁸⁴ Tahabbüb: Sevgi besleme, sevgi duyma.

⁴⁸⁵ Nursî, Mektubat, s. 526.

Üçüncüsü: Peygamberlerin vârisi olan mürşitlerin, müceddidlerin siyasetidir. Bunların hükümleri insanların bâtınlarına, yani nefis, kalp ve ruhlarıdır. Onların vazifesi irşattır, ikazdır, nasihat ve tebliğdir. İnsanları cebir ile kötülüklerden men etmeye salâhiyetleri yoktur.

Dördüncüsü: Vaizlerin nasihatidir. Bu da muhatapın idrakine göre öğüt vermekten ibarettir.”⁴⁸⁶

Bediüzzaman Hazretleri’nin siyaset anlayışını tam olarak kavrayabilmek için, onun büyük bir müceddid olduğunu öncelikle nazara almak icab eder.

Müceddidlerin siyaseti, Kur’ân’ın daha ziyâde itikat, ibâdet, ahlâk ve fazilete bakan cihetlerinin, o asrın anlayışına uygun olarak ispat ve izahıdır. Bu siyasetin esası; kalp ve vicdanların tatmini ile beraber, ruh ve aklın tenvir ve irşadıdır.

Ekser müceddidler devrin insanlarına karşı irşat vazifelerini îfâ ederken, hükûmet erkânını ve devlet ricâlini de dikkate alırlar. Onlara fikren murakabe eder ve yol gösterirler. Memleketi tehlikeye düşürecek icraatları olursa, fiilen karışmadan, ikaz, izah ve tembihlerle onlara istikameti gösterirler. Nitekim İmam-ı Rabbânî, İmam-ı Gazâlî, Akşemseddin gibi zâtlar, yaşadıkları devrin idarecilerine bu mânâda rehberlik etmişlerdir.

Bu felâket ve helâket asrının müceddidi olan Bediüzzaman Hazretleri de, bütün faaliyetini tebliğ ve irşad sahasına hasretmiştir. O bir taraftan insanları îman, irfan,

⁴⁸⁶ İmam Gazâlî, İhyâu Ulûmi’-d-Dîn, Bedir Yayınevi, İstanbul 1975, Cilt 1, s. 40.

ahlâk ve fazilet sahalarında irşad ederken, diğer taraftan memleket meselelerini yakından takip etmiş ve gerektiğinde de idarecileri ikazdan geri kalmamıştır.

Bediüzzaman Hazretleri'nin mânevî mücâhedelelerinin esas olarak iki safhada gerçekleştiğini görüyoruz. Eski ve Yeni Said dönemleri. Bu dönemler arasında esasta bir farklılık olmadığını daha iyi anlamak için, O'nun Eski Said döneminde yaptığı faaliyetlerin bilinmesi gerekir.

Tarihe mal olmuş bu faaliyetlere, tafsilâta girmeden kısaca atf-ı nazar edelim.

Daha on dört ve on beş yaşlarında iken bir rüya âleminde Peygamber Efendimizden (s.a.v) ilim talebinde bulunur. O'nun bu talebine Peygamber Efendimiz (s.a.v): “Ümmetinden sual sormamak şartı ile sana ilm-i Kur’ânî verilecek.”⁴⁸⁷ müjdesi ile mukabele eder. Bir sürur ve sevinç içerisinde uyanır. O andan itibaren rûhunda artık bir hakikat ve mârifet penceresi açılmıştır.

On sekiz-yirmi yaşlarında iken mekteplerde din derslerinin, medreselerde de fen derslerinin okutulmasını ciddî bir zaruret olarak tespit etmiştir.

O yaşlarda milletin tedennîye⁴⁸⁸ doğru gittiğini hissederek fevkalâde feryat ve figan etmiş, gerçek bir hekim olarak çareyi medrese ve mektebin terkiinde bulmuştur ve bunu şöyle dile getirmiştir:

⁴⁸⁷ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 32.

⁴⁸⁸ Tedennî: Gerileme, derecesinden düşme.

“Vicdanın ziyâsı, ulûm-u diniyedir.⁴⁸⁹ Aklın nûru, fûnûn-u medeniyedir.⁴⁹⁰ İkisinin imtizacıyla hakikat tecellî eder. O iki cenah ile o talebenin himmeti pervaz eder. İftirak⁴⁹¹ ettikleri vakit birincisinde taassup, ikincisinde hile, şüphe tevellüd eder.”⁴⁹²

Bediüzzaman, memleketin muvâzenesini, din ile fennin diğer bir ifade ile Şark ve Garb’ın terkinde görerek mesaisini bu noktada teksif⁴⁹³ etmiştir. Maddî ve mânevî terakkînin ancak bu ilimlerin birlikte okutulmasına bağlı olduğu fikri ile bu mânâda doğuda bir üniversitenin kurulması için gerekli teşebbüslerde bulunmak üzere İstanbul’a gitmiştir.

Aynı gaye için 1907’de İstanbul’a ikinci defa gitmiş ve Sultan Abdülhamid’e bu arzusunu tekrar takdim etmiştir. İkinci Meşrutiyetin 1908’de ilan edilmesiyle Selanik’te Hürriyet meydanında tarihî bir konuşma yapmış ve milletin ıslâhını, memleketin teâlî ve terakkîsini şu beş esasa bina etmiştir:

“İttihad-ı kulûb,⁴⁹⁴ muhabbet-i milliye,⁴⁹⁵ maarif,⁴⁹⁶ say-i insanî⁴⁹⁷ ve terk-i sefâhat.^{498 499}

⁴⁸⁹ Ulûm-u diniye: Dinî ilimler.

⁴⁹⁰ Fûnûn-u medeniye: Modern ilimler.

⁴⁹¹ İftirak: Ayrılma.

⁴⁹² Nursî, Münâzarât, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 361.

⁴⁹³ Teksif: Yoğunlaştırma, bir yerde toplanma.

⁴⁹⁴ İttihad-ı kulûb: Kalplerin birleşmesi.

⁴⁹⁵ Muhabbet-i millî: Millî sevgi.

⁴⁹⁶ Maarif: Eğitim ve öğretim sistemi.

⁴⁹⁷ Say-i insanî: İnsanın çalışması.

⁴⁹⁸ Terk-i sefâhat: Gayrı meşru zevk ve eğlenceleri bırakma.

⁴⁹⁹ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 53-54.

Bugünkü ifadesiyle “gönül birliği”, “millet sevgisi”, “eğitim”, “çalışma” ve “ahlâksızlığı terk”.

Meşrutiyetten sonra birtakım mebuslarda yanlış birtakım batılılaşma hareketlerinin baş gösterdiğini görmüş, buna karşı dinimize, geleneklerimize, örf ve âdetlerimize bağlı kalmak şartı ile Garp’tan sadece fen ve sanatın alınması gerektiğini müdafaa etmiş, bu hususta Japonların örnek alınması gerektiği üzerinde durmuştur.

O’nun “Eski Said bir miktar siyasete girdi.”⁵⁰⁰ ifadesindeki mânâ ise şudur: Birtakım gâfil siyasîlerin Avrupa’nın dalâlet ve sefâhatine taraftar olarak örf ve âdetlerimizden taviz verdiklerini görünce, bu hatalara nasihatle müdahale etmiş ve onları daire-i İslâm’da muhafaza için gayret etmiştir. İşte bu teşebbüslerine siyaset ismini veriyor.

Bu mevzuda kendisi şöyle buyurmaktadır:

“Ey kardeşlerim! Kırk beş sene evvel Said’in bu dersinden anlaşılıyor ki, O Said siyasetle, içtimâiye-i İslâmiye ile ziyâde alâkadardır. Fakat zannetmeyiniz ki O, dini siyasete âlet veya vesile yapmak mesleğinde gitmiş, hâşâ! Belki O, bütün kuvvetiyle siyaseti dine âlet ediyormuş. Ve derdi ki: “Dinin bir hakikatini bin siyasete tercih ederim.” Evet, o zamanda kırk elli sene evvel hissetmiş ki: Bazı münâfık zındıkların siyaseti dinsizliğe âlet etmeye teşebbüs niyetlerine ve fikirlerine

⁵⁰⁰ Nursî, Mektubat, s. 66.

mukabil O da bütün kuvvetiyle siyaseti İslâmiyet'in hakaikine bir hizmetkâr, bir âlet yapmaya çalışmış.”⁵⁰¹

Bediüzzaman Hazretleri mücâhededesinin her döneminde devrin idarecilerinin hatalarını büyük bir cesaretle tenkit etmekle beraber, haricî düşmanların hücumlarına maruz kaldıklarında onların yanında yer almış, “Ben tokadımı Antranik⁵⁰² ile beraber Enver’e,⁵⁰³ Venizelos’la⁵⁰⁴ beraber Said Halim’e⁵⁰⁵ vurmam. Nazarımda, vuran da sefildir.”⁵⁰⁶ diyerek, ince bir basiret sâhibi olduğunu ortaya koymuştur.

Meşrutiyet’in ilanından sonra şarkta birtakım kıpırdanmalar olduğunu hisseder etmez bütün aşiretleri dolaşarak menfî bir hareketin önüne geçmiştir. Beytü’ş-Şebab⁵⁰⁷ aşiretlerinde kendisine sorulan soruların cevaplarını daha sonra “Münazarat” isimli bir eser hâlinde neşretmiştir.

Terör ve anarşinin her zaman karşısında olmuştur. 1908’de İstanbul’da hamalların ayaklanmasına bigâne kalmamış ve tesirli bir hitabe ile onları teskin etmiştir.

31 Mart Hâdisesi’nde isyan eden sekiz taburu bir hitabe ile itaate getirmiştir. O daima isyan ve ihtilâllerin karşısında olmuş, hatta Divan-ı Harb-i Örfî’de

⁵⁰¹ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 93.

⁵⁰² Antranik: Ermeni çetelerinin en ünlü komutanı (1864-1927).

⁵⁰³ Enver: Harbiye nâzırı İsmail Enver Paşa (1881-1922).

⁵⁰⁴ Venizelos: Yunan siyaset adamı (1864-1936).

⁵⁰⁵ Said Halim: Osmanlı sadrazamı ve fikir adamı (1864-1921).

⁵⁰⁶ Nursî, Sünûhât, s. 152.

⁵⁰⁷ Beytü’ş-Şebab: Şırnak ilinin bir ilçesidir.

Hurşid Paşa'nın: "Sen de mi şeriat istemişsin?" sorusuna cevaben: "Şeriatın bir hakikatine bin rûhumu feda etmeye hazırım. Zira şeriat sebep-i saadet, adalet-i mahz⁵⁰⁸ ve fazilettir. Fakat ihtilâlcilerin isteyişi gibi değil."⁵⁰⁹ diyerek, şeriat adına da olsa ihtilâl ve isyanlara karşı olduğunu ortaya koymuştur.

İttihat ve Terakkî fırkasını vatanperverlik yönleri ile desteklemiş, dindeki lâubaliliklerini ise tenkit etmiş, Meşrutiyet'in, "Meşrutiyet-i Meşrua"⁵¹⁰ şeklinde anlaşılması gerektiğini müdafaa etmiştir.

Onun Şeyh Said Hâdisesi'ne karışmaması da bu sırdandır. Nitekim O, Şeyh Said'in yardım isteğine şöyle cevap vermiştir:

"Türk Milleti asırlardan beri İslâmiyet'e hizmet etmiş ve çok veliler yetiştirmiştir. Bunların torunlarına kılıç çekilmez. Siz de çekmeyiniz, teşebbüsünüzden vazgeçiniz. Millet irşat ve tenvir edilmelidir."⁵¹¹

Şayet bu hareketi meşru görseydi, şeriatın bir hakikatine bin rûhunu feda eden bir zât elbette bu harekete dâhil olurdu. Çünkü O, "Hakk'ın hatırı âlîdir, hiçbir şeye feda olunmaz."⁵¹² diyerek, hak gördüğü bir dâvâda hiçbir şeyden korkmamış, çekinmemiştir.

⁵⁰⁸ Adalet-i mahz: Tam ve mükemmel adalet; "ferdin hukuku asla fedâ edilemez" görüşündeki adalet.

⁵⁰⁹ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 57.

⁵¹⁰ Meşrutiyet-i Meşrua: Dine uygun meşrutiyet; İslâm'ın öngördüğü meşrutiyet.

⁵¹¹ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 144-145.

⁵¹² Nursî, Hutbe-i Şâmiye, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 93.

Bediüzzaman Hazretleri bütün ömrü boyunca daima müspet hareket etmiştir. “İslâmiyet selm⁵¹³ ve müsalemettir.⁵¹⁴”⁵¹⁵ diyerek dâhilde her türlü fitnenin, ihtilâlin ve anarşinin karşısında olmuştur. Meselâ Mevlânâzade Rıfat Bey’in “Bir Kürdistan devleti kurma” fikrine karşı çıkarak, kendisine şöyle cevap vermiştir.

“Kürdistan teşkil etmek değil, Osmanlı’yı ihyâ edelim. Bunu kabul edersen canımı bile feda ederek çalışırım.”⁵¹⁶

Evet O, Kur’ân-ı Kerîm’in:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ

“Ancak mü’minler birbirinin kardeşidirler.”⁵¹⁷ hükmünü esas tutmuş, birlik ve beraberliğin ancak bu hakikate sarılmakla sağlanabileceğine inanmıştır. Âlem-i İslâm’ın parçalanmasına sebep olan, mü’minleri birbirine düşüren, gönülleri kin ve öfke alevleriyle yakan ırkçılık fitnesinin daima karşısında olmuştur.

Dâhilde asayişin muhafazasına fevkalâde ehemmiyet gösteren o büyük Üstad, îmanından coşan engin şefkatinin icabı olarak bir mü’minin eline bir dikenin bile batmasına razı olmazken, haricî düşmanlara karşı

⁵¹³ Selm: Barış.

⁵¹⁴ Müsalemet: Barış ve huzur içinde olma.

⁵¹⁵ Nursî, Sözler, s. 789.

⁵¹⁶ Şahiner, Necmeddin, Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursî, Nesil Yayınları, s. 216.

⁵¹⁷ Hucurât, 49/10.

millet ve memleketi müdafaa için silâhına sarılmış ve üç yüz talebesiyle birlikte cihan harbine gönüllü alay kumandanı olarak iştirak etmiştir.

Görüldüğü gibi Bediüzzaman Hazretleri Eski Said döneminde içtimâî hayatın âhengini, intizamını temine çalışmış, bu vadide padişahıtan ulemâyâ kadar herkese hak bildiği hakikatleri çekinmeden anlatmış ve tebliğ etmiştir. Meselâ Sultan Abdülhamid’e, “Yıldız’ı Dârülfünun yapmasını, servetini milletin baş hastalığı olan cehâletin izalesi için harcamasını” tavsiye etmiştir.

Üstâd’ımız siyasete daima sıhhatli bir yön verme gayesi taşımıştır. Çünkü O, yaşadığı devirler bakımından buna ihtiyaç hissetmiştir. Sadece 31 Mart Hâdisesi’nde beraatle neticelenen mahkeme müdafaası dahi bir bütün olarak ele alınıp incelendiğinde görülecektir ki, Bediüzzaman en müsait zamanlarda bile pratik yönü yüksek fikirler taşımasına rağmen iktidar heveslisi bir siyasetin peşinde gitmemiştir. O her türlü siyasî polemğin üstüne çıkmasını bilmiş bir mürşit, bir dâhi, bir dâvâ adamıdır.

Aktif siyasete hiçbir zaman girmemiş, parti kurmamış, sadece nasih bir mürşit olarak yaşamıştır.

Bunun en güzel misali 1339 tarihinde Meclis-i Mebusan’a⁵¹⁸ karşı irad ettiği hikmetli ve ibretli hitabesidir.

⁵¹⁸ Meclis-i Mebusan: Osmanlı parlamentosu, millet meclisi.

Bediüzzaman Hazretlerinin “Ey mücâhidîn-i İslâm!”⁵¹⁹ Ey ehl-i hall ü akd!⁵²⁰ Bu fakirin bir meselede on sözünü, birkaç nasihatini dinlemenizi rica ediyorum.”⁵²¹ diye anlatmaya başladığı bu hakikatlerin ilk üç maddesini takdim ediyoruz:

Evvelâ: Şu muzafferiyetteki harikulade nîmet-i İlâhiye bir şükran ister ki devam etsin, ziyâde olsun. Yoksa nîmet şükürü görmezse gider. Mademki Kur’ân’ı, Allah’ın tevfiğiyle düşmanın hücumundan kurtardınız; Kur’ân’ın en sarîh ve en kâfi emri olan “Salât” gibi ferâizi imtisal⁵²² etmeniz lâzımdır. Taa onun feyzi, böyle hârîka sûretinde üstünüzde tevâlî⁵²³ ve devam etsin.

Sânîyen: Âlem-i İslâm’ı mesrur ettiniz, muhabbet ve teveccühünü kazandınız. Lâkin o teveccüh ve muhabbetin idâmesi, şeâir-i İslâmiye’yi⁵²⁴ iltizam ile olur. Zira Müslümanlar İslâmiyet hesabına sizi severler.

Sâlisen: Bu âlemde evliyaullah olan gazi ve şühedâlara kumandanlık ettiniz. Kur’ân’ın evâmîr-i kat’iyesine⁵²⁵ imtisal etmekle, öteki âlemde de o nûranî gürûha refik⁵²⁶ olmaya çalışmak, sizin gibi

⁵¹⁹ Mücâhidîn-i İslâm: İslâm mücahidleri; İslâm uğruna cihad edenler.

⁵²⁰ Ehl-i hall ü akit: Bir ülkeyi yöneten, meclis üyeleri, milletin ihtiyaçlarını görüp onları idare edenler.

⁵²¹ Nursî, Mesnevî-i Nuriye, s. 98.

⁵²² İmtisal etmek: Emre uymak, bir emri yerine getirmek.

⁵²³ Tevâlî etme: Devam etme, sürüp gitme.

⁵²⁴ Şeâir-i İslâmiye: İslâm’ın temel şartları ve kuralları.

⁵²⁵ Evâmîr-i kat’iye: Kesin emirler.

⁵²⁶ Refik: Arkadaş, yoldaş.

himmetlilerin şe'nidir.⁵²⁷ Yoksa burada kumandan iken orada bir neferden istimdad-ı nur⁵²⁸ etmeye muztar⁵²⁹ kalacaksınız. Bu dünya-yı deniyye,⁵³⁰ şân-ı şerefiyle öyle bir meta değil ki, sizin gibi insanları işbâ⁵³¹ etsin, tatmin etsin ve maksud-u bizzat⁵³² olsun."⁵³³

Tarafsız, insafı ve hakperest her gözüün gördüğü gerçek odur ki, Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri daima dinin siyasete âlet edilmesinin karşısında olmuştur. Bununla beraber O, siyaseti dinsizliğe âlet etmek isteyen ve böylece dine muhalefet eden siyasî istismar düşüncesine de o derece karşı çıkmıştır. O'nu hayatının her devresinde, devrin ihtiyacına uygun olarak siyasî hayata yol gösterici, istikamet verici ve tenvir edici olarak görmekteyiz.

Hülâsa Bediüzzaman Hazretleri İslâm'ın hayat-ı içtimâiyesi ile ziyâde alâkadar olduğu Eski Said döneminde her türlü yanlış fikre, menfî cereyanlara ve âsâ-yişi ihlâl edici hareketlere karşı tebliğ ve nasihatle mücadelesini sürdürmüştü. Bunu yaparken asla ümitsizliğe düşmemiş, etrafındakilere "İstikbalde bir ışıık var, bir nur görüyorum."⁵³⁴ diye daima müjdelere vermişti. Fakat o gün için bu nûru siyaset âleminin geniş dairelerinde

⁵²⁷ Şe'n: Temel özellik, şân.

⁵²⁸ İstimdad-ı nur: Nur isteme.

⁵²⁹ Muztar kalmak: Yapmak zorunda kalmak, mecbur olmak.

⁵³⁰ Dünya-yı deniyye: Alçak, değersiz dünya.

⁵³¹ İşbâ etmek: Doyurmak.

⁵³² Maksud-u bizzat: Doğrudan kast edilen, asıl gaye.

⁵³³ Nursî, Mesnevî-i Nuriye, s. 98.

⁵³⁴ Nursî, Sikke-i Tasdik-i Gaybî, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 187.

tasavvur etmişti. Bu hâlet-i rûhiyede iken mâneviyat âleminde aldığı bir ikaz ve irşad ile o nûrun hakikati kendisine şöyle bildirilmiştir:

“Ciddî bir alâka ile senin eskiden beri tekrar ettiğin ‘‘Işık var, bir nur göreceğiz.’’ diye müjdelerin tevil-i,⁵³⁵ tefsiri ve tâbiri sizin hakkınızda belki îman cihe-tiyle âlem-i İslâm hakkında dahi en ehemmiyetli, Risale-i Nur’dur.”⁵³⁶

Bu mânevî ikazı teyiden şöyle bir rüya görür:

“Eski Harb-i Umûmî’nin⁵³⁷ evvel ve evâilinde,⁵³⁸ bir vâkıa-i sadıkada⁵³⁹ görüyordum ki: ‘Ararat Dağı denilen meşhur Ağrı Dağı’nın altındayım. Birden o dağ müthiş infilâk etti. Dağlar gibi parçaları dünyanın her tarafına dağıttı. O dehşet içinde baktım ki merhum validem yanımdadır. Dedim: ‘Ana korkma! Cenâb-ı Hakk’ın emridir. O Rahîm’dir ve Hakîm’dir.’ Birden o vaziyette baktım ki mühim bir zât bana âmirane diyor ki: ‘İ’câz-ı Kur’ân’ı beyan et...’⁵⁴⁰

Bu rüyayı bizzat kendisi şöyle tâbir eder:

“Uyandım anladım ki, mühim bir inkılâp olacak. Kur’ân’ın etrafındaki surlar kırılacak. Doğrudan

⁵³⁵ Tevil: Yorum.

⁵³⁶ Nursî, a.g.e., s. 187.

⁵³⁷ Harb-i Umûmî: Birinci Dünya Savaşı (28 Temmuz 1914 - 11 Kasım 1918).

⁵³⁸ Evâil: Önceler, başlangıçlar.

⁵³⁹ Vâkıa-i sadıka: Doğruluğundan şüphe edilmeyen olay, doğru rüya, keşif.

⁵⁴⁰ Nursî, Mektubat, s. 407.

doğruya Kur’ân kendisini müdafaa edecek. Ve Kur’ân’a hücum edilecek, i’câzı onun çelik bir zırhı olacak. Ve şu i’câzın bir nev’ini şu zamanda izharına benim gibi bir adam namzet olacak ve namzet olduğumu anladım.”⁵⁴¹

Bu sâdık rüya aynen tahakkuk etmiş, Kur’ân’ın surları hükmündeki medreseler, tekkeler kapatılmış, hilâfet lağvedilmiştir.⁵⁴² Bu surların yıkılmasıyla îman-sızlık, ahlâksızlık ve sefâhat, gençliği ifsâda⁵⁴³ başlamıştır.

Bediüzzaman Hazretleri, hadislerin ihbar ettiği, âhırzamanın dehşetli şahıslarının zuhur ettiğini görünce “O zamana yetiştığınız zaman siyaset canibiyle⁵⁴⁴ onlara galebe edilmez: Ancak mânevî kılınc hükmünde i’câz-ı Kur’ân’ın nurlarıyla mukabele edilebilir.”⁵⁴⁵ tavsiyesine uyarak siyasî ve içtimâî hayattan çekilir.

Evet, Bediüzzaman Hazretleri o günkü siyasî âfaktan çekilmeye kendisini mecbur bilmiştir. Zira o günkü siyaset âleminde nokta-i istinat⁵⁴⁶ hakka bedel kuvvet kabul edilmiş, fazilet, hak, hukuk, şefkat gibi ulvî seciyelere hayat-ı içtimâiyede itibar edilmez olmuştu. İnsanlar hayatı, cidal⁵⁴⁷ ittihaz⁵⁴⁸ ederek menfaati hedef kabul

⁵⁴¹ Nursî, Mektubat, s. 407.

⁵⁴² Lağvedilmek: Ortadan kaldırılmak, hükümsüz kılınmak, feshedilmek.

⁵⁴³ İfsad: Bozma, fesâda uğratma.

⁵⁴⁴ Canib: Yön.

⁵⁴⁵ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 141.

⁵⁴⁶ Nokta-i istinat: Dayanak noktası.

⁵⁴⁷ Cidal: Savaş, cenk, kavga.

⁵⁴⁸ İttihaz etme: Kabul etme, öyle sayma.

etmişlerdi. Bu ise, kavga ve boğuşmayı netice vermişti. Cemiyetin bütün fertlerini birbirine rapteden râbitalar kaldırılmış, nazarlar ırkçılık ve unsuriyetçilik⁵⁴⁹ fikrine çevrilmişti. İçtimâî hayatta huzur ve saadet kaybolmuştu.

Asırlarca İslâm'ın bayrağını semâlarda şerefle dalgalandıran, Kur'ân'ı ve ezanı âlemin her tarafına ulaştıran bu Müslüman milletin kendi öz diyarında, mukaddesatına taarruz edilmiş, ezanları susturulmuş, Kur'ân'ı yasak edilmişti. Dine, diyânete akıl almaz baskılar yapılmış, fikir hürriyeti kaldırılmış, vicdanlar inhisar altına alınmak istenmişti. Memlekette laiklik perdesi altında dinsizlik cebren icra edilmekteydi. Batının bedbaht rûhundan dalga dalga esen dalâlet ve sefâhatler din ve mukaddesatımıza musallat olmuştu. Dinimiz gerek itikadî, gerek ahlâkî bakımdan hainâne planların hücumuna maruzdu. İman kalesinin temelleri her gün biraz daha sarsılmakta idi. Okullarda şüphe ve tereddütler revaç bulmaya başlamıştı. Ahlâksızlığın kapıları sonuna kadar açılmış; meselesiz, dâvâsız ve başıboş bir gençlik ortaya çıkmıştı. Bu gençler kul olduklarını unutmuşlar, hürriyeti başıboşluk ve laubalilik olarak anlamışlar ve hür yaşayacağız derken nefis-i emmarenin esareti altına girmişlerdi.

Cehennem dehşetinde olan bu manzara karşısında millet yeise düşmüş ve tahayyürde⁵⁵⁰ kalmıştı. Bediüz-zaman gibi âlicenap ve hamiyetperver bir zât bütün bu

⁵⁴⁹ Unsuriyet: Irkçılık.

⁵⁵⁰ Tahayyür: Hayrette kalma.

tahribatlara karşı elbette bigâne kalamazdı, sakın bir vaziyette oturamazdı ve oturmadı da.

Bu hainâne planlara karşı bu millete ve bu gençliğe Nur göstermek üzere kalemine sarıldı. Bütün faaliyetini ilim ve irşad sahasında merkezîleştirdi. Siyasî ve içtimâî hizmetlerden çekildi. Bunun sebeplerini muhtelif risalelerinde kendisi bizzat izah etmiştir. Bunlardan bir kısmını aynen takdim ediyoruz:

Birinci sebep: Kur’ân ve îman hizmetinin siyasetten men etmesi.

“Kur’ân-ı Hakîm’in hizmeti beni şiddetli bir sûrette siyaset âleminden men etti. Hatta düşünmesini de bana unutturdu.”⁵⁵¹

Bu mânâyı teyit eden başka bir pasaj da şöyledir:

“Bu iki ay zarfında heyecanlı bir vaziyet-i siyasiye⁵⁵² karşısında bana, hem alâkadar olduğum kardeşlerime ferah verecek bir teşebbüs etmek lâzımken, o vaziyete hiç ehemmiyet vermeyerek, bilakis beni tazyik eden ehl-i dünyanın lehinde olarak bir fikirde bulundum. Bazı zâtlar hayret içinde hayrette kaldılar. Dediler ki: ‘Sana işkence eden bu müptedî⁵⁵³ ve kısmen münâfık baştaki insanların takip ettikleri siyaseti nasıl görüyorsunuz ki ilişmiyorsunuz?’

Verdiğim cevabın muhtasarı şudur ki: Bu zamanda ehl-i İslâm’ın en mühim tehlikesi fen ve felsefeden

⁵⁵¹ Nursî, Mektubat, s. 50.

⁵⁵² Vaziyet-i siyasiye: Siyasî durum.

⁵⁵³ Müptedî: Bid’at ortaya atanlar, bid’alara taraftar olanlar.

gelen bir dalâletle kalplerin bozulması ve îmanın zede-
lenmesidir. Bunun çare-i yegânesi nurdur ve nur gös-
termektir ki kalpler ıslâh olsun, îmanlar kurtulsun. Eğer
siyaset topuzuyla hareket edilse ve galebe çalınsa, o
kâfirler münâfık derecesine iner. Münâfık kâfirden daha
fenadır. Demek topuz, böyle bir zamanda kalbi ıslâh
etmez. O vakit küfür kalbe girer saklanır, nifaka inkılâb
eder. Hem nur, hem topuz; ikisini bu zamanda benim
gibi bir âciz yapamaz. Onun için bütün kuvvetimle nûra
sarılmaya mecbur olduğumdan, siyaset topuzu ne şekilde
olursa olsun bakmamak lâzım geliyor.”⁵⁵⁴

İkinci sebep: İman ve Kur’ân hakikatlerinin kıy-
metini siyasetle tenzil etmekten çekinmesi:

“Hakaik-i îmaniye ve Kur’âniye⁵⁵⁵ elmas hükmünde
olduğu hâlde, siyaset ile âlûde⁵⁵⁶ olsa idim elimdeki o
elmaslar iğfal⁵⁵⁷ olunabilen avam tarafından ‘Acaba
tarafatar kazanmak için bir propaganda-i siyaset değil
mi?’ diye düşünürler. O elmaslara, âdi şişeler nazarıyla
bakabilirler.”⁵⁵⁸

Bu hakikati başka bir risalesinde şöyle beyan eder:

“Elhamdülillah siyasetten tecerrüt sebebiyle Kur’ân’ın
elmas gibi hakikatlerini propaganda-i siyaset ittihamı⁵⁵⁹
altında cam parçalarının kıymetine indirmedim. Belki

⁵⁵⁴ Nursî, Lem’alar, s. 120-121.

⁵⁵⁵ Hakaik-i îmaniye ve Kur’âniye: İman ve Kur’ân hakikatleri, esasları.

⁵⁵⁶ Âlûde: Karışmış, bulaşmış.

⁵⁵⁷ İğfal: Gaflete düşürerek kandırma, aldatma.

⁵⁵⁸ Nursî, Mektubat, s. 67.

⁵⁵⁹ İttiham etme: Suçlama.

o elmaslar kıymetlerini her taifenin nazarında parlak bir tarzda ziyâdeleştiriyor.”⁵⁶⁰

Siyasetten tecerrüt sebebiyle yaptığı îman hizmeti için Allah’a hamd ü senâ etmesi şâyân-ı dikkattir.

Üçüncü sebep: Şefkat ve merhametin siyasetten men etmesi.

“Şefkat, vicdan ve hakikat bizi siyasetten men ediyor. Çünkü tokata müstahak, dinsiz münâfıklar onda iki ise onlara müteallik⁵⁶¹ yedi sekiz masum, biçare, çoluk-çocuk, zaif, hasta, ihtiyarlar var. Belâ ve musibet gelse o sekiz masumlar o belâyâ düşecekler. Belki o iki münâfık dinsiz daha az zarar görecek. Onun için siyaset yoluyla idare ve âsâyişi ihlâl tarzında, netice-nin husûlü de meşkûk⁵⁶² olduğu hâlde, gitmek Risale-i Nur’un mahiyetindeki şefkat, merhamet, hak, hakikat şakirtlerini men etmiş.”⁵⁶³

Dördüncü Sebep: Risale-i Nur hizmetinin en mühim esası olan ihlâsın siyasetten men etmesi.

“Bu gaflet zamanında hususen tarafgirane mefkûreler⁵⁶⁴ sâhibi, her şeyi kendi mesleğine âlet ederek hatta dinî ve uhrevî harekâtını da o dünyevî meseleye bir nevi âlet hükmüne getiriyor. Hâlbuki hakaik-i

⁵⁶⁰ Nursî, Mektubat, s. 52.

⁵⁶¹ Müteallik: Alâkalı, ilgili.

⁵⁶² Meşkûk: Şüpheli.

⁵⁶³ Nursî, Kastamonu Lâhikası, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 226.

⁵⁶⁴ Mefkûre: Gaye, ideal, inanç.

îmaniye ve hizmet-i nûriye-i kudsiye⁵⁶⁵ kâinatta hiçbir şeye âlet olamaz. Rıza-i İlâhi'den başka hiçbir gayesi olmaz. Hâlbuki şimdiki cereyanlar, tarafgirane çarpışmalar hengâmında bu sırrı ihlâsı muhafaza etmek, dinini dünyaya âlet etmemek müşkülleşmiş. En iyi çare, cereyanların kuvveti yerine inâyet ve tevfik-i İlâhiye'ye⁵⁶⁶ dayanmaktır.”⁵⁶⁷

Beşinci sebep: Siyasetin iplerinin ecnebi elinde olması.

“Eğer uçları ecnebî elinde olan dünya siyasetine karışmak için bir iştiha olsaydı, değil sekiz sene, belki sekiz saat kalmayacak tereşşuh⁵⁶⁸ edecekti...”⁵⁶⁹

Bir başka ifadesinde de siyasetin iplerinin ecnebî elinde olduğunu şöyle beyan ediyor:

“Biz müteharrik-i bizzat⁵⁷⁰ değiliz. Bilvasıta müteharrikiz.⁵⁷¹ Avrupa üflüyor, biz burada oynuyoruz.”⁵⁷²

Evet, bugünkü siyaset bir hak dine istinat etmediği için ecnebilere âlet olması her zaman imkân dâhilindedir.

⁵⁶⁵ Hizmet-i nuriye-i kudsiye: Risale-i Nur'un Kur'an'a dayanan kutsal hizmeti.

⁵⁶⁶ İnayet ve tevfik-i İlâhiye: Allah'ın özel yardımı ve başarıya ulaştırması.

⁵⁶⁷ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 461.

⁵⁶⁸ Tereşşuh: Sızma, sızıntı.

⁵⁶⁹ Nursî, Mektubat, s. 50.

⁵⁷⁰ Müteharrik-i bizzat: Hareket kabiliyeti kendinde olan.

⁵⁷¹ Bilvasıta müteharrik: Bir başka unsur aracılığıyla harekete geçen.

⁵⁷² Nursî, Sünûhat, s. 150.

Altıncı sebep: Siyasetin tarafgirliğe ve ihtilâfa sebep olması.

“Dediler, dinsizliği görmüyor musun meydan alıyor, din nâmına meydana çıkmak lâzım.”

Dedim: “Evet lâzımdır. Fakat kat’î bir şart ile ki muharrik, aşk-ı İslâmiyet ve hamiyet-i diniye⁵⁷³ olmalı. Eğer muharrik⁵⁷⁴ veya müreccih,⁵⁷⁵ siyasetçilik veya tarafgirlik ise tehlikelidir. Birincisi hata etse de belki mazurdur. İkincisi isabet etse de mesuldür.”

“Denildi nasıl anlarız?”

Dedim: “Kim fâsık siyasetdaşını mütedeyyin muhalifine su-i zan bahaneleri ile tercih etse, muharriki siyasetçiliktir. Hem umumun mal-ı mukaddesi⁵⁷⁶ olan dini, inhisar zihniyeti ile kendi meslektaşlarına daha ziyâde has göstermekle, kavî bir ekseriyette dine aleyhtarlık meyli uyandırmakla nazardan düşürmek ise, muharriki tarafgirliktir.”⁵⁷⁷

“Bu zamanda garazkârâne⁵⁷⁸ tarafgirlik neticesi olarak gördüm ki mütedeyyin bir ehl-i ilim, fikr-i siyasîsine muhalif bir âlim-i sâlihî⁵⁷⁹ tekfir derecesinde

⁵⁷³ Hamiyet-i diniye: Dinî hamiyet; dini korumak ve yüceltmek maksadıyla çalışma, dinden gelen yüce duygularla din uğruna fedakârlıkta bulunma.

⁵⁷⁴ Muharrik: Hareket ettiren, harekete geçiren, tahrik ve teşvik eden, kıskırtan.

⁵⁷⁵ Müreccih: Tercihe sebep olan.

⁵⁷⁶ Mal-ı mukaddesi: Kutsal mal.

⁵⁷⁷ Nursî, Sünûhat, s. 151.

⁵⁷⁸ Garazkârâne: Kötü niyet sâhibi, art niyetli olarak.

⁵⁷⁹ Âlim-i sâlih: Dinin emirlerine uyan, ilmiyle amel eden, âlim.

tezyif⁵⁸⁰ etti. Ve kendi fikrinde olan bir münâfıǵı hürmetkârane methetti. İşte siyasetin bu fena neticelerinden ürktüm, ‘أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ’⁵⁸¹ dedim, o zamandan beri hayat-ı siyasiyeden çekildim.”⁵⁸²

Yedinci sebep: Siyasetin esasının yalancılık olması.

“Kur’ân-ı Hakîm’in hizmetinin bütün siyasetlerin fevkinde bir ulviyeti var ki; çoǵu yalancılıktan ibaret olan dünya siyasetine tenezzüle meydan vermiyor.”⁵⁸³

“Siyaset-i hâzıra⁵⁸⁴ o kadar çok yalan ve hile ve şeytaniyet içine girmiş ki, vesvese-i şeyâtîn⁵⁸⁵ hükmüne geçmiştir.”⁵⁸⁶

Sekizinci sebep: Siyasette hedefin menfaat olması.

“Menfaat üzerine dönen siyaset canavardır. Aç canavara karşı tahabbüb,⁵⁸⁷ merhametini değil iştihasını açar. Hem de diş ve tırnağının kirasını ister.”⁵⁸⁸

Bediüzzaman Hazretleri sayılan bu sebeplerle siyasetten tecerrüt⁵⁸⁹ ederek, hiçbir şeye âlet olmayacak tarzda verdiği îman ve Kur’ân dersleriyle Avrupa’nın sefih medeniyetine meftun siyaset ifritlerinin şeytanî

⁵⁸⁰ Tezyif etme: Hakaret etme, küçük düşürme.

⁵⁸¹ Şeytanın ve siyasetin şerrinden Allah’a sığınırım.

⁵⁸² Nursî, Mektubat, s. 294.

⁵⁸³ Nursî, a.g.e., s. 50.

⁵⁸⁴ Siyaset-i hâzıra: Günümüz siyaseti.

⁵⁸⁵ Vesvese-i şeyâtîn: Şeytanların verdiği şüphe ve kuruntular.

⁵⁸⁶ Nursî, Sözlük, s. 529.

⁵⁸⁷ Tahabbüb: Sevgi besleme, sevgi duyma.

⁵⁸⁸ Nursî, Mektubat, s. 526.

⁵⁸⁹ Tecerrüt etmek: Uzaklaşma, soyutlanma.

desiselerini akim, hıyanet tuzaklarını neticesiz bıraktı. Onların muhkem kal'alarını zîr ü zeber etti. O'nun bu dönemde siyaset âfakından çekilmesi, en büyük bir siyaset ve en büyük bir cihattır. Kendisini dünya cereyanlarıyla alâkadar zanneden siyasîlere karşı: "Hey Efendiler! Ben îmanın cereyanındayım. Karşımda îmansızlık cereyanı var. Başka cereyanlarla alâkam yok."⁵⁹⁰ demek sûretiyle meslek ve meşrebini açık bir tarzda ortaya koymuştur.

Bediüzzaman Hazretleri siyasetten tecerrüt ederek hak ve hakkaniyetin mânevî kılıçlarıyla, küfür ve dalâletin, istibdat ve cehâletin belini kırmıştır.

Neticesi ebedî bir cehennem olan îmansızlık cereyanından bu milleti kurtarma himmetidir ki; Bediüzzaman'a yüz otuz parça risaleyi yazdırmıştır. O'nun bu ilmî ve fikrî cihadına hiçbir güç ve hiçbir siyasî otorite engel olamamıştır. Zira:

"Nur'a karşı kavga edilmez. Ona adâvet edilmez. Sırf şeytan-ı racîmden⁵⁹¹ başka ondan nefret eden olmaz."⁵⁹²

⁵⁹⁰ Nursî, Mektubat, s. 76.

⁵⁹¹ Şeytan-ı racîm: Kovulmuş, lanetlenmiş şeytan.

⁵⁹² Nursî, a.g.e., s. 51.

Bediüzzaman'ın Cihadında Önemli Bir Rükün: İslâm Kardeşliğinin Tesisi

Bir milletin bekâsı kuvvetli olmasına bağlıdır. Kuvvetli olmayan bir millet dâhilî ve haricî düşmanlardan kendisini muhafaza edemez. Kuvvet ise o milletin fertlerinin birbiriyle olan ülfet ve ünsiyetleriyle tahakkuk eder.

Evet, tevfik-i İlâhî ittifak ve ittihadı bağıdır. Nerede ittifak ve ittihat varsa, inayetin tecellîsi oradadır.

يد الله على الجماعة

“Allah’ın rahmet ve inayeti cemaat üzerindedir.”⁵⁹³ hadis-i şerifinin kudsî mânâsı bu hakikati beyan eder.

Tevfik ve ittifak ne mukaddes, ne lâhutî iki kelime ve iki hakikattir. Eğer tevfik ittifaka refik olsa, hiç fet-hedilmeyen gönüller, ülkeler mi kalır?

⁵⁹³ Aclûnî, a.g.e., Hadis no. 3223.

Tevfik ve ittihadın devam ve muhafazası sinelerden buğzu ve hasedi çıkarmaya ve ruhlarda muhabbet, şefkat ve merhamet hislerini inkişaf ettirmeye bağlıdır.

İşte bu hikmete binaendir ki, Peygamberimiz (s.a.v) Mekke-i Mükerreme'den Medine-i Münevvere'ye teşrif buyurdıklarında ilk iş olarak muhacir ve ensarı birbiriyle kardeş yaptı. Ve böylece Müslümanlar arasındaki ittihat ve ittifakı temin ve tesis etti.

Evet, muhacir ve ensar arasındaki bu ittihat ve ittifak, ilâhi rahmeti celbe vesile oldu. Eğer bu ittifak olmasaydı, ashab-ı kiram, dâhilî ve haricî tecavüzlerden kendilerini muhafaza edemeyeceklerdi. Cenâb-ı Hak da Peygamberimizin (s.a.v) bu hareketini teyit ve tasdiken:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ

“Mü'minler ancak kardeşlerler.”⁵⁹⁴

âyet-i kerimesini inzal buyurdu. Âyetin devamı:

فَاصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا

“Şayet aralarında bir dargınlık zuhur ederse, kardeşlerinizin aralarını sulh edin, barıştırmın.” şeklindeydi.

Onlar bu ilâhi fermanı kendilerine rehber edindiler. Aralarındaki muhabbet ve samimiyetin zevkini her şeye, hatta saltanata bile tercih ettiler.

⁵⁹⁴ Hucurât, 49/10.

Evet, âlemde ne kadar zaferler ve fütuhatlar, şan ve şerefler meydana gelmiş ve ne kadar cihangir devletler kurulmuşsa, hepsi ittifak ve ittihadın neticesidir.

Bediüzzaman Hazretleri; “Muhabbet, uhuvvet, sevmek İslâmiyet’in mizacıdır, râbıtasıdır.”⁵⁹⁵ buyurmuş ve: “Bizim düşmanımız cehâlet, zaruret, ihtilâftır.”⁵⁹⁶ diyerek, ihtilâfı en büyük bir düşman olarak görmüş ve bu beraberliği bozacak her türlü menfî hareketin karşısında olmuştur.

Meselâ Meşrutiyet’e karşı ayaklanma teşebbüsünde bulunan hamallara, bu teşebbüslerinden vazgeçirmek üzere şöyle bir hitapta bulunmuştur:

“Türkler bizim aklımız, biz de onların kuvveti. Mecmuumuz⁵⁹⁷ bir iyi insan oluruz. Hodserâne⁵⁹⁸ yapmayacağız. Bu azmimizle başka unsurlara ders-i ibret vereceğiz. İyi evlat böyle olur. Hem de istibdat⁵⁹⁹ zamanında bir batman⁶⁰⁰ itaat etmiş isek, şimdi on batman itaat ve ittihat lâzımdır. Zira şimdi sırf menfaati göreceğiz. Çünkü hükûmet-i meşruta⁶⁰¹ hakikî hükûmet-i meşruadır. Elhâsıl, ittifakta kuvvet var, ittihatta hayat var, uhuvvette saadet var, itaat-i hükûmette selâmet var.

⁵⁹⁵ Nursî, Hutbe-i Şâmiye, s. 388.

⁵⁹⁶ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 61.

⁵⁹⁷ Mecmu: Bütün, bir şeyin tamamı.

⁵⁹⁸ Hodserâne: Serkeşçesine, dikbaşlılıkla.

⁵⁹⁹ İstibdat: Baskıya dayanan idâre şekli, diktatörlük.

⁶⁰⁰ Batman: Yaklaşık 8 kg. ağırlığında bir ağırlık ölçüsü.

⁶⁰¹ Hükûmet-i meşruta: Meşrutiyet sistemine dayalı hükûmet, yönetim.

Hablü'l metin-i ittihad⁶⁰² ve şerîf-i muhabbete⁶⁰³ sarılmak zarûridir.”⁶⁰⁴

İşte ittifak ve ittihadın azim ehemmiyetindendir ki, Bediüzzaman Hazretleri eserlerinde îman hakikatlerinden sonra en fazla ittifak, uhuvvet ve muhabbet üzerinde durmuştur.

Telif ettiği Uhuvvet Risalesi'nde tarafgirlik, inat ve hasedin mü'minlerde nifak ve şikaka, kin ve adâvete sebebiyet verdiğini harika teşbih ve temsillerle izah buyurmuştur.

Bu teşbihlerin her birinde bir cilve-i hakikat ve bir nur-u hikmet tecellî eder. Her bir temsil diğerinden daha bedî, daha şirin, daha şeffaftır. Her temsilde ayrı bir letafet, ayrı bir zarâfet vardır. Okuyan her mü'minin kalbinde samimiyet, uhuvvet ve muhabbet gibi ulvî seciyeler uyanır.

Bu risalenin birinci vechinde İslâm kardeşliğine zarar veren gâfilleri ikaz sadedinde şöyle buyrulur:

“Ey mü'mine kin ve adâvet besleyen insafsız adam! Nasıl ki, sen bir gemide veya bir hânede bulunsan; seninle beraber dokuz masum ile bir câni var. O gemiyi gark ve o hâneyi ihrak⁶⁰⁵ etmeye çalışan adamın ne derece zulmettiğini bilirsin. Ve zalimliğini, semâvata işittirecek

⁶⁰² Hablü'l metin-i ittihad: İttihadın sağlam bağı, ipi.

⁶⁰³ Şerîf-i muhabbet: Muhabbet şeridi.

⁶⁰⁴ Nursî, Âsâr-ı Bediyye, RNK Neşriyat, İstanbul, s. 468.

⁶⁰⁵ İhrak etmek: Yakmak.

derecede bağıracaksın. Hatta bir tek masum, dokuz cânî olsa, yine o gemi hiçbir kanun-u adaletle batırılmaz.

Aynen öyle de: Sen, bir hâne-i Rabbaniye ve bir sefine-i İlâhiye olan bir mü'minin vücudunda îman ve İslâmiyet ve komşuluk gibi, dokuz değil, belki yirmi sıfat-ı masume varken, sana muzır olan ve hoşuna gitmeyen bir cânî sıfatı yüzünden ona kin ve adâvet bağlamakla o hâne-i mâneviye-i vücudun mânen gark ve ihrakına, tahrip ve batmasına teşebbüs veya arzu etmen, onun gibi şeni⁶⁰⁶ ve gaddar bir zulümdür.”⁶⁰⁷

Aynı bahsin devamında kalplerdeki ittihadın ancak aynı mukaddes mefhumlara inanmakla mümkün olabileceğini şu veciz ve câzip ifadelerle beyan buyurur:

“Tevhid-i îmanî,⁶⁰⁸ elbette tevhid-i kulûbu⁶⁰⁹ ister. Ve vahdet-i itikat⁶¹⁰ dahi, vahdet-i içtimâiyeyi⁶¹¹ iktiza eder.

Evet, inkâr edemezsin ki, sen bir adamla beraber bir taburda bulunmakla, o adama karşı dostane bir râbıta anlarsın ve bir kumandanın emri altında beraber bulunduğunuzdan arkadaşâne bir alâka telakkî edersin. Ve bir memlekette beraber bulunmakla uhuvvetkârane bir münasebet hissedersin. Hâlbuki îmanın verdiği nur ve şuur ile ve sana gösterdiği ve bildirdiği esmâ-i İlâhiye

⁶⁰⁶ Şeni: Çirkin.

⁶⁰⁷ Nursî, Mektubat, s. 289.

⁶⁰⁸ Tevhid-i îmanî: İmandan gelen birlik, inanç birliği.

⁶⁰⁹ Tevhid-i kulûb: Kalplerin birliği.

⁶¹⁰ Vahdet-i itikad: İnanç birliği.

⁶¹¹ Vahdet-i içtimâiye: Sosyal birlik.

adedince vahdet alâkaları ve ittifak râbitaları ve uhuvvet münâsebetleri var.

Meselâ; her ikinizin; Hâlîkınız bir, Mâlikiniz bir, Mâbudunuz bir, Râzıkınız bir... bir, bir, bine kadar bir, bir... Hem Peygamberiniz bir, dininiz bir, kıbleniz bir... bir, bir, yüze kadar bir, bir... Sonra köyünüz bir, devletiniz bir, memleketiniz bir... ona kadar bir, bir...

Bu kadar bir birler vahdet ve tevhidi, vifak⁶¹² ve ittifakı, muhabbet ve uhuvveti iktiza ettiği ve kâinatı ve küreleri birbirine bağlayacak mânevî zincirler bulundukları hâlde; şikak ve nifaka, kin ve adâvete sebebiyet veren örümcek ağı gibi ehemmiyetsiz ve sebatsız şeyleri tercih edip mü'mine karşı hakikî adâvet etmek ve kin bağlamak ne kadar o râbîta-i vahdete bir hürmetsizlik ve o esbab-ı muhabbete karşı bir istihfaf⁶¹³ ve o münasebât-ı uhuvvete⁶¹⁴ karşı ne derece bir zulüm ve i'tisaf⁶¹⁵ olduğunu, kalbin ölmemiş ise aklın sönmemiş ise anlarsın.”⁶¹⁶

Aynı risalede mü'minlere şu hayattar mesajlar verilir:

“Adâvet etmek istersen, kalbindeki adâvete adâvet et, onun ref'ine çalış. Hem, en ziyâde insana zarar veren nefis-i emmarene ve heva-i nefsine adâvet et, ıslâhına çalış. O muzır nefsin hatırı için mü'minlere adâvet

⁶¹² Vifak: Uyum.

⁶¹³ İstihfaf: Hafife alma, küçümseme.

⁶¹⁴ Münasebet-i uhuvvet: Kardeşlik ilişkileri.

⁶¹⁵ İ'tisaf: Zulüm, haksızlık.

⁶¹⁶ Nursî, Mektubat, s. 290.

etme. Eğer düşmanlık etmek istersen, kâfirler, zındıklar çoktur; onlara adâvet et. Evet, nasıl ki muhabbet sıfatı muhabbete lâyıktır; öyle de, adâvet hasleti, her şeyden evvel kendisi adâvete lâyıktır. Eğer hasmını mağlup etmek istersen, fenalığına karşı iyilikle mukabele et. Çünkü eğer fenalıkla mukabele edersen, husumet tezâyüd eder. Eğer iyilikle mukabele etsen nedâmet eder, sana dost olur.”⁶¹⁷

Bediüzzaman Hazretleri İhlâs Risalesi’nde Müslümanlar arasında ittifak ve muhabbetin tesisi için uyulması gereken dokuz esası şöyle sıralamıştır:

1. Müsbet hareket etmektir ki, yani, kendi mesleğinin muhabbetiyle hareket etmek. Başka mesleklerin adâveti ve başkalarının tenkîsi,⁶¹⁸ onun fikrine ve ilmine müdahale etmesin, onunla meşgul olmasın.

2. Belki, daire-i İslâmiyet içinde, hangi meşrepte olursa olsun, medâr-ı muhabbet⁶¹⁹ ve uhuvvet ve ittifak olacak çok râbita-i vahdet⁶²⁰ bulunduğunu düşünüp ittifak ederek...

3. Ve haklı her meslek sâhibinin, başkasının mesleğine ilişmemek cihetinde hakkı ise “Mesleğim hak’tır” yahut “daha güzeldir” diyebilir. Yoksa başkasının mesleğinin haksızlığını veya çirkinliğini îâm eden “Hak yalnız benim mesleğimdir” veyahut “Güzel benim meşrebimdir” diyemez olan insaf düsturunu rehber etmek...

⁶¹⁷ Nursî, Mektubat, s. 291.

⁶¹⁸ Tenkîs etme: Değerini düşürme, eksik görme.

⁶¹⁹ Medâr-ı muhabbet: Sevgi kaynağı.

⁶²⁰ Rabita-i vahdet: Birlik bağı.

4. Ve ehl-i hakla ittifak, tevfik-i İlâhî'nin bir sebebi ve diyânetteki izzetin bir medârı olduğunu düşünmekle...

5. Hem ehl-i dalâlet ve haksızlık, tesânüt sebebiyle, cemaat sûretindeki kuvvetli bir şahs-ı mânevînin dehâsıyla hücumu zamanında, o şahs-ı mânevîye karşı, en kuvvetli, ferdî olan mukavemetin mağlup düştüğünü anlayıp; ehl-i hak tarafındaki ittifak ile, bir şahs-ı mânevî çıkarıp; o müthiş şahs-ı mânevî-i dalâlete karşı, hakkaniyeti muhafaza ettirmek.

6. Ve hakkı, bâtılın savletinden⁶²¹ kurtarmak için,

7. Nefsini ve enaniyetini,

8. Ve yanlış düşündüğü izzetini,

9. Ve ehemmiyetsiz, rekabetkârane hissiyatını terk etmekle ihlâsı kazanır, vazifesini hakkıyla îfâ eder.⁶²²

Yine İhlâs Risalesi'nde Müslümanların bir vücudun âzâları yahut bir fabrikanın çarkları gibi olduklarını ve birbirlerine engel olmak yerine, birbirlerine yardım ederek uhuvvet ve ittifak ile çalışmaları gerektiğini izah sadedinde şöyle buyurur:

“Nasıl insanın bir eli diğer eline rekabet etmez, bir gözü bir gözünü tenkit etmez, dili kulağına itiraz etmez, kalp rûhun ayıbını görmez. Belki birbirinin noksanını ikmal eder, kusurunu örter, ihtiyacına yardım eder, vazifesine muavenet⁶²³ eder. Yoksa o vücud-u insanın hayatı söner, rûhu kaçar, cismi de dağılır.

⁶²¹ Savlet: Şiddetli hücum.

⁶²² Nursî, Lem'alar, s. 176.

⁶²³ Muavenet: Yardım.

Hem nasıl ki bir fabrikanın çarkları birbiriyle rekabetkârane uğraşmaz, birbirinin önüne tekaddüm⁶²⁴ edip tahakküm⁶²⁵ etmez, birbirinin kusurunu görerek tenkit edip, sa'ye⁶²⁶ şevkini kırıp, atâlete⁶²⁷ uğratmaz. Belki bütün istidatlarıyla birbirinin hareketini umûmî maksada tevcih etmek için yardım ederler; hakikî bir tesânüd, bir ittifak ile gaye-i hilkatlerine⁶²⁸ yürürler. Eğer zerre miktar bir taarruz, bir tahakküm karışsa, o fabrikayı karıştıracak, neticesiz, akim bırakacak. Fabrika sâhibi de o fabrikayı bütün bütün kırıp dağıtacak.

Evet, üç elif ittihad etmezse, üç kıymeti var. Sırr-ı adediyet⁶²⁹ ile ittihad etse, yüz on bir kıymet alır. Dört kere dört ayrı ayrı olsa, on altı kıymeti var. Eğer sırr-ı uhuvvet⁶³⁰ ve ittihad-ı maksat⁶³¹ ve ittifak-ı vazife⁶³² ile tevafuk edip bir çizgi üstünde omuz omuza verseler, o vakit dört bin dört yüz kırk dört kuvvetinde ve kıymetinde olduğu gibi, hakikî sırr-ı ihlâs ile on altı fedakâr kardeşlerin kıymet ve kuvvet-i mâneviyesi⁶³³ dört binden geçtiğine pek çok vukuat-ı tarihiye⁶³⁴ şahâdet ediyor.

⁶²⁴ Tekaddüm etmek: Öne geçmek.

⁶²⁵ Tahakküm etmek: Kendi hükmü ve hâkimiyeti altına almak.

⁶²⁶ Sa'y: Çalışma.

⁶²⁷ Atâlet: Hareketsizlik.

⁶²⁸ Gaye-i hilkat: Yaratılış amacı.

⁶²⁹ Sırr-ı adediyet: Sayısal değer.

⁶³⁰ Sırr-ı uhuvvet: Kardeşlik sırrı.

⁶³¹ İttihad-ı maksat: Aynı hedefte birleşme.

⁶³² İttifak-ı vazife: Aynı görevde birleşme.

⁶³³ Kuvvet-i mâneviye: Mânevî güç.

⁶³⁴ Vukuat-ı tarihiye: Tarihî olaylar.

Bu sırrın sırrı şudur ki: Hakikî, samimî bir ittifakta her bir ferd, sair kardeşlerin gözüyle de bakabilir ve kulaklarıyla da işitebilir. Güya on hakikî müttehid⁶³⁵ adamın her biri yirmi gözle bakıyor, on akılla düşünüyor, yirmi kulakla işitiyor, yirmi elle çalışıyor bir tarzda mânevî kıymeti ve kuvvetleri vardır.”⁶³⁶

Malûmdur ki, bir bedende, bütün âzâların bir tek rûha bağlanmasıyla birlik hâsıl olur, vücut kuvvet bulur ve sıhhat kazanır. Bedendeki âzâların vazifeleri, yapıları ve hususiyetleri ayrı ayrı olduğu hâlde, tamamı bir tek rûha bağlıdır, ondan medet alır, onun nâmına hareket ederler. O tek rûhu kabul etmeyen, ondan intisabını⁶³⁷ kesen âzâ felç olmuştur. Demek ki vücudun birliği rûhun birliğinden gelmektedir. Rûhun bu birleştirici ve hayatî fonksiyonunu hiçbir âzâ yüklenemez. Ve kendisini onun yerine koyamaz. Meselâ göz olmasa, vücud mevcudiyetini, noksaniyetle de olsa devam ettirebilir. Ama ruh olmazsa, artık vücudun varlığından söz edilemez. Her bir âzâ, rûhun hayat ve feyzinden nasibini almakla memnun ve mes’ud olur. Her âzânın kendi uhdesine düşen vazifeyi yapmasıyla hâsıl olan semereden, şereften, kemâlden, bütün âzâlar hisselerini alırlar.

Bir millet de, bütün fertleri, bütün sınıf ve tabakaları ile bir vücud gibidir. Bunların hayatları, devam ve bekâları da hepsini ihata edebilecek mukaddes bir

⁶³⁵ Müttehid: Aynı noktada birleşen.

⁶³⁶ Nursî, Lem’alar, s. 187-188.

⁶³⁷ İntisab: Bağlanma, mensup olma.

mefhuma, bir şahs-ı mânevîye⁶³⁸ bağlanmalarıyla mümkün olur. İşçi-işveren, köylü-şehirli, hoca-talebe... hâsılı bütün içtimâî sınıflar o şahs-ı mânevînin birer âzâsı hükmündedirler. Biri dimağı ise, diğeri kalbi, biri gözü ise, diğeri kulağı, biri eli ise diğeri ayağıdır. İşte bütün bu âzâların huzur ve sükûnunu, ittihad ve tesânüdünü, uhuvvet ve muhabbetini temin eden, onların rûhu hükmünde olan din-i haktır, İslâm Dini'dir. Din, bu âzâların mutlak tesânüdünü temin etmekle, içtimâî hayatın âhenk ve intizamını tesis eder.

Bu helâket ve felaket asrının rehberi ve mürşidi olan Bediüzzaman Hazretleri, bu milletin necat ve selâmetinin ittifak ve ittihatta olduğunu beyandan sonra bu husustaki en büyük bir içtimâî yaramıza da şöyle parmak basıyor.

“Cây-ı teessüf⁶³⁹ bir hâlet-i içtimâiye⁶⁴⁰ ve kalb-i İslâm'ı⁶⁴¹ ağlatacak müthiş bir maraz-ı hayat-ı içtimâî.⁶⁴²

‘Haricî düşmanların zuhur ve tehâcümünde⁶⁴³ dâhilî adâvetleri unutmak ve bırakmak’ olan bir maslahat-ı içtimâiye⁶⁴⁴ en bedevî kavimler dahi takdir edip yaptıkları hâlde, şu cemaat-i İslâmiye’ye hizmet dâvâ eden-

⁶³⁸ Şahs-ı mânevî: Mânevî şahıs, belli bir ideal ve gaye etrafında bir araya gelen topluluğun oluşturduğu mânevî şahsiyet ve ortak kimlik; tüzel kişilik.

⁶³⁹ Câ-yı teessüf: Üzüntü noktası.

⁶⁴⁰ Hâlet-i içtimâiye: Sosyal durum.

⁶⁴¹ Kalb-i İslâm: İslâm'ın kalbi.

⁶⁴² Maraz-ı hayat-ı içtimâî: Toplumsal hayattaki hastalık.

⁶⁴³ Tehâcüm: Hücum etme.

⁶⁴⁴ Maslahat-ı içtimâiye: Toplumsal fayda.

lere ne olmuş ki, birbiri arkasında tehâcüm vaziyetini alan hadsiz düşmanlar varken, cüz'î adâvetleri unutmayıp, düşmanların hücumuna zemin hazır ediyorlar. Şu hâl bir sukuttur,⁶⁴⁵ bir vahşettir, hayat-ı içtimâiye-i İslâmiyet'e⁶⁴⁶ bir hıyanettir.

Medâr-ı ibret⁶⁴⁷ bir hikâye:

Bedevî⁶⁴⁸ aşiretlerinden Hasenan aşiretinin birbiri-
rine düşman iki kabilesi varmış. Birbirinden belki elli
adamdan fazla öldürdükleri hâlde, Sipkan veya Hay-
deran gibi bir kabile karşılıklarına çıktığı vakit, o iki düş-
man taife eski adâveti unutup, omuz omuza verip, o
haricî aşireti defedinceye kadar dâhilî adâveti hatırla-
rına getirmezlerdi.

İşte ey mü'minler! Ehl-i îman aşiretine karşı teca-
vüz vaziyetini almış ne kadar aşiret hükmünde düş-
manlar olduğunu bilir misiniz? Birbiri içindeki daire-
ler gibi, yüz daireden fazla vardır. Her birisine karşı
tesanüt ederek el ele verip müdafa vaziyeti almaya
mecbur iken, onların hücumunu teshil⁶⁴⁹ etmek, onla-
rın harim-i İslâm'a⁶⁵⁰ girmeleri için kapıları açmak hük-
münde olan garazkârane tarafgirlik ve adâvetkârane
inat, hiçbir cihetle ehl-i îmana yakışır mı?

⁶⁴⁵ Sukut: Alçalma, düşüş.

⁶⁴⁶ Hayat-ı içtimâiye-i İslâmiye: İslâm'ın sosyal hayatı.

⁶⁴⁷ Medâr-ı ibret: İbret verici.

⁶⁴⁸ Bedevî: Çölde yaşayan, göçebe.

⁶⁴⁹ Teshil etme: Kolaylaştırma.

⁶⁵⁰ Harîm-i İslâm: İslâm'ın mukaddes merkezi.

O düşman daireler, ehl-i dalâlet ve ilhaddan tut, taa ehl-i küfrün âlemine, taa dünyanın ahval ve mesaibine⁶⁵¹ kadar, birbiri içinde size karşı zararlı bir vaziyet alan, birbiri arkasında size hiddet ve hırs ile bakan belki yetmiş nevi düşmanlar var. Bütün bunlara karşı kuvvetli silâhın ve siperin ve kal'an, uhuvvet-i İslâmiye'dir.⁶⁵² Bu kal'a-i İslâmiye'yi⁶⁵³ küçük adâvetlerle, bahanelerle sarsmak ne kadar hilâf-ı vicdan⁶⁵⁴ ve ne kadar hilâf-ı maslahat-ı İslâmiye⁶⁵⁵ olduğunu bil, ayl.

Ehadis-i şerifede gelmiş ki: Âhırzamanın Süfyan ve Deccâl gibi nifak ve zındıka⁶⁵⁶ başına geçecek eşhâs-ı müthişe-i muzırraları,⁶⁵⁷ İslâm'ın ve beşerin hırs ve şikakından⁶⁵⁸ istifade ederek, az bir kuvvetle nev-i beşeri⁶⁵⁹ hercümerc⁶⁶⁰ eder ve koca âlem-i İslâm'ı esaret altına alır.

Ey ehl-i îman! Zillet içinde esaret altına girmemek isterseniz, aklınızı başınıza alınız, ihtilâfınızdan istifade eden zâlimlere karşı:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ

⁶⁵¹ Mesâib: musibetler, zorluklar.

⁶⁵² Uhuvvet-i İslâmiye: İslâm kardeşliği.

⁶⁵³ Kal'a-i İslâmiye: İslâm kalesi.

⁶⁵⁴ Hilâf-ı vicdan: Vicdana aykırı.

⁶⁵⁵ Hilâf-ı maslahat-ı İslâmiye: İslâm'ın yararına ters, aykırı.

⁶⁵⁶ Zındıka: Dinsizlik, inançsızlık.

⁶⁵⁷ Eşhâs-ı müthişe-i muzır: Müthiş zararlı kişiler.

⁶⁵⁸ Şikak: Ayrılık, parçalanma.

⁶⁵⁹ Nev-i beşer: İnsanlık.

⁶⁶⁰ Hercümerc: Darmadağın, altüst.

“Mü'minler ancak kardeşirler.”⁶⁶¹ kal'a-i kudsiyesi⁶⁶² içine giriniz, tahassun⁶⁶³ ediniz. Yoksa ne hayatınızı muhafaza ve ne de hukukunuzu müdafaa edebilirsiniz. Malûmdur ki iki kahraman birbiriyle boğuşurken, bir çocuk ikisini de dövebilir. Bir mizanda iki dağ birbirine karşı muvâzenede bulunsa, bir küçük taş, muvâzenelerini bozup onlarla oynayabilir; birini yukarı, birini aşağı indirir.

İşte, ey ehl-i îman, ihtiraslarınızdan ve husumetkârane⁶⁶⁴ tarafgirliklerinizden kuvvetiniz hiçe iner; az bir kuvvetle ezilebilirsiniz.”⁶⁶⁵

Bediüzzaman Hazretleri ehl-i îmanı ebedî bir hüsrana düşüren ve zillete mahkûm eden tarafgirlik âfetinden halâs olmanın çaresinin ferdiyet ve şahsiyet düşüncesinden kurtulup, ittihad-ı İslâmîye şuuruna terakkî etmekte olduğunu şöyle ifade ediyor:

“Kur'ân'ın mecrasından ayrılarak, birleşmeyen su damlaları gibi toprağa düşmeyiniz. Yoksa toprak gibi sefâhat ve şehvet-i medeniye⁶⁶⁶ sizi emerek yutacaktır. Birleşen su damlaları gibi, Kur'ân-ı Kerîm'in saadet ve selâmet mecrasında ittihad ederek, sefâhat ve

⁶⁶¹ Hucurât, 49/10.

⁶⁶² Kal'a-i kudsiye: Kutsal kale.

⁶⁶³ Tahassun etmek: Sığınmak.

⁶⁶⁴ Husumetkârâne: Düşmanca.

⁶⁶⁵ Nursî, Mektubat, s. 296-297.

⁶⁶⁶ Şehvet-i medeniye: Modern çağın, insanları içine sürüklediği şehvet tuzağı.

rezalet-i medeniyeyi⁶⁶⁷ süpürüp bu vatana âb-ı hayat olan hakikat-i İslâmiye sularını akıtınız.

O hakikat-i İslâmiye suları ile bu topraklarda îman ziyâsı altında hakikî medeniyetin fen ve sanat çiçekleri açacak, bu vatan maddî ve mânevî saadetler içinde gül ve gülistana dönecektir. İnşaallah...”⁶⁶⁸

Üstâd’ımızın bu müjdesi biiznillah elbet bir gün tahakkuk edecektir. Bu ulvî gayenin tahakkuku için her türlü nefsanî hisleri ve şahsî menfaatleri bir tarafa bırakarak sefine-i Nuh’taki⁶⁶⁹ mahlûkat gibi birbirimizle kaynaşmak mecburiyetindeyiz. Taa ki sahil-i selâmete⁶⁷⁰ ulaşabilelim.

Bu vadide her erbab-ı şuura⁶⁷¹ büyük vazifeler düşmektedir.

Müslümanlar arasında uhuvvet-i İslâmiye’nin fiiilen ihyâsına çalışmak her mü’min ve muvahhid⁶⁷² için vücut derecesinde zarûrîdir.

Evet... Hayatın mayası, muhabbet ve uhuvvettir. Bu da ancak mârifet, fazilet, hüsn-ü ahlâk gibi âlî seciyelerin tahakkuku ile devam eder.

Yukarıda bazı bölümlerini naklettiğimiz Uhuvvet Risalesi’ndeki prensiplerin her biri, bu milletin millî

⁶⁶⁷ Rezalet-i medeniyet: Modern çağın yol açtığı rezil durum ve özellikler.

⁶⁶⁸ Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 151.

⁶⁶⁹ Sefine-i Nuh: Nuh’un (a.s) gemisi.

⁶⁷⁰ Sahil-i selâmet: Kurtuluş sahili.

⁶⁷¹ Erbab-ı şuur: Şuur sâhibi.

⁶⁷² Muvahhid: Allah’ın birliğine inanan, tevhit inancını benimseyen kimse, Müslüman.

birlik ve beraberliğinin temininde en büyük bir esas, ferdî ve içtimâî yaralarımızı tedavi edecek en müessir⁶⁷³ bir tiryaktır.⁶⁷⁴

Devletin bu hakikatlere karşı daha uzun zaman bigâne kalması düşünülemez. Bir gün bu ve emsali risaleler maarifimizde⁶⁷⁵ lâıık oldukları yerlerini alacak ve millî birlik ve beraberliğimizin temininde en büyük bir esas olacaktır.

⁶⁷³ Müessir: Tesir eden, tesirli, etkili.

⁶⁷⁴ Tiryak: Derde devâ, en etkili çâre.

⁶⁷⁵ Maarif: Eğitim ve öğretim sistemi.

Bediüzzaman Hazretleri'nin İrkçılıkla Mücadelesi

Bütün İslâm âlimleri ırkçılık fikrini kitap ve sünnetin ışığında reddetmişler, kavmiyetçiliği ferdî ve içtimâî bir hastalık olarak kabul etmişlerdir. Üstâd Bediüzzaman Hazretleri hem eski hem de Yeni Said dönemlerinde içtimâî hayatın en büyük bir âfeti olan ırkçılıkla aralıksız mücadele etmiştir. O'nun cihadında ırkçılıkla mücadelenin apayrı bir yeri vardır.

Malûmdur ki Rasûlullah Efendimiz (s.a.v) o ulvî ve eşsiz cihadını şirk ve küfür yanında ırkçılığa karşı da yapmıştı. Başta sahabe-i kiram efendilerimiz olmak üzere bütün mü'minler küfür ve dalâletten nefret ettikleri gibi, mü'minler arasına tefrika sokmanın en birinci vesilesi olan ırkçılıktan da nefret etmişlerdi.

O şanlı Nebi'nin (s.a.v) bu felâket ve helâket asrındaki büyük temsilcisi Bediüzzaman Hazretleri de O'nun (s.a.v) yolunu aynen takip ederek hem küfre, hem de ırkçılığa karşı mücahedesini birlikte sürdürmüştür.

Bediüzzaman Hazretleri milletimizin birlik ve beraberliğinin ancak İslâm kardeşliği ile mümkün olabileceği, kavmiyetçiliğin ise, nifakı alevlendirmekle bölünmeye, parçalanmaya sebep olduğu inancındadır.

Evet, İslâm kardeşliği, birlik ve beraberliği tesis ve temin eden en kuvvetli, en şümûllü ve ezelden ebede kadar devam eden râbıttır. Binâenaleyh her mü'min ve Müslümanın bu râbıtaya ihtimam göstermesi ve bunu muhafaza etmesi hem dinen, hem aklen, hem de vicdanen vâciptir. Bilhassa bu asırda zâlim düşmanların tasallutu hengâmında ırkçılık yüzünden tefrikaya düşmek erbab-ı şuur sâhiplerinin kârı olmasa gerektir. İhtilâflar hâll edilerek İslâm kardeşliği fiilen tahkim⁶⁷⁶ edilmezse, maazallah bütün Müslümanların ebedî esarete mahkûm olarak dünya ve âhîret saadetini kaybetmeleri tehlikesi vardır. İşte bundan dolayı vahdet ve ittihadın teminine çalışmak en büyük bir cihattır.

Eğer kavmiyetçilik,⁶⁷⁷ beşeri kemalâta çıkaracak düsturlara haiz olsa idi, Cenâb-ı Hak onu yasak etmezdi. Cenâb-ı Hakk'ın azametini tefekkür, insanın yaratılışındaki maksadı idrak ve mahiyetine takılan ulvî hislerin ve latifelerin hikmetlerini, sırlarını tâlim; ancak İslâmiyet'le kâbildir, kavmiyetçilikle değil.

Fakat zamanın değişmesi ile fikirler ve tarz-ı telakkîler⁶⁷⁸ dahi değişmiştir. Bu bakımdan İslâmiyet'teki

⁶⁷⁶ Tahkim etmek: Kuvvetlendirmek, sağlamlaştırmak.

⁶⁷⁷ Kavmiyetçilik: Irkçılık.

⁶⁷⁸ Tarz-ı telakkî: Kabul etme tarzı, algılama şekli.

hakikî meziyet ve şerefi tam idrak edemeyenler, kavmiyetçiliğin hayalî câzibesine kapılmışlardır.

İslâmiyet, âlem-i insanı tenvir eden Rahmânî bir şule ve bir ziyâdır. Şayet o ziyâ gaflet ve ülfet bulutları arasında perdelense, hayat-ı umûmîyede bir zulmet hükmetmeye başlar. İşte kavmiyetçilik, insanlık âleminin İslâm'ın nûrundan mahrum kalmasına sebep olan kesif ve zulmanî perdelerden biridir.

Bediüzzaman Hazretleri: “Asabiyet-i câhiliye,⁶⁷⁹ birbirini tesânüt⁶⁸⁰ edip yardım eden gaflet, dalâlet, riyâ ve zulmetten mürekkep bir macundur. Bunun için milliyetçiler milliyeti mâbud ittihaz ediyorlar. Hamiyet-i İslâmiye⁶⁸¹ ise nûr-u îmandan in'ikas⁶⁸² edip dalgalanan bir ziyâdır.”⁶⁸³ buyurarak, bu tehlikeye dikkat çeker. Üstâd Hazretleri bu tehlikeyi önlemek gayesiyle dinî ve fennî ilimlerin birlikte okutulacağı Medresetü'z-Zehrâ nâmını verdiği bir İslâm üniversitesi kurmaya çalışmış ve bu arzusunu zamanın padişahına kadar ulaştırmıştır. Fakat cihan harbinin patlak vermesiyle bu teşebbüs akim⁶⁸⁴ kalmıştır.

Üstâd Hazretleri büyük bir iştiyakla açılmasına çalıştığı bu medrese hakkında Reis-i Cumhura ve Başvekile yazdığı mektubunda şöyle seslenir:

⁶⁷⁹ Asabiyet-i câhiliye: Câhiliye dönemi ırkçılığı.

⁶⁸⁰ Tesânüt etme: Dayanma, dayanışma.

⁶⁸¹ Hamiyet-i İslâmiye: İslâmiyet'i savunma, koruma gayret ve çabası.

⁶⁸² İn'ikâs etmek: Yansımak.

⁶⁸³ Nursî, Mesnevî-i Nuriye, s. 112.

⁶⁸⁴ Akim kalmak: Sonuçlanmamak.

“Câmiü’l-Ezher⁶⁸⁵ Afrika’da bir medrese-i umûmîye⁶⁸⁶ olduğu gibi; Asya Afrika’dan ne kadar büyük ise, daha büyük bir dârülfünun,⁶⁸⁷ bir İslâm üniversitesi Asya’da da lâzımdır.

Taa ki, İslâm kavimlerini, meselâ: Arabistan, Hindistan, İran, Kafkas, Türkistan, Kürdistan’daki milletleri, menfî ırkçılık ifsad etmesin. Hakikî, müsbet ve kudsî ve umûmî milliyet-i hakikiye⁶⁸⁸ olan İslâmiyet milliyeti ile ⁶⁸⁹ اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ Kur’ân’ın bir kanun-u esasinin⁶⁹⁰ tam inkişafına mazhar olsun. Ve felsefe fünunu⁶⁹¹ ile ulûm-u diniye⁶⁹² birbirleriyle barışsın ve Avrupa medeniyeti, İslâmiyet hakaikiyle⁶⁹³ tam musâlaha⁶⁹⁴ etsin. Ve Anadolu’daki ehl-i mektep ve ehl-i medrese birbirine yardımcı olarak ittifak etsin diye vilâyat-ı şarkiyenin⁶⁹⁵ merkezinde hem Hindistan, hem Arabistan, hem İran, hem Kafkas, hem Türkistan’ın ortasında ‘medresetü’z-Zehrâ’ mânâsında Câmiü’l-Ezher üslubunda bir dârülfünuna, hem mektep, hem medrese

⁶⁸⁵ Câmiü’l-Ezher: Kahire’de, İslâm dünyasının hâlen yaşamakta olan en eski dinî eğitim kurumu durumundaki câmi ve etrafındaki külliye.

⁶⁸⁶ Medrese-i umûmîye: Herkese açık olan medrese, okul.

⁶⁸⁷ Dârülfünun: Üniversite.

⁶⁸⁸ Milliyet-i hakikiye: Gerçek millet, hakiki milliyet.

⁶⁸⁹ “Mü’minler ancak kardeşler.” Hucurât, 49/10.

⁶⁹⁰ Kanun-u esasî: Temel kanun, esas prensip, anayasa.

⁶⁹¹ Felsefe fünunu: Felsefe ilmi.

⁶⁹² Ulûm-u diniye: Dinî ilimler.

⁶⁹³ Hakaik: Hakikatler, esaslar.

⁶⁹⁴ Musâlaha etmek: Barışmak.

⁶⁹⁵ Vilâyat-ı şarkiyeye: Doğu illeri.

olarak bir üniversite için tam elli beş senedir Risale-i Nur'un hakaikine çalıştığım gibi, ona da çalışmışım.”⁶⁹⁶

Hakikaten Üstâd Hazretleri'nin bu gayesi o gün tahakkuk⁶⁹⁷ edebilseydi, her Müslümanı mustarip eden bugünkü dehşetli tablo ile karşı karşıya kalınmayacaktı.

Nitekim Osmanlılar eğitim sistemlerinde İslâm rûhunu hâkim kıldıklarındandır ki, bugünkü ırkçılık ve bölücülük tehlikesine hiçbir zaman maruz kalmamışlardır.

Bilindiği gibi İslâmiyet pek büyük ve mukaddes bir saadet membaıdır; ulvî bir feyiz kaynağıdır. Cenâb-ı Vâcibü'l-Vücut Hazretleri dünya ve âhiret saadetini beşere İslâm dini ile bahşetmiştir.

İki İbret Tablosu

1. Osmanlı'yı parçalamayı en büyük bir gaye eden haçlı zihniyeti, bu maksatla ırkçılık fitnesini alevlendirmiş ve İngiliz ağırlıklı şeytanî planlarla Osmanlı içerisindeki muhtelif ırkların istiklâllerini ilân etmelerine çalışmıştır. Bu sinsî ve kesif gayretler umûmî efkârda yavaş yavaş taraftar bulmaya başlamış, hatta Prens Sabahattin bile Osmanlılar'ın selâmetini muhtelif ırklara muhtariyet verilmesinde görmeye başlamıştır. Bu tehlikeli vaziyetin dehşetini o yüksek ferâsetiyle gören (hisseden) Bediüzzaman Hazretleri, Prens Sabahattin'e bir ikaz mektubu yazmıştır. “Prens

⁶⁹⁶ Nursî, Emirdağ Lâhikası, II/232-233.

⁶⁹⁷ Tahakkuk: Gerçekleşme.

Sabahattin'in yanlış anlaşılan güzel fikrine cevap" diye başlayan bu mektubun bir parçası şöyledir:

"Bu topraklar üzerinde bütün yaşayanları, aynı kültür ve düşünce seviyesine eriştirmeden adem-i merkeziyet⁶⁹⁸ fikri ve onun kardeşi olan 'her unsura mahsus kulüpler' kurdurursak, zaten merkezden nefret eden diğer unsurlar ve milliyetler büsbütün alevlenecek, ayrılık fikirlerini tatbika dökme imkânı bulacaklardır. O zaman dehşetle göreceğiz ki, sizin adem-i merkeziyet ve tevsî-i mezuniyet⁶⁹⁹ fikriniz kendi kabına sığmayacak, dört yana tazyik edecek ve Osmanlılığın ümit bağladığı meşrutiyet perdesi üzerine öylesine baskı yapacaktır ki, bu perde tazyike dayanmayacak, yırtılacaktır. Hatta feveran ile patlayacaktır. Muhtelif ırk, din ve milliyetler önce muhtariyet, daha sonra istiklâl isteyeceklerdir."⁷⁰⁰

2. "Ben Van'da iken, hamiyetli Kürt bir talebeme dedim ki: 'Türkler İslâmiyet'e çok hizmet etmişler, sen onlara ne niyetle bakıyorsun?' dedim.

Dedi: 'Ben Müslüman bir Türk'ü, fâsık bir kardeşime tercih ediyorum. Belki babamdan ziyâde ona alâ-kadarım. Çünkü tam îmana hizmet ediyorlar.'

Bir zaman geçti (Allah rahmet etsin) o talebem ben esarette iken, İstanbul'da mektebe girmiş. Esaretten

⁶⁹⁸ Adem-i merkeziyet: Mahallî idarelere geniş yetkiler tanıyan ve II. Meşrutiyet'ten sonra Prens Sabahaddin tarafından Türk yönetim sistemi için teklif edilen temel ilke.

⁶⁹⁹ Tevsî-i mezuniyet: Yetki genişliği.

⁷⁰⁰ Şahiner, a.g.e., s. 85.

geldikten sonra gördüm. Bazı ırkçı muallimlerden aldığı aksülâmel⁷⁰¹ ile o da Kürtçülük damarıyla başka bir mesleğe girmiş. Bana dedi ki: ‘Ben, şimdi gayet fâsık, hatta dinsiz de olsa bir Kürd’ü, sâlih bir Türk’e tercih ediyorum.’ Sonra ben onu birkaç sohbetle kurtardım. Tam kanaati geldi ki, Türkler bu millet-i İslâmiye’nin kahraman bir ordusudur.

Ey sual soran mebuslar! Şarkta beş milyona yakın Kürt var. Yüz milyona yakın İranlı ve Hintliler var. Yetmiş milyon Arap var. Kırk milyon Kafkas var. Acaba birbirine komşu, kardeş ve birbirine muhtaç olan bu kardeşlere, bu talebenin Van’daki medreseden aldığı ders-i dinî mi daha lâzım? Veyahut o milletleri karıştıracak ve ırkdaşlarından başka düşünmeyen ve uhuvvet-i İslâmiye’yi tanımayan sırf ulûm-u felsefeyi okumak ve İslâmî ilimleri nazara almamak olan o merhum talebenin ikinci hâli mi daha iyidir? Sizden soruyorum!”⁷⁰²

Bediüzzaman Hazretleri Eski Said döneminde olduğu gibi, Yeni Said döneminde de kavmiyetçilik üzerinde hassasiyetle durmuş ve bu mevzuda bir risale telif etmiştir. Bu risale kavmiyetçiliği kesin olarak reddeden âyet-i kerîmenin harika bir tefsiridir.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا
وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

⁷⁰¹ Aksülâmel: Ters tepki.

⁷⁰² Nursî, Emirdağ Lâhikası, II, 233-234.

“Sizi taife taife, millet millet, kabile kabile yaratmışım, taa birbirinizi tanımalısınız ve birbirinizdeki hayat-ı içtimâiyeye ait münasebetlerinizi bilesiniz, birbirinize muavenet⁷⁰³ edesiniz. Yoksa sizi kabile kabile yaptım ki, yekdiğerinize karşı inkâr ile yabanî bakasınız, husumet ve adâvet edesiniz değildir!”⁷⁰⁴

Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri âyet-i kerîmeye böylece mânâ verdikten sonra, âyetle geçen “tearüf (tanışma)”, “teavün (yardımlaşma)” düsturlarını şöyle bir misalle açıklar:

“Nasıl ki bir ordu fırkalara, fırkalar alaylara, alaylar taburlara, bölüklere, taa takımlara kadar tefrik edilir. Taa ki, her neferin muhtelif ve müteaddit⁷⁰⁵ münasebâtı ve o münasebâta göre vazifeleri tanınsın, bilinsin... Taa, o ordunun efradları,⁷⁰⁶ düstur-u teâvün⁷⁰⁷ altında, hakikî bir vazife-i umûmîye⁷⁰⁸ görsün ve hayat-ı içtimâiyeleri, a’dânın⁷⁰⁹ hücumundan masun⁷¹⁰ kalsın. Yoksa tefrik⁷¹¹ ve inkısam,⁷¹² bir bölük bir bölüğe karşı rekabet etsin, bir tabur bir tabura karşı muhasamet⁷¹³ etsin, bir fırka bir fırkanın aksine hareket etsin değildir. Aynen

⁷⁰³ Muavenet: Yardım.

⁷⁰⁴ Hucurât, 49/13.

⁷⁰⁵ Müteaddit: Çok sayıda.

⁷⁰⁶ Efrad: Fertler, bireyler.

⁷⁰⁷ Düstur-u teâvün: Yardımlaşma kanunu.

⁷⁰⁸ Vazife-i umûmîye: Genel görev.

⁷⁰⁹ A’dâ: Düşmanlar.

⁷¹⁰ Masun: Korunan.

⁷¹¹ Tefrik: Birbirinden ayırma.

⁷¹² İnkısam: Bölünme, kısımlara ayrılma.

⁷¹³ Muhasamet: Karşılıklı düşmanlık besleme.

öyle de, heyet-i içtimâiye-i İslâmiye⁷¹⁴ büyük bir ordu-
dur, kabâil⁷¹⁵ ve tavâife⁷¹⁶ inkısam edilmiş. Fakat bin-
bir bir birler adedince cihet-i vahdetleri⁷¹⁷ var. Hâlık-
ları bir, Rezzakları bir, Peygamberleri bir, kibleleri bir,
kitapları bir, vatanları bir, bir, bir, bir... binler kadar bir,
bir... İşte bu kadar bir birler, uhuvveti, muhabbeti ve
vahdeti iktiza ediyorlar. Demek kabâil ve tavâife inkı-
sam, şu âyetin ilân ettiği gibi, teârûf⁷¹⁸ içindir, teâvün⁷¹⁹
içindir, tenâkür⁷²⁰ için değil, tehâsum⁷²¹ için değildir!”⁷²²

Evet, insanlık âlemi için İslâmiyet pek ulvî ve mukad-
des bir ruhtur. Bu ruhtur ki asırlarca muhtelif ırklara
mensup ve farklı lisanlar konuşan milyonlarca insanı
birbiriyle kaynaştırıp tek bir vücut hâline getirmiştir. Ve
hem huzur içerisinde yaşatarak payidar etmiştir.

Acaba insanları birbirine rapteden bağlar içerisinde
İslâmiyet rûhundan daha büyük, daha faydalı bağ ne
olabilir?

Evet, İslâm dini, şuurlu Müslümanların kalplerinin
mahbubu⁷²³ ve mâşukudur. Başlarının sertâcı, canların

⁷¹⁴ Heyet-i içtimâiye-i İslâmiye: Müslümanların sosyal hayat yapısı.

⁷¹⁵ Kabâil: Kabileler.

⁷¹⁶ Tavâif: Taifeler, toplumlar.

⁷¹⁷ Cihet-i vahdet: Birlik yönü.

⁷¹⁸ Teârûf: Tanışma.

⁷¹⁹ Teâvün: Yardımlaşma.

⁷²⁰ Tenâkür: Karşılıklı inkâr etme.

⁷²¹ Tehâsum: Karşılıklı düşmanlık.

⁷²² Nursî, Mektubat, s. 353-354.

⁷²³ Mahbup: Sevilen, sevgili.

cânanıdır. Asr-ı saadetten bu yana bu canan için ne canlar, ne başlar feda edilmiştir, ne kanlar akıtılmıştır!

Bu rûhu muhafaza etmek, heyecanlı ve canlı tutmak her millet için en büyük bir vecibedir. Binâenaleyh bütün ırklar bu rûhun âzâsı hükmündedirler; ayrılmaları hakikatte imkânsızdır. Herkesin bu mukaddes ruhtan iftihar edecek şerefli bir payı vardır. Şayet Levh-i Mahfuz açılrsa mâzi, hâl ve istikbal iç içe bir motif gibi işlenmiş olarak görülecektir. İslâmiyet'e hizmet noktasında milletlerin bazıları bazısından muhteşem ve vüsatlı de olsalar, bu mefâhir⁷²⁴ ve şerefte hepsi ortaklırlar.

Üstâd Hazretleri, bu Müslüman Türk milletinin asırlarca İslâm'a ettiği harika hizmetleri takdir etmekle birlikte, onların ırkçılık âfet ve fitnesine düşmesinden de endişe duyar ve şöyle hitapta bulunur:

“İşte ey ehl-i Kur'ân olan şu vatanın evlâtları:

Altı yüz sene değil, belki Abbasîler zamanından beri bin senedir Kur'ân-ı Hakîm'in bayraktarı olarak bütün cihana karşı meydan okuyup Kur'ân'ı ilan etmişsiniz. Milliyetinizi Kur'ân'a ve İslâm'a kal'a yaptınız. Bütün dünyayı susturdunuz. Müthiş tehâcümâtı⁷²⁵ defettiniz. Taa;

فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ
أَعَزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

⁷²⁴ Mefâhir: Övünülecek, iftihar edilecek şeyler.

⁷²⁵ Tehâcümât: Hücumlar.

âyetine⁷²⁶ güzel bir mâsadak⁷²⁷ oldunuz. Şimdi Avrupa'nın ve Frenk-meşrep münâfıklarının desiselerine uyup şu âyetin evvelindeki hitaba mâsadak olmaktan çekinmelisiniz ve korkmalısınız...’’⁷²⁸

Mezkûr âyet-i kerîmenin meali şöyledir: “Allah, öyle bir kavim getirecektir ki, onlar Allah’ı severler, Allah da onları sever.” Üstâd Hazretleri bu âyet-i kerîmeye Türklerin mâsadak olduğunu şöylece ifade buyurmuştur:

“Ben de bu beyan-ı İlâhi karşısında düşündüm; bu kavmin bin yıldan beri âlem-i İslâm’ın bayraktarlığını yapan Türk milleti olduğunu anladım. Bu kahraman millete hizmet yerine ve dört yüz elli milyon kardeş bedeline birkaç akılsız kavmiyetçi kimsenin peşinden gitmem.”⁷²⁹

Bediüzzaman Hazretleri saf ırk nazariyesinin⁷³⁰ geçersiz olduğu ve millî beraberliğin ırkçılıkla mümkün olamayacağı kanaatindedir. Bu kanaatini aynı risalede şöyle dile getirir:

“Şu dünya yüzü, hususen şu memleketimiz, eski zamandan beri çok muhaceretlere⁷³¹ ve tebeddülâta⁷³² maruz olmakla beraber, merkez-i hükûmet-i İslâmiye⁷³³

⁷²⁶ Mâide, 5/54.

⁷²⁷ Mâsadak: Bir söz veya hükmü doğrulayan husus, doğrulayıcı.

⁷²⁸ Nursî, Mektubat, s. 356.

⁷²⁹ Şahiner, a.g.e.

⁷³⁰ Nazariye: Teori.

⁷³¹ Muhaceret: Göç etme.

⁷³² Tebeddülât: Değişiklikler.

⁷³³ Merkez-i hükûmet-i İslâmiye: İslâmî yönetim merkezi.

bu vatanda teşkil olduktan sonra, akvâm-ı saireden⁷³⁴ pervane gibi çokları içine atılıp, tavattun⁷³⁵ etmişler. İşte bu hâlde Levh-i Mahfuz açılrsa ancak hakikî unsurlar birbirinden tefrik edilebilir. Öyle ise, hakikî unsuriyet fikrine hareketi ve hamiyeti bina etmek, mânâsız ve hem pek zararlıdır.”⁷³⁶

İslâm tarihini inceden inceye tahkik ve tedkik edersek, bütün kavimlerde nice nevvar⁷³⁷ dimağların, kahraman namdâr kumandanların, nice âlimlerin ve velilerin yetiştiğini görürüz. İmam-ı Rabbânî, Gavs-ı Âzam gibi zâtları hangi kavim ve ırktan olursa olsun ilim, irfan ve kemalât sâhibi bütün Müslümanlar sever ve hürmet gösterir. Bunun sebebi onların ırkları, nesep ve kavimleri değil, kemalât ve faziletleri, ilim ve irfanları, takvâ ve salâhatlarıdır. Bunlar dünyada sevildikleri gibi âhirette de sevilir, tâzim edilirler.

Bediüzzaman Hazretleri kavmiyetçiliği daima bir Frenk illeti olarak görmüş ve bu illetin doğuracağı vahim neticeyi şu şekilde ifade etmiştir: “Fikr-i milliyet⁷³⁸ bu asırda çok ileri gitmiş. Hususen dessay Avrupa zâlimleri bunu İslâmlar içinde menfî bir sûrette uyardırıyorlar. Taa ki parçalayıp, onları yutsunlar.”⁷³⁹

Dış kaynaklı ırkçılık fitnesinin İslâm âlemini parça parça etmekle yetinmeyip, memleketimizde de bölücü

⁷³⁴ Akvâm-ı saire: Diğer milletler.

⁷³⁵ Tavattun etmek: Yerleşmek, vatan edinme.

⁷³⁶ Nursî, Mektubat, s. 358.

⁷³⁷ Nevvar: Çok nurlu, çok parlak.

⁷³⁸ Fikr-i milliyet: Milliyet fikri.

⁷³⁹ Nursî, a.g.e., s. 354.

emellerinin tahakkukuna aralıksız devam ettiğini gören Üstâd Bediüzzaman Hazretleri, bu husustaki endişesini mezkûr risalesinin bir yerinde şöyle dile getirir:

“İrkçilik fikri, Emevîler zamanında büyük bir tehlike verdiği ve hürriyetin başında ‘kulüpler’ sûretinde büyük zararı görülmesi ve birinci Harb-i Umûmî’de yine ırkçılığın istimali ile mübârek kardeş Arapların kardeş Türkler’e karşı zararı görüldüğü gibi, şimdi de uhuvvet-i İslâmiye’ye karşı istimal edilebilir ve istirahat-i umûmîye⁷⁴⁰ düşmanları gizli dinsizler, yine o ırkçılıkla büyük zarar vermeye çalıştıklarına emareler görünüyor.”⁷⁴¹

Zaman, Bediüzzaman Hazretlerinin o günkü endişesini bugün haklı çıkarmıştır.

Üstad Bediüzzaman Hazretleri hakikî ve daimî uhuvvetin ancak İslâm kardeşliği ile mümkün olabileceğini şöyle ifade eder:

“İslâmiyet’in verdiği uhuvvet içinde bin uhuvvet var; âlem-i bekâda⁷⁴² ve âlem-i berzahta⁷⁴³ o uhuvvet bâki kalıyor. Onun için uhuvvet-i milliye⁷⁴⁴ ne kadar da kavî⁷⁴⁵ olsa onun bir perdesi hükmüne geçebilir, yoksa onu onun yerine ikame etmek aynı kal’anın taşlarını kal’anın içindeki elmas hazinesinin yerine koyup

⁷⁴⁰ İstirahat-i umumiye: Herkesi içine alan rahatlık, huzur.

⁷⁴¹ Nursî, Emirdağ Lâhikası, II/231.

⁷⁴² Âlem-i bekâ: Devamlı ve kalıcı âlem, âhiret.

⁷⁴³ Âlem-i berzah: Dünya ile âhiret arasındaki kabir âlemi.

⁷⁴⁴ Uhuvvet-i milliye: Millet kardeşliği.

⁷⁴⁵ Kavî: Güçlü.

o elmasları dışarı atmak nevinden ahmakâne bir cina-yettir.”⁷⁴⁶

Bediüzzaman Hazretleri dinî râbıta yerine millî râbıtaların esas alınması hâlinde adalete bedel zulme düşüleceğini bu risalede şöyle beyan etmektedir:

“Unsuriyet ve milliyet esasları adaleti ve hakkı tâkip etmediğinden zulmeder, adalet üzerine gitmez. Çünkü unsuriyetperver⁷⁴⁷ bir hâkim milletdaşını tercih eder, adalet edemez.”⁷⁴⁸

Üstâd Hazretleri’nin ırkçılıkla ilgili bu değerli risalesi şöyle bir duayla son bulur:

“Rahmet-i İlâhiye’den ümit kesilmez. Çünkü Cenâb-ı Hak bin seneden beri Kur’ân’ın hizmetinde istihdam⁷⁴⁹ ettiği ve ona bayraktar tâyin ettiği bu vatandaşların muhteşem ordusunu ve muazzam cemaatini muvakkat arızalarla inşaallah perişan etmez, yine o nûru ışıklandırır ve vazifesini idame ettirir.”⁷⁵⁰ Âmin...

⁷⁴⁶ Nursî, Mektubat, s. 356.

⁷⁴⁷ Unsuriyetperver: Irkçı.

⁷⁴⁸ Nursî, a.g.e., s. 58.

⁷⁴⁹ İstihdam etme: Çalıştırma, kullanma.

⁷⁵⁰ Nursî, a.g.e., s. 360.

Bediüzzaman'ın Sünnîlerle Alevîler Arasında İttihadı Temin Etme Mücadelesi

Memleketimizde Alevî-Sünnî ihtilâfı çıkarmak isteyenlerin iki mühim hedefi vardır. Birisi, sahabe düşmanlığı yaparak doğrudan doğruya İslâm'a gölge düşürmek, diğeri de Hz. Ali'nin (r.a) birinci halife olması gerekirken bu hakkın kendisinden gaspedildiği iddia ve iftirasıyla, bin dört yüz seneden beri Müslümanlar arasına sokulan ihtilâfı devam ettirmek.

Bu hain planların akim bırakılması Müslümanlar arasında ittifak ve ittihadın, muhabbet ve uhuvvetin temin edilmesi, ancak Kitab-ı İlâhi ve Sünnet-i Nebeviye'ye müracaatla mümkündür.

Dine ait herhangi bir meselenin halli için müracaat edilecek en muteber mürşit ve rehber Kur'ân-ı Kerîm'dir. Onun ihtiva ettiği hakikatlerde hiçbir tereddüde imkân ve ihtimal yoktur. O her hakikat ve hayrın membaıdır. Ancak onunla hayır şerden, hidâyet dalâletten temyiz⁷⁵¹ olur.

⁷⁵¹ Temyiz: İyiyi kötüden ayırma.

Feyiz ve mârifetin, sürur ve saadetin yegâne mem-bai odur. Bütün müşküller onun getirdiği nur ile aydın-lanır. Akıl ve fikirleri ıslâh eden, gönüllerden kin ve iğbirarı, gam ve kederi silip süpüren odur. O bir kanun-u umûmî,⁷⁵² bir rehber, bir mürşiddir.

Kur'ân-ı Kerîm'den sonra en müstakim kaynak, Peygamberimizin (s.a.v) sünnet-i seniyesidir. Zira o Zât (s.a.v) bir hidâyet meşalesi, bir saadet vesilesidir. Hakikatlerin keşşâfı, akılların muallimi, nefislerin müreb-bîsidir.

O Zât insanların ruh ve kalp âleminde şirkin ve küfrün bütün envanı, her türlü hurafe ve safsatayı izale ile uhuvvet-i İslâmiye'nin esaslarını tahkim etmiş ve bir vahdet dini vücuda getirmiştir. Bu bakımdan insan-lık âleminin yegâne sultanı ve cihanın en büyük şah-siyeti Hz. Muhammed'dir (s.a.v).

Binâenaleyh, her ilim ve irfan sâhibi dine ait hüküm-leri ve îmana ait meseleleri kitâbullah ve sünnet-i Rasû-lullah dairesinde tâlim etmekle mükelleftir.

Dine ait meselelerin delilleri Kur'ân ve Hadis'e isnad edilmezse hükümsüz kalır ve neticede hurafelere kapı açar.

İslâm binasının temeline kanlarını akıtan Ashâb-ı Kiram hakkında ileri geri konuşmakla o mümtaz zevâtı küçük düşürmek isteyenlere karşı en güzel, en doğru cevabı da yine Kur'ân-ı Kerîm'de ve hadis-i şeriflerde aramak gerekir.

⁷⁵² Kanun-u umûmî: Genel kanun.

Kur'ân-ı Azîmüşşân'da Sahabe-i Kiram'ın faziletleri ve fedakârlıkları hakkında birçok âyet-i kerime mevcuttur. Bunlardan sadece ŝu iki âyet bile insaf ehli için kâfidir.

Cenâb-ı Hak, Tevbe sûresinde ashâb-ı kiram'dan razı olduğunu ve onlar için ebedî nimetler hazırladığını şöyle beyan ediyor.

وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ
بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“Sâbikun'un birincileri, Muhacirin ve Ensar ile onlara ihsan ile tâbi olanlar var ya, işte Allah onlardan razı oldu, onlar da Allah'tan razı oldular. Ve onlara altlarından nehirler akan Cennetler hazırladı ki, içlerinde ebeden muhallet⁷⁵³ olacaklar. İşte fevz-i azim⁷⁵⁴ bu.”⁷⁵⁵

Yine aynı sûrede Cenâb-ı Hak sahabe-i kiram'ı medh ü sena ederek onların İslâm uğrunda can ve mallarıyla cihat ettiklerini ifade buyuruyor ve kendilerini hayır ve ihsan ile şöyle müjdeliyor:

لَكِنَّ الرُّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ
وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

⁷⁵³ Muhallet: Gelip geçici olmayan, sürekli, kalıcı, ebedî.

⁷⁵⁴ Fevz-i azim: Büyük kurtuluş, büyük selamet, büyük başarı.

⁷⁵⁵ Tevbe, 9/100.

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“Lâkin peygamber ve maiyetindeki mü'minler mallarıyla, canlarıyla cihat ettiler. Bunları görüyor musun, bütün hayırlar işte onlar için. Ve işte bunlar murada eren müflihler.”⁷⁵⁶ Allah onlara altından nehirler akan Cennetler hazırladı. İçlerinde muhallet olacaklar. İşte o fevz-i azim bu.”⁷⁵⁷

Peygamber Efendimizin (s.a.v) de sahabe-i kiram hakkında birçok hadis-i şerifleri vardır. Bunlardan nümûne olarak birkaçını takdim ediyoruz.

“Benim sahâbîlerim âdildirler.”⁷⁵⁸

“Bir kimse sahabeyi severse, beni sevdiği için sever. Onlara buğzeden dahi bana buğzundan dolayı buğz eder.”⁷⁵⁹

Sahâbîlerin hepsi istisnasız Rasûlullah Efendimizin (s.a.v) sohbetiyle müşerref oldular. Onların ruhları, akılları, kalp ve vicdanları ve bütün hissiyatları Peygamber terbiyesinden geçti. O'nun feyziyle neşvünemâ buldular. Tâbir câiz ise onlar dağın güney yamacındaki çiçekler gibi, güneşten doğrudan doğruya istifade ettiler ve O'nun zâtıyla görüştiler. Onlardan sonra gelen bütün Müslümanlar ise, dağın kuzey yamacındaki

⁷⁵⁶ Müflih: Selâmete çıkan, kurtulan, felâh bulan.

⁷⁵⁷ Tevbe, 9/88-89.

⁷⁵⁸ Suyûfî, a.g.e., II/95.

⁷⁵⁹ Suyûfî, a.g.e., II/552.

çiçekler gibi, güneşin zâtından değil, ancak aydınlığından faydalandılar.

Kendilerinden sonra gelen hiçbir evliyanın onlara yetişememesinin sırrı, işte bu azim farkta aranmalıdır. Onlar vahyin gelişine bizzat şâhit oldular. Dihye⁷⁶⁰ sûretinde defalarca Cebrâîl'i (a.s) gördüler. Binlerce mucizeye şâhit oldular. Bütün insanlık âlemini nûra, hidâyete ve saadete eriştirmek için gönderilen Kur'ân-ı Kerîm'i ilk defa onlar dinlediler. Onlar Kur'ân-ı Azîmüşşân'ın ilk talebeleri olma şerefine nail oldular ve ondaki ulvî hakikatleri Peygamber Efendimizden (s.a.v) bizzat ders aldılar.

Cenâb-ı Hak onlara, insanları hidâyete celb eden birer hassa, birer cazibe lütfetmiştir. Dinimizin gerek ibâdete, gerekse ahlâka ait birçok hakikatleri onlardan ders alınmıştır.

Rasûlullah Efendimiz (s.a.v) bir başka hadis-i şeriflerinde de ashâb-ı kiramın her birinin kemalât-ı İslâmiye'nin⁷⁶¹ şâhikasında bulunduğunu ve ayırım yapmaksızın hepsine hürmet edilmesi gerektiğini şöyle ifade buyurmuştur:

⁷⁶⁰ Dihye b. Halîfe b. Ferve el-Kelbî (ö. 50/670 [?]). Hz. Peygamber'in Herakleios'a elçi olarak gönderdiği sahâbe. Cebrâîl'in (a.s) Dihye sûretine girerek Hz. Peygamber'e vahiy getirdiği ve ashtaptan birçoğunun onu Dihye zannettiği hususu, kaynakların ittifakla vermiş olduğu bilgiler arasındadır. Enes b. Mâlik'in ifadesine göre Dihye ashâbın en güzeli olup, iri cüsseli ve beyaz tenli idi (bk. Heysemî, IX, 378).

⁷⁶¹ Kemalât-ı İslâmiye: İslâm'ın mükemmellikleri.

“Ashâbım yıldızlar gibidir. Hangisine ittiba etseniz hidâyete erersiniz.”⁷⁶²

Evet, onlar Rasûl-i Ekrem Efendimize (s.a.v) hakkıyla vâris ve vekil oldular. Sadece ve sadece sırat-ı müstakimde yürüdüler, Allah’a vâsıl olan yollarda her biri birer önder, birer rehber oldular. Hangisinin ardından gidilse sırat-ı müstakime, saadet ve selâmete çıkılmış olur.

Bediüzzaman Hazretleri de İslâm kardeşliğinin tesisine mâni olmaya çalışan ve Müslümanlar arasına tefrika sokmak isteyen gizli din düşmanlarının yukarıda zikrettiğimiz iki mühim planını akim bırakmak üzere ilmî ve fikrî sahada bir cihat yapmış ve meseleyi Kur’ân-ı Mübin ve sünnet-i seniye’nin ışığında vuzuha kavuşturmuştur.

Muhtelif risalelerinde değişik vesilelerle hep kalplere sahabe muhabbetini yerleştirmeye çalışmış, ayrıca bu hususta bir de müstakil risale kaleme almıştır. Bu risaleden bazı hakikatleri aşağıda takdim ediyoruz.

“Sûre-i Feth’in âhırinde, sitayişkârane⁷⁶³ tavsifat-ı Rabbaniye’ye⁷⁶⁴ mazhar ve Tevrat ve İncil ve Kur’ân’ın medih ve senâsına mazhar olan sahâbîlere, fazilet-i külliye⁷⁶⁵ nokta-i nazarında⁷⁶⁶ yetişilemez.”⁷⁶⁷

⁷⁶² Aclûnî, a.g.e., I/132.

⁷⁶³ Sitayişkârane: Överek.

⁷⁶⁴ Tavsifât-ı Rabbâniye: Allah’ın vasıflandırarak bahsetmesi.

⁷⁶⁵ Fazilet-i külliye: Kapsamlı ve geniş faziletler, erdemler, üstünlükler.

⁷⁶⁶ Nokta-i nazar: Bakış noktası.

⁷⁶⁷ Nursî, Sözler, s. 536.

“Sohbet-i Nebeviye⁷⁶⁸ öyle bir iksirdir ki, bir daki-
kada ona mazhar bir zât, senelerle seyr ü sülûka⁷⁶⁹
mukâbil, hakikatin envârına⁷⁷⁰ mazhar olur. Çünkü soh-
bette insibağ⁷⁷¹ ve in’ikâs⁷⁷² vardır. Malumdur ki in’ikâs
ve tebaiyetle,⁷⁷³ nur-u âzam-ı nübüvvetle⁷⁷⁴ beraber en
azim bir mertebeye çıkabilir.”⁷⁷⁵

“Fazilet-i a’mâl⁷⁷⁶ ve sevab-ı ef’âl⁷⁷⁷ ve fazilet-i
uhreviye⁷⁷⁸ cihetinde sahâbîlere yetişilmez. Çünkü nasıl
bir asker bazı şerâit⁷⁷⁹ dâhilinde, mühim ve mahuf⁷⁸⁰ bir
mevkide, bir saat nöbette, bir sene ibâdet kadar bir fazi-
let kazanabilir ve bir dakikada bir kurşunu yemekle,
en ekall⁷⁸¹ kırk günde ancak kazanılacak velayet dere-
cesi gibi bir makama çıkıyor. Öyle de, sahâbîlerin tesis-i
İslâmiyet’te⁷⁸² ve neşr-i ahkâm-ı Kur’âniye’de⁷⁸³

⁷⁶⁸ Sohbet-i nebeviye: Peygamberimizin sohbeti.

⁷⁶⁹ Seyr ü sülûk: İlâhi hakikatlere ulaşmak için bir rehberin öncülüğünde
çıkılan mânevî yolculuk.

⁷⁷⁰ Envâr: Nurlar.

⁷⁷¹ İnsibağ: Boyanma.

⁷⁷² İn’ikâs: Yansıma, aksetme.

⁷⁷³ Tebaiyet: Tabi olma, uyma.

⁷⁷⁴ Nur-u âzam-ı nübüvvet: Peygamberliğin en büyük nûru.

⁷⁷⁵ Nursî, Sözlük, s. 536.

⁷⁷⁶ Fazilet-i a’mâl: Amellerdeki fazilet, üstünlük.

⁷⁷⁷ Sevab-ı ef’âl: Fiillerdeki sevap.

⁷⁷⁸ Fazilet-i uhreviye: Âhirete ait fazilet, üstünlük.

⁷⁷⁹ Şerâit: Şartlar.

⁷⁸⁰ Mahuf: Tehlikeli, korkulan.

⁷⁸¹ Ekall: En az.

⁷⁸² Tesis-i İslâmiyet: İslâmiyetin kuruluşu ve yayılışı.

⁷⁸³ Neşr-i ahkâm-ı Kur’âniye: Kur’an hükümlerinin yayılması.

hizmetleri ve İslâmiyet için bütün dünyaya ilân-ı harp etmeleri o kadar yüksektir ki, bir dakikasına başkaları bir senede yetişemez. Hatta denilebilir ki, bütün dakikaları –o hizmet-i kudsiyede– o şehid olan neferin dakikası gibidir. Bütün saatleri, müthiş bir makamda bir saat nöbet tutan fedakâr bir neferin nöbeti gibidir ki; amel az, ücreti çok, kıymeti yüksektir. Evet, sahâbîler madem İslâmiyet’in tesisinde ve envâr-ı Kur’âniye’nin neşrinde, saff-ı evvel⁷⁸⁴ teşkil ediyorlar. Es-sebebü ke’l-fâil⁷⁸⁵ sırrınca, bütün ümmetin hasenatından onlara hisse çıkar.”⁷⁸⁶

Bediüzzaman Hazretleri Hz. Ali’nin (r.a) birinci halife olması gerekirken bu hakkın kendisinden gaspedildiği iddiası ile Müslümanlar arasına sokulan ihtilâfı devam ettirmek isteyenlere karşı da hâkimane cevaplar vermiştir. Bunlardan bazı kısımları takdim ile iktifa edeceğiz.

“Üçüncü Nükte münâsebetiyle, Şîâlarla⁷⁸⁷ Ehl-i Sünnet ve Cemaatin medâr-ı nizâ,⁷⁸⁸ hattâ akaid-i îmâniye⁷⁸⁹ kitaplarına ve esâsât-ı îmaniye⁷⁹⁰ sırasına

⁷⁸⁴ Saff-ı evvel: İlk saf, ilkler.

⁷⁸⁵ es-sebebü ke’l-fâil: Bir şeye sebep olan onu yapan gibidir. (bk. Müslim, İmare 133; Tirmizî, İlim 14; Ebû Dâvud, Edep 115; Müsned, 4:120, 5:272-274, 357.)

⁷⁸⁶ Nursî, Sözlere, s. 540-541.

⁷⁸⁷ Şîa: Hz. Ali’nin (r.a.) taraftarlığını esas alan topluluk.

⁷⁸⁸ Medar-ı nizâ: Kavga, çekişme sebebi.

⁷⁸⁹ Akaid-i îmaniye: İman esasları.

⁷⁹⁰ Esâsât-ı îmaniye: İmanın esasları.

girecek derecede⁷⁹¹ büyütölmüş bir meseleye kısaca bir işaret edeceğiz. Mesele şudur:

Ehl-i Sünnet ve Cemaat der ki: “Hz. Ali (r.a) Hulefâ-i Erbaanın⁷⁹² dördüncüsüdür. Hz. Sıddık (r.a) daha efdaldir ve hilâfete daha müstahak idi ki, en evvel o geçti.”⁷⁹³

Şâlar derler ki: “Hak Hz. Ali’nin (r.a) idi. Ona haksızlık edildi. Umûmundan en efdal Hz. Ali’dir (r.a).” Dâvâlarına getirdikleri delillerin hülâsası: Derler ki, Hz. Ali (r.a) hakkında vârid⁷⁹⁴ ehâdis-i Nebeviye⁷⁹⁵ ve Hz. Ali’nin (r.a) “Şâh-ı Velâyet”⁷⁹⁶ unvânıyla, ekseriyet-i mutlaka⁷⁹⁷ ile evliyanın ve tarîklerin⁷⁹⁸ mercii ve ilim ve şecaat⁷⁹⁹ ve ibâdetde harikulade sıfatları ve Hz. Peygamber Aleyhissalâtü Vesselam ona ve ondan teselsül⁸⁰⁰ eden Âl-i Beyt’e⁸⁰¹ karşı şiddet-i alâkası⁸⁰² gösteriyor ki, en efdal odur. Dâima hilâfet onun hakkı idi, ondan gaspedildi.

⁷⁹¹ bk. et-Teftazânî, Şerhü’l-Akâid (Terc: Süleyman Uludağ) s. 321.

⁷⁹² Hulefâ-i Erbaa: Dört büyük halife; Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali.

⁷⁹³ bk. Ahmed İbni Hanbel, el-Âkide: 1:123; İbni Ebi’l-İzz, Şerhu Akîdeti’t-Tahâviyye: 1:545, 548.

⁷⁹⁴ Vârid: Söylenen.

⁷⁹⁵ Ehâdis-i Nebeviye: Hz. Peygamber tarafından söylenen sözler, hadisler.

⁷⁹⁶ Şâh-ı Velâyet: Velilerin şâhı; Hz. Ali.

⁷⁹⁷ Ekseriyet-i mutlaka: Büyük çoğunluk.

⁷⁹⁸ Tarîk: Yol.

⁷⁹⁹ Şecaat: Yiğitlik, cesurluk.

⁸⁰⁰ Teselsül: Peş peşe gelme, birbirini takip etme.

⁸⁰¹ Âl-i Beyt/Ehl-i Beyt: Hz. Peygamberin (a.s.m.) ev halkı.

⁸⁰² Şiddet-i alâka: Aşırı ilgi.

Elcevap: Hz. Ali (r.a) mükerreren,⁸⁰³ kendi ikrarı ve yirmi seneden ziyâde o hulefâ-i selâseye⁸⁰⁴ ittibâ ederek onların şeyhülislâmlığı makamında bulunması, Şîaların bu dâvâlarını cerhediıyor. Hem hulefâ-i selâse-nin zaman-ı hilâfetlerinde fütuhât-ı İslâmiye⁸⁰⁵ ve mücâhede-i a'dâ⁸⁰⁶ hâdiseleri ve Hz. Ali (r.a) zamanındaki vakıalar, yine hilâfet-i İslâmiye noktasında Şîaların dâvâlarını cerhediıyor. Demek Ehl-i Sünnet ve Cemaatin dâvâsı hakttır.”⁸⁰⁷

Amma Şîa hilâfet ise, Ehl-i Sünnet ve Cemaate karşı mahcubiyetinden başka hiçbir hakları yoktur. Çünkü bunlar Hz. Ali'yi (r.a) fevkalâde sevmek dâvâsında oldukları hâlde tenkis⁸⁰⁸ ediyorlar ve sû-i ahlâkta⁸⁰⁹ bulunduğunu onların mezhepleri iktizâ ediyor. Çünkü diyorlar ki, “Hz. Sıddık ile Hz. Ömer (r.a) haksız oldukları hâlde Hz. Ali (r.a) onlara mümâşat⁸¹⁰ etmiş.” Acaba böyle kahraman-ı İslâm ve “Esedullah” unvanını kazanan ve sıddıkların kumandanı ve rehberi olan bir zâtı riyakâr ve korkaklık ile ve sevmediği zâtlara tasannukârâne⁸¹¹ muhabbet göstermekle ve yirmi seneden ziyâde havf⁸¹² altında

⁸⁰³ Mükerreren: Defalarca, tekrar ile.

⁸⁰⁴ Hulefâ-i selâse: Hz. Ali'den önceki üç büyük halife; Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman.

⁸⁰⁵ Fütuhât-ı İslâmiye: İslâm adına yapılan fetihler.

⁸⁰⁶ Mücâhede-i a'dâ: Düşmanla savaş.

⁸⁰⁷ Nursî, Lem'alar, 27.

⁸⁰⁸ Tenkis: Azaltma, indirme, eksiltme. Kanuna ve hakkaniyete uygun olmayan tasarruf.

⁸⁰⁹ Sû-i ahlâk: Kötü ahlâk.

⁸¹⁰ Mümâşat: Uymak, yoldaş olmak, yoldaşlık etmek.

⁸¹¹ Tasannukârâne: Yapmacık bir şekilde davranma.

⁸¹² Havf: Korku.

mümâşat etmekle, haksızlara tebaiyeti⁸¹³ kabul etmekle muttasıf⁸¹⁴ görmek, ona muhabbet değildir. O çeşit muhabbetten Hz. Ali (r.a) teberri⁸¹⁵ eder.

“İşte, ehl-i hakkın mezhebi hiçbir cihetle Hz. Ali’yi (r.a) tenkîs⁸¹⁶ etmez, sû-i ahlâk⁸¹⁷ ile itham etmez. Öyle bir hârika-i şecaate⁸¹⁸ korkaklık isnâd etmez ve derler ki: “Hz. Ali (r.a) Hulefâ-i Râşidîn’i⁸¹⁹ hak görmeseydi, bir dakika tanımaz ve itaat etmezdi. Demek ki, onları haklı ve râcih⁸²⁰ gördüğü için, gayret ve şecaatini hakperestlik yoluna teslim etmiş.”

Elhâsıl: Her şeyin ifrat ve tefriti iyi değildir, istikamet ise, hadd-i vasattır⁸²¹ ki, Ehl-i Sünnet ve Cemaat onu ihtiyar etmiş. Fakat maatteessüf, Ehl-i Sünnet ve Cemaat perdesi altına Vehhâbîlik⁸²² ve Hâricîlik⁸²³ fikri kısmen girdiği gibi, siyaset meftunları⁸²⁴ ve bir kısım mülhidler,⁸²⁵ Hz. Ali’yi (r.a) tenkit ediyorlar. Hâşâ,

813 Tebaiyet: Uyma, tâbi olma.

814 Muttasîf: Bir hâl ve sıfatla nitelenmiş olan, kendisinde o hâl ve sıfat bulunan.

815 Teberri: Uzaklaşma, uzak durma, yüz çevirme.

816 Tenkis etme: Değerini indirme.

817 Sû-i ahlâk: Kötü ahlâk.

818 Harika-i şecaat: Yiğitlik ve yüreklilikte benzersiz olma.

819 Hulefâ-i Râşidîn: İlk dört halife.

820 Râcih: Üstün olan, tercih edilen.

821 Hadd-i vasat: Orta çizgi, orta yol.

822 Vehhâbîlik: Muhammed b. Abdülvehhâb’a (ö. 1206/1792) nisbet edilen dinî-siyasî akım.

823 Hâricîlik: Hâricîlerin fikir ve hareketleri etrafında gelişen, dînî ve sosyal hayâtı sert ve katı yorumlarla şekillendirmek isteyen mezhep.

824 Meftun: Büyülenmişçesine tutkun, hayran.

825 Mülhid: Allah’ı tanımayan, inkâr eden, dinsiz.

‘Siyaseti bilmediğinden hilâfete tam liyâkat göstermemiş, idare edememiş’ diyorlar. İşte bunların bu haksız ithamlarından Alevîler, Ehl-i Sünnete karşı küsmek vaziyetini alıyorlar. Hâlbuki Ehl-i Sünnetin düsturları ve esas mezhepleri, bu fikirleri iktizâ etmiyor. Belki aksini isbat ediyorlar. Hâricîlerin ve mülhidlerin tarafından gelen böyle fikirler ile Ehl-i Sünnet mahkûm olamaz. Belki Ehl-i Sünnet, Alevîlerden ziyâde Hz. Ali’nin (r.a) taraftarındırlar. Bütün hutbelerinde, dualarında Hz. Ali’yi (r.a) lâyük olduğu senâ ile zikrediyorlar. Hususen, ekseriyet-i mutlaka⁸²⁶ ile Ehl-i Sünnet ve Cemaat mezhebinde olan evliya ve asfiyâ, onu mürşid ve şâh-ı velâyet⁸²⁷ biliyorlar. Alevîler, hem Alevîlerin, hem Ehl-i Sünnetin adâvetine istihkak⁸²⁸ kesbeden⁸²⁹ Hâricîleri ve mülhidleri bırakıp ehl-i hakka karşı cephe almamalıdırlar. Hattâ bir kısım Alevîler, Ehl-i Sünnetin inadına sünneti terk ediyorlar. Her ne ise, bu meselede fazla söyledik; çünkü ulemânın beyninde ziyâde medâr-ı bahis⁸³⁰ olmuştur.”⁸³¹

Ehl-i Sünnet ve Cemaate karşı Şîa-i Velayetin hakkı yoktur ki, Ehl-i Sünneti tenkit etsin. Çünkü Ehl-i Sünnet, Hz. Ali’yi (r.a) tenkîs etmedikleri gibi, ciddi

⁸²⁶ Ekseriyet-i mutlaka: Büyük çoğunluk.

⁸²⁷ Şâh-ı Velâyet: Velilerin şâhı; Hz. Ali.

⁸²⁸ İstihkak: Hakkı olma, hak etme, liyâkat kazanma.

⁸²⁹ Kesbetme: Kazanmak, edinmek.

⁸³⁰ Medâr-ı bahis: Söz konusu.

⁸³¹ Nursî, Lem’alar, s. 30-31.

severler. Fakat hadisçe tehlikeli sayılan ifrât-ı muhabbetten⁸³² çekiniyorlar. Hadisçe Hz. Ali'nin (r.a) şîası hakkındaki senâ-yı Nebevî,⁸³³ Ehl-i Sünnete âittir. Çünkü istikametli muhabbetle Hz. Ali'nin (r.a) şîaları, ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaattir. Hz. Îsâ Aleyhis-selâm hakkındaki ifrât-ı muhabbet Nasârâ⁸³⁴ için tehlikeli olduğu gibi, Hz. Ali (r.a) hakkında da o tarzda ifrât-ı muhabbet, hadîs-i sahihte tehlikeli olduğu tasrîh⁸³⁵ edilmiş.

Şîa-i Velayet eğer dese ki: “Hz. Ali'nin (r.a) kemâlât-ı fevkalâdesi⁸³⁶ kabul olunduktan sonra Hz. Sıddık'ı (r.a) ona tercih etmek kâbil olmuyor.”

Elcevap: Hz. Sıddık-ı Ekber'in ve Fâruk-u Âzam'ın (r.a) şahsî kemâlâtıyla ve verâset-i Nübüvvet⁸³⁷ vazifesiyle zaman-ı hilâfetteki kemâlâtı ile beraber bir mîzânın kefesine; Hz. Ali'nin (r.a) şahsî kemâlât-ı hârikasıyla,⁸³⁸ hilâfet zamanındaki dâhilî, bilmecebûriye⁸³⁹ girdiği elîm vakıyalardan gelen ve sû-i zanlara mâruz olan hilâfet mücâhedeleri⁸⁴⁰ beraber mîzânın diğer kefesine bırakılsa, elbette Hz. Sıddık'ın (r.a) veyahut Fâruk'un

832 İfrat-ı muhabbet: Aşırı sevgi.

833 Senâ-yı Nebevî: Peygambere ait övgü.

834 Nasârâ: Hıristiyanlık.

835 Tasrih etme: Açıkça ifade etme.

836 Kemâlât-ı fevkalâde: Olağanüstü, mükemmel özellikler.

837 Veraset-i nübüvvet: Peygamberin vârisliği makamı.

838 Kemâlât-ı harika: Olağanüstü üstün ve mükemmel özellikler.

839 Bilmecebûriye: Zorunlu olarak.

840 Mücâhede: Cihad etme, mücadele.

(r.a) veyahut Zinnûreyn'in⁸⁴¹ (r.a) kefesi ağır geldiğini Ehl-i Sünnet görmüş, tercih etmiş."⁸⁴²

Meselâ, gayet zengin bir zâtın irsiyetinden,⁸⁴³ evlât-larının birine yirmi batman⁸⁴⁴ gümüş ile dört batman altın veriliyor. Diğerine beş batman gümüş ile beş batman altın veriliyor. Öbürüne de üç batman gümüş ile beş batman altın verilse, elbette âhirdeki ikisi çandan kemiyeten az alıyorlar, fakat keyfiyeten ziyâde alıyorlar. İşte bu misâl gibi, Şeyheyn'in⁸⁴⁵ verâset-i Nübüvvet⁸⁴⁶ ve tesîs-i ahkâm-ı Risâletinde⁸⁴⁷ tecellî eden hakikat-i akrebiyet-i İlâhiye⁸⁴⁸ altınından hisselerinin az bir fazlalığı, kemâlât-ı şahsiye⁸⁴⁹ ve velâyet cevherinden neş'et eden kurbiyet-i İlâhiye'nin⁸⁵⁰ ve kemâlât-ı velâyetin ve kurbiyetin çoğuna gâlip gelir. Muvâzenede bu noktaları nazara almak gerektir. Yoksa şahsî şecaati ve

⁸⁴¹ Zinnûreyn: Hz. Osman (r.a).

⁸⁴² Nursî, Lem'alar, s. 29.

⁸⁴³ İrsiyet: Soydan gelen, verâset.

⁸⁴⁴ Batman: Yaklaşık 8 kg ağırlığında bir ağırlık ölçüsü.

⁸⁴⁵ Şeyheyn: Üstün şeref sâhibi olan iki zât; Hz. Ebû Bekir (a.s.) ile Hz. Ömer (r.a.)

⁸⁴⁶ Veraset-i nübüvvet: Peygamberlik makâmının vârisliği.

⁸⁴⁷ Tesis-i ahkâm-ı risalet: Peygamberlik makâmının hükümlerinin tesisi, uygulamaya konulması.

⁸⁴⁸ Hakikat-i akrebiyet-i İlâhiye: Cenâb-ı Hakk'ın insana yakın oluşunun hakikati.

⁸⁴⁹ Kemâlât-ı şahsiye: Kişisel üstünlüğü sağlayan özellikler.

⁸⁵⁰ Kurbiyet-i İlâhiye: Allah'a yakınlık.

ilmi ve velayeti noktasında birbiriyle muvâzene edilse, hakikatın sûreti değişir.”⁸⁵¹

Bediüzzaman Hazretleri bu meseleyi Kur’ân-ı Kerîm ve Hadis-i Nebevî’nin ışığında böylece tahkik ve tahlil ettikten sonra, sahâbîler arasında cereyan eden hâdiselerin ve evlad-ı Rasûl’ün o feci âkıbetinin kader noktasındaki hikmetlerini nazara vermiştir. Bu tesbitlerden bir kısmı şunlardır:

“Kader noktasından bakıldığı vakit, Hz. Hüseyin (r.a) ve akrabasına o facia sebebiyle hâsıl olan netâic-i uhreviye⁸⁵² ve saltanat-ı rûhaniye⁸⁵³ ve terakkiyat-ı mânevîye⁸⁵⁴ o kadar kıymetdardır ki, o facia ile çektikleri zahmet, gayet kolay ve ucuz düşer. Nasıl ki bir nefer, bir saat işkence altında şehid edilse; öyle bir mertebeyi bulur ki, on sene başkası çalışsa, ancak o mertebeyi bulur. Eğer o nefer şehid olduktan sonra ona sorulabilse, “Az bir şey ile pek çok şeyler kazandım.” diyecektir.”⁸⁵⁵

“Amma kader nokta-i nazarında feci âkıbetin hikmeti ise:

Hasan ve Hüseyin ve onların hânedanları ve nesilleri, mânevî bir saltanata namzet idiler. Dünya saltanatı ile mânevî saltanatın cem’i⁸⁵⁶ gayet müşküldür.

⁸⁵¹ Nursî, Lem’alar, s. 30.

⁸⁵² Netâic-i uhreviye: Âhiretteki neticeler.

⁸⁵³ Saltanat-ı rûhaniye: Rûhanî, mânevî olarak devam eden saltanat.

⁸⁵⁴ Terakkiyat-ı mânevîye: Mânevî ilerlemeler, yükselmeler.

⁸⁵⁵ Nursî, Mektubat, s. 59.

⁸⁵⁶ Cem’: Bir araya gelme.

Onun için onları dünyadan küstürdü, dünyanın çirkin yüzünü gösterdi. Taa, kalben dünyaya karşı alâkaları kalmamasın. Onların elleri muvakkat⁸⁵⁷ ve sûrî⁸⁵⁸ bir saltanattan çekildi; fakat parlak ve daimî bir saltanat-ı mânevîye⁸⁵⁹ tâyin edildiler; âdi valiler yerine, evliya aktaablarına⁸⁶⁰ merci oldular.”⁸⁶¹

“Hem Hz. Ali’nin hilâfetinden teahhur⁸⁶² etmesinin bir sırrı da şudur ki: Gayet muhtelif akvâmın⁸⁶³ birbirine karışmasıyla, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm’ın haber verdiği gibi, sonra inkişaf eden yetmiş üç fırka efkârının esaslarını taşıyan o akvâm içinde, fitne-engiz⁸⁶⁴ hâdisâtın zuhûru zamanında, Hz. Ali gibi harikulâde bir cesaret ve ferâset sâhibi, Hâşimî ve Âl-i Beyt gibi kuvvetli, hürmetli bir kuvvet lâzım idi ki dayanabilsin. Evet dayandı... Rasûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm’ın haber verdiği gibi: “Ben Kur’ân’ın tenzili⁸⁶⁵ için harb ettim, sen de tevili⁸⁶⁶ için harb edeceksin!”

Hem eğer Hz. Ali olmasaydı, dünya saltanatı, Mülûk-u Emevîye’yi⁸⁶⁷ bütün bütün yoldan çıkarmak

⁸⁵⁷ Muvakkat: Geçici.

⁸⁵⁸ Sûrî: Dış görünüşe ait.

⁸⁵⁹ Saltanat-ı mânevî: Mânevî saltanat, egemenlik.

⁸⁶⁰ Aktaab: Kutuplar, büyük velîlerden zamanının en büyük mürşidi olan kimseler.

⁸⁶¹ Nursî, Mektubat, s. 58.

⁸⁶² Teahhur: Sonraya kalma, gecikme.

⁸⁶³ Akvâm: Kavimler, milletler.

⁸⁶⁴ Fitne-engiz: Fitne verici, fitneye yol açıcı.

⁸⁶⁵ Tenzil: İndirme.

⁸⁶⁶ Tevil: Yorum, açıklama.

⁸⁶⁷ Mülûk-u Emevîye: Emevî hükümdarları, devlet başkanları.

muhtemeldi. Hâlbuki karşılarında Hz. Ali ve Âl-i Beyt'i gördükleri için, onlara karşı muvâzeneye gelmek ve ehl-i İslâm nazarında mevkilerini muhafaza etmek için ister istemez Emeviye Devleti reislerinin umûmu, kendileri olmasa da, herhâlde teşvik ve tasvipleriyle etbâları⁸⁶⁸ ve taraftarları, bütün kuvvetleriyle hakaik-i İslâmiye'yi⁸⁶⁹ ve hakaik-i îmaniyeyi⁸⁷⁰ ve ahkâm-ı Kur'âniye'yi⁸⁷¹ muhafazaya ve neşre çalıştılar. Yüz binlerle müçtehidîn-i muhakkikin⁸⁷² ve muhaddisîn-i kâmilin⁸⁷³ ve Evliyalar ve Asfiyâlar yetiştirdiler. Eğer karşılarında, Âl-i Beyt'in gayet kuvvetli velâyet ve diyânet ve kemâlâtı olmasaydı, Abbâsîlerin ve Emevîlerin âhirlindeki gibi, bütün bütün çığırdan çıkmak kaviyyen muhtemeldi."⁸⁷⁴

“Eğer denilse: Mübârek İslâmiyet ve nûranî Asr-ı Saadet'in başına gelen o dehşetli kanlı fitnenin hikmeti ve vech-i rahmeti⁸⁷⁵ nedir? Çünkü onlar, kahra lâıyk değil idiler.

⁸⁶⁸ Etbâ: Tâbi olanlar, uyanlar.

⁸⁶⁹ Hakaik-i İslâmiye: İslâmî hakikatler, esaslar.

⁸⁷⁰ Hakaik-i imâniye: İmanî hakikatler, esaslar.

⁸⁷¹ Ahkâm-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın hükümleri, esasları.

⁸⁷² Müçtehidîn-i muhakkikîn: Muhakkik müçtehidler; bir meseleyi derinlemesine bilen Kur'ân ve Sünnet ışığında hüküm ortaya koyan büyük İslâm âlimleri.

⁸⁷³ Muhaddisîn-i kâmilin: Hadis ilmini çok ileri derecede bilen, çok sayıda hadîs ezberleyen, yazan veya aktaran olgun hadis âlimleri.

⁸⁷⁴ Nursî, Mektubat, s. 108-109.

⁸⁷⁵ Vech-i rahmet: Rahmet yönü.

Elcevap: Nasıl ki baharda dehşetli yağmurlu bir fırtına, her tâife-i nebatatın,⁸⁷⁶ tohumların, ağaçların istidatlarını tahrik eder, inkişaf ettirir; her biri kendine mahsus çiçek açar; fitrî birer vazife başına geçer...

Öyle de: Sahabe ve Tâbiîn'in başına gelen fitne dahi, çekirdekler hükmündeki muhtelif ayrı ayrı istidatları tahrik edip kamçılardı: "İslâmiyet tehlikededir, yangın var!" diye her taifeyi korkuttu, İslâmiyet'in hıfzına koşturdu. Her biri, kendi istidadına göre câmia-i İslâmiyet'in kesretli ve muhtelif vazifelerinden bir vazifeyi omzuna aldı, kemâl-i ciddiyetle çalıştı. Bir kısmı hadîslerin muhafazasına, bir kısmı şeriatın muhafazasına, bir kısmı hakâik-i îmanîyenin muhafazasına, bir kısmı Kur'ân'ın muhafazasına çalıştı ve hakeza... Her bir taife bir hizmete girdi. Vezâif-i İslâmiyet'te hummalı bir sûrette sa'y ettiler. Muhtelif renklerde çok çiçekler açıldı. Pek geniş olan âlem-i İslâmiyet'in aktarına, o fırtına ile tohumlar atıldı; yarı yeri gülistana çevirdi. Fakat maatteessüf o güller ve gülistan içinde ehl-i bid'a fırkalarının dikenleri dahi çıktı.

Güya dest-i kudret,⁸⁷⁷ celâl ile o asrı çalkaladı, şiddetle tahrik edip çevirdi, ehl-i himmeti⁸⁷⁸ gayrete getirip elektriklendirdi. O hareketten gelen bir kuvve-i anilmerkeziye⁸⁷⁹ ile pek çok münevver müçtehidleri ve nûranî muhaddisleri, kudsî hâfızları, asfiyâları, aktab-

⁸⁷⁶ Taife-i nebâtât: Bitkiler taifesi, topluluğu.

⁸⁷⁷ Dest-i kudret: Allah'ın kudret eli.

⁸⁷⁸ Ehl-i himmet: Himmet ve gayret sâhipleri.

⁸⁷⁹ Kuvve-i anilmerkeziye: Merkezden gelen kuvvet, güç; merkezkaç kuvveti.

ları, âlem-i İslâm'ın aktarına uçurdu, hicret ettirdi. Şark-tan garba kadar ehl-i İslâm'ı heyecana getirip, Kur'ân'ın hazinelerinden istifade için gözlerini açtırdı.”⁸⁸⁰

Çok önemli bir hususu daha nazara vererek bu bahsi kapayalım. Ortada, çok sinsî ve neticesi itibariyle de çok tehlikeli bir Yahudi oyunu vardır. Hilâfetin gerçekte Hz. Ali'nin (r.a) hakkı iken, Hz. Ebû Bekir (r.a) tarafından gasbedildiği iddiasıyla bütün sahâbîlere hata isnad edilmektedir. Çünkü Hz. Ali (r.a) dâhil, bütün ashâb-ı kiram, Hz. Ebû Bekir Efendimize (r.a) biat etmişlerdir.

Bazı kimseler, “Hz. Ali (r.a) Efendimiz, Müslümanların birlik ve beraberliği için kendi hakkını bile-rek feda etti.” diyorlar. O zaman şöyle düşünmek lâzım gelmez mi: Hz. Ali Efendimiz (r.a) İslâm'ın ittifak ve ittihadını bu derece düşündüğü hâlde, biz hangi akılla nizâ⁸⁸¹ ve ihtilâf yolunu açıyoruz? Müslümanların birlik ve beraberliğe en çok muhtaç oldukları bu zamanda, 1400 sene öncesine ait birtakım hâdiseleri gündeme getirip Müslümanları birbirlerine düşürmek hangi akıl iledir ve bunda hangi maslahat⁸⁸² ve fayda vardır?

Bu hurâfelerden sıyrılmak ve bu ihtilafları izale etmek, hem akıl ve vicdanın hem de mukaddes dinimizin muktezasıdır.

⁸⁸⁰ Nursî, Mektubat, s. 109-110.

⁸⁸¹ Nizâ: Çekişme, kavga, anlaşmazlık.

⁸⁸² Maslahat: İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey.

İslâm dininde bütün Müslümanlar yekvücut⁸⁸³ bir kitle olmakla emrolunmuştur. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.v) bir hadis-i şeriflerinde, Müslümanları bir vücudun âzâlarına teşbih etmiş ve baş ağrıdığı zaman nasıl bütün vücut rahatsız olursa, Müslümanların da birbirlerinin dertleriyle öylece mustarip olacaklarını beyan buyurmuşlardır. Müslümanlar bu şuur ve bu ruhla cihana hâkim olmuşlardır.

Evet, İslâm cemiyetinin rûhu bu muhabbettir, bu uhuvvet ve samimiyettir. Bu rûhun fert ve cemiyet hayatında neşvünemâ bulmasıyla huzur ve saadet teessüs edebilir. Aksi hâlde İslâm'ın nûru söner, yerini kesif⁸⁸⁴ bir zulûmat alır. O kadar köhne düşünceler meydana çıkar ki, artık akıl ve mantık nâmına bir şey aramak abes olur. Bu hâle düşmemenin yegâne çaresi; İslâm'ın saf ve necip⁸⁸⁵ esaslarını, ferdî ve içtimâî hayata hâkim kılmaktır.

Şunu da ifade edelim ki, devr-i saadette meydana gelen hâdiseler artık tarihe mal olmuştur. Bu hâdiseleri Kur'ân ve hadisin ışığında ele alır ve tarihin sâdık lisanına kulak verirsek, ifrat ve tefritten kurtulup sırat-ı müstakim üzere oluruz. Aksi hâlde Müslümanlar arasında kâbil-i iltiyam⁸⁸⁶ olmayacak yaralar, kapatılması mümkün olmayan gedikler açılır. Aynı dine mensup, aynı peygambere merbut,⁸⁸⁷ mâbudu bir, kitabı bir, kıb-

⁸⁸³ Yekvücut: Tek bir vücut hâlinde.

⁸⁸⁴ Kesif: Katı, yoğun.

⁸⁸⁵ Necip: Soylu, asil.

⁸⁸⁶ Kâbil-i iltiyam olmama: Birleşmesi mümkün olmama.

⁸⁸⁷ Merbut: Bağlı, bağlanmış.

lesi bir olan insanlar, birbirlerine düşman hâle gelirler. Bu ise ancak düşmanlarımızın işine yarar.

Bahsimize Bediüzzaman Hazretleri'nin şu ikaz ve irşad cümleleri ile son veriyoruz.

“Ey ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaat! Ve ey Âl-i Beyt'in muhabbetini meslek ittihaz eden Alevîler! Çabuk bu mânâsız ve hakikatsiz, zararlı olan nizâ⁸⁸⁸ aranızdan kaldırınız. Yoksa şimdiki kuvvetli bir sûrette hükmeyleyen zındıka cereyanı, birinizi diğeri aleyhinde âlet edip ezmesinde istimal⁸⁸⁹ edecek. Bunu mağlup ettikten sonra, o âleti de kıracak. Siz ehl-i tevhid olduğunuzdan, uhuvveti⁸⁹⁰ ve ittihadı⁸⁹¹ emreden yüzer esaslı râbıta-i kudsiye⁸⁹² mâbeyninizde⁸⁹³ varken, iftirakı⁸⁹⁴ iktiza eden cüz'î meseleleri bırakmak elzemdir.”⁸⁹⁵

⁸⁸⁸ Nizâ: Anlaşmazlık, çekişme.

⁸⁸⁹ İstimal etme; Kullanma.

⁸⁹⁰ Uhuvvet: Kardeşlik.

⁸⁹¹ İttihad: Birlik, birleşme.

⁸⁹² Râbıta-i kudsiye: Mukaddes bağ.

⁸⁹³ Mâbeyn: İki şeyin arası.

⁸⁹⁴ İftirak: Ayrılık.

⁸⁹⁵ Nursî, Lem'alar, s. 31.

Bediüzzaman'ın Sefâhate Karşı Cihadı

İnsanın rûhen terakkî etmesi îman ve fezâil-i ahlâkiye⁸⁹⁶ iledir. Onun hayvaniyet derekesinden insaniyet mertebesine yükselmesi buna bina edilmiştir. Binâenaleyh, âli meziyet ve seciyelerden⁸⁹⁷ mahrum bir cemiyetten sefâhat, fuhşiyat gibi her türlü fenalık zuhur edebilir. Neticede o cemiyet zillet, meskenet ve sefâlet darbeleriyle mahvolur gider.

Ahlâkî bunalımların ve içtimâî ıstırapların en mühim sebebi sefâhattir. Memleketleri yakan, han ve hânümanları⁸⁹⁸ târumar eden, haysiyet ve şerefleri silip süpüren, dünya ve âhiret hayatını hüsrana götüren yine sefâhattir. Sefâhat, insanı her türlü faziletten mahrum eden bir maraz-ı nefsanîyedir.⁸⁹⁹ Rûhu bu hastalıkla malûl olan bir insanda âli ve ulvî hislerin bulunması mümkün değildir.

⁸⁹⁶ Fezâil-i ahlâkiye: Ahlâkî faziletler.

⁸⁹⁷ Seciye: Yaratılış, tabiat, tıynet, karakter, ıra.

⁸⁹⁸ Hânüman: Ev bark, yuva, âile.

⁸⁹⁹ Maraz-ı nefsanîye: Nefs hastalığı.

İslâm dini iffet ve namusu muhafaza etmeyi fevkalade zarurî görür. Çünkü nesil ve kabilelerin sıhhat ve sağlığını muhafaza eden yegâne hakikat iffettir. İslâm dini iffet ve namusu insanlara en büyük bir nimet, en büyük bir şeref ve haysiyet olarak bahşetmiştir.

İffet ve hayâ içtimâî hayatın terakkî ve tekâmülünde ve hakikî medeniyetin tesis ve teşekkülünde rûkûn teşkil ederler. Bu hakikati idrak eden bir insan bu kudsî nimeti ve ulvî seciyeyi muhafaza etmeye mecburdur.

Bediüzzaman Hazretleri, gençlerimizin iffet ve hayâ duygularından mahrum olarak yetiştirilmesinin ıstırabını rûhunda bütün ağırlığıyla hissetmiş ve eserlerinde bu nokta üzerinde ehemmiyetle durmuştur. Sadece bir misal olmak üzere onun aşağıdaki ifadelerini nazar-ı ibrete takdim ediyoruz:

“Bir zaman, Eskişehir hapishânesinin penceresinde bir Cumhuriyet Bayramı’nda oturmuştum. Karşısındaki lise mektebinin büyük kızları, onun avlusunda gülerek raks ediyorlardı. Birden mânevî bir sinema ile elli sene sonraki vaziyetleri bana göründü. Ve gördüm ki o elli altmış kızlardan ve talebelerden kırk ellisi, kabirde toprak oluyorlar, azap çekiyorlar. Ve on tanesi, yetmiş seksen yaşında çirkinleşmiş, gençliğinde iffetini muhafaza edemediğinden sevmek beklediği nazarlardan nefret görüyorlar, kat’î müşahade ettim. Onların o acınacak hallerine ağladım. Hapishânedeki bir kısım arkadaşlar ağladığımı işittiler, geldiler, sordular. Ben dedim: Şimdi beni kendi hâlime bırakınız, gidiniz.

Evet, gördüğüm hakikattir, hayal değil. Nasıl ki bu yaz ve güzün âhiri kıştır. Öyle de gençlik yazı ve ihtiyarlık güzünün arkası kabir ve berzah kısıdır. Geçmiş zamanın elli sene evvelki hâdisatı sinema ile hâl-i hazırda gösterdiği gibi, gelecek zamanın elli sene sonraki istikbal hâdisatını gösteren bir sinema bulunsa, ehl-i dalâlet ve sefâletin elli altmış sene sonraki vaziyetleri onlara gösterilse idi, şimdiki güldüklerine ve gayr-ı meşru keyiflerine nefretler ve teellümlerle⁹⁰⁰ ağlayacaklardı.”⁹⁰¹

Evet, fuhşiyat ve zinâ mahiyet-i insaniyeyi⁹⁰² tahrip eden ve devletleri çökerten en büyük bir felâkettir. Tarih bunun pek çok misalleriyle doludur. Meselâ Roma İmparatorluğu bir hukuk devletiydi. Kanun hâkimiyeti fevkalâde güçlüydü. İnsanlar da bir o kadar şeref ve haysiyet sâhibiydi. Ahlâk, fazilet ve dürüstlüğe itibar edilirdi. Kalpler vatan sevgisiyle dolu idi. Kadınları iffetliydi. İffet ve namusa o kadar itibar edilirdi ki, Roma’da fahişe lakırdısı dahi işitilmezdi. Fakat ne zaman ki, iffetlerini yitirmeye başladılar, hamamlarda kadın-erkek beraberce bulundular, israf ve sefâhat baş gösterdi; rüşvet, bir salgın hastalık gibi devletin bünyesini sardı, kemirmeye başladı. İşte o zaman, ne hukuk hâkimiyeti, ne şeref ve haysiyet duygusu Roma’yı kurtaramadı. Sefâhat ve sefâletlerde boğuldular, iktidar ve itibardan düştüler, hükûmet hânedanı sukut etti: Roma,

⁹⁰⁰ Teellüm: Elem, acı çekme.

⁹⁰¹ Nursî, Şuâlar, s. 196.

⁹⁰² Mahiyet-i insaniye: İnsanın mahiyeti, iç yüzü.

yok olup gitti. Kuvvet ve saltanatla, kanun hâkimiye-tiyle bu mikrobun karşısında duramadılar.

Yunan medeniyetine gelince, o akla ve fikre fevkalâde itibar eden bir medeniyet idi. Herkes bir derece mütefekkir ve edipti. Biz bugün 20. asırda, başörtülü kızlarımızı üniversite kapılarından geri çevireduralım, Eflatun (M.Ö. 427-347) milâttan dört asır önce, akademisinin kapısına “Matematik bilmeyen buraya giremez” levhasını asmıştı. Akla ve hakikate o kadar itibar edilmekteydi. Nihayet, Epikür (d. M.Ö. 341 - ö. M.Ö. 270) çıktı. Şehvî arzulan terviç⁹⁰³ ederek gençliği dejenere etti. Artık, millet süflî arzuların zevk ve neşesiyle sarhoş oldu. İdareyi elinde tutan birtakım câhil ve ehliyetsiz kimseler fikir ve ilim erbabını zindanlara tıktı, zehirledi, vatanlarından sürdürdüler. Sefâhat, medeniyet diye takdim edildi. Kuvve-i şehviye,⁹⁰⁴ kuvve-i akliye⁹⁰⁵ esir etti ve ahlâkı çöktürdü. Şeytanları dahi şaşırtan cinayetler sergilediler. İnsaniyetperver, faziletli ve âlicenap vicdanlara kilit vurdular.

İslâm’ın yaşanması ve hayata hâkim kılınmasıyla servet ve ihtişamın zirvesine çıkan ve Avrupa’ya ilim ve irfanda üstadlık eden Endülüs Emevî Devleti’nin de en önemli inkıraz sebebinin, yine ahlâksızlık ve sefâhat olduğunu görürüz.

Bediüzzaman Hazretleri, bu milletin, îmanına bütün şube ve kadroları ile musallat olan kebâirlerden, iffet

⁹⁰³ Terviç: Değerini arttırma, revaç verme.

⁹⁰⁴ Kuvve-i şehviye: Şehvet duygusu.

⁹⁰⁵ Kuvve-i akliye: Akıl duygusu.

ve ahlâkına saldıran sefâhat ve rezaletlerden kurtuluş çaresini îman ve Kur’ân hakikatlerinin fert ve cemiyete, daha doğrusu vicdan-ı umûmîyeye hâkim olmasında bulmuş ve insanların kalplerini Allah’a bağlayarak, onları ahlâksızlık, iffetsizlik ve îmansızlık gibi korkunç âfetlerden korumaya çalışmıştır. Onları îman ve faziletin daimî saadetleri ile mesud etmek istemiştir.

İlâhî ve kudsî hakikatleri gençlerimize takdim ederek, onları süflî, günahlı, neticesiz, fânî ve mâlâyânî⁹⁰⁶ şeylerden uzaklaştırmaya, sefâhatin, fuhşiyatın kucağına düşmekten muhafaza etmeye çalışmıştır. Çünkü iffet, hayâ, istikamet, şefkat, muhabbet gibi bütün faziletlerin menşei, kayyumu îmandır. Îman, huzur ve rahatın vesilesi; hakiki medeniyetin rûhu ve esasıdır.

Evet, bir kalpte îman, kemâliyle tahakkuk ederse, o kalpte Allah sevgisi ve korkusu hakkıyla inkişaf eder. Böyle bir kalpte fuhşiyat, hayâsızlık ve iffetsizlik hüküm süremez.

Bediüzzaman Hazretleri bu hususta şöyle buyurmaktadır:

“Nev’-i insanın üçden birisini teşkil eden gençler: Hevesatları galeyanda, hissiyata mağlup, cüretkâr akıllarını her vakit başına almayan o gençler, âhîret îmanını kaybetseler ve cehennem azabını tahattur⁹⁰⁷ etmezlerse, hayat-ı içtimâiyede, ehl-i namusun malı ve ırzı ve zaif ve ihtiyarların rahatı ve haysiyeti tehlikede kalır.

⁹⁰⁶ Mâlâyânî: Mânâsız, faydasız söz veya iş.

⁹⁰⁷ Tahattur etmek: Hatıra getirmek.

Bazı, bir dakika lezzeti için bir mesud hânenin saadetini mahveder ve bu gibi hapiste dört beş sene azap çeker. Canavar bir hayvan hükmüne geçer. Eğer îman-ı âhiret⁹⁰⁸ onun imdadına gelse, çabuk aklını başına alır. “Gerçi hükûmet hafiyeleri beni görmüyorlar ve ben onlardan saklanabilirim fakat cehennem gibi bir zindanı bulunan bir Padişah-ı Zülcelâlin melâikeleri beni görüyorlar ve fenalıklarımı kaydediyorlar. Ben başıboş değilim ve vazifedâr bir yolcuyum. Ben de onlar gibi ihtiyar ve zaif olacağım.” diye birden, zulmen tecâvüz etmek istediği adamlara karşı bir şefkat, bir hürmet hissetmeye başlar.”⁹⁰⁹

Bu hakikati, Rasûlullah Efendimiz (s.a.v): “Hikmetin başı Allah korkusudur.” hadis-i şerifleriyle çok veciz ve belîğ⁹¹⁰ bir şekilde ifade buyurmuştur. Evet, saadet-i beşeriyenin yegâne medârı Allah korkusudur. Hasenatlara karşı mükâfat, seyyiatlara karşı da ceza verecek bir Hâlîk’ın vücuduna hakiki îman olmazsa; fıtraten tecavüze meyyâl olan nefis-i emmareyi zulümden, sefâhatten, rezaletten men edecek hangi kuvvet vardır? Millî şâirimiz merhum Mehmed Âkif bu hakikati şöyle dile getirir:

*Ne irfandır veren ahlâka ulviyet, ne vicdandır,
Fazilet hissi insanlarda Allah korkusundandır.
Yüreklerden çekilmiş farz edilsin havfı Yazdan’ın
Ne irfanın kalır tesiri, katiyen ne vicdanın.*

⁹⁰⁸ Îman-ı âhiret: Âhirete iman.

⁹⁰⁹ Nursî, Şuâlar, s. 223.

⁹¹⁰ Belîğ: Belâgati olan, yerinde, güzel ve etkili söz.

Bediüzzaman Hazretleri'nin sefâhatle mücadelesi taa Meşrutiyet döneminde başlamıştır. Avrupa kültürünü bütün menfî esaslarıyla birlikte memleketimize taşımak isteyen o günün idarecilerini bu noktada ikaz etmiş ve Avrupa'nın körü körüne taklid edilmesine şiddetle karşı çıkmıştır. Avrupa'nın sefâhat ve rezaleti için "Bozuk Avrupa" tâbirini kullanmış ve onu nev-i beşerin nefs-i emmaresi kabul etmiş ve ona kapılmamaları için gençlerimize şöyle seslenmiştir:

"Ey bu vatan gençleri! Frenkleri taklide çalışmayınız! Âyâ⁹¹¹ Avrupa'nın size ettikleri hadsiz zulüm ve adâvetten sonra, hangi akıl ile onların sefâhat ve bâtul efkârlarına ittiba edip emniyet ediyorsunuz? Yok! Yok! Sefihâne taklid edenler, ittiba değil, belki şuursuz olarak onların safına iltihak edip, kendi kendinizi ve kardeşlerinizi idam ediyorsunuz. Âgâh⁹¹² olunuz ki, siz ahlâksızcasına ittiba ettikçe, hamiyet dâvâsında yalancılık ediyorsunuz! Çünkü şu sûrette ittibanız, milliyetinize karşı bir istihfâfır⁹¹³ ve millete bir istihzadır!"⁹¹⁴

Evet, ahlâk-ı İslâmiye'ye ilk darbeyi Avrupa'nın sefih medeniyetçileri vurmuştur. Dün ve bugün Müslümanların uğradıkları en felâketli belâlar hep onların hediyesidir. Mevcudiyetimizi kemiren ve mukaddesatımızı sarsan sefâhat hep onların yadigâdır.

⁹¹¹ Âyâ: Acaba.

⁹¹² Âgâh: Uyanık, akli başında.

⁹¹³ İstihfâf: Hafife alma.

⁹¹⁴ Nursî, Lem'alar, s. 140.

Avrupa mukallitleri⁹¹⁵ Garb'ın muzlim⁹¹⁶ ve müstehtecen ahlâkını, ilim ve irfan diye getirerek milletimizi sefâhat ve sefâletin kucağına attılar. Bu milleti, bu gençliği pek korkunç âkîbetlerle karşı karşıya bıraktılar.

Evet Batı, rûh-u beşere, fazilet yerine cehennemin kapılarını açarak fuhşiyat ve rezaleti hediye etmekle, kalbin en derin köşelerine, rûhun taa esasına dalâlet darbesini vurdu ve beşeri hem rûhundan, hem vicdanından, hem ahlâkından dehşetli cerihalar ile yaraladı.

Meselenin en hayret verici tarafı da şu ki, bugün Avrupa düştüğü bu dehşetli fuhuş ve sefâhat çukurundan kurtulmak için çareler aradığı hâlde, biz onların kaçıp kurtulmak istedikleri tehlikelere doğru doludizgin ve şuursuzca koşmaktayız. İşte matbuatımızın hâli meydanda. Bunları okumak için insanın edep ve hayâ denilen ulvî seciyelerden zerre kadar nasibi olmaması lâzım geliyor. İnsanlık bu derece alçalır mı diye hayrette kalmamak mümkün değil.

Bediüzzaman Hazretleri sefâhatin kucağına düşen gençlerin kurtuluş reçetesini şu şekilde takdim eder:

“İşte bu zamanda “Âkıbeti görmeyen ve bir dirhem hazır lezzeti ileride bir batman lezzetlere tercih eden hissiyât-ı insaniye⁹¹⁷ akıl ve fikre galebe ettiğinden, ehl-i sefâhati sefâhatinden kurtarmanın çare-i yegânesi; aynı lezzetinde elemi gösterip hissini mağlup etmektir. Ve:

⁹¹⁵ Mukallit: Taklitçi.

⁹¹⁶ Muzlim: Karanlık.

⁹¹⁷ Hissiyât-ı insaniye: İnsanın hisleri, duyguları.

يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا⁹¹⁸

âyetinin işaretiyle bu zamanda âhiretin elmas gibi nimetlerini, lezzetlerini bildiği hâlde dünyevî kırılacak şişe parçalarını ona tercih etmek, ehl-i îman iken ehl-i dalâlete o hubb-u dünya⁹¹⁹ ve o sır için tâbi olmak tehlikesinden kurtarmanın çare-i yegânesi, dünyada dahi Cehennem azabını ve elemelerini göstermekle olur ki, Risale-i Nur o meslekten gidiyor.”⁹²⁰

İşte Risale-i Nur ekser muvazeneleriyle küfür ve dalâletin dünyadaki elim ve ürkütücü neticelerini göstermekle en muannid ve nefisperest insanları dahi o menhus⁹²¹ gayr-ı meşru lezzetlerden ve sefâhatlerden bir nefret verip aklı başında olanları tevbeye sevk eder.”⁹²²

Bediüzzaman Hazretleri, “Helâl dairesinin keyfe kâfi geldiğini, harama girmeye hiç lüzum olmadığını”⁹²³ beyan ile gençlere meşru dairedeki zevke kanaat etmelerini tavsiye eder ve şöyle buyurur:

“Ey zevk ve lezzete müptelâ insan! Ben yetmiş beş yaşında, binler tecrübelerle ve hüccetlerle ve hâdiselerle aynelyakîn⁹²⁴ bildim ki: Hakiki zevk ve elemsiz lezzet ve kedersiz sevinç ve hayattaki saadet yalnız

⁹¹⁸ “Onlar dünya hayatını seve seve âhirete tercih ederler.” İbrahim, 14/3.

⁹¹⁹ Hubb-u dünya: Dünya sevgisi

⁹²⁰ Nursî, Şuâlar, s. 567.

⁹²¹ Menhus: Uğursuz, şeâmetli, meşum.

⁹²² Nursî, Şuâlar, s. 568.

⁹²³ Nursî, Sözlük, s. 31.

⁹²⁴ Aynelyakîn: Gözle görerek kesin bilgi edinme.

îmandadır ve îman hakikatleri dairesinde bulunur. Yoksa dünyevî bir lezzette çok elemeler var. Bir üzüm tanesi yedirir, on tokat vurur gibi hayatın lezzetini kaçıır.”⁹²⁵

Bu hakikati bir başka risalesinde şöyle dile getirir:

“Hayatın lezzetini ve zevkini isterseniz, hayatınızı îman ile hayatlandırınız ve ferâizle⁹²⁶ zinetlendiriniz ve günahlardan çekinmekle muhafaza ediniz.”⁹²⁷

Sefâhat tehlikesinden kurtulmanın çaresini Sözler mecmuasında şöyle ifade buyurur:

“Evet, gençlik damarı, akıldan ziyâde hissiyatı diller... His ve heves ise kördür, âkıbeti görmez. Bir dirhem hazır lezzeti, ileride bir batman lezzete tercih eder.

Biçare gençlerin çok vartaları var ki, en tatlı hayatını, en acı ve acınacak bir hayata çeviriyorlar. Ve bil-hassa şimalde⁹²⁸ koca bir devlet, gençlik hevesatını elde ederek, bu asrı fırtınalarıyla sarsıyor. Çünkü âkıbeti görmeyen kör hissiyatla hareket eden gençlere, ehl-i namusun güzel kızlarını ve karılarını ibâhe⁹²⁹ eder. Belki hamamlarında erkek ve kadın beraber çıplak olarak girmelerine izin vermeleri cihetinde fuhşiyatı teşvik eder. Hem serseri ve fakir olanlara zenginlerin mallarını helâl eder ki; bütün beşer bu musibete karşı titriyor.

⁹²⁵ Nursî, Sözler, s. 159.

⁹²⁶ Ferâiz: Farzlar, Allah'ın kesin emirleri.

⁹²⁷ Nursî, a.g.e., s. 155.

⁹²⁸ Şimal: Kuzey.

⁹²⁹ İbâhe: Serbest bırakma, helâl gösterme.

İşte bu asırda İslâm ve Türk gençleri kahramanâne davranıp iki cihetten hücum eden bu tehlikeye karşı, Risale-i Nur'un Meyve ve Gençlik Rehberi gibi keskin kılınçlarıyla mukabele etmeleri elzemdir. Yoksa o biçare genç, hem dünya istikbalini, hem mesud hayatını, hem âhiretteki saadetini ve hayat-ı bakiyesini azaplara, elemelere çevirip mahveder ve su-i istimal ve sefâhatle hastanelere ve hissiyatın taşkınlıklarıyla hapis-hânelere düşer. Eyvahlar, esefler ile ihtiyarlığında çok ağlayacak. Eğer terbiye-i Kur'âniye ve Nur'un hakikatleriyle kendini muhafaza eylese, tam bir kahraman genç ve mükemmel bir insan ve mesud bir Müslüman ve sair zîhayatlara,⁹³⁰ hayvanlara bir nevi sultan olur."⁹³¹

Âlem-i Hıristiyan'ı yakıp kavurduktan sonra, İslâm âlemini dehşetiyle sarsan bu sefâhat yangınına karşı itfaiye vazifesini deruhte eden Risale-i Nur, gençlerimizin en büyük kal'ası ve en büyük melceidir.⁹³²

Bu asrı dehşetiyle sarsan, çalkalayan sefâhat âfetinden hem memleketimiz hem âlem-i İslâm ve belki de bütün insanîyet, Risale-i Nur'daki bu gibi hakikatlerin gençlerimizin akıl, kalp ve vicdanlarında hâkim olması sayesinde, biiznillah necat bulacaktır.

⁹³⁰ Zîhayat: Canlı, hayat sâhibi.

⁹³¹ Nursî, a.g.e., s. 157-158.

⁹³² Melce: Sığınacak, ilticâ edecek yer.

Bibliyografya

Kur'ân-ı Kerim.

Abdülkadir Geylanî, Gunyetü't-Tâlibin.

Aclûnî, İsmail b. Muhammed, Keşfü'l-Hafâ, Dâru İhyai't-Türâsi'l-Arabî, II. Baskı, Beyrut 1351.

Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.
el-Bezzâzî, Hâfizzüddin Muhammed, el-Fetâva'l-Bezzâziyye,
Kitab-üs Siyer.

Bilmen, Ömer Nasuhi, 500 Hadis-i Şerif.

_____, Hukûk-ı İslâmiyye ve Istılâhât-ı Fıkhiyye Kâmusu.

Fahreddin-i Râzi, Tefsîr-i Kebir, Akçağ Yayınevi, Ankara, 1990.

İbni Gudama, el-Muğni.

İmam Gazâlî, İhyâu Ulûmi'd-Dîn, Bedir Yayınevi, İstanbul 1975.

Mevlânâ Muhammed Ali, Peygamberimiz.

Muhammed Fakih-ül-Aynî, Behçet-ül Feteva.

Muhyiddin İbnü'l-Arabî, el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye.

Nevevî, Riyâz'üs Sâlihîn.

Nursî, Bediüzzaman Said, Âsâr-ı Bedîyye, RNK Neşriyat, İstanbul.

____, Barla Lâhikası, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

____, Emirdağ Lâhikası, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

____, Hutbe-i Şâmiye, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

____, İman ve Küfür Muvâzeneleri, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

____, Kastamonu Lâhikası, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

____, Lem'alar, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

____, Mektubat, RNK Neşriyat, İstanbul 2018.

____, Mesnevî-i Nuriye, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

____, Münâzarât, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

____, Sikke-i Tasdik-i Gaybî, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

____, Sözler, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

____, Sünûhat, RNK Neşriyat, İstanbul.

____, Şuâlar, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

____, Tarihçe-i Hayat, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

Suyûtî, Celaleddin, Câmîü's-sağır.

Şahiner, Necmeddin, Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursî, Nesil Yayınları.

Şibli, Mevlânâ, Asr-ı Saadet.

et-Teftazânî, Şerhü'l-Akâid (Terc: Süleyman Uludağ).

Yazır, Elmalılı M. Hamdi, Hak Dini Kur'ân Dili, Matbaa-i Ebuzziya, İstanbul, 1935.

İndeks

31 Mart Hâdisesi 160, 163

A

Abbasîler 201

Abdülkadir-i Geylânî 28, 96

Afrika 31, 195

Ağrı Dağı 166

âhirzaman 12, 60

ahlâk-ı Ahmediye 34

ahlâksızlık 64, 167, 230, 231

Ahmed Feyzi 139

Ahmed-i Rûfâî 96

Akşemseddin 156

Âlem-i insaniyet 17

âlem-i İslâm 89, 96, 99, 106,
134, 151, 166, 188, 202,
224, 237

Alevîler 206, 217, 226

Âl-i Beyt 214, 221, 222, 226

âlimler 29, 59, 96

amel-i sâlih 16, 40, 45, 100

Amr İbnü'l-Âs 85

Anadolu 6, 30, 31, 32, 142,
195

Antranik 160

Arabistan 195

Arap 61, 64, 67, 84, 198

Ararat Dağı 166

Asabiyet 19, 194

Asabiyet-i câhiliye 194

Ashâb-ı Kiram 207

asr-ı saadet 12

Asr-ı saadet 21

Asr-ı Saadet 26, 50, 93, 222,
240

Asya 195

aşiret 187

Atâlet 184

Avrupa 28, 29, 32, 96, 97,
135, 159, 172, 174, 195,
202, 203, 230, 233, 234

Avukat 142, 143

B

Bağdat 31

barış 13, 50

Barla 94, 135, 240

Batı 97, 234

Bediüzzaman 2, 3, 5, 6, 12,
14, 32, 34, 37, 40, 45, 60,
84, 86, 87, 89, 90, 95, 98,
105, 106, 108, 109, 110,

112, 113, 114, 115, 119,
120, 123, 124, 125, 128,
133, 136, 137, 139, 140,
142, 145, 149, 150, 152,
153, 155, 156, 157, 158,
160, 162, 163, 164, 165,
167, 168, 174, 175, 176,
178, 179, 182, 186, 189,
192, 193, 194, 196, 198,
199, 202, 203, 204, 205,
206, 211, 213, 220, 226,
227, 228, 230, 231, 233,
234, 235, 240

Bedre 135
Bekir Berk 142, 143
berzah 204, 229
Beytü's-Şebab 160
Birinci Dünya Savaşı 166
Bizanslılar 53
Bolşevik 106
Büveyhiler 31

C
Câmiü'l-Ezher 195
cehâlet 25, 28, 35, 64, 86, 97,
102, 178
Cehennem 113, 143, 168,
235
celâdet 10, 49, 91, 124, 143
Cennet 70, 73, 113
cevaz-ı kanuni 151
Cihad-ı ekber 33
cihat 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16,
17, 19, 20, 21, 23, 25, 26,
32, 33, 36, 43, 47, 48, 50,
51, 54, 60, 61, 79, 86, 99,
103, 117, 118, 142, 146,
208, 209, 211
Cizye 21

Cumhuriyet Bayramı 228

D

dalâlet 15, 28, 34, 63, 64, 65,
70, 97, 103, 105, 106, 108,
123, 128, 138, 159, 168,
183, 188, 194, 229, 234
Dâr-ül Erkam 95
dârülfünun 29, 96, 195
Deccâl 188
devlet yetkilileri 56
devr-i Nur 144
devr-i Said 144
Deylem 31
dinî eğitim kurumu 195
din-i Hakk 10
Dinî ilimler 96, 158, 195
dinsizlik 140, 168
Divan-ı Harb-i Örfî 160
Doktor Duzi 134
düstur-u teâvün 199

E

Ebû Hanife 153
Ebussuûd 32
Eflatun 230
Eğitim ve öğretim sistemi
158, 191
ehl-i dünya 135
ehl-i fikir 62
Ehl-i Sünnet 31, 213, 214,
215, 216, 217, 218, 219,
226
Ekber Şah 28
Elmalılı Hamdi Efendi 20, 53
Emevî 221, 230
Emevîler 204

Emeviye Devleti 222
 Endülüs 28, 29, 230
 enfûsî 16, 119
 Ensar 208
 Enver 160
 Epikür 230
 Erbab-ı şuur 190
 Erzurum 2, 3, 4, 5, 14
 Eski Said 13, 92, 93, 94, 95,
 157, 159, 163, 165, 198
 Eski Said Dönemi 13
 Eskişehir 228
 Esmâ-i Kudsiyye-i İlâhiye
 120
 evliyalar 37, 63
 Evs 76
 Eyyûbîler 31
F
 Fahreddin-i Râzi 117, 118,
 239
 Farâbî 96
 Fâruk-u Âzam 218
 farz-ı ayn 48
 Fazilet-i a'mâl 212
 fazilet-i uhreviye 212
 fecr-i sadık 144
 felsefe 195
 Felsefe 195
 fen 97, 135, 157, 159, 169,
 190
 Feth-i Mübin 82
 feylesoflar 29, 96
 fıkıh 55, 153
 Frenk 98, 202, 203
 fuhşiyat 227, 229, 231, 234

Fukaha-i izam 55
 fûnun-u medeniye 96
 fûtuhât 85, 215

G

Gavs-ı Âzam 88, 203
 Gaye-i hilkat 184
 gayr-i ahlâkî 64
 Gıyâsüddeyle 31
 Gültekin Sarıgül 142

H

Habbab bin Ered 73
 Hac 67, 78
 haçlı zihniyeti 196
 hakaik-i îmaniye 12, 99, 171
 hakaik-i îmaniye ve Kur'âniye
 12, 99
 hakikat-i akrebiyet-i İlâhiye
 219
 hakikat-i Kur'âniye 105, 124,
 133, 134
 Hâlet-i içtimâiye 186
 Halid Bin Velid 85
 halife-i zişan 87
 hânedan 31
 Harb-i Umûmî 166, 204
 Hâricilik 216
 harim-i İslâm 187
 Hâşimî 221
 hayat-ı içtimâiye 187
 Haydar-ı Kerrar 62
 Hayderan 187
 Hazreç 76
 Hekîm-i Lokman 111
 heyet-i içtimâiye-i İslâmiye
 200

Hıristiyanlık 76, 218
 Hicaz 31
 hidâyet 13, 16, 28, 30, 40, 43,
 61, 62, 63, 65, 68, 69, 81,
 104, 105, 118, 123, 149,
 206, 207
 hilâf-ı maslahat-ı İslâmiye
 188
 Hindistan 28, 195
 Hintliler 198
 Horasan 29
 Hudeybiye Musâlahası 82
 Hulefâ-i Erbaa 214
 Hulefâ-i Râşidîn 216
 Hurşid Paşa 161
 huzur-u Rahmân 14
 hükûmet-i meşruta 178
 Hz. Âdem 86, 123
 Hz. Ali 50, 56, 62, 72, 79, 133,
 206, 213, 214, 215, 216,
 217, 218, 221, 222, 224
 Hz. Dâvûd 39
 Hz. Ebû Bekir 62, 72, 214,
 215, 219, 224
 Hz. Erkam 26, 66
 Hz. Hamza 67, 79
 Hz. Îsâ 35, 218
 Hz. İbrahim 35, 67
 Hz. Muhammed 34, 35, 60,
 67, 75, 80, 207
 Hz. Mûsâ 35
 Hz. Nûh 35
 Hz. Osman 62, 72, 214, 215,
 219
 Hz. Ömer 40, 43, 62, 67, 72,
 214, 215, 219
 Hz. Sıddık 214, 215, 218

Hz. Yûnus 37
 Hz. Yûsuf 35, 81

I-İ

Irak 31
 ırkçılık 19, 162, 168, 192,
 193, 195, 196, 201, 203
 İblis 43
 İbni Cevzî 38
 İbni Gudama 55, 56, 57, 239
 İbni Kemal 32
 İbni Sînâ 96
 içtimâî 10, 13, 15, 30, 31, 32,
 60, 68, 76, 90, 92, 93, 97,
 125, 163, 167, 169, 186,
 191, 192, 225, 227, 228
 ihlâs 16, 27, 40, 60, 62, 66,
 109, 138, 146, 184
 i'lå-yı kelimetullah 15, 16,
 19, 20
 ilim ve hikmet 24, 28
 ilim ve irfan 26, 27, 29, 30,
 32, 90, 96, 97, 138, 207,
 234
 İmam-ı Ali 90
 İmam-ı Âzam 88
 İmam-ı Gazâlî 28, 88, 155,
 156
 İmam-ı Hanbel 88
 İmam-ı Mâlik 88
 İmam-ı Rabbânî 28, 88, 96,
 156, 203
 İmam-ı Şâfiî 88
 inançsızlık 188
 İncil 211
 İngiliz 196
 insanlık 13, 17, 22, 64, 90,

108, 109, 123, 140, 144,
194, 200, 207, 210
İran 31, 76, 143, 195
İranlı 198
irşad merkezi 26
İslâmiyet 10, 27, 28, 30, 32,
51, 64, 66, 67, 72, 75, 83,
84, 85, 95, 96, 98, 102,
118, 132, 134, 141, 148,
151, 153, 160, 161, 162,
164, 173, 178, 180, 182,
187, 193, 194, 195, 196,
197, 200, 201, 204, 212,
213, 222, 223
İslâm kardeşliği 188, 193,
204
İslâm memleketleri 12
İslâm üniversitesi 194, 195
İspanya 28, 29
İstanbul 11, 20, 31, 33, 34,
38, 47, 86, 87, 90, 94, 99,
102, 128, 153, 156, 158,
160, 161, 165, 171, 179,
197, 239, 240

K

Kâbe 67, 73
kabile 77, 187, 199
kabir 131, 133, 204, 229
Kabir 37
kabza-i tahakküm 144
Kafkas 195, 198
Kahire 195
Kal'a-i kudsiye 189
kalb-i umûmî 102
Kanun 96, 195, 207, 229
Kanun-u esasî 195

kanun-u tekâmül 96
Kardeşlik sırrı 184
kavmiyetçilik 193, 194, 198
kemalât-ı insaniye 46
kitâbullah 207
Kureyş 66, 67, 72, 74, 77, 83,
84
kutb-u âzam 87
Kutsal 173, 189
kutuplar 63
Kuvve-i akliye 230
Kuvve-i mâneviye 11
Kuvve-i şeheviye 230
Kuvvet-i mâneviye 184
Kuzey Afrika 31
küfür 15, 25, 64, 76, 98, 103,
105, 106, 108, 123, 128,
130, 138, 152, 170, 175,
192, 235
külliye 46, 195, 211
Kürdistan 162, 195
Kürt 197, 198
Kürtçülük 198

L

Levh-i Mahfuz 201, 203

M

Maarif 6, 158, 191
Mânevî güç 184
Maraz-ı hayat-ı içtimai 186
mârifet 24, 39, 43, 62, 68, 86,
99, 100, 101, 118, 119,
121, 148, 157, 190
mârifetullah 100, 101
Maslahat-ı içtimâiye 186
Matematik 230

Meclis-i Mebusan 163
 medeniyet 64, 96, 230
 Medine 4, 75, 76, 77, 81, 84,
 85, 95, 177
 medrese 27, 30, 66, 95, 109,
 150, 157, 194, 195
 Medresetü'z-Zehrâ 194
 mehâfetullah 101
 Mehdî 87
 Mehmed Âkif 143, 232
 Mehmed Feyzi 139
 Mekke 64, 65, 67, 69, 72, 74,
 75, 77, 81, 83, 95, 177
 melek 63
 melikler 63
 Mescid-i Saadet 95
 Meşrutiyet 160, 161, 178,
 197, 233
 Meşrutiyet-i Meşrua 161
 Mevlânâ 28, 50, 71, 239, 240
 Mevlânzade Rıfat Bey 162
 Mısır 4, 31, 53
 milliyet 26, 195, 203, 205
 Milliyet 195, 203
 Milliyet-i hakikiye 195
 Modern ilimler 96, 158
 Molla Fenarî 32
 Muaz ibni Cebel 79
 muhabbet-i İlâhiye 24
 muhabbetullah 101
 Muhacirin 208
 muhaddisîn-i kâmilin 222
 mukaddes 9, 10, 11, 60, 64, 69,
 71, 72, 75, 76, 81, 105, 106,

108, 123, 176, 180, 185,
 187, 196, 200, 201, 224
 Mustafa Sungur 139
 Mûte Savaşı 54
 mücâhidîn-i İslâm 164
 mücâhit 33, 37, 137
 müçtehidîn-i muhakkikin
 222
 Mülûk-u Emevîye 221
 mürşid-i ekmel 87
 mürşid-i kâmil 89
 mütefekkir 4, 96, 230

N

nâmütenâhî 14, 27
 Nasârâ 218
 nefer 135, 143, 220
 nesim-i hidâyet 69
 netâic-i uhreviye 220
 nev-i beşer 33
 Nizâmiye Medreseleri 31
 Nizâmü'l-Mülk 31
 Nuh'un (a.s) gemisi 190

O-Ö

Orta Çağ 31
 Orta Doğu 31
 Osmanlı 160, 162, 163, 196
 Osmanlılar 31, 196
 Ömer Nasuhi Bilmen 33,
 54, 55

P

peygamberler 35, 61
 Peygamber Savaşları 80
 Prens Sabahattin 196

R

râbîta-i vahdet 182
 raks 228
 Rasûl-i Ekrem 26, 47, 65, 69,
 84, 211, 221
 Râzî 96
 Rezalet-i medeniye 190
 rıza-yı İlâhî 72
 Risale-i Nur Külliyyatı 13, 60,
 119
 Roma 229
 Roma İmparatorluğu 229
 Rumeli 30
 Rüstem 143

S-Ş

Sâbikun 208
 Sahabe 208, 223
 Sahabe-i Kiram 208
 Sahibüzzaman 98
 Said Halim 160
 saltanat 76, 120, 220, 221
 Saltanat-ı rubûbiyet 120
 saltanat-ı rûhaniye 220
 Savcı 141
 sedd-i Zülkarneyn 128
 sefine-i Nuh 190
 Selanik 158
 Selçuklular 29, 31
 semâvî 61
 senâ-yı Nebevî 218
 sevab-ı ef'âl 212
 Seyyid Şerif Cürcânî 28
 sıddıklar 63
 sırat-ı müstakim 119, 225
 Sırr-ı uhuvvet 184

Sipkan 187

siyaset 27, 85, 155, 156, 159,
 160, 165, 167, 169, 170,
 171, 172, 174, 175, 216
 Siyaset-i hâzıra 174
 Sulh-u Hudeybiye 84, 85
 Sultan Abdülhamid 158, 163
 Sultan Fatih 31
 Suriye 31, 53, 54
 Süfyan 188
 sünnet-i seniyye 45
 şâh-ı evliya 99
 Şâh-ı Nakşibendî 28, 96
 Şâh-ı Velâyet 214
 Şahs-ı mânevî 186
 Şark 90, 143, 158
 şeâir-i İslâmiye 150, 164
 Şehvet-i medeniye 189
 şerr-i cüz'î 46
 Şeyheyn 219
 Şeyh Said 161
 Şeyh Said Hâdisesi 161
 Şeytan 42, 44, 175
 Şia 213, 215, 217, 218
 Şii 31
 Şii devleti 31
 şirk 64, 99, 192
 şuunat-ı İlâhiye 101

T

taarruz 20, 52, 54, 61, 168,
 184
 tahkîkî iman 139
 takvâ 4, 16, 40, 43, 45, 203
 Tarihî olaylar 184
 tedris 26, 109

tefekkkür 24, 45, 65, 69, 104,
110, 111, 114, 115, 117,
118, 119, 120, 193
Tefekkür 110, 115, 116
tefrika 192, 211
Teftâzânî 28, 96
tevekkül 35, 40, 80, 89
Tevhid-i îmanî 180
Tevrat 211
tevsî-i mezuniyet 197
Tuğrul Bey 30
Türk 31, 113, 139, 140, 161,
197, 198, 201, 202, 237
Türk devleti 31
Türkistan 6, 195

U

Uhud Savaşı 79
uhuvvet 26, 40, 60, 76, 101,
108, 125, 178, 179, 181,
182, 183, 184, 186, 188,
190, 198, 204, 207, 225
uhuvvet-i İslâmiye 188, 190,
198, 204, 207
Uhuvvet-i milliye 204
Ulûm-u diniye 96, 158, 195
unsuriyetçilik 168
unsuriyetperver 205
üniversite 5, 141, 196, 230

V

vahdet-i itikat 180
Van 197, 198
Vatan sevgisi 49
vatan ve millet 56, 140
Vehhâbîlik 216
Venizelos 160

verâset 218, 219
vesvese 132, 174
vicdan-ı küllî 13
Vukuat-ı tarihiye 184

Y

Yahudi 76, 151, 224
yaratılış 44, 45, 52, 120
Yaratılış amacı 184
Yemen 31, 50
Yeni Said 13, 92, 93, 94, 95,
155, 157, 192, 198
Yeni Said Dönemi 13
Yunan 160, 230

Z

zaaf-ı diyânet 99
Zenbilli 32
zındıka 103, 129, 131, 150,
188, 226
Zinnûreyn 219
zulüm 53, 64, 77, 78, 123,
124, 132, 144, 146, 149,
181, 233
Zübeyir 139, 142
Zübeyir Gündüzalp 139, 142